

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 :
ศึกษาเฉพาะกรณี การคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กในการสอบสวน

ร้อยตำรวจโทหญิงจิตติมา ธงไชย

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ ภาควิชานิติศาสตร์

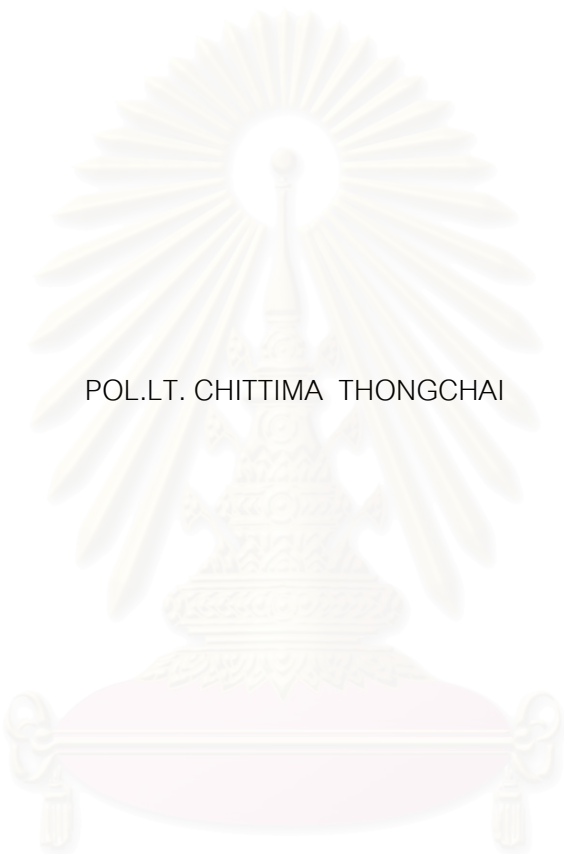
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-13-1116-8

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CONSTITUTION B.E. 2540 : CASE STUDY
PROTECTION OF CHILD VICTIM AND WITNESS DURING THE INVESTIGATION STAGE

POL.LT. CHITTIMA THONGCHAI

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws in Laws

Department of Law

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2000

ISBN 974-13-1116-8

จิตติมา ชงไชย, ร.ต.ท.หญิง: รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540: ศึกษาเฉพาะกรณี การคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กในการสอบสวน (CONSTITUTION B.E. 2540: CASE STUDY PROTECTION OF CHILD VICTIM AND WITNESS DURING THE INVESTIGATION STAGE) อ.ที่ปรึกษา: รศ. วีระพงษ์ บุญโยภาส อ.ที่ปรึกษาร่วม : อ.ตระกูล วินิจฉัยภาค, 163 หน้า. ISBN 974-13-1116-8

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งศึกษาถึงหลักกฎหมาย แนวความคิดและทฤษฎี รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อการใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้รับเอาแนวความคิดจากระบบกระบวนการยุติธรรมของต่างประเทศมาเป็นแนวทางและกำหนดมาตรการป้องกันและคุ้มครองสิทธิเด็กให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยได้กำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอน ให้มีลักษณะแตกต่างจากวิธีการสอบสวน การฟ้องและการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป

จากการศึกษาพบว่า การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวในส่วนที่เกี่ยวกับวิธีการสอบสวนในชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งนำเอามาตรการหรือแนวทางของต่างประเทศมาใช้ในประเทศไทยนั้น ยังไม่บรรลุผลตามเจตนารมณ์ได้ เนื่องจากขาดความพร้อมทั้งในด้านสถานที่ อุปกรณ์ บุคลากร วิธีการทำงานและงบประมาณ ตลอดจนรูปแบบองค์กรที่มีส่วนรับผิดชอบอย่างเหมาะสม จึงทำให้การบังคับใช้กฎหมายขาดประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งอาจทำให้การคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กขาดประสิทธิภาพและไม่มีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย จึงเห็นควรจัดให้มีหน่วยงานพิเศษในทุกองค์กร มีบุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรมเฉพาะด้าน และกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายและแนวทางปฏิบัติร่วมกันให้ชัดเจน ตลอดจนมีกฎหมายคุ้มครอง ระเบียบข้อบังคับ เพื่อความปลอดภัยของผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็ก เพื่อให้สอดคล้องกับการป้องกันและคุ้มครองสิทธิเด็กตามมาตรฐานสากล

ภาควิชา นิติศาสตร์

สาขาวิชา นิติศาสตร์

ปีการศึกษา 2543

ลายมือชื่อนิติ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

418 60669 34 : MAJOR LAW

KEY WORD: CHILD/ INVESTIGATION/ PROTECTION/ VICTIM/ WITNESS.

CHITTIMA THONGCHAI, POL.LT. : CONSTITUTION B.E. 2540 : CASE STUDY
PROTECTION OF CHILD VICTIM AND WITNESS DURING THE
INVESTIGATION STAGE. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. VIRAPHONG
BOONYOBHAS, THESIS COADVISOR : TRAKUL WINITNAIYAPAK, 163 pp.
ISBN 974-13-1116-8.

This thesis is aimed to study any enforcement problems on the Criminal Procedure Code Amendment Act [No.20] B.E. 2542. To make our child protection measures be up to international standards and correspond with the treaty on Children's Right, the amended Act has adopted procedures which has been used in other foreign countries as guild-line. Those procedures are special and different from normal criminal investigation and prosecution procedures.

In my study, I found that the enforcement of the investigation procedures which originally are foreign is not so effective as it is meant to be. This is due to lacking of suitable places for investigation, equipment, personel, practical measures and budgets. Lacking of suitable organized units which are accountable for the job is also one of the reasons. This makes the Act ineffective and has an effect on child victims and child witness' protection. I suggest that there should be a special unit in each organization concerned which armed with special trained staffs. The practical measures should be clearly adopted and the safety of child victims and child witnesses should be assured as in the international standards.

Department	Law	Student's signature.....
Field of study	Law	Advisor's signature.....
Academic year	2000	Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีอาจสำเร็จได้ หากขาดความอนุเคราะห์จาก พลตำรวจโท ดร. ธรรม โสคติพันธ์ ที่ได้กรุณาใช้เวลาอันมีค่า ให้คำแนะนำช่วยเหลือตลอดจนช่วยแก้ไขวิทยานิพนธ์จนสำเร็จสมบูรณ์ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ไว้ ณ โอกาสนี้ และผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อมราวดี อังค์สุวรรณ รองศาสตราจารย์วิระพงษ์ บุญโญภาส อาจารย์ตระกูล วินิจนัยภาค และอาจารย์สดศรี สัตยธรรม พระคุณของอาจารย์ทุกท่านที่กล่าวมานี้ผู้เขียนจะสำนึกถึงมิรู้ลืม นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณ อาจารย์สรพสิทธิ์ คุมป์ประพันธ์ ท่านอัยการกอร์ปกุล แก้วทิพย์ ท่านอัยการโอภาส วโรภาส ท่านอัยการประธาน จุฬารोजनाมนตรี ท่านผู้พิพากษานุชนางค์ ศิริอิสสกุล พันตำรวจโทจตุภูมิ ทะละวงศ์ นาวาตรีอนันต์ สงวนสมบัติ เรือเอกสมจิตร หล้าวรรณะ ที่ได้ช่วยเหลือให้คำชี้แนะเพื่อข้อมูลและแปลเอกสาร รวมทั้งขอขอบคุณผู้พิพากษา พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา ทนายความ ทุกท่านที่ได้สละเวลาตอบแบบสอบถามจนทำให้ผู้เขียนได้มีข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตลอดจนเพื่อน ๆ และเจ้าหน้าที่ทุกหน่วยงานที่ผู้เขียนได้ไปติดต่อ และให้ความร่วมมือด้วยดีตลอดมา

สุดท้ายนี้หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติการเป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนที่เกี่ยวข้อง การพัฒนางานสอบสวนคดีอาญาที่เด็กเป็นผู้เสียหายหรือพยานอยู่บ้าง ผู้เขียนขอมอบความดีแต่ มารดา-บิดา ครูบาอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แก่ผู้เขียน และพี่ ๆ น้อง ๆ ของผู้เขียน ที่ให้กำลังใจในการศึกษา ตลอดจนผู้มีพระคุณ ผู้แต่งตำราหรือบทความต่าง ๆ ที่ผู้เขียนใช้ศึกษาค้นคว้า รวมถึงสถาบันการศึกษาทุกแห่งที่ให้ความรู้แก่ผู้เขียน จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดี

สถาบันนวัตพยาบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ร้อยตำรวจโทหญิงจิตติมา ธงไชย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
สมมติฐานของการวิจัย.....	6
ขอบเขตการวิจัย.....	6
วิธีการศึกษาวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย.....	7
บทที่ 2 แนวความคิดและทฤษฎีในการคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็ก และ	
สิทธิของผู้เสียหายและพยานตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	
2.1 แนวความคิดและทฤษฎีในการคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็ก.....	8
2.1.1 แนวความคิดในการคุ้มครองและปฏิบัติต่อเด็ก.....	9
2.1.2 แนวความคิดทางกฎหมายในการคุ้มครองเด็ก.....	11
2.2 สิทธิของผู้เสียหายและพยานตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	
พุทธศักราช 2540.....	13
2.3 กฎหมายและระเบียบที่ใช้ในการสอบสวนเด็กปัจจุบัน.....	15
2.3.1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม.....	15
2.3.2 ระเบียบและคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่เกี่ยวกับการสอบสวน.....	24
บทที่ 3 สภาพของปัญหาโดยทั่วไปในการสอบสวนปากคำผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กใน	
ประเทศไทย กับ แนวความคิดในการแก้ไขปัญหาโดยนำหลักการคุ้มครองผู้เสียหาย	
และพยานในต่างประเทศมาใช้.....	29
3.1 สภาพปัญหาและอุปสรรคในการสอบปากคำผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็ก	
ในประเทศไทยและการคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่มีในประเทศไทย.....	29

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.1.1	สภาพปัญหาและอุปสรรคในการสอบปากคำผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กในประเทศไทย.....	29
3.1.2	การคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่มีอยู่ในประเทศไทย.....	31
3.2	การสอบสวนผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กในต่างประเทศ.....	35
3.2.1	การสอบสวนผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Commom Law.....	35
3.2.2	การสอบสวนผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law.....	69
3.3	สิทธิของผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กตามกติกาสากลระหว่างประเทศ.....	74
3.3.1	ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน.....	74
3.3.2	ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชน.....	75
3.3.3	อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก.....	75
3.4	การคุ้มครองผู้เสียหายและพยานในต่างประเทศและการนำหลักการคุ้มครองผู้เสียหายและพยานมาใช้.....	78
บทที่ 4	ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542.....	84
4.1	ปัญหาและอุปสรรคในด้านสถานที่และอุปกรณ์.....	84
4.1.1	การถูกจำกัดในด้านสถานที่.....	85
4.1.2	ปัญหาด้านงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์การบันทึกภาพและเสียง.....	85
4.2	ปัญหาและอุปสรรคในด้านทักษะและความพร้อมของบุคลากร.....	91
4.2.1	ปัญหาจำนวนนักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยาที่ผ่านการอบรมและขึ้นทะเบียนกับกระทรวงยุติธรรมแล้วมีจำนวนน้อย.....	91
4.2.2	พนักงานสอบสวน.....	96
4.2.3	พนักงานอัยการ.....	99
4.2.4	ความไม่ชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์และพนักงานอัยการในการถามปากคำเด็กในชั้นสอบสวน.....	100
4.3	ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานร่วมกันแบบสหวิชาชีพ.....	101

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4.4	ทัศนคติของบุคคลากรต่างหน่วยงานสาขาอาชีพ.....	103
4.5	ปัญหาและอุปสรรคในการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้เสียหายและพยาน ที่เป็นเด็ก.....	104
4.6	ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามข้อกำหนด.....	106
4.6.1.	คำว่า “สถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก”.....	107
4.6.2	คำว่า “บุคคลที่เด็กร้องขอ”.....	107
4.6.3	คำว่า “ตั้งรังเกียจ”.....	107
4.6.4	คำว่า “ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่ง”.....	108
4.7	ปัญหาอื่น ๆ.....	108
4.7.1	ปัญหาการเดินทางและยานพาหนะ.....	108
4.7.2	ปัญหาช่วงเวลาในการปฏิบัติงาน.....	109
4.7.3	ปัญหาการประสานของนักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยาเข้าร่วม ในการพิจารณาคดีในชั้นสอบสวน.....	110
4.7.4	เครื่องมือสื่อสาร.....	110
4.7.5	ค่าตอบแทนในการปฏิบัติงาน.....	111
บทที่ 5	บทวิเคราะห์และพิสูจน์สมมติฐาน.....	112
บทที่ 6	บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	135
	รายการอ้างอิง.....	142
	ภาคผนวก.....	146
	ภาคผนวก ก.....	147
	ภาคผนวก ข.....	150
	ภาคผนวก ค.....	156
	ประวัติผู้เขียน.....	163

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.....	50
2.....	52
3.....	59
4.....	94
5.....	94

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการที่คณะกรรมการด้านสิทธิมนุษยชน องค์การสหประชาชาติ ได้ร่างอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) ขึ้นในปีเด็กสากล พ.ศ. 2522 เสร็จสิ้นและรับรองในเดือนพฤศจิกายน 2532 มีผลใช้บังคับในปี พ.ศ. 2533 ซึ่งเป็นวาระครบรอบ 10 ปีของปีเด็กสากลและครบรอบ 30 ปีของปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก พ.ศ. 2502 โดยอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กกำหนดขึ้นตามหลักการของกฎบัตรประชาชาติที่ว่าด้วยศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ และระลึกว่าเด็กมีสิทธิพิเศษที่จะได้รับการดูแลช่วยเหลือคุ้มครองบนรากฐานของประเพณีและค่านิยมทางวัฒนธรรม อนุสัญญานี้มีข้อบัญญัติ 54 ข้อ และ 40 ข้อแรกเป็นเรื่องว่าด้วยสิทธิของเด็กโดยตรง ซึ่งได้เน้นหลักการคุ้มครองเด็กจากการเลือกปฏิบัติ ประโยชน์สูงสุดของเด็ก การเคารพในสิทธิหน้าที่ของบิดามารดา และการปกป้องสิทธิของเด็กในหลายมิติด้วยมาตรการทาง นิติบัญญัติ และบริหารที่เหมาะสมทั้งปวง นอกจากนี้ ได้ตั้งคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กขึ้นเพื่อตรวจสอบติดตามความก้าวหน้าของรัฐบาลในการดำเนินการให้สิทธิตามพันธกรณีของอนุสัญญานี้บังเกิดผล¹

สำหรับประเทศไทยได้ลงนามในภาคยานุวัติสารของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 โดย ตั้งข้อสงวน 3 ข้อ คือ ข้อ 7 เรื่องสัญชาติข้อ 22 เรื่องสถานะของผู้ลี้ภัย และข้อ 29 เรื่อง การศึกษา ต่อมาได้ยกเลิกข้อสงวนข้อ 29 เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2540² และอนุสัญญามีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535 โดย 40 ข้อแรกของอนุสัญญามีหลักการที่ว่าด้วยเรื่อง สิทธิเด็กโดยตรง อาทิเช่น

1. เด็กทุกคนต้องได้รับสิทธิต่างๆ อย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการแบ่งแยกสีผิว เผ่าพันธุ์ และชนชั้นใดๆ

¹ กระทรวงการต่างประเทศ, อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงเทียนการพิมพ์, 2542), หน้าคำนำ.

² สถาบันกฎหมายอาญา, รายงานการศึกษาวิเคราะห์เรื่องกฎหมายและแนวปฏิบัติในประเทศไทยเฉพาะกรณีที่ไม่สอดคล้องตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา (กรุงเทพมหานคร: บริษัทคอมแพคท์ พรินท์ จำกัด, 2543), หน้า 1.

2. เด็กทุกคนจะต้องได้รับการคุ้มครองและมีโอกาสได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ในทุกๆ ด้าน
3. เด็กทุกคนจะต้องได้รับสิทธิในการมีชื่อ สัญชาติ นับตั้งแต่กำเนิด
4. เด็กทุกคนจะต้องได้รับประโยชน์ต่างๆ เกี่ยวกับความมั่นคงทางสังคมในทุกด้าน
5. เด็กทุกคนที่ด้อยทางกายจิตใจและสังคมจะต้องได้รับการปฏิบัติรักษาการศึกษาและดูแลอย่างพิเศษอย่างสอดคล้องกับความเป็นจริงของชีวิต
6. เด็กทุกคนจะต้องได้รับความรักและเข้าใจในบรรยากาศแห่งความรักและความมั่นคงอบอุ่น
7. เด็กทุกคนจะต้องได้รับการศึกษา ได้รับโอกาสเต็มที่ในการเล่นและการพักผ่อนหย่อนใจ
8. เด็กทุกคนจะต้องได้รับการคุ้มครอง และบำบัดรักษาอย่างเร่งด่วนในทุกกรณี
9. เด็กทุกคนจะต้องได้รับการคุ้มครองจากการถูกทอดทิ้ง ทารุณ ทูบัติ และตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์ทุกรูปแบบ
10. เด็กทุกคนจะต้องได้รับการคุ้มครอง เพื่อให้พ้นจากการแบ่งแยกในทุกด้าน ทั้งนี้เพื่อจะได้เติบโตอย่างมีความเข้าใจและตระหนักถึงพลังและความสามารถในอันที่จะอุทิศตนเพื่อสังคมส่วนรวมสืบไป ฯลฯ

จากข้อกำหนดในอนุสัญญาที่กำหนดไว้ให้กับเด็กทั่วโลกซึ่งรวมทั้งประเทศไทยด้วยนั้นจะได้รับผลสำเร็จและเป็นไปตามข้อกำหนดได้ จึงจำเป็นที่ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและที่มีอำนาจต้องร่วมมือกันซึ่งประเทศไทยเอง ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (National Youth Bureau) เพื่อช่วยเหลือเด็กให้ตรงตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กนอกจากนี้ยังมีหลายหน่วยงานที่มีส่วนช่วยกำหนดมาตรการและออกกฎหมายมาบังคับใช้เช่นการจัดตั้งคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการจัดทำนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทด้านสิทธิมนุษยชนเพื่อช่วยกำหนดมาตรการและออกกฎหมายเพื่อกำหนดสิทธิให้กับเด็กทั่วไปที่ทุกคนควรได้รับ คือ

1. สิทธิเด็กในการดำรงชีวิต (Survival Right) หรือสิทธิพื้นฐานทั่วไปของเด็ก เช่น สิทธิในการมีชีวิตอยู่ สิทธิในการมีชื่อและสัญชาติ
2. สิทธิเด็กในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง (Protection Right) จากการถูกเอาเปรียบทางเพศ การใช้แรงงานที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ จากการถูกทรมาน ถูกลงโทษหรือการกระทำที่โหดร้าย
3. สิทธิเด็กที่จะได้รับการพัฒนา (Development Right) เช่น สิทธิที่จะได้รับการศึกษา

4. สิทธิในการมีส่วนร่วม (Participation Right) เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรีในทุกๆเรื่องที่มีผลกระทบต่อตนสิทธิในการแสดงออกได้รับหรือถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร

ในด้านกฎหมายได้มีการดำเนินการแก้ไขกฎหมาย เช่น จากเดิมประมวลกฎหมายอาญากำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจในการลดโทษแก่บุคคลอายุเกินกว่า 17 ปีแต่ไม่เกิน 20 ปีหรือไม่ก็ได้ แต่ถ้าศาลไม่ลดโทษให้เด็กอายุเกินกว่า 17 ปีแต่ต่ำกว่า 18 ปี เด็กอาจถูกลงโทษประหารชีวิตได้ จึงได้มีความพยายามให้มีการขยายอายุเด็กจากอายุไม่เกิน 17 ปีเป็นอายุไม่เกิน 18 ปีเพื่อมิให้ศาลสั่งประหารชีวิตเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อนำระบบวิธีทัศนัยมาใช้บันทึกคำให้การในชั้นสอบสวนและใช้ระบบโทรทัศน์วงจรปิด เพื่อทำการสืบพยานในศาลโดยไม่让孩子เผชิญหน้ากับผู้กระทำผิด การชี้ตัวต้องไม่ให้ผู้ต้องหาเห็นผู้เสียหายหรือพยาน แม้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะกำหนดให้รัฐสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาพลเมืองของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณภาพชีวิตและจริยธรรม แต่ก็ยังเป็นเพียงการแก้ปัญหาในชั้นต้นเท่านั้นเพราะกฎหมายฉบับอื่นๆ ที่ใช้คุ้มครองเด็กในปัจจุบันยังมีน้อย และเกี่ยวข้องกับปัญหาหรือพัฒนาเด็กในบางเรื่องเท่านั้น โดยเป็นกฎหมายที่มีลักษณะตั้งรับ ต้องเกิดความเสียหายแก่เด็กเสียก่อนกฎหมายจึงจะเข้าไปมีบทบาทด้วยเหตุที่กลไกทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันไม่เอื้ออำนวยต่อการคุ้มครองสิทธิเด็ก โดยเฉพาะเด็กที่ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะในฐานะของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือพยานในการดำเนินคดี แม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ซึ่งใช้กับการดำเนินคดีและพิจารณาคดีโดยเฉพาะ แต่บทบัญญัติดังกล่าวก็ไม่สามารถใช้ครอบคลุมทั่วประเทศ⁴

เพื่อให้การคุ้มครองและป้องกันความเสียหายต่อจิตใจของเด็กในการค้นหาความจริงในคดีอาญา สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก รัฐสภาจึงได้แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดวิธีการพิเศษสำหรับการสอบสวน หรือสืบพยานเด็กที่มีอายุไม่เกิน สิบแปดปี ไม่ว่าจะเด็กนั้นจะเป็นผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลยหรือพยาน โดยให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และบุคคลที่เด็กไว้วางใจอยู่ในการสอบปากคำและสืบพยานด้วย ในสถานที่ที่

³ นฤมล รัตนทาตุล, “สิทธิเด็ก (สิทธิที่ไม่ควรมองข้าม),” วารสารยุติธรรม ปีที่ 14 (2542): 24-26.

⁴ สถาบันกฎหมายอาญา, รายงานการศึกษาวิเคราะห์ เรื่องกฎหมายและแนวปฏิบัติในประเทศไทย เฉพาะกรณีที่ไม่สอดคล้องตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท คอมแพคท์พริ้นท์ จำกัด, 2543), หน้า 2, 31.

เป็นส่วนพิเศษจากห้องสอบสวนหรือห้องพิจารณาคดีโดยทั่วไป นอกจากนี้ยังมีมาตรการหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างการค้นหาความจริง อีกทั้งหลีกเลี่ยงการได้รับการกระทบจิตใจจากการต้องเบิกความซ้ำ ๆ ในเรื่องเดียวกัน โดยการใช้การบันทึกภาพและเสียงตั้งแต่ชั้นสอบสวนและมานำเสนอในชั้นศาลเพื่อการค้นหาความจริงบทบัญญัติของมาตรการพิเศษดังกล่าว อยู่ในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20)พ.ศ. 2542 แต่เนื่องจากการบังคับให้เป็นไปตามมาตรการพิเศษจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมทั้งในด้านบุคลากร เครื่องมือ และอุปกรณ์ และสถานที่ที่เหมาะสมในการสอบปากคำพยานเด็ก จึงต้องใช้เวลาเตรียมการระยะหนึ่ง กฎหมายจึงให้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 1 ปี นับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา อันจะมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน 2543 เป็นต้นไป⁵

แม้จะได้มีการชะลอการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้มาเป็นระยะเวลา 1 ปีแล้วก็ตามแต่ในสภาพความจริงปัจจุบันแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ได้กำหนดแนวทางหรือบันทึกข้อตกลงร่วมกันในการปฏิบัติการตามบทบัญญัตินี้แต่อย่างใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชั้นสอบสวนซึ่งกฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแจ้งนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ พนักงานอัยการและบุคคลที่เด็กร้องขอให้อยู่ในการสอบปากคำด้วยนั้น และให้แยกการสอบปากคำเด็กในห้องสอบสวน โดยเฉพาะที่ไม่ปะปนกับผู้ใหญ่ และให้มีการบันทึกภาพและเสียงเพื่อใช้เป็นพยานในชั้นศาลด้วย ล้วนเป็นปัญหาในการปฏิบัติงาน เนื่องจากความไม่พร้อมในด้านสถานที่ บุคลากร วิธีการทำงาน อุปกรณ์ งบประมาณ และการสนับสนุนที่ดีจากผู้บังคับบัญชา ดังนั้นหากไม่มีการกำหนดหรือบันทึกข้อตกลงร่วมกันในการทำงานแล้ว การดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของการแก้ไขพระราชบัญญัติฉบับนี้ย่อมเป็นไปได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ประกาศใช้บังคับทั่วราชอาณาจักร สำหรับในกรุงเทพมหานครและจังหวัดใหญ่ ๆ การติดต่อนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอพนักงานอัยการ ไม่มีปัญหามากนัก แต่ในต่างจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดเล็ก ๆ ซึ่งสภาพทางภูมิศาสตร์และเทคโนโลยีการสื่อสารไม่เอื้ออำนวยด้วยแล้ว การที่บุคคลดังกล่าวข้างต้นจะเข้าร่วมฟังการสอบสวนตามที่กฎหมายบัญญัติย่อมเกิดปัญหาในทางปฏิบัติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้จะมีบทบัญญัติไว้ว่าในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันได้ ให้พนักงานสอบสวนถามปากคำเด็กโดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งอยู่ร่วมด้วยก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอนบุคคลอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวน และมีให้ถือว่าการถามปากคำ ผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กในกรณีดังกล่าวที่ได้กระทำ

⁵ ณรงค์ ใจหาญ, “การคุ้มครองเด็กในการให้ปากคำในคดีอาญา,” วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 29 ฉบับที่ 4 (ธันวาคม 2542): 557.

ไปแล้วไม่ชอบด้วยกฎหมาย⁶ไว้แล้วก็ตาม ก็จะเป็นช่องว่างให้เกิดการละเว้นการปฏิบัติและจะส่งผลต่อไปในอนาคตที่จะกลายเป็นหลักหรือธรรมเนียมที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายต่อไป

ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายจะศึกษาวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายและต้องการจะชี้ให้เห็นว่าการที่จะให้การคุ้มครองพยานและผู้เสียหายที่เป็นเด็กในการสอบสวนคดีเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลได้นั้น ควรจัดให้มีหน่วยงานพิเศษขึ้นในทุกองค์กรที่รับผิดชอบทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีบุคคลกรที่ได้รับการฝึกอบรมเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเด็กจนมีความรู้เพียงพอแก่การปฏิบัติงานในลักษณะสหวิชาชีพ สามารถประมวลความรู้ความเชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชาชีพมารวมกันศึกษาค้นหาความจริง โดยการรวบรวมพยานหลักฐาน และการดูแลคุ้มครองทางสังคมตลอดจนการบำบัดเยียวยาเด็กซึ่งเป็นผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีข้อตกลงระหว่างหน่วยงานเพื่อประสานการปฏิบัติที่ชัดเจนและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติให้มีรูปแบบการทำงานร่วมกันชัดเจน ตลอดจนมีกฎหมายคุ้มครองความปลอดภัยของผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็ก เพื่อจะทำให้การบังคับใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงปัญหาการคุ้มครองผู้เสียหาย และพยานที่เป็นเด็กในการสอบสวนตลอดจนแนวทางแก้ไขและป้องกันปัญหาดังกล่าว
2. เพื่อให้ทราบถึงหลักกฎหมายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่างๆ ของต่างประเทศในการคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็ก และให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542
3. เพื่อหามาตรการที่เหมาะสมในการแก้ไขปรับปรุงวิธีการคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กในระหว่างการสอบสวน ให้สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผล

⁶ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 , มาตรา 5.

สมมติฐานของการวิจัย

มาตรการทางกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กยังมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอและไม่สามารถปกป้องคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กได้อย่างเหมาะสมจึงเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการบังคับใช้กฎหมาย ควรกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายและแนวทางปฏิบัติให้ชัดเจน โดยมีหน่วยงานพิเศษในทุกองค์กร บุคคลากรที่ได้รับการฝึกอบรมเฉพาะในด้านนี้ ตลอดจนมีกฎหมายคุ้มครองความปลอดภัยของผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาเรื่องนี้ มุ่งศึกษาการคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็ก (บุคคลที่มีอายุไม่เกินสิบแปดปี) ในการสอบสวน ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 โดยวิเคราะห์ถึงปัญหาต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานในชั้นสอบสวน และหลักประกันความปลอดภัยของผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็ก เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องและมีความสมบูรณ์กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทั้งนี้ไม่รวมถึงผู้ต้องหาที่เป็นเด็กเนื่องจากผู้ต้องหาที่เป็นเด็กได้มีกฎหมายให้การคุ้มครองในชั้นสอบสวนไว้โดยเฉพาะแล้ว โดยมีวิธีปฏิบัติที่แตกต่างจากผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534

นิยามปฏิบัติการ

ผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กหมายถึงผู้เสียหายหรือพยานซึ่งมีอายุไม่เกินสิบแปดปี (ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ดำเนินการโดยวิธีวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) กล่าวคือศึกษาจากตัวบทกฎหมายทั้งของประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กในการสอบสวน ศึกษาจากเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องกับมาตรการในการคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กในการสอบสวน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ถึงปัญหาและอุปสรรคที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 และแนวทางในการแก้ไขปรับปรุง
2. ได้มาตรการที่เหมาะสมในการปรับปรุงแก้ไขวิธีการคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กในการสอบสวน ให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม
3. สามารถนำข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ผลที่ได้รับจากการศึกษารั้งนี้ไปใช้เป็นข้อพิจารณาหรือเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยให้มีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันในเรื่องการคุ้มครองสิทธิเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวความคิดและทฤษฎีในการคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็ก และ สิทธิของผู้เสียหายและพยานตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

สืบเนื่องจากผลของสภาพสังคมและระบบการเมืองการปกครองในอดีตที่เป็น “ระบบศักดินา” ซึ่งกำหนดให้บุคคลต้องสังกัดมูลนายและอยู่ภายใต้การปกครอง ทำให้สถานะของ บิดามารดาภายในครอบครัวมีฐานะสูงส่งไม่อาจล่วงละเมิดได้ แนวความคิดนี้เองที่ก่อให้เกิดสภาพ อาณาจักรน้อยๆ ขึ้นในระดับครอบครัว กล่าวคือรัฐหรือบุคคลภายนอกจะไม่เข้าไป ก้าวก่ายหรือ เกี่ยวข้องกับปัญหาภายในครอบครัวเว้นเสียแต่เกิดปัญหาการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรม อันดีอย่างชัดแจ้งหรือมีการล่วงละเมิดต่อบิดามารดาดังนั้นการละเมิดสิทธิเด็กซึ่งเกิดขึ้นใน ครอบครัวจะไม่มีใครสอดเข้าไปเกี่ยวข้อง¹

แม้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะกำหนดให้รัฐสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนา พลเมืองของชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามอนุสัญญาว่าด้วย สิทธิเด็ก แต่ก็ยังเป็นเพียงการแก้ปัญหาในชั้นต้นเท่านั้น เพราะกฎหมายฉบับอื่นๆ ที่ใช้คุ้มครองเด็กใน ปัจจุบันยังมีน้อย และเกี่ยวข้องแต่ปัญหาหรือพัฒนาเด็กในบางเรื่องเท่านั้น โดยกฎหมายที่มีอยู่เป็น กฎหมายที่มีลักษณะตั้งรับต้องเกิดความเสียหายแก่เด็กเสียก่อนกฎหมายจึงจะเข้าไปมีบทบาท นอกจากนี้กฎหมายเหล่านี้ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ไปอย่างมาก

ปัจจุบันได้มีหลักการและแนวความคิดที่ขอปรับปรุงประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 132 ลงวันที่ 22 เมษายน 2515 ที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา และประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 294 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2515 ที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการ สงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก และให้เป็นพระราชบัญญัติฉบับเดียว ที่มีความมุ่งหมายใช้ วิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพสงเคราะห์และหรือการส่งเสริมความประพฤติ โดยความร่วมมือ รับผิดชอบของครอบครัวเป็นหลักหากครอบครัวไม่สามารถรับผิดชอบได้แล้ว จึงให้การ สงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กด้วยทางเลือกอื่น โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก

¹ สถาบันกฎหมายอาญา, รายงานการศึกษาวิเคราะห์เรื่อง กฎหมายและแนวปฏิบัติ ในประเทศไทย เฉพาะกรณีที่ไม่สอดคล้องตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและข้อเสนอแนะเพื่อการ พัฒนา (กรุงเทพมหานคร: บริษัทคอมแพคพริ้นท์ จำกัด, 2543), หน้า 2.

และการไม่เลือกปฏิบัติต่อเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงว่าเด็กควรได้รับการดูแลจากครอบครัวเป็นเบื้องต้น หากครอบครัวไม่สามารถอบรมเลี้ยงดูเด็กได้แล้ว จึงจะให้หน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานเอกชนเข้ามาช่วยเหลือและจะต้องมีผู้เชี่ยวชาญในด้านสังคมสงเคราะห์และการแพทย์เป็นผู้ให้ความเห็นในการที่จะแยกเด็กออกจากครอบครัว แต่ไม่เป็นการตัดสิทธิของบิดามารดาในการที่จะโต้แย้งต่อศาล อันเป็นการวางรูปแบบใหม่ในการสงเคราะห์ ค้ำครองสวัสดิภาพเด็ก

2.1 แนวความคิดและทฤษฎีในการคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็ก

2.1.1 แนวความคิดในการคุ้มครองและปฏิบัติต่อเด็ก

ในการวิเคราะห์แนวความคิดที่มีอยู่นั้น มีผู้ใช้หลักเกณฑ์หลายอย่างประกอบการพิจารณา เช่น การมองในแง่เศรษฐกิจ ในแง่จริยศาสตร์ เป็นต้น ในที่นี้ถือว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมมีความเกี่ยวข้องกันในเชิงสิทธิอำนาจ ที่บุคคลอย่างน้อยสองคนมีต่อกัน ซึ่งเมื่อเทียบเคียงกับองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ เด็ก พ่อแม่และสังคม (รัฐ) แล้ว มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในเชิงสิทธิอำนาจสามารถแบ่งแนวคิดในการปฏิบัติต่อเด็กออกเป็น 3 แนวความคิด² คือ

1. แนวความคิดที่ถือว่าเด็กเป็นสมบัติของพ่อแม่ เกิดจากแนวความคิดที่ถือว่าครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่สำคัญที่สุดที่จะดำรงสังคมส่วนรวมเอาไว้เพราะสังคมในสมัยแรกๆ ยังไม่มีความเข้มแข็งเหมือนรัฐในปัจจุบัน เช่น เป็นชนเผ่าต่างๆ แนวคิดนี้จึงเป็นแนวคิด “กระแสหลัก” (Mainstream) ในสังคมทุกแห่งพบได้มากที่สุดและยังฝังตัวอยู่ในสังคมอย่างลึกซึ้ง มีมาตั้งแต่สังคมโบราณจนกระทั่งสังคมปัจจุบันแนวคิดนี้ถือว่าเด็กเป็นสมบัติส่วนตัวของพ่อแม่ สังคมภายนอกหรือรัฐหรือบุคคลทั่วไปไม่เข้าแทรกแซง พ่อแม่มีสิทธิและอำนาจเหนือลูกอย่างเด็ดขาดจะปฏิบัติต่อเด็กอย่างใดเสียเพียงใดก็ได้หรือจะลงโทษหรือขนาดสังหารชีวิตก็สามารถทำได้แม้แต่คริสต์โตเติลเองก็เคยกล่าวไว้ว่า “ความเป็นธรรมของนายหรือพ่อนั้นแตกต่างออกจากของพลเมืองทั่วไป เนื่องจากเด็กหรือทาสถือเป็นทรัพย์สินดังนั้นจึงไม่ถือว่าเป็นการอยู่ดีธรรมสำหรับทรัพย์สินของผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั่นเอง...”³

² กิตติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์, “ปัญหาการทารุณกรรมและการปล่อยปละละเลยเด็ก: แนวความคิดและความตระหนักต่อปัญหาของนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาจิตวิทยา คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528), หน้า 53.

³ Pamela D. Mayhall and Katherine E. Norgard. op. cit. footnote 11, p.4. อ้างถึงใน กิตติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์, “ปัญหาการทารุณกรรมและการปล่อยปละละเลยเด็ก: แนวความคิดและความตระหนักต่อปัญหาของนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาจิตวิทยา คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528), หน้า 54.

2. แนวความคิดที่ถือว่าเด็กเป็นสมบัติของสังคม (หรือรัฐ) แนวความคิดนี้เกิดจากการเห็นความสำคัญของ “ส่วนใหญ่” ว่ามีความสำคัญกว่า “ส่วนย่อย” ดังนั้นรัฐเป็นส่วนใหญ่ ปัจเจกชนเป็นส่วนย่อยที่ดำรงอยู่ในรัฐ รัฐมีความสำคัญกว่าปัจเจกชน แนวความคิดนี้ถือว่าเด็กเป็นสมบัติของสังคมหรือรัฐ พ่อแม่มีสิทธิมีอำนาจน้อยกว่าสังคม(รัฐ) หรือไม่มีสิทธิอำนาจเหนือเด็กเลย เป็นหน้าที่ของสังคมที่ต้องดูแลอบรมเด็กให้เป็นพลเมืองอันพึงประสงค์ของสังคมนั้นในบางวัฒนธรรมเด็กจะไม่ถือว่าเป็นบุคคลคนหนึ่งจนกว่าสังคมจะขนานนามเด็กนั้นอย่างเป็นทางการ (Baptize) ในสังคมคริสเตียนหลายแห่งแม้ในปัจจุบันเด็กจะไม่เป็นที่ยอมรับจนกว่าเขาจะได้รับการประกาศว่าเป็นคริสเตียน (Christened) แล้วเด็กที่เกิดนอกสมรสจะถือว่าเกิดมาอย่างเป็นบาปเด็กพวกนี้จะไม่ได้อาศัยไม่มีอาหารหรือการเลี้ยงดูแต่อย่างใดนอกจากนี้ก็ไม่ได้รับการพิทักษ์คุ้มครองตามกฎหมายด้วย

3. แนวความคิดที่ถือว่าเด็กมีสิทธิในฐานะปัจเจกชน รากฐานของแนวความคิดนี้คือแนวคิดปัจเจกชน (Individualism) ซึ่งให้ความสำคัญแก่บุคคลแต่ละคนว่าเป็นบุคคลหรือสิ่งที่มีอยู่ได้ด้วยตนเองซึ่งเกิดจากแนวความคิดมนุษยนิยม (Humanism) ซึ่งเป็นทัศนะที่ถือว่ามนุษย์มีศักดิ์ศรีมีค่าและมีความสามารถที่จะพัฒนาตนเองโดยอาศัยเหตุผลและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ไม่ต้องอาศัยอำนาจเหนือธรรมชาติแต่อย่างใดทั้งแนวคิดปัจเจกชนนิยมและมนุษยนิยมเกิดขึ้นสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) เป็นความคิดที่แยกตัวออกจากความคิดของคริสตจักรที่ครอบงำความคิดของผู้คนตลอดสมัยยุคกลางในยุโรป

แนวความคิดที่ถือว่าเด็กมีสิทธิในฐานะปัจเจกชนเป็นการมองเด็กอย่างมีสิทธิอำนาจและคุณค่าความเป็นมนุษย์เท่าเทียมบุคคลทั่วไปดังนั้นแม้เด็กจะอยู่ในครอบครัวอยู่ในความดูแลของพ่อแม่เด็กก็มีเสรีภาพและสิทธิส่วนบุคคลในตัวด้วยสังคมและรัฐจึงมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของเด็กเช่นเดียวกับพ่อแม่และทั้งเด็กและพ่อแม่ก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมทั้งสิ้นพ่อแม่มีสิทธิเป็นเจ้าของเด็กในฐานะผู้ให้กำเนิดหรือเหมาะสมสำหรับเด็กทราบเท่าที่เด็กได้รับการดูแลอย่างถูกวิธีไม่เป็นที่เสื่อมเสียสวัสดิภาพทุกประการและไม่ขัดขวางต่อพัฒนาการของเด็กแต่เมื่อใดที่พ่อแม่บกพร่องหรือมีเหตุผลอันใดที่จะกระทำหน้าที่นี้ไม่ได้รัฐหรือชุมชนหรือองค์กรเอกชนต้องเข้าเป็นรัฐช่วยเหลือแก้ไขโดยวิธีการที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพและสิทธิความเป็นปัจเจกชน ของเด็กไว้⁴

⁴ อุ่มพร คำพิทักษ์, “การคุ้มครองเด็กและเยาวชนในกรณีที่ตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา: ศึกษาอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานภายใต้ พ.ร.บ.จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 37-39.

2.1.2 แนวความคิดทางกฎหมายในการคุ้มครองเด็ก

การที่รัฐเข้าไปใช้อำนาจในการคุ้มครองดูแลและปกป้องสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนในสังคมของวันนี้ มีแนวความคิดทางกฎหมายที่เป็นหลักให้อำนาจรัฐในการแทรกแซงใช้อำนาจของรัฐอยู่ 2 แนวความคิด คือ

1. แนวความคิด police power เป็นแนวความคิดในกฎหมายมหาชน (Public Law) ถือว่ารัฐมีอำนาจชนิดหนึ่งเรียกว่า police power หรืออำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยซึ่งเดิมอำนาจนี้เป็นส่วนหนึ่งของอำนาจพระมหากษัตริย์ ศาลสูงสหรัฐเคยให้คำจำกัดความอำนาจรัฐเช่นนี้ว่า หมายถึงอำนาจในทางสาธารณสุข จัดให้ราษฎรมีสวัสดิภาพ มีศีลธรรม มีสวัสดิการหรือความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งก็คือ อำนาจปกครองราษฎรให้มีความสุขนั่นเอง⁵

การใช้อำนาจรัฐเช่นนี้ในทางนิติบัญญัติแสดงออกโดยผ่านทางตรากฎหมาย เช่น กฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตลอดจนพระราชบัญญัติอื่นๆ ในส่วนของการใช้อำนาจรัฐฝ่ายบริหารรัฐต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่คอยควบคุมสอดส่องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย นอกจากนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจรัฐ ฝ่ายตุลาการก็จัดให้มีองค์กรคือศาล เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีกำหนดบทลงโทษในกรณีที่มีการนำตัวผู้ฝ่าฝืนกฎหมายมาเข้าสู่กระบวนการพิจารณาเพื่อรับโทษเพื่อให้กฎหมายศักดิ์สิทธิ์

แนวความคิด police power ถือว่ารัฐมีอำนาจเต็มบริบูรณ์ที่จะปกป้องพลเมืองของรัฐให้พ้นจากภัยอันตรายจากบุคคลซึ่งกระทำความผิดหรือเป็นภัยต่อสังคมฉะนั้นรัฐจึงถือความชอบธรรมที่จะเข้าไปแทรกแซงสถาบันครอบครัวเพื่อให้ความคุ้มครองแก่เด็กซึ่งเป็นพลเมืองของตนให้เกิดความสงบเรียบร้อยหากสถาบันครอบครัวซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการดูแลปกป้องเด็กทำหน้าที่บกพร่อง

2. แนวความคิด parens patriae เริ่มจากกฎหมายอังกฤษ (Common Law) ซึ่งถือว่ากษัตริย์เป็นบิดาของประเทศ (The king as 'Father of the country') โดยกษัตริย์จะให้อำนาจ Chancellor ในการคุ้มครองเด็กทั้งหมดในอาณาจักรของพระองค์ อำนาจดังกล่าวถูกจำกัดเฉพาะในสภาพความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กในปัจจุบันหรืออนาคตที่ถูกคุกคามความปลอดภัยซึ่งเหตุผลของการใช้อำนาจดังกล่าวนี้เนื่องมาจากผู้ปกครองรัฐต้องการช่วยเหลือพลเมืองซึ่งไม่สามารถที่จะดูแล

⁵ Donald Brieland and John Allen Lemmon, Social Work and the Law, (Minnesota; West Publishing, 1987), p 137-138. อ้างถึงในนาถวดี พิภพคง, “มาตรการคุ้มครองเด็กที่ถูกทำร้ายโดยบุคคลในครอบครัว,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์บัณฑิต วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 44.

อารักขาตนเองเนื่องจากอายุหรือความสามารถด้านจิตใจในปัจจุบันความมุ่งหมายของแนวความคิด *parens patriae* ก็เป็นเช่นเดียวกับอดีตคือถือว่ารัฐมีอำนาจพิเศษในฐานะที่เป็นบิดามารดาของประเทศชาติที่จะปกป้องคุ้มครองผู้เยาว์ให้พ้นจากอันตรายหรือความเสียหายอย่างใดและจะช่วยเหลือให้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดีที่มีความรับผิดชอบ

ดังนั้นหน้าที่ของรัฐในฐานะที่เป็นบิดามารดาของประเทศชาติเป็นการแสดงแนวความคิดที่ว่ารัฐสามารถเข้าแทรกแซงสถาบันครอบครัวเมื่อบิดามารดาปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบที่มีต่อเด็กและสังคมบกพร่องหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ซึ่งการที่รัฐจะเข้าแทรกแซงเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามแนวความคิดนี้จะต้องมีสมมุติฐาน 2 ประการคือ

ก. สมมุติฐานที่ว่าเด็กขาดความสามารถทั้งทางด้านร่างกายจิตใจและไม่สามารถควบคุมสติตรึงตรองโดยรอบคอบเช่นผู้ใหญ่

ข. รัฐจะดำเนินการเพื่อประโยชน์ที่ดีที่สุดของเด็ก และก่อนที่รัฐจะเข้ามาใช้อำนาจแทรกแซงรัฐต้องแสดงให้เห็นว่าบิดามารดาหรือผู้ปกครองนั้นไม่มีความเหมาะสมไม่มีความสามารถหรือบกพร่องในหน้าที่ให้การดูแลเอาใจใส่เด็ก⁶

จึงเห็นได้ว่าแม้แนวความคิดทั้งสองประการนี้จะมาจากรากฐานที่แตกต่างกันคือแนวความคิด *police power* เป็นแนวความคิดในทางกฎหมายมหาชนที่ให้อำนาจรัฐในการปกครองประเทศในขณะที่แนวความคิด *parens patriae* มาจากรากฐานของการปกครองแบบศักดินา คือการแบ่งชนชั้นโดยมีกษัตริย์เป็นผู้ปกครองประเทศแต่หน้าที่ของผู้ปกครองก็คือการปกป้องคุ้มครองผู้ที่อยู่ในปกครองให้มีความเป็นอยู่ที่ดีดังเช่นพ่อปกครองลูกเมื่อพลเมืองในความปกครองมีมากขึ้นการดูแลย่อมไม่ทั่วถึงจึงได้มีการมอบหมายแต่งตั้งบุคคลและกำหนดวิธีการให้ไปทำหน้าที่แทนกษัตริย์ เพื่อให้พลเมืองในความปกครองได้อยู่เย็นเป็นสุขซึ่งนั่นก็คือการมอบอำนาจให้บุคคลที่ไว้วางใจร่วมแก้ไขปัญหาในทางปกครองโดยผ่านกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อให้อยู่ในแนวทางเดียวกัน

⁶ อุ่มพร คำพิทักษ์, “การคุ้มครองเด็กและเยาวชนในกรณีที่ถูกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา: ศึกษาอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานภายใต้ พ.ร.บ.จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 43-45.

2.2 สิทธิของผู้เสียหายและพยานตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทยที่บัญญัติรับรองเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในมาตรา 4 ว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง”⁷ และได้กำหนดให้การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรจะกระทำโดยมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่ได้⁸ จึงเป็นการรับรองสิ่งที่มียุติแล้วในตัวบุคคลและสังคมมนุษย์ ตามแนวคิดพื้นฐาน โดยทั่วไปของมนุษย์ที่เป็นผู้ทรงสิทธิในชีวิตของตนและเป็นผู้ที่พร้อมจะพัฒนาได้ด้วยศักยภาพของตนเองก่อให้เกิดการยอมรับและความภาคภูมิใจ สิทธิของบุคคลในเกียรติยศ ชื่อเสียง และความเป็นอยู่ส่วนตัวจึงต้องได้รับความคุ้มครองและพึงได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นมนุษย์อย่างเสมอภาคกันด้วย

ดังนั้น แม้บุคคลจะแตกต่างกันโดยมูลเหตุและปัจจัยส่วนตัวก็ต้องเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน การแบ่งแยกวรรณะตลอดจนการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความคิดโดยชอบทางการเมือง การศึกษาอบรม หรือความเชื่อทางศาสนานั้น ย่อมมีอาจะกระทำได้ตามบทบัญญัติของมาตรา 5 และ 30⁹

นอกจากนี้ยังมีแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐกำหนดให้รัฐให้ความคุ้มครองต่อเด็ก เยาวชนและบุคคลในครอบครัวจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอื่นที่ไม่เป็นธรรมและส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงชายและความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวและชุมชน ตามบทบัญญัติมาตรา 53 และ 80¹⁰

การคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องคุ้มครองดูแลให้ผู้เสียหายได้รับความเป็นธรรมและการเยียวยาอย่างดีที่สุดแต่อย่างไรก็ดีกลับปรากฏว่าในบางกรณีผู้เสียหายกลับถูกซ้ำเติมจากกระบวนการและเจ้าพนักงานของรัฐเสียอีกไม่ว่าจะโดยการปฏิบัติที่คลาดเคลื่อนจากครรลองคลองธรรมหรือโดยระบบปฏิบัติตามกฎหมายนั่นเอง เช่น กรณีผู้เสียหายในคดีความผิดทางเพศแม้ในคดีอาญานั้นมีการนำตัวผู้กระทำความผิดไปลงโทษแต่ผู้เสียหายก็อาจไม่ได้รับการเยียวยาใดๆ จากการดำเนินคดีอาญาหรือการลงโทษผู้กระทำความผิด

⁷รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, มาตรา 4.

⁸รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, มาตรา 26.

⁹ชาติ ชัยเดชสุริยะ และมานิตย์ จุมปา, รัฐธรรมนูญของเรา (กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด, 2542), หน้า 4.

¹⁰รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, มาตรา 53, 80.

นั่นเพราะโดยหลักการแล้วผู้เสียหายอาจต้องไปฟ้องเป็นคดีแพ่งเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายเอาเองซึ่งก็ย่อมไม่แน่นอนว่าจำเลยจะสามารถชดเชยค่าเสียหายนั้นหรือไม่การที่รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 245 ว่า “บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองการปฏิบัติที่เหมาะสมและค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

บุคคลใดได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือแก่ร่างกายหรือจิตใจเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นและไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นบุคคลนั้นหรือทายาทย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ”

อันเป็นการวางแนวทางให้มีการเอาใจใส่ต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาอย่างจริงจังมากขึ้น โดยอาจจะต้องมีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายประการโดยคำนึงถึงการแสวงหามาตรการที่จะช่วยให้ผู้เสียหายมีความรู้สึกปลอดภัยทั้งในด้านความเป็นอยู่และจิตใจและการสนับสนุนให้มีมาตรการที่จะเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดได้แสดงความสำนึกผิดและชดเชยเยียวยาแก่ผู้เสียหายในระดับที่จะต้องไม่เป็นการล่วงละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้กระทำความผิดนั้นตลอดจนการที่รัฐควรจะต้องจัดหางบประมาณสำหรับช่วยเหลือบรรเทาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในกรณีที่ไม่ได้รับการชดเชยค่าเสียหายนั้นด้วย¹¹

ส่วนการคุ้มครองพยานในคดีอาญาซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการไขความความจริงให้ปรากฏอันเป็นประโยชน์ต่อการจะนำความผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษและคุ้มครองผู้บริสุทธิ์มิให้ถูกปรักปรำว่ากระทำความผิดซึ่งพยานนอกจากจะต้องเสียสละเวลาเพื่อมาเป็นพยานแล้วยังต้องรับผิดชอบในคำให้การหรือคำเบิกความของตนแล้ว และในบางกรณีพยานบางรายก็ประสบกับปัญหาการที่ไม่สามารถสื่อสารหรือถ่ายทอดเรื่องราวที่ตนพอจะระลึกได้หรืออาจจะระลึกได้ไม่ชัดเจนให้บุคคลในกระบวนการยุติธรรมเข้าใจได้ ซึ่งก็อาจต้องพบกับท่าทีหรือการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมจากผู้มีอำนาจหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมนั้นอีกทั้งนี้ยังไม่นับรวมปัญหาการถูกข่มขู่หรือคุกคามจากเหตุที่มาเป็นพยานในคดีอาญานั้นอีกดังนั้นในหลายๆประเทศที่พัฒนาแล้วจึงมีการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำที่กระบวนการยุติธรรมจะต้องให้ความคุ้มครองและการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญาโดยคำนึงถึงทั้งด้านความปลอดภัยและความรู้สึกที่ดีของพยานในการทำหน้าที่เป็นพยานนั้น การที่รัฐธรรมนูญใหม่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 244 ไว้ว่า

“บุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองการปฏิบัติที่เหมาะสมและค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

¹¹ ซาคี ชัยเดชสุริยะและ มานิตย จุมปา, รัฐธรรมนูญของเรา (กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด, 2542), หน้า 60-61.

ซึ่งแม้จะเป็นหลักการกว้างๆที่ต้องอาศัยวิธีปฏิบัติที่เกี่ยวข้องมารองรับในรายละเอียด และอาจต้องมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคลากรที่มีอยู่ในระบบอย่างขนานใหญ่แต่การบัญญัติรับรองหลักการนี้ไว้ในรัฐธรรมนูญก็จะเป็นมาตรฐานให้เกิดการอ้างอิงเพื่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยหากมีการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญาก็ต้องถือว่าเป็นการปฏิบัติที่ผิดต่อรัฐธรรมนูญนอกจากนี้ยังจะเป็นแนวทางกำหนดการพัฒนากระบวนการยุติธรรมของประเทศประการหนึ่งด้วยเพราะรูปธรรมในการคุ้มครองและการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญาจะเป็นมาตรวัดระดับความเจริญของกระบวนการยุติธรรม¹²

แม้รัฐธรรมนูญจะบัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็ก ผู้เสียหาย และพยานในคดีอาญาไว้แล้วแต่มาตรการที่จะมารองรับให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญอย่างเป็นทางการว่ารัฐจะคุ้มครองเด็ก ผู้เสียหาย และพยานได้นั้น จะต้องมิใช่เพียงการใช้มาตรการทางกฎหมายเพียงอย่างเดียวรัฐจะต้องมีมาตรการทางสังคมมาช่วยเสริมสร้างการคุ้มครองเด็กผู้เสียหาย และพยานให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้ไม่ว่าจะโดยการจัดสภาพแวดล้อมใหม่การได้รับความช่วยเหลือจากระบบชุมชนบำบัดมีการฝึกอาชีพและให้การดูแลทางด้านฟื้นฟูสภาพจิตใจตลอดจนให้การศึกษาระบบอย่างเหมาะสมรวมทั้งการณรงค์อย่างจริงจังผ่านสื่อมวลชนและ ชุมชนท้องถิ่นให้สังคมตื่นตัวด้วย

2.3 กฎหมายและระเบียบที่ใช้ในการสอบสวนเด็กปัจจุบัน

โดยทั่วไปแล้วการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กในคดีอาญานั้น ไม่ได้มีการแบ่งแยกไว้จึงไม่มีความแตกต่างกับการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายและพยานทั่วไปมีเฉพาะข้อกำหนดในเรื่องพยานเด็กที่ไม่ต้องสอบถามตนก่อนเบิกความเท่านั้นถ้าพยานผู้นั้นมีอายุไม่เกินสิบสี่ปีดังนั้นการที่เด็กหรือเยาวชนต้องมาให้การในชั้นสอบสวนหรือชั้นพิจารณาของศาลจึงมีวิธีปฏิบัติที่ไม่แตกต่างกับคดีอาญาทั่วไปซึ่งทำให้เด็กได้รับผลกระทบต่อจิตใจมากจนไม่สามารถให้ข้อเท็จจริงแก่ศาลหรือเจ้าพนักงาน ได้ตามที่รู้เห็นจึงเป็นการปฏิบัติต่อเด็กที่ไม่เหมาะสมและสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

ในส่วนของกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนเด็กที่ใช้อยู่มีดังนี้

2.3.1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม

เดิมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาที่ใช้บังคับอยู่ยังไม่มียกเว้นบทบัญญัติคุ้มครองเด็กที่ตกเป็นเหยื่อจากการกระทำความผิดอาญา กล่าวคือในชั้นสอบสวนเจ้าพนักงานตำรวจจะเป็นผู้สอบปากคำเด็ก ซึ่งพนักงานสอบสวนบางคนอาจจะไม่ทราบจิตวิทยาในการตั้งคำถามเด็ก คำถาม

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 63.

ของพนักงานสอบสวนอาจทำให้เด็กยิ่งเจ็บซ้ำไปกว่าเดิมเสียอีกหรือการจัดให้มีการชี้ตัวผู้ต้องหา เจ้าพนักงานตำรวจก็จะจัดให้เด็กชี้ตัวผู้ต้องหาโดยเผชิญหน้ากันซึ่งอาจทำให้เด็กหวาดกลัวได้ หรือเมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลเด็กจะต้องเบิกความในห้องพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลยซึ่งอาจทำให้เด็กหวาดกลัวได้เช่นเดียวกันสิ่งที่แย่ยิ่งกว่านั้นหากผู้ซักถามเด็ก ไม่มีศิลป์ในการซักถามหรือมีเจตนาจะซักถามเหตุการณ์เพื่อตอกย้ำตราบาปที่เกิดขึ้นแก่เด็กก็จะเป็นการตอกย้ำและซ้ำเติมให้เด็กที่ตกเป็นเหยื่อจากการกระทำความผิดยิ่งได้รับความเจ็บปวดซ้ำแล้วซ้ำเล่าจากขั้นตอนการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมแม้จะนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ก็ไม่คุ้มกับความเจ็บปวดของเด็กที่ต้องได้รับเพิ่มเติมจากขั้นตอนการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมซึ่งบางครั้งอาจล่าช้าก็ยิ่งทำให้เด็กได้รับความเจ็บปวดมากขึ้นเป็นทวีคูณ¹³

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ให้นิยามคำว่า “การสอบสวน” หมายความว่า ถึงการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ (มาตรา 2(11)) บางประเทศอำนาจสอบสวนอยู่กับพนักงานอัยการ (เช่นประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส เป็นต้น) แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้แยกอำนาจสอบสวนกับการฟ้องร้องให้อยู่กับองค์กรที่แยกจากกันคือให้อำนาจสอบสวนอยู่กับพนักงานสอบสวน ซึ่งได้แก่ พนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจ และสอบสวนในเขตอำนาจตามที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 18, 19 และ 20) ส่วนพนักงานอัยการมีเพียงอำนาจฟ้องร้องเว้นแต่จะเป็นความผิดเกิดขึ้นนอกอาณาจักรซึ่งเป็นอำนาจของอัยการสูงสุด (มาตรา 20) เมื่อความผิดเกิดขึ้นพนักงานสอบสวนผู้มีเขตอำนาจจะทำการสอบสวนหลังจากที่มีผู้มาร้องทุกข์ หรือกล่าวโทษ (อย่างไรก็ดีพนักงานสอบสวนอาจไม่สอบสวนก็ได้แม้ว่าจะมีผู้มาร้องทุกข์หรือกล่าวโทษแล้วถ้าเข้าใจตาม ป.ว.อ.มาตรา 122, 127) หรือพนักงานสอบสวนพบด้วยตนเองเว้นแต่เป็นคดีความผิดต่อส่วนตัวต้องมีการร้องทุกข์พนักงานสอบสวนจึงจะมีอำนาจสอบสวน (มาตรา 121 วรรค 2) พนักงานสอบสวนจะรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ที่จะพิสูจน์ความผิดเช่น สอบปากคำผู้ต้องหา ผู้เสียหาย พยานผู้รู้เห็น รวบรวมเอกสารต่างๆ ส่งลายพิมพ์นิ้วมือการเขียนหนังสือหรือของกลางไปตรวจพิสูจน์ เป็นต้น การสอบสวนนี้พนักงานสอบสวนต้องทำเป็นบันทึกรวบรวมไว้ในสำนวนระหว่างสอบสวนพนักงานสอบสวนมีอำนาจในการจำกัดเสรีภาพของบุคคลตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนด เช่น ออกหมายเรียกบุคคลให้มาที่ทำการหรือจับบุคคลใดที่สงสัยว่าเป็นผู้ต้องหาออกจากนี้ ยังมีอำนาจในการค้น ควบคุม และปล่อยชั่วคราวระหว่างสอบสวน ซึ่งในการสอบสวนผู้เสียหาย

¹³ สุทัศน์ เงินหมื่น, “กฎหมายใหม่คุ้มครองสิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างไร,” วารสารยุติธรรม ปีที่ 14 (2542): 10-12.

หรือพยานที่เป็นเด็กก็ไม่ได้มีกฎหมายแยกวิธีการสอบสวนไว้โดยเฉพาะจนกระทั่งปัญหาของเด็กได้รับความสนใจทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติโดยในระดับชาติได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 53 และมาตรา 80 ในระดับนานาชาติประเทศไทยได้ลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กซึ่งเป็นพันธะผูกพันให้ประเทศไทยต้องดำเนินการให้เกิดผลตามสิทธิเด็กที่ระบุไว้ในอนุสัญญาในเรื่องสิทธิการมีชีวิต สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองสิทธิในการได้รับการพัฒนาและสิทธิในการมีส่วนร่วมจึงได้มีการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20)

พ.ศ.2542

ประเทศไทยได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อให้กระบวนการยุติธรรมสามารถคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายพยานและผู้ต้องหาที่เป็นเด็กให้ได้รับความยุติธรรมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเล็งเห็นถึงสภาพทางกายและสภาพทางจิตของเด็กว่าควรได้รับการดูแลปกป้องและคุ้มครองทางกฎหมายเป็นพิเศษแตกต่างจากผู้ใหญ่อันจะทำให้กระบวนการยุติธรรมของไทยสอดคล้องกับมาตรฐานตามข้อ 12 แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 และบทบัญญัติในมาตรา 4 และมาตรา 53 วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา(ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 ได้กำหนดวิธีการสอบสวนพยานเด็กและการสืบพยานเด็กในชั้นไต่สวนมูลฟ้องชั้นพิจารณาและในชั้นไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพไว้ดังนี้

1. การสอบสวนเด็ก

ในขั้นตอนการสอบสวนเด็กในชั้นสอบสวนนี้ กฎหมายให้ความคุ้มครองเด็กที่จะมาให้การทั้งสามฐานะคือฐานะพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์ ฐานะผู้เสียหายและฐานะผู้ต้องหา

1.1 คดีที่ต้องสอบปากคำเด็กเป็นพิเศษ มีดังนี้ (มาตรา 133 ทวิวรรคหนึ่งและมาตรา 134 ตรี)

- 1.1.1 ในคดีอาญาทุกคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สามปีขึ้นไป
- 1.1.2 ในคดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่ถึงสามปีและพยานหรือผู้เสียหายที่เป็นเด็กร้องขอ
- 1.1.3 ในคดีทำร้ายร่างกายเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี

1.1.4 ในคดีอาญาตาม 1.1.1-1.1.3 ซึ่งผู้ต้องหาเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี

1.2 อายุของเด็กที่จะได้รับการคุ้มครอง คืออายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ในวันสอบปากคำ

1.3 เจ้าพนักงานหรือบุคคลที่เข้าร่วมในการสอบปากคำ ประกอบด้วย

1.3.1 พนักงานสอบสวน

1.3.2 นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กำหนดในกฎกระทรวงยุติธรรม

1.3.3 พนักงานอัยการ

1.3.4 บุคคลที่เด็กร้องขอต่อพนักงานสอบสวนให้อยู่ด้วยในการสอบปากคำ(มาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง)

1.3.5 ทนายความของเด็กซึ่งเป็นผู้ต้องหาเฉพาะในกรณีที่เป็น การสอบปากคำผู้ต้องหาที่มีอายุไม่เกิน 18 ปีและผู้ต้องหา ร้องขอให้มียทนายความร่วมฟังการสอบสวนด้วย(มาตรา 134 ทรี และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 241 วรรคสอง)

อย่างไรก็ดีในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งอันไม่อาจรอบุคคลตามข้อ 1.3.2-1.3.5 พร้อมกันได้ การสอบปากคำในชั้นสอบสวนนี้อาจกระทำได้โดยไม่มีบุคคลตาม 1.3.2-1.2.5 ได้เท่าที่เหตุอันยัง คงอยู่แต่กฎหมายให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้บันทึกเหตุ นั้นไว้และกฎหมายไม่ให้ถือว่าเป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบในระหว่าง การสอบปากคำที่ไม่มีบุคคลดังกล่าว (มาตรา 133 ทวิ วรรคห้า)

1.4 การตั้งรังเกียจ

นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาหรือพนักงานอัยการที่เข้าร่วมในการสอบปากคำเด็กอาจถูกตั้งรังเกียจได้และให้พนักงานสอบสวนเปลี่ยนบุคคลที่ถูกตั้งรังเกียจนั้น (มาตรา 133 ทวิ วรรคสาม)

1.5 กระบวนการที่ต้องปฏิบัติก่อนที่จะมีการสอบปากคำเด็ก

1.5.1 กฎหมายให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่แจ้งให้บุคคลตาม 1.3.2-1.3.4 ทราบ(มาตรา 133 ทวิ วรรคสอง)

1.5.2 ในกรณีที่ผู้ต้องหา มีอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันแจ้งข้อหาพนักงานสอบสวนจะต้องถาม ผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ก่อนการสอบสวนผู้ต้องหา ถ้าไม่มี (และไม่จำเป็นต้องได้ความว่าผู้ต้องหาจะ ต้องการทนายความหรือไม่) พนักงานสอบสวนจะต้องจัดหาทนายความให้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขตามที่กำหนดในกฎกระทรวง(มาตรา 134 ทวิ)

1.6 สถานที่ในการสอบปากคำ กฎหมายกำหนดให้ต้องกระทำเป็นสัดส่วนในที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก (มาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง) โดยไม่ปะปนกับการสอบปากคำผู้ใหญ่โดยปกติ

ทั้งนี้เพราะห้องสอบสวนโดยทั่วไปนั้นไม่เหมาะสมและมีผลกระทบต่อความสมัครใจของเด็กที่จะให้ปากคำ

1.7 การบันทึกปากคำ กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องบันทึกโดยใช้เครื่องบันทึกภาพและเสียงซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่อง (Video recording) ไว้เป็นพยาน (มาตรา 133 ทวิ วรรคสี่) ซึ่งการบันทึกนี้จะนำไปฉายในชั้นพิจารณาของศาลเพื่อไม่ให้เด็กต้องเบิกความซ้ำอีกแต่ศาลหรือคู่ความอาจถามคำถามเพิ่มเติมได้อีกนอกเหนือจากที่พนักงานสอบสวนบันทึก

2. การบันทึกคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายที่เป็นเด็ก กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ใช้กับการสอบสวนเด็กในกรณีพิเศษนี้ทั้งนี้เพราะในทางปฏิบัติการบันทึกคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายพนักงานสอบสวนจะสอบสวนปากคำของผู้เสียหายในทันทีกฎหมายจึงกำหนดให้นำหลักเกณฑ์พิเศษสำหรับการสอบปากคำเด็กมาอนุโลมใช้ด้วย (มาตรา 124 วรรคสอง)

3. การจัดให้มีการชี้ตัวผู้ต้องหา โดยทั่วไปพนักงานสอบสวนจะจัดให้มีการชี้ตัวผู้ต้องหา และถ้าผู้ต้องหาให้การรับสารภาพก็จะนำผู้ต้องหาไปทำแผนประทุษกรรมประกอบคำรับสารภาพตามวิธีการที่กำหนดไว้ในระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี โดยการจัดให้มีการชี้ตัวผู้หาหานั้นมีวิธีการหลายวิธี (การชี้รูปหรือชี้ตัว) แต่ที่นิยมใช้กันคือการให้ผู้ต้องหาขึ้นปะปนกับบุคคลอื่นเป็นแถวแล้วให้พยานหรือผู้เสียหายในลักษณะเผชิญหน้าซึ่งวิธีการนี้เป็นกรณีที่ทำให้เด็กซึ่งเป็นผู้เสียหายหรือพยานเกิดความกลัวเพราะต้องเผชิญหน้ากับผู้หาหาคังนั้นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่แก้ไขใหม่นี้จึงกำหนดวิธีการคุ้มครองไว้ 2 ประการ คือ

3.1 จะต้องจัดให้มีการชี้ตัวในสถานที่ที่เหมาะสมและสามารถจะป้องกันมิให้ผู้ต้องหาเห็นตัวผู้เสียหายหรือพยาน

3.2 ให้มีบุคคลตามที่ระบุไว้ใน 1.3.2–1.3.4 อยู่ร่วมด้วยในการชี้ตัวเว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตามวรรคท้ายของมาตรา 133 ทวิ (มาตรา 133 ตรี)

การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีมิได้อยู่ในบังคับของหลักการข้างต้นแต่ในกรณีที่มีการทำแผนประทุษกรรมประกอบคำรับสารภาพสำหรับผู้ต้องหาอายุไม่เกินสิบแปดปีมิได้กำหนดไว้คงต้องถือว่าเป็นกรณีการสอบสวนผู้ต้องหาซึ่งต้องใช้หลักการเช่นเดียวกับการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาและจะนำไปทำแผนประทุษกรรมต่อหน้าประชาชนไม่ได้เพราะขัดต่อหลักการที่จะป้องกันมิให้เด็กต้องตกอยู่ในสภาพที่สังคมรับรู้

4. การนำสืบพยานเด็ก พยานเด็กที่มีอายุไม่เกินสิบแปดปีจะมาเป็นพยานศาลในหลายกรณี คือ ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องทั้งคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ ชั้นพิจารณาคดีในศาลชั้นต้น หรือในศาลอุทธรณ์หรือฎีกาเฉพาะในกรณีที่ศาลเรียกมาสืบ ในการเดินเผชิญสืบของศาลและในการไต่สวน การตายคดีความตายเกิดขึ้นจากการกระทำของเจ้าพนักงานหรือตายในระหว่างควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติ ราชการตามหน้าที่ ซึ่งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่แก้ไขใหม่นี้ได้ให้ความคุ้มครองไว้ทุกกรณี ดังนี้

4.1 ในชั้นพิจารณาของศาล ซึ่งนำมาใช้กับการพิจารณาของศาลที่เดินเผชิญสืบศาลที่สืบพยานในศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาและการไต่สวนการตายในคดีวิสามัญฆาตกรรม

4.1.1 วิธีการถามปากคำพยานเด็ก การสืบพยานเด็กในชั้นศาลนี้กฎหมายให้ศาลสามารถสอบปากคำเด็กได้เองหรือจะถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ก็ได้ ส่วนพนักงานอัยการผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทก์ทนายความของโจทก์จำเลยหรือทนายความของจำเลยจะซักถาม หรือถามค้าน หรือถามตั้งต้องกระทำผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ (มาตรา 172 ทวิ)

กฎหมายให้ศาลมีหน้าที่แจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ทราบถึงวันสืบพยานเด็ก (มาตรา 172 ตรี วรรคสอง)

การนำสืบพยานเด็กนั้นศาลจะอนุญาตให้เริ่มนำเสนอคำให้การของเด็กซึ่งได้บันทึกเป็นภาพและเสียงไว้ในชั้นสอบสวนหรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องโดยนำมาฉายในศาลโดยเปิดเผยจากนั้นถ้าสามารถได้พยานหรือผู้ต้องหามาก็สามารถสอบถามเพิ่มเติมได้เองหรือคู่ความจะสอบถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ก็ได้ (มาตรา 172 ตรี วรรคสาม)

4.1.2 สถานที่ที่เด็กนั่งอยู่ในระหว่างให้ปากคำในการพิจารณา

เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เด็กต้องตกอยู่ในสภาพอึดอัดเมื่ออยู่ในห้องพิจารณาซึ่งมีคนจำนวนมากและสิ่งที่ต้องเผชิญหน้ากับจำเลยตลอดจนเพื่อเป็นการรักษาไว้ซึ่งสิทธิของจำเลยในคดีอาญาที่จะรับฟังคำเบิกความที่กล่าวหาตนเพื่อจะได้ต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ตามหลักการพิจารณาต้องกระทำต่อหน้าจำเลย การสืบพยานในชั้นพิจารณานี้ ศาลจะต้องจัดให้เด็กที่จะมาให้การในชั้นศาลนั่งอยู่ในห้องที่จัดไว้เป็นพิเศษแยกต่างหากจากห้องพิจารณา (มาตรา 172 ตรี วรรคหนึ่ง) และใช้การถ่ายทอดทัศนวงจรปิดมายังห้องพิจารณา (มาตรา 172 ตรี วรรคสอง) โดยทั้งสองห้องสามารถพูดติดต่อกันได้แต่ไม่ให้เผชิญหน้ากันระหว่างจำเลยกับพยานเด็กและทำให้เด็กไม่เกิดความรู้สึกประหม่าหรือกลัวสภาพห้องพิจารณาคดีที่มีลักษณะเป็นทางการและมีคนแปลกหน้ามานั่งฟัง อย่างไรก็ตามห้องที่เด็กนั่งนี้ควรมีสภาพที่เหมือนกับห้องเล่นหรือห้องของเด็ก และนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์หรือบุคคลที่เด็กต้องการให้อยู่ด้วยควรอยู่ในห้องนี้เพื่อให้เด็กเกิดความอบอุ่นและไม่รู้สึกกลัว

4.1.3 การบันทึกคำพยานเด็ก บันทึกคำพยานเด็กในชั้นพิจารณานี้ เป็นไปตามหลักพิจารณาโดยทั่วไป

4.1.4 การรับฟังพยานเด็ก โดยทั่วไปศาลจะรับฟังข้อเท็จจริงตามคำบอก ความที่ได้กระทำในศาล เพราะศาลสามารถสังเกตอาการปฏิกิริยาและมีกระบวนการตรวจสอบความ ถูกต้องโดยการถามค้าน หรือถามติง ของโจทก์และจำเลย หรือแม้กระทั่งคำถามของศาลเอง ดังนั้น พยานที่ให้การในชั้นสอบสวนหรือในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง แต่มิได้มาเบิกความในชั้นพิจารณา ศาลก็ จะรับฟังแต่ให้นำหนักของความน่าเชื่อถือน้อยกว่าที่ได้มาเบิกความต่อหน้าศาลในชั้นพิจารณา

แต่ในคดีที่พยานเป็นเด็ก ซึ่งไม่ควรให้พยานต้องให้การซ้ำซ้อนจึง ได้บันทึกภาพและเสียงเพื่อให้เห็นอาการปฏิกิริยาตั้งแต่ในชั้นสอบสวน และนำเสนอให้ชั้นศาลได้ ศาล สามารถรับฟังคำบอกความที่บันทึกไว้ในชั้นสอบสวนหรือในชั้นไต่สวนมูลฟ้องคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ โดยให้นำหนักความน่าเชื่อถือเสมือนหนึ่งว่าเป็นการเบิกความต่อหน้าศาลได้

ส่วนในกรณีที่มิได้ตัวพยานหรือผู้เสียหายที่เป็นเด็กมาเบิกความ ในชั้นพิจารณาเนื่องจากมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นยังมีแต่บันทึกภาพและเสียงในชั้นสอบสวนหรือชั้นไต่ สวนมูลฟ้องเท่านั้น กรณีต้องถือว่าน้ำหนักน้อยกว่าการที่ได้พยานมาตอบคำถามเพิ่มเติมในศาล โดยผ่านทางโทรทัศน์วงจรปิด ดังนั้นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงให้ศาลสามารถรับฟัง พยานเด็กที่ได้บันทึกไว้ประกอบกับพยานอื่น ๆ เพื่อพิเคราะห์ข้อเท็จจริงในคดีได้ (มาตรา 172 ตรี วรคดี)

อย่างไรก็ดีในกรณีที่ศาลคาดหมายได้ว่าจะไม่สามารถนำตัวผู้เสียหาย หรือพยานเด็กมาให้การในชั้นพิจารณาได้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการหรือผู้ต้องหา ก็ สามารถร้องขอให้มีการสืบพยานล่วงหน้า ตามหลักในมาตรา 237 ทวิ ซึ่งได้ปรับปรุงแก้ไข ในครั้งนี้ด้วย

4.2 การสืบพยานไว้ล่วงหน้า มาตรการในการสืบพยานไว้ล่วงหน้านี้ เดิมใช้ กับพยานซึ่งเป็นชาวต่างชาติซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรไทยชั่วคราวเพื่อการท่องเที่ยวหรือกิจธุระ ส่วนตัวแล้วกลับออกไปภายในกำหนดเวลาที่วีซ่ากำหนดดังนั้นบุคคลชาวต่างชาติเหล่านี้ได้ให้การ ในชั้นสอบสวนแต่เป็นการยากที่จะมาเบิกความในชั้นศาลเพราะเขาไม่มีความจำเป็นต้องมาเบิก ความเนื่องจากไม่คุ้มค่ากับเวลาหรือค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาให้การกฎหมายจึงกำหนดให้มีการ สืบพยานไว้ล่วงหน้า เพื่อสืบพยานชาวต่างชาตินี้ไว้ก่อนและถือว่าการเบิกความต่อหน้าศาลอัน จะมีผลต่อการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาลในคดีอาญา

แต่สภาพปัญหาที่จะไม่สามารถนำพยานมาเบิกความต่อศาลในชั้น พิจารณาเกิดขึ้นกับพยานที่เป็นเด็กและสตรีด้วยแม้ว่าพยานดังกล่าวจะอยู่ในประเทศก็ตามทั้งนี้ เพราะผู้เสียหายที่เป็นเด็กโดยเฉพาะในคดีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการค้าหญิงและเด็กซึ่งเป็นอาชญากรรม

ข้ามชาติหรือในความคิดซึ่งเป็นอาชญากรรมในครอบครัวพยานเด็กหรือหญิงที่เป็ผู้เสียหายอาจถูกเกลี้ยกล่อมหรือข่มขู่หลังจากที่ให้การในชั้นสอบสวนไปแล้วและไม่อาจนำมาสืบในชั้นศาลได้หรือเป็นเพราะอยู่ในสถานที่ห่างไกลจากศาล เช่น หญิงและเด็กที่อยู่บนพื้นที่สูง หรือในชนบทที่ห่างไกลต่อทางคมนาคมต้องใช้เวลาเดินทางหลายชั่วโมงและบางพื้นที่ต้องเดินทางด้วยเท้าหลายสิบกิโลเมตรกว่าจะมาถึงทางหลวงซึ่งเหตุผลเหล่านี้ก็เป็นเหตุอันสมควรที่จะนำพยานมาสืบล่วงหน้าเพราะเป็นการยากต่อการนำมาสืบภายหลัง เช่นเดียวกับพยานที่จะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร

หลักเกณฑ์ เงื่อนไขและวิธีการ สืบพยานไว้ล่วงหน้าที่ปรับปรุงใหม่ มีดังนี้

4.2.1 เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะเป็นการยากแก่การนำพยานมาสืบในภายหลังเพราะเหตุใดเหตุหนึ่งต่อไปนี้ (มาตรา 237 ทวิ วรรคหนึ่ง)

4.2.1.1 พยานบุคคลจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร หรือ

4.2.1.2 ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือ

4.2.1.3 มีที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดี หรือ

4.2.1.4 มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน

นั้นไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม หรือ

4.2.1.5 มีเหตุจำเป็นอื่นๆ

4.2.2 พนักงานอัยการเห็นสมควรหรือโดยพนักงานสอบสวนหรือผู้เสียหายร้องขอขึ้นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งสืบพยานไว้ก่อนล่วงหน้าก่อนฟ้องคดีต่อศาล (มาตรา 237 ทวิ วรรค หนึ่ง)

4.2.3 คำร้องของพนักงานอัยการต้องระบุการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดและถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิดและผู้นั้นถูกควบคุมอยู่ในอำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการก็ให้พนักงานอัยการนำตัวผู้นั้นมาศาล แต่ถ้าผู้นั้นถูกควบคุมอยู่ในอำนาจศาล ก็ให้ศาลเบิกตัวผู้นั้นมาพิจารณา (มาตรา 237 ทวิ วรรคหนึ่ง)

4.2.4 เมื่อได้รับคำร้องจากพนักงานอัยการให้ศาลสืบพยานนั้นในทันที (มาตรา 237 ทวิ วรรคสอง)

4.2.5 สิทธิของผู้ต้องหาในการสืบพยานไว้ก่อนนี้ได้แก่การชักค้ำหรือตั้งทนายความชักค้ำพยานที่สืบไว้ก่อนได้นอกจากนี้ถ้าเป็นกรณีที่ศาลต้องตั้งทนายความให้ตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 173 เมื่อผู้นั้นตกเป็นจำเลยแล้วศาลก็จะตั้งทนายความให้ถ้าเห็นว่าตั้งทนายให้ทัน แต่ถ้าไม่อาจตั้งทนายความให้ทันก็ให้ศาลชักถามพยานนั้นให้แทน (มาตรา 237 ทวิ วรรคสาม)

4.2.6 คำเบิกความของพยานให้อ่านให้พยานฟังและถ้าผู้ต้องหาอยู่ในศาลนั้นก็ให้อ่านคำเบิกความต่อหน้าผู้ต้องหา (มาตรา 237 ทวิ วรรคสี่)

4.2.7 ในกรณีที่พยานเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีต้องดำเนินการตามหลักการสืบพยานเด็กในชั้นพิจารณา (มาตรา 237 ทวิ วรรคแปด)

4.2.8 คำเบิกความของพยานนี้ศาลสามารถรับฟังเป็นพยานได้ในชั้นพิจารณาเมื่อผู้ต้องหาผู้นั้นถูกฟ้องเป็นจำเลยในทำนองเดียวกันผู้ต้องหาที่สามารถขอสืบพยานไว้ก่อนได้โดยอาศัยเหตุเช่นเดียวกับของพนักงานอัยการ (มาตรา 237 ทวิ วรรคห้า)

4.2.9 ผู้ต้องหายื่นคำร้องต่อศาลโดยแสดงเหตุจำเป็นเพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้สืบพยานบุคคลไว้ทันที (มาตรา 237 ทวิ วรรคแรก)

4.2.10 เมื่อศาลรับคำร้องและเห็นสมควรศาลมีคำสั่งอนุญาตให้สืบพยานไว้ก่อนและแจ้งให้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการที่เกี่ยวข้องทราบ (มาตรา 237 ทวิวรรคเจ็ด)

4.2.11 ในการสืบพยานไว้ล่วงหน้าพนักงานอัยการมีสิทธิชักค้ำพยานของผู้ต้องหา (มาตรา 237 ทวิ วรรคแปด)

4.2.12 ถ้าเป็นพยานที่มีอายุไม่เกินสิบแปดปีต้องดำเนินการเช่นเดียวกับการสืบพยานเด็กในชั้นพิจารณา (มาตรา 237 ทวิ วรรคเจ็ด)

4.2.13 คำเบิกความของพยานให้อ่านให้พยานและผู้ต้องหาฟังต่อหน้า (มาตรา 237 ทวิ วรรคเจ็ด)

4.2.14 เมื่อผู้ต้องหาถูกฟ้องเป็นจำเลยศาลรับฟังพยานที่นำมาสืบล่วงหน้าในชั้นพิจารณาได้ (มาตรา 237 ทวิ วรรคเจ็ด)

5. การไต่สวนพยานเด็กในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้นำหลักการสอบสวนพยานเด็กและการสืบพยานเด็กในชั้นพิจารณามาอนุโลมใช้กับการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์และคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์(มาตรา 171 วรรคสอง)

ข้อพิจารณาในเรื่องนี้ แยกเป็น 2 กรณี ดังนี้

5.1 การไต่สวนพยานเด็กในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์

การไต่สวนพยานเด็กอายุยังไม่เกินสิบแปดปีในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์มีลักษณะเหมือนกับการสืบพยานเด็กในชั้นพิจารณาเพราะต้องกระทำต่อหน้าจำเลยและกระทำหลังจากผ่านกระบวนการสอบสวนเด็กมาแล้ว ดังนั้น ศาลจึงใช้การฉายบันทึกปากคำเด็กให้

ดูก่อนและจัดให้พยานอยู่ในห้องอีกต่างหากและตอบคำถามของศาลหรือพนักงานอัยการหรือจำเลยหรือทนายความจำเลยผ่านทางนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ผ่านทางโทรศัพท์ส่วนตัวแต่ถ้าพยานเด็กที่มานำสืบมิได้สอบสวนไว้ในชั้นสอบสวนก็จะต้องถูกสอบถามโดยศาลหรือโดยนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ผ่านทางโทรศัพท์ส่วนตัว

5.2 การไต่สวนพยานเด็กในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์

ถ้าเป็นกรณีที่ยังไม่มีการสอบสวนพยานเด็กนั้นมาก่อนเลย การไต่สวนก็จะใช้การให้เด็กอยู่ในห้องต่างหากจากห้องพิจารณาและให้การตอบคำถามของศาลตอบคำถามคำถามถึงของทนายความโจทก์ทนายความของจำเลยโดยผ่านทางนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์

แต่ถ้าก่อนที่จะมีการไต่สวนคดีของราษฎร ได้มีการสอบสวนพยานเด็กไว้แล้วและบันทึกตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ศาลน่าจะใช้ดุลพินิจนำภาพและเสียงของพยานเด็กมาฉายก่อนที่จะไต่สวนปากคำเช่นเดียวกับการสืบพยานในชั้นพิจารณา แม้ว่าคดีเรื่องนั้นพนักงานอัยการจะยังไม่ได้อื่นฟ้องต่อศาลก็ตาม เพื่อเป็นการป้องกันมิให้พยานเด็กต้องเบิกความซ้ำซ้อน

โดยสรุปหลักการให้ความคุ้มครองเด็กในระหว่างการสอบสวนการไต่สวนมูลฟ้องและการพิจารณาคดีในศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่แก้ไขใหม่นี้ได้ให้การคุ้มครองทั้งผู้เสียหายพยานที่รู้เห็นเหตุการณ์และผู้ต้องหาที่จะได้รับการประกันว่าจะสามารถแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่ตนเกี่ยวข้องอย่างเป็นอิสระและด้วยสถานที่ที่เหมาะสมเป็นสัดส่วนและบรรยากาศที่อบอุ่นปราศจากสภาพกดดันจิตใจไม่ว่าจากผู้ถูกกล่าวหาหรือเจ้าหน้าที่หรือศาลในกระบวนการยุติธรรมทั้งนี้โดยมีนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์และผู้ที่เกี่ยวข้องอยู่ด้วยในการสอบสวนปากคำหรือสืบพยาน เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เด็กตื่นตระหนกเพราะต้องอยู่ในสถานที่ที่เป็นห้องพิจารณาและกระทำต่อหน้าคนแปลกหน้าหรือต่อหน้าผู้ต้องหาหรือจำเลยยิ่งไปกว่านั้นการนำเครื่องมือทางเทคโนโลยีที่นำมาใช้บันทึกภาพและเสียงเพื่อลดภาระที่เด็กจะต้องมาเบิกความซ้ำซ้อนแต่ยังคงรักษาโอกาสที่ศาลจะได้ชี้แจงนำพยานเด็กที่ไม่สามารถมาเบิกความได้ย่อมจะเป็นมาตรการที่ควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้ขยายไปใช้แก่การสืบพยานบุคคลโดยทั่วไป เพื่อให้สามารถบันทึกคำให้การพยานได้อย่างครบถ้วนและมีผลต่อการวินิจฉัยข้อเท็จจริงในศาลสูงต่อไป

2.3.2 ระเบียบและคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่เกี่ยวกับการสอบสวน

การสอบสวนคดีอาญาโดยเจ้าพนักงานตำรวจนั้นสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดไว้ในระเบียบเกี่ยวกับคดีของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ลักษณะ 8 บทที่ 1 เรื่องหลักทั่วไปว่าด้วยการสอบสวน โดยกำหนดไว้ในข้อ 207 และ ข้อ 208 ดังนี้

ข้อ 207 การสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น คือ การรวบรวมพยานหลักฐานและดำเนินการทั้งหลายตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งเจ้าพนักงานได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้อง ลงโทษ

ข้อ 208 พนักงานสอบสวนเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการสอบสวนอำนวยความสะดวกธรรม ทางอาญาให้กับคู่กรณีจึงต้องมีคุณธรรมและจรรยาบรรณสูงเป็นพิเศษ โดยต้องทำใจเป็นกลางตรง ใจซึ่งความยุติธรรมต้องการแต่ความจริงโดยบริสุทธิ์เท่านั้น การซักถามจะต้องระวังอย่าให้เป็น คำถามที่ชี้แนะให้ผู้ให้ถ้อยคำคล้อยตามหรือชี้ช่องอย่างใดอย่างหนึ่งในเวลาถามด้วยเหตุนี้พนักงานสอบสวน จึงต้องมีจรรยาบรรณ เป็นกรอบและแนวทางในการปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วย

- (1) พนักงานสอบสวนพึงยึดถืออุดมคติของตำรวจโดยเคร่งครัด
- (2) พนักงานสอบสวนพึงระลึกถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตาม กฎหมายรัฐธรรมนูญ
- (3) พนักงานสอบสวน พึงอำนวยความสะดวกแก่คู่กรณีอย่างเสมอภาค โดย ถูกต้องตามระเบียบและศีลธรรม
- (4) พนักงานสอบสวนพึงเต็มใจรับแจ้งความแสวงหาและรวบรวม พยานหลักฐานตามหลักเกณฑ์แห่งกฎหมาย ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริงแห่งคดี
- (5) พนักงานสอบสวนพึงพิเคราะห์ข้อเท็จจริงให้ได้เหตุผลอันน่าเชื่อว่าผู้นั้นได้ กระทำความผิดก่อนมีการแจ้งข้อกล่าวหาจับกุมดำเนินคดี และให้คำนึงถึงสิทธิการปล่อยชั่วคราวด้วย
- (6) พนักงานสอบสวนพึงให้ความสำคัญและให้ความคุ้มครองต่อพยานใน คดีอาญา
- (7) พนักงานสอบสวนพึงรักษาความลับในการสอบสวน
- (8) พนักงานสอบสวนพึงสำนึกและยึดมั่นในวิชาชีพการสอบสวนและ อุตสาหะพยายามในการปฏิบัติหน้าที่อย่างแข็งขัน

ให้ผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนทุกระดับชั้นสอดส่องควบคุมดูแล ให้พนักงานสอบสวนพึงมีจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวนอย่างแท้จริงเพื่อให้บังเกิดผลดีแก่การ ปฏิบัติหน้าที่ของตนหากมีการละเลยหรือทำให้เห็นว่าพนักงานสอบสวนผู้ใดฝ่าฝืนก็ให้ ผู้บังคับบัญชาได้พิจารณาไปตามระเบียบแบบแผนของกรมตำรวจและหากเข้าข่ายผิดวินัยก็ให้ ดำเนินการในเรื่องวินัยด้วย

นอกจากนี้ยังได้กำหนดหลักการถามปากคำและวิธีการสอบสวนที่ใช้กับ ผู้เสียหายและพยานทั่วไปไว้ในบทที่ 5 ข้อ 245 และ 246 โดยกำหนดหลักการไว้อย่างกว้างๆ ให้ เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต้องพิจารณาในการสอบสวนถามถ้อยคำที่อาจเป็นประโยชน์

หรือก่อให้เกิดประโยชน์แก่คดีส่วนการถามปากคำ (ไม่ใช่ผู้ต้องหา) จะต้องให้ผู้เสียหายและพยานให้การปฏิญาณหรือสาบานตนตามลัทธิศาสนาของตนเสียก่อน ถ้าผู้เสียหายหรือพยานไม่ยอมก็ให้พนักงานสอบสวนหมายเหตุไว้โดยมีหลักการถามปากคำที่ยึดแนวจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นหลักมุ่งที่จะให้ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับวันเวลาสถานที่เกิดเหตุรายละเอียดของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ใครเป็นผู้กระทำ คำนีรูปพรรณ มิใครรู้เห็นเหตุการณ์บ้าง ส่วนในกรณีที่ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บอาจถึงตาย หากรอช้าไว้อาจตายเสียก่อนให้ถ้อยคำ ก็ให้พนักงานสอบสวนจดถ้อยคำไว้เพื่อเป็นหลักฐานดำเนินคดี ถ้ามีแพทย์ด้วยก็ยิ่งดี แต่ถ้าไม่มีแพทย์ ก็ให้มีพยานบุคคลรับรองถ้อยคำของผู้เสียหายว่า ขณะที่ให้ถ้อยคำนั้นมีสติและรู้สึกตัวว่าจะตายสำหรับบางรายที่อาการหนักอาจยังไม่ถึงมือพนักงานสอบสวนก็ให้ผู้บังคับบัญชาได้อบรมสั่งสอนเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นผู้น้อยที่พบเห็นก่อนให้สอบถามถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนต่อหน้าบุคคลที่รู้เห็นอย่างน้อย 1 คนแล้วให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนถ้อยคำเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นผู้น้อยและบุคคลที่รู้เห็นในขณะสอบถามนั้นไว้เป็นพยานในคดี

จากประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าไม่มีการบัญญัติแยกการสอบสวนไว้เฉพาะสำหรับกรณีที่ผู้เสียหายและพยานเป็นเด็กจึงมีการสอบปากคำเด็กในลักษณะที่ไม่แตกต่างจากผู้ใหญ่ทำให้เด็กซึ่งเป็นผู้เสียหายและพยานได้รับความทุกข์ทรมานและความกดดันทางด้านจิตใจหรืออารมณ์และขาดความมั่นใจในการมาแจ้งความว่าตนจะได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสม

ถึงแม้ต่อมาสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีคำสั่งที่ 514/2537 ลงวันที่ 13 พฤษภาคม 2537 เรื่อง กำหนดหน้าที่การงานของพนักงานสอบสวนหญิงประจำสถานีตำรวจ โดยได้กำหนดให้มีพนักงานสอบสวนหญิงประจำสถานีตำรวจเพื่อให้มีหน้าที่และความรับผิดชอบงานสอบสวนคดีเกี่ยวกับสตรี เยาวชนและครอบครัวโดยให้ดำเนินการในลักษณะทดลองและมีการประเมินผลการปฏิบัติงานในช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมเพื่อหาข้อยุติอีกครั้งหนึ่งนั้น โดยคำสั่งดังกล่าวได้กำหนดหน้าที่การงานไว้ดังต่อไปนี้

1. รับผิดชอบงานสอบสวนคดีอาญาที่มีข้อหาว่าสตรีกระทำความผิดและคดีอาญาที่สตรีเป็นผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับเพศ
2. รับผิดชอบงานสอบสวนคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

สำหรับหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการปฏิบัติงานสอบสวน ตาม 1 และ 2 ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและคำสั่งที่เกี่ยวกับการสอบสวนในการดำเนินคดีอาญาที่ได้กำหนดไว้ทุกประการซึ่งก็หมายถึงการดำเนินการตามประมวลระเบียบตำรวจเกี่ยวกับคดีนั่นเอง

คำสั่งดังกล่าวเป็นโครงการนำร่องในลักษณะทดลองเมื่อปี พ.ศ. 2537 ซึ่งใช้กับพนักงานสอบสวนหญิงที่ประจำอยู่ในสถานีตำรวจนครบาล 3 แห่งคือสถานีตำรวจนครบาลบางนา สถานีตำรวจนครบาลบางซื่อ สถานีตำรวจนครบาลตลิ่งชัน แห่งละ 5 คน รวม 15 คน ต่อมาพนักงานสอบสวนหญิงจำนวน 5 คน ได้มีการโอนเปลี่ยนสายงาน จึงคงเหลือเพียง 10 คน

ในปี พ.ศ. 2542 สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ฝึกอบรมพนักงานสอบสวนหญิงเพิ่มอีกจำนวน 19 คน เพื่อรองรับคดีอาญาที่สตรีเป็นผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับเพศและคดีที่เด็กตกเป็นผู้เสียหายซึ่งเมื่อรวมกับพนักงานสอบสวนหญิงรุ่นแรกแล้วรวมทั้งหมด 29 คน โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้จัดให้มีศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีขึ้นในกองบัญชาการตำรวจนครบาลและจัดให้แต่ละกองบังคับการตำรวจนครบาล (1-9) มีพนักงานสอบสวนหญิงแห่งละ 2-3 คนรับผิดชอบคดีอาญาที่เด็กและสตรีเป็นผู้เสียหายที่เกิดในแต่ละกองบังคับการ(สถานีตำรวจประมาณ 6-8 สถานี) ปัจจุบันมีพนักงานสอบสวนหญิงประจำอยู่ในนครบาลจำนวน 20 คน และอีกจำนวน 9 คน อยู่ในศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีในต่างจังหวัดอีก 3 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ ชลบุรี และสงขลา แห่งละ 3 คน แต่ก็ยังได้ผลไม่เป็นที่น่าพอใจนัก เนื่องจากขาดความชัดเจนในการปฏิบัติงานให้ไปในแนวทางเดียวกันได้

นอกจากนี้ยังมีบัญญัติ 7 ประการของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ (พลตำรวจเอกประชา พรหมนอก) “เด็กและสตรีมีปัญหา ตำรวจพึงพาได้เสมอ” โดยกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและสตรีไว้ ดังนี้

1. การปฏิบัติต่อเด็กจะต้องกระทำด้วยความเมตตาเสมือนเป็นลูกหลานของตนเอง
2. เด็กหายพลัดหลงถูกลักพาหรือถูกละเมิดสิทธิกรณีใดก็ตามจะต้องได้รับการช่วยเหลือทันทีทันใดไม่รีรอเพราะเด็กช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ทั้งอาจถูกลามเป็นปัญหาที่ใหญ่ขึ้น
3. เด็กที่กระทำผิดจะต้องได้รับการปฏิบัติที่ต่างไปจากผู้ใหญ่และควบคุมในห้องควบคุมที่เป็นสัดส่วนไม่ปะปนร่วมกับผู้ใหญ่และนำตัวส่งสถานพินิจและคุ้มครองเด็กภายใน 24 ชั่วโมง
4. ไม่ควรนำเด็กซึ่งเป็นผู้เสียหายร่วมแสดงท่าทางชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพของผู้ต้องหา
5. ในการชี้ตัวผู้กระทำผิดให้ชี้ในห้องที่จัดไว้ให้โดยผู้กระทำผิดไม่เห็นตัวเด็กที่เป็นผู้เสียหายหรือพยาน
6. การสอบสวนปากคำเด็กเยาวชนหรือสตรีซึ่งเป็นผู้เสียหายที่ถูกล่วงละเมิด ทางเพศให้จัดที่สอบสวนเป็นสัดส่วนแยกจากคดีอื่นและใช้คำซักถามที่สุภาพ
7. ให้ความร่วมมือองค์กรพัฒนาเอกชนและหน่วยงานของรัฐอื่นๆที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกละเมิดสิทธิ

แต่บทบัญญัติดังกล่าวก็เป็นแนวทางที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องปฏิบัติตามใช้กฎหมายอันมีสภาพบังคับ ผู้ที่ไม่กระทำตามบทบัญญัตินี้อาจได้รับโทษทางวินัยเท่านั้น จึงไม่มีหลักประกันใดที่จะรับรองได้ว่าเด็กและสตรีจะได้รับการปฏิบัติตามบทบัญญัตินี้ทุกประการ

จึงเห็นได้ว่ากฎหมายและระเบียบที่ใช้ในการสอบสวนทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 และระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่เกี่ยวกับการสอบสวนได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้อย่างกว้างๆแม้ได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อให้กระบวนการยุติธรรมในการค้นหาความจริงจากผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กให้ได้รับสิทธิตามรัฐธรรมนูญและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแล้วก็ตามแต่ปัญหาในทางปฏิบัติตามข้อกำหนดยังมีอยู่ เช่น การตั้งรังเกียจ ให้มีความหมายเช่นไร สถานที่ที่เป็นส่วนสัด สถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กควรเป็นเช่นไรบุคคลที่เด็กร้องขอจะเป็นผู้ใดได้บ้างในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งให้ครอบคลุมถึงสถานการณ์ใด เหล่านี้เป็นต้น

เมื่อพระราชบัญญัติแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2543 ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอันได้แก่สำนักงานตำรวจแห่งชาติสำนักงานอัยการสูงสุดกระทรวงยุติธรรมกระทรวงสาธารณสุขและ สภานายความต่างก็ได้ออกระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติงานให้บุคคลากรของตนในแต่ละหน่วยงานต้องปฏิบัติตามซึ่งระเบียบดังกล่าวแต่ละหน่วยงานต่างร่างและประกาศใช้กันเองโดยไม่ได้มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันในการทำงานแต่อย่างใดในปัจจุบันนี้การทำงานในลักษณะสหวิชาชีพตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดปัญหาเป็นอย่างมากโดยเฉพาะในชั้นสอบสวนซึ่งจะได้กล่าวถึงปัญหาที่เกิดขึ้นไว้ในบทที่ 4 เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

สภาพของปัญหาโดยทั่วไปในการสอบสวนปากคำผู้เสียหายและพยาน ที่เป็นเด็กในประเทศไทย กับ แนวความคิดในการแก้ไขปัญหโดยนำหลักการ คุ้มครองผู้เสียหายและพยานในต่างประเทศมาใช้

3.1 สภาพปัญหาและอุปสรรคในการสอบสวนปากคำผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กในประเทศไทย และการคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่มีในประเทศไทย

3.1.1 สภาพปัญหาและอุปสรรคในการสอบสวนปากคำผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กในประเทศไทย

กระบวนการสืบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานในคดีอาญาในปัจจุบันมักจะมุ่งเน้นการสืบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำมาใช้ในการพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้ต้องหาแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่มีการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อการคุ้มครองพยานและผู้เสียหายกลับสู่สังคมมาประกอบการพิจารณาคดี (เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 ประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 ห้ามมิให้พิพากษาหรือสั่งเกินคำขอหรือที่ไม่ได้กล่าวในฟ้อง ศาลจึงต้องพิจารณาพิพากษาเฉพาะประเด็นในคดีตามองค์ประกอบความผิดที่จำเลยได้กระทำ) จึงเป็นผลให้ข้อเท็จจริงในคดีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กถูกละเมิดสิทธิมาสู่ศาลไม่สมบูรณ์ และกระบวนการพิจารณาคดีไม่มีการคุ้มครอง พยานและผู้เสียหายกลับสู่สังคมซึ่งในการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานในคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับเด็กนั้นนอกจากการพิจารณาคดีเพื่อตัดสินลงโทษผู้กระทำผิดแล้ว สิ่งที่ควรคำนึงถึงอีกประการหนึ่ง คือ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อเด็กผู้เสียหาย ภายหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษา เช่น กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลในครอบครัวหรือผู้ดูแลใกล้ชิดเด็กหากถูกตัดสินให้รับโทษจำคุกใครจะเป็นผู้ดูแลเด็กในช่วงเวลานั้นหรือเมื่อผู้กระทำความผิดพ้นโทษและกลับมาอยู่ในครอบครัวเดียวกับเด็กอีก โดยที่ยังไม่มีการปรับสภาพแวดล้อมใหม่ให้กับเด็ก เด็กก็อาจจะไปถูกทำร้ายซ้ำอีก ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทัศนคติและบุคลิกของเด็กเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่¹

¹ สถาบันกฎหมายอาญา, รายงานการศึกษาวิเคราะห์เรื่อง กฎหมายและแนวปฏิบัติในประเทศไทยเฉพาะกรณีที่ไม่สอดคล้องตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา (กรุงเทพมหานคร: บริษัทคอมแพคท์พริ้นท์ จำกัด, 2543), หน้า 25.

ปัจจุบันการสอบสวนผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็ก ยังคงเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยที่พนักงานสอบสวนยังคงใช้วิธีการดำเนินคดีด้วยมาตรการและทัศนคติที่ไม่แตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาประเภทอื่น กล่าวคือผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กจะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมที่ละขั้นตอนตามลำดับ ซึ่งแต่ละองค์กรก็จะมีการทำงานเป็นเอกเทศ โดยเริ่มที่เด็กจะต้องร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจ เมื่อพนักงานสอบสวนทำการสอบปากคำและจดบันทึกให้การ โดยละเอียดเสร็จแล้ว เด็กก็จะถูกส่งไปรักษาตัวที่สถานพยาบาลหรือหอร่องรอยการทำร้าย เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีต่อไป บางกรณีพนักงานอัยการอาจให้พนักงานสอบสวนทำการสอบปากคำเพิ่มเติมหรือนำตัวเด็กผู้เสียหายมาพบเพื่อซักถามด้วยตนเอง ซึ่งเมื่อผู้เสียหายได้รับการถามหลายครั้ง ทำให้เกิดความรู้สึกตอกย้ำที่ต้องนึกถึงเรื่องราวที่เจ็บปวดเพื่อตอบคำถามซ้ำแล้วซ้ำอีก และในการตั้งคำถามทั้งพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการยังมีความชำนาญในด้านจิตวิทยาไม่เพียงพอ รวมทั้งมิได้คำนึงถึงสภาพร่างกายและจิตใจของเด็กที่ละเอียดอ่อนเท่าที่ควร การที่เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมขาดความเข้าใจถึงสภาพปัญหาความรุนแรงต่อเด็ก จึงมุ่งเน้นประสิทธิผลทางกฎหมายและการแสวงหาพยานหลักฐานทางคดีมากกว่าสภาพจิตใจ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจเองก็ขาดการฝึกอบรมอย่างถูกต้อง เพื่อจะสามารถเข้าใจและตระหนักถึงความละเอียดอ่อนซับซ้อนของกรณีเหล่านี้ แม้จะได้มีความพยายามเป็นพิเศษจากพนักงานสอบสวนที่เป็นตำรวจจากต่างประเทศมาให้การฝึกอบรมแก่พนักงานสอบสวนหญิงของไทย เพื่อทำคดีที่ใช้ความรุนแรงต่อเด็กและสตรีก็ยังคงมองว่ายังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควรซึ่งตำรวจหญิงเหล่านี้อาจมีความรู้สึกรับรู้ได้ไวกว่าพนักงานสอบสวนชาย แต่นายตำรวจหญิงเหล่านี้ก็ยังปฏิเสธไม่รับรู้ถึงประวัติการใช้ความรุนแรงมาก่อนระหว่างผู้เสียหายกับผู้ที่ทำให้ละเมิด โดยมุ่งเน้นการสอบสวนเฉพาะประเด็นความผิดที่มาแจ้งความมากกว่า²

จากผลรวมต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเหตุให้ไม่สามารถค้นหาความจริงจาก ผู้เสียหาย ซึ่งเป็นเด็กได้ เนื่องจากความซับซ้อนของกระบวนการยุติธรรม และการที่เด็กต้องตกอยู่ในกระบวนการยุติธรรมที่ยาวนานจนเกินไป ทำให้เกิดภาพของการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่ได้ผลและมีลักษณะบกร่องต่อการคุ้มครองสิทธิเด็ก ทำให้เหยื่ออาชญากรรมส่วนใหญ่ไม่เข้าพึ่งพากระบวนการยุติธรรม ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงความไม่มีประสิทธิภาพของการบริหารงานยุติธรรม จึงมีการทบทวนเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาคดีโดยให้มีกระบวนการพิจารณาสำหรับเด็กเป็นพิเศษ เหมาะสมและให้มีการปฏิบัติที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ ทั้งนี้เพราะเด็กมีข้อจำกัดในเรื่องของความอ่อนอายุและเขี้ยววัย สภาพทางร่างกาย จิตใจ

² สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง กฎหมายช่วยแก้ไขความรุนแรงต่อเด็กและสตรีได้อย่างไร? “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาช่วยหรือซ้ำเติมปัญหากันแน่?” พฤศจิกายน 2542.

อารมณ์ และประสบการณ์จากความแตกต่างนี้เด็กจึงต้องได้รับการสร้างสมทัศนคติที่ดีเพื่อส่งผลให้เด็กสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ สามารถดำรงตนเป็นประชากรที่มีคุณภาพ คุณธรรม และคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติต่อไป³

เดิมในประเทศไทยไม่มีการศึกษาวิจัยหรือบันทึกสถิติเกี่ยวกับการกระทำ ความผิดต่อเด็กอย่างจริงจังเนื่องจากสังคมไทยยังไม่เห็นความสำคัญของปัญหา ประกอบกับวัฒนธรรมการใช้อำนาจปกครองบุตรของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองเอื้ออำนวยต่อการกระทำทารุณกรรมเด็ก เพราะผู้ที่เป็นบิดา มารดา หรือผู้ปกครองเด็กเป็นจำนวนมากที่ถือว่าตนมีสิทธิโดยชอบธรรมที่จะทำร้ายทุบตีบุตรของตน ต่อเมื่อประเทศไทยได้รับแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของเด็กและเยาวชนจากประเทศทางตะวันตก จึงเริ่มมีการศึกษาและสนใจปัญหาเรื่องนี้อย่างจริงจังมากขึ้นแต่สถิติที่หน่วยงานที่ทำงานด้านเด็กได้รวบรวมไว้เป็นเพียงสถิติที่ได้รับแจ้งและเข้าช่วยเหลือไว้เท่านั้น คาดว่ายังมีเด็กอีกเป็นจำนวนมากไม่น้อยที่ถูกทารุณกรรมอยู่ทั่วทุกแห่งของสังคมเมืองต่างๆ โดยไม่มีผู้รู้เห็น หรือไม่กล้ารายงานต่อ เจ้าหน้าที่บ้านเมือง หรือหน่วยงานที่ทำงานด้านเด็ก เพื่อที่จะทำการช่วยเหลือเยียวยาอย่างที่ควรจะเป็น⁴

3.1.2 การคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่มีอยู่ในประเทศไทย

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มีบทบัญญัติกำหนดแนวทางการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อการคุ้มครอง ฟื้นฟูและคืนผู้เสียหายกลับสู่สังคม มีแต่บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยตามมาตรา 266 เท่านั้น ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการรวบรวมพยานหลักฐานนอกเหนือจากการสอบสวนคดีอาญา เพื่อกำหนดมาตรการในการคุ้มครองเด็ก การบำบัดฟื้นฟูเด็กผู้เสียหายและครอบครัว ตลอดจนปรับสภาพแวดล้อมให้เด็กกลับสู่สังคมได้

พยานหลักฐานนอกเหนือจากการสอบสวนคดีอาญาจะใช้สำหรับการวางแผนในการรักษาคุ้มครองเด็กผู้เสียหายโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น ตำรวจ นักสังคมสงเคราะห์ แพทย์ที่มีประสบการณ์และผ่านการฝึกอบรมจะร่วมกันเก็บข้อมูลและค้นหาสาเหตุ เพื่อวินิจฉัยประเมินผล

³ เขมจุฑา สุวรรณจินดา, “การคุ้มครองสิทธิเด็กผู้เสียหายในคดีความผิดทางเพศ โดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 2.

⁴ อุ่มพร คำพิทักษ์, “การคุ้มครองเด็กและเยาวชนในกรณีที่ตกเป็นผู้เสียหายในความผิดอาญา: ศึกษาอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานภายใต้ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 10-11.

หรือรักษาเด็กที่ถูกทำร้ายไม่ให้ถูกกระทำซ้ำอีกโดยจัดทำเป็นรายงานความคิดเห็นเสนอต่อศาล นอกจากนี้พยานหลักฐานบางอย่าง เช่น พยานหลักฐานในกรณีที่เด็กถูกล่วงเกินทางเพศหรือถูกกระทำอนาจาร หลักฐานทางร่างกายบางครั้งไม่ปรากฏร่องรอย ทำให้ไม่สามารถชี้ให้เห็นถึงความเสียหาย จึงจำเป็นต้องใช้หลักฐานความเสียหายทางด้านจิตใจมาประกอบ ซึ่งเด็กที่ถูกกระทำมักมีผลปรากฏทางจิตใจแต่เนื่องจากพนักงานสอบสวนไม่ได้รับการฝึกฝนให้สามารถเข้าใจสภาพปัญหาดังกล่าว จึงควรให้ผู้เชี่ยวชาญจากสาขาอาชีพเข้ามาเก็บรวบรวมข้อมูลและพยานหลักฐานในส่วนนี้ ดังนั้นการสอบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเพียงผู้เดียว จึงไม่เพียงพอที่จะทำให้ศาลสามารถทราบและเข้าใจข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมของเด็ก สาเหตุของปัญหา อันจะนำไปสู่การพิจารณาใช้มาตรการลงโทษที่เหมาะสมแก่บุคคลและการกระทำผิดได้ด้วยเหตุนี้จึงต้องใช้ **ทีมสหวิชาชีพ** เข้ามาช่วยเหลือในการสอบสวนคดีอาญา ที่นอกจากจะนำผู้กระทำผิดมาลงโทษแล้วจะต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองบำบัดฟื้นฟูและคืนผู้เสียหาย โดยเฉพาะเด็กกลับสู่สังคมด้วย

ปัญหาที่สำคัญของกระบวนการยุติธรรม คือ ระบบในการดำเนินคดีอาญาของไทยยังไม่มีวิธีการพิเศษที่จะใช้กับเด็กมีการนำเด็กมาให้การเป็นพยานซ้ำแล้วซ้ำเล่าทั้งในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณา นอกจากนี้เด็กยังถูกมองว่าเป็นผู้ไร้ความสามารถเป็นพยานที่ไม่น่าเชื่อถือบ่อยครั้งที่ถูกซักถามด้วยถ้อยคำที่เกรี้ยวกราดกดดันเพื่อทำลาย น้ำหนักคำเบิกความ และยังต้องหวาดกลัวว่าเรื่องที่เกิดขึ้นจะปรากฏเป็นข่าวเผยแพร่สู่สาธารณะ ทำให้เกิดความอับอายและกระทบต่ออนาคตและการเข้าสังคมกับเพื่อนๆ ยิ่งกว่านั้นยังต้องเผชิญกับการคุกคามข่มขู่จากฝ่ายผู้กระทำผิดซึ่งมาตรการในการคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็ก ได้มีองค์กรเอกชนหลายหน่วยงานได้พยายามผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ เพื่อให้มีการนำแบบอย่างมาตรการในต่างประเทศมาใช้และจากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 244 และ 245 ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองผู้เสียหายและพยานในคดีอาญาไว้ จึงเป็นการบังคับให้ต้องมีการบัญญัติกฎหมายคุ้มครองพยานและผู้เสียหายในอนาคตอันใกล้⁵

ระบบกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน มิได้บัญญัติให้อำนาจศาลหรือองค์กรใดในการที่จะให้ความคุ้มครองหรือปกป้องรักษาพยานบุคคลยิ่งไปกว่านั้นกระบวนการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพยานบุคคล ยังมีวิธีการและขั้นตอนที่เข้มงวดยุ่งยาก เช่น บังคับว่าพยานต้องไปเบิกความที่ศาลต่อหน้าจำเลย ต้องสาบานตน สิ่งต่างๆ เหล่านี้สร้างภาระและความยุ่งยากให้แก่บุคคลที่จะไปเป็นพยาน ทั้งพยานบุคคลอาจถูกข่มขู่หรือทำร้ายจากพวกอาชญากร ซึ่งนับว่าเป็นอุปสรรคต่อ

⁵ กลุ่มกาญจนา สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายอัยการ, รายงานการวิจัย เรื่อง “ปัญหาการคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรมที่เป็นเด็กในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ:ศึกษาเฉพาะปัญหาอันเกิดจากกระบวนการดำเนินคดีอาญา (พฤษภาคม 2541), หน้า 1-2.

การดำเนินกระบวนการยุติธรรม ซึ่งต้องเร่งหาทางป้องกันและแก้ไขโดยเร็ว มาตรการอันหนึ่งที่จะช่วยให้บุคคลกล้าที่จะเสียดุลความสะอึกสยบเข้ามาเบิกความโดยไม่หวาดกลัวต่อภัยอันตราย คือ มาตรการคุ้มครองพยานบุคคล

ความคุ้นเคยในการดำเนินคดีอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยจะให้ความสำคัญกับพยานบุคคลเป็นอย่างมาก ดังนั้นการที่พยานบุคคลไม่ให้ความร่วมมือในการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี จะส่งผลให้ไม่มีพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ จึงไม่สามารถลงโทษจำเลยได้ ส่วนสาเหตุสำคัญที่ทำให้พยานไม่ให้ความร่วมมือ คือเกรงกลัวอิทธิพลของผู้กระทำความผิด จากการศึกษาที่ประเทศไทย ยังไม่มีมาตรการหรือกฎหมายใดๆ ที่เป็นของรัฐบาลกำหนดเกี่ยวกับเรื่องการคุ้มครองพยานบุคคลไว้โดยตรง รัฐบาลยังมีได้จัดงบประมาณเพื่อสนับสนุนภารกิจเรื่องนี้ และไม่มีข้อกำหนดหรือหลักเกณฑ์แนวปฏิบัติแต่อย่างใดมีแต่เงินค่าป่วยการและค่าพาหนะ ซึ่งเป็นจำนวนน้อยไม่คุ้มกับการที่พยานต้องเสียเงินเสียเวลา ต้องเสี่ยงภัย เสี่ยงชีวิตโดยไม่มีสิ่งใดตอบแทน นอกจากคำว่า “พลเมืองดี”

การคุ้มครองพยานของอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด กำหนดมาตรการไว้ในแผนการปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. 2538 คือ

ก. ปรับปรุงวิธีการส่งหมายเรียกพยาน เช่น นำวิธีการส่งทางไปรษณีย์ หรือขอความร่วมมือจากฝ่ายปกครอง

ข. อำนวยความสะดวกในการเบิกจ่าย ค่าพาหนะ ค่าตอบแทนพยาน ตลอดจนการให้ความปลอดภัยพยาน ตามระเบียบว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2528 ข้อ 78

การคุ้มครองพยานของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติวางระเบียบในเรื่อง การคุ้มครองและป้องกันพยานสำคัญในคดีอาญาไว้ในระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะ 8 บทที่ 6 โดยแบ่งเป็น

ก. การคุมพยานให้พนักงานสอบสวน จดชื่อ ที่อยู่ของพยานแล้วไปเยี่ยมติดตามตัวพยานไปเบิกความต่อศาล ถ้าพยานขัดสนให้อัยการเบิกค่าพาหนะ

ข. การป้องกันพยาน กรณีพยานสำคัญไม่มีที่อยู่หรือจะหนี ให้จัดหาที่อยู่ชั่วคราวและแจ้งให้สืบพยานปากนี้โดยเร็ว

มาตรการของพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนเป็นเพียงให้เกิดความสะดวกและเพื่อให้สามารถนำพยานไปเบิกความต่อศาลได้เท่านั้น กรณีการให้ความคุ้มครองก็มีเฉพาะก่อนพยานเบิกความต่อศาลเท่านั้น แต่หลังจากเบิกความแล้ว ยังไม่มีมาตรการใดๆ จากทาง

ราชการให้ความคุ้มครองไว้โดยเฉพาะ จุดอ่อนตรงนี้ทำให้บุคคลหวาดกลัวและปฏิเสธการไปเป็นพยาน เพราะมาตรการที่มีอยู่ไม่เพียงพอที่จะสร้างความอุ่นใจและเชื่อมั่นที่กล้าเสี่ยงภัยมาเป็นพยาน⁶

นอกจากนี้ ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กข้อ 19 กำหนดให้รัฐภาคีดำเนินการมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวงด้านนิติบัญญัติ บริหาร สังคม และการศึกษา ในอันที่จะคุ้มครองจากรูปแบบทั้งปวงของความรุนแรง ทั้งทางร่างกายและจิตใจ การทำร้ายหรือการกระทำอันมิชอบ การทอดทิ้งหรือการกระทำโดยประมาท การปฏิบัติที่ผิด หรือการแสวงหาประโยชน์ รวมถึงการกระทำอันมิชอบทางเพศ ขณะอยู่ในความดูแลของบิดามารดา ผู้ปกครองตามกฎหมาย หรือบุคคลอื่นใดซึ่งเด็กนั้นอยู่ในความดูแล และข้อ 39 ที่รัฐภาคีจะดำเนินการที่เหมาะสมทั้งปวงที่จะส่งเสริมการฟื้นฟูทั้งทางร่างกายและจิตใจ และการกลับคืนสู่สังคมของเด็กที่ได้รับเคราะห์จากการละเลยในรูปแบบใดๆ การแสวงหาประโยชน์การกระทำอันมิชอบ การทรมานหรือการลงโทษ หรือการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือด่าซ้ำโดยรูปอื่น หรือการพิพาทกันด้วยอาวุธ การฟื้นฟูหรือการกลับสู่สังคมดังกล่าว จะเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพการเคารพตนเองและศักดิ์ศรีของเด็กจึงเห็นควรให้มีการบัญญัติกฎหมายของไทยที่ใช้อยู่ปัจจุบันให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กดังกล่าว ข้างต้นต่อไป⁷

ปัจจุบันได้มีการร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา โดยกระทรวงยุติธรรม และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งทั้งสองหน่วยงานต่างให้ความคุ้มครองพยานที่เป็นเด็ก โดยกระทรวงยุติธรรมให้ความคุ้มครองเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ส่วนสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้ความคุ้มครองเด็กอายุไม่เกินสิบห้าปี แต่ในส่วนของวิธีการดำเนินการก็เป็นไปตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 จึงเป็นสิ่งที่ควรต้องพิจารณาว่าในเมื่อการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฉบับนี้นับตั้งแต่มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2543 จนถึงปัจจุบัน พบกับปัญหาและอุปสรรคมากมาย การที่ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานฯ ได้บัญญัติให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมฯ ในส่วนของพยานที่เป็นเด็กเหมือนกันเช่นนี้ หากปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมยังไม่ได้รับการแก้ไขการที่จะนำวิธีการดังกล่าวมาใช้กับการคุ้มครองพยานด้วยก็ย่อมทำให้เกิดประสิทธิผลได้ยาก

⁶ สง เสริมวิชาการ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, “การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา,” วารสารยุติธรรม ปีที่ 13 ฉบับที่ 12 (มกราคม 2542): 20-22.

⁷ สถาบันกฎหมายอาญา, รายงานการศึกษาวิเคราะห์เรื่อง กฎหมายและแนวปฏิบัติในประเทศไทย เฉพาะกรณีที่ไม่สอดคล้องตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา (กรุงเทพมหานคร: บริษัทคอมแพคท์พริ้นท์ จำกัด, 2543), หน้า 25.

3.2 การสอบสวนผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กในต่างประเทศ

3.2.1 การสอบสวนผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย

Common Law

ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกาและแคนาดา

การสอบปากคำหรือการสัมภาษณ์เด็กซึ่งเป็นพยานหรือผู้เสียหายเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีอาญาที่ประเทศแคนาดาและสหรัฐอเมริกา ส่วนใหญ่จะดำเนินการโดยตำรวจและหรือนักสังคมสงเคราะห์ และบุคคลากรที่เกี่ยวข้องซึ่งจะทำงานร่วมกันในลักษณะทีม สหวิชาชีพ (Multidisciplinary Team) หรือทำงานร่วมกันในลักษณะการประสานงานระหว่างหน่วยงาน (Interagency Approach) หรือทั้งสองลักษณะไปพร้อมๆ กัน ทั้งนี้เนื่องจากในกรณีที่มีการกระทำความผิดต่อเด็กในคดีอาญา พยานหลักฐานในทางคดีบางครั้งมีน้อยมากหรืออาจจะแทบไม่มีเลยเนื่องจากผู้กระทำจะพยายามปกปิดการกระทำของตนจากการล่วงรู้ของบุคคลภายนอก ในบางครั้งพยานหลักฐานเท่าที่ตำรวจหรือนักสังคมสงเคราะห์จะหาได้คงมีแต่จากตัวเด็กเองซึ่งเป็นผู้ถูกกระทำเท่านั้น การซักถามหรือสอบปากคำพยานเด็กดังกล่าวเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่สมบูรณ์สามารถนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นศาลได้จึงเป็นเรื่องยากและจำเป็นต้องใช้วิธีการพิเศษในการซักถามหรือสอบปากคำดังกล่าว โดยมีข้อมูลและข้อเท็จจริงที่สมบูรณ์อันได้มาจากการทำงานร่วมกันดังกล่าวไว้พร้อมในมือ ยิ่งในกรณีที่เด็กมีอายุน้อย ยิ่งเป็นการยากที่จะค้นหาความจริงจากเด็กเหล่านั้น ผู้ทำการซักถามหรือสัมภาษณ์จำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการของเด็กในแต่ละวัย และต้องทราบข้อมูลด้านจิตวิทยา จะต้องรู้ถึงวิธีการใช้คำถามเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงจากเด็กที่ถูกต้อง ซึ่งมีไม่เรื่องง่ายและมีไม่เรื่องที่จะทำได้สำเร็จโดยการทำงานแต่ลำพังของคนๆ เดียวหรือหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น⁸

กระบวนการชั้นสอบสวนในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกาและแคนาดาแยกพิจารณาได้ ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมและสถานที่ที่มีการสอบสวน

ในการสอบปากคำเด็กในคดีความผิดทางเพศทั้งในประเทศ อังกฤษ สหรัฐอเมริกาและแคนาดา มีการจัดห้องเพื่อสอบปากคำเด็กเป็นพิเศษ เพื่อช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกสบายใจปราศจากความวุ่นวายโกลาหลที่จะเบี่ยงเบนความสนใจของเด็ก โดยในห้องสอบสวนจะมี

⁸ ตระกูล วินิจฉัยภาค, “ การสอบปากคำพยานเด็ก,” เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรผู้ทำหน้าที่นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญารุ่นที่ 1, 25 เมษายน 2543.

อุปกรณ์ทดสอบความพร้อมของสภาพทางจิตใจและอารมณ์ และรูปแบบของห้องลักษณะที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นมีการใช้ตุ๊กตามีลักษณะพิเศษ คือตุ๊กตามีส่วนต่างๆ ของร่างกายโดยเฉพาะในส่วนของอวัยวะเพศ ชัดเจนกว่าตุ๊กตาธรรมดา เพื่อให้เด็กได้ชี้และอธิบายถึงว่าเด็กถูกกระทำความผิดทางเพศอย่างไร หรือบางกรณีก็มีการใช้ตุ๊กตาหุ่นหรือโทรศัพท์เด็กเล่น (puppet or toy phone) เพราะในบางกรณี เด็กอาจจะอยากเล่าเรื่องให้กับตุ๊กตาฟัง มากกว่าจะเล่าให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการฟัง นอกจากนี้อาจมีการสอบปากคำเด็กโดยมีการวาดภาพแล้วให้เด็กชี้หรือวาดภาพส่วนใดส่วนหนึ่งของภาพว่าจำเลยได้ทำอะไรและตรงส่วนไหน หรือมีการเขียนเว้นช่องว่างให้เด็กเติมประโยคให้สมบูรณ์ซึ่งการใช้อุปกรณ์หรือวิธีการพิเศษ ข้อที่ควรระวังคือไม่ควรตีความเรื่องที่ได้จากวิธีการดังกล่าวมากเกินไป เพราะฉะนั้นหากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการคนใดไม่ได้รับการฝึกฝนอบรมมาเป็นพิเศษแล้วมาดำเนินการสอบปากคำโดยวิธีดังกล่าวก็อาจถูกโต้แย้งในเรื่องการใช้วิธีการดังกล่าวทั้งในชั้นศาลและนอกศาล⁹

2. บุคคลที่ควรอยู่กับเด็กในเวลาที่มีการสอบสวน

ในการสอบปากคำเด็กแต่ละครั้งต้องมีการจำกัดจำนวนบุคคลและจำนวนครั้งที่สอบปากคำเด็ก เนื่องจากการซักถามหลายครั้งๆ จะเป็นการสร้างความกดดันให้กับเด็กและอาจทำให้เด็กให้การไม่เหมือนกันในแต่ละครั้ง โดยทั่วไปเด็กส่วนใหญ่ต้องการให้มีคนอื่นอยู่ร่วมเป็นเพื่อนด้วย สำหรับตัวบุคคลที่อยู่ร่วมกับเด็กควรถามให้แน่ใจว่าเด็กต้องการอยู่กับใคร ในประเทศสหรัฐอเมริกา พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการทั้งชายและหญิงก็เป็นผู้สอบสวนที่มีประสิทธิภาพได้เหมือนกัน กล่าวคือ ความแตกต่างในเรื่องเพศไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการสอบสวนคดีประเภทนี้แต่อย่างใด แต่ความเป็นจริงขึ้นอยู่กับว่าบุคคลดังกล่าวมีความเข้าใจในตัวเด็ก หรือมีความรู้สึกที่ละเอียดอ่อนกับเด็กและเรื่องที่เกิดขึ้นกับเด็กหรือมีความสามารถที่จะสื่อสารกับเด็กได้ดีเพียงใด โดยปกติเจ้าพนักงานตำรวจหรือพนักงานอัยการจะสอบปากคำเด็กผ่านนักจิตวิทยาแต่สำหรับในประเทศอังกฤษ และประเทศแคนาดา จะใช้พนักงานสอบสวนผู้หญิงเกือบทั้งหมดสำหรับกระบวนการชั้นสอบสวนคดีความผิดทางเพศ¹⁰

3. การบันทึกการสอบปากคำในชั้นสอบสวน

การสอบปากคำจะเริ่มกระทำเมื่อเด็กมีความพร้อมและในระหว่างการสอบปากคำ ในกรณีที่มีการกระทำมิชอบต่อเด็ก (Child Abuse) จะมีการบันทึกวิดีโอเทปทั้งภาพและ

⁹ เขมจุฑา สุวรรณจินดา, “การคุ้มครองสิทธิเด็กผู้เสียหายในคดีความผิดทางเพศ โดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 33-34.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 35.

เสียงการสัมภาษณ์เด็กและร่องรอยการทำร้ายเด็กซึ่งอาจจะปรากฏตามใบหน้าและส่วนต่างๆของร่างกายโดยกล้องบันทึกภาพ (Video Camera) จะติดอยู่หลังกระจกซึ่งมองผ่านได้เพียงด้านเดียว (One-way mirror) ทำให้เด็กมองไม่เห็นกล้องซึ่งการบันทึกวีดิโอเทปดังกล่าวทำให้การสอบปากคำเด็กผู้เสียหายน้อยครั้งลงหรือนัยหนึ่งถือเป็นการจำกัดจำนวนครั้งที่เด็กจะต้องให้การเนื่องจากพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทนายของผู้เสียหาย และพยานผู้เชี่ยวชาญสามารถดูวีดิโอเทปและประเมินคดีได้

ประเทศอังกฤษ การบันทึกการสอบปากคำ (Interview) เด็กโดยวีดิโอเทปอาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีอาญาได้ตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติกระบวนการยุติธรรมทางอาญา 1988 (Criminal Justice Act 1988) ตามที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติกระบวนการยุติธรรมทางอาญา 1991 (Criminal Justice Act 1991) ที่อนุญาตให้มีการบันทึกปากคำของพยานเด็กในคดีความผิดทางเพศหรือการใช้ความรุนแรง (sexual or violent offences) ตามมาตรา 32 A แห่งพระราชบัญญัติกระบวนการยุติธรรมทางอาญา 1988 นั้น บัญญัติว่าการบันทึกวีดิโอเทปไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ เว้นแต่เด็กจะต้องสามารถถูกซักค้านได้ ซึ่งหมายความว่าถ้าหากผู้ต้องหาไม่รับสารภาพ บุคคลดังกล่าวต้องมีโอกาสที่จะให้มีการพิสูจน์ความผิดในศาลตามพระราชบัญญัติกระบวนการยุติธรรมทางอาญา 1991 ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาจะไม่ได้รับอนุญาตให้ถามเด็กเป็นการส่วนตัว

ประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายในหลายมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกายินยอมให้ใช้วีดิโอเทปเหล่านี้เป็นพยานในศาลโดยไม่ต้องนำเด็กมาให้การในศาลอีก แต่ในบางรัฐพนักงานอัยการให้ถือว่าบันทึกวีดิโอเทปเป็นวิธีเสริมการให้ปากคำของเด็กในห้องพิจารณามีใช้วีดิโอเทปแทนการให้ปากคำของเด็ก ซึ่งรัฐที่สนับสนุนการบันทึกวีดิโอเทปเห็นว่าวิธีนี้น่าจะนำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินคดีได้ดีกว่าใน 18 รัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ออกกฎหมายว่าด้วยการรับฟังคำให้การโดยผ่านวีดิโอเทปในคดีอาญา เช่น ในรัฐโรดไอแลนด์อนุญาตให้ใช้วีดิโอเทปในชั้น Grand Jury เฉพาะในคดีความผิดทางเพศและคดีทำร้ายร่างกายเด็กเท่านั้น ในขณะที่กฎหมายกลางของรัฐ (Federal Rule) อนุญาตให้ใช้วีดิโอเทปกับคดีเกี่ยวกับการกระทำโดยมิชอบต่อเด็ก (Child Abuse). ในทุกลักษณะ¹¹

ประเทศแคนาดา Bill c-15 มีมาตรา 715.1¹² บัญญัติในเรื่องพยาน หลักฐานที่ได้จากการบันทึกวีดิโอเทปไว้โดยบทบัญญัติดังกล่าวมีเจตนารมณ์ที่จะรักษาไว้ซึ่งพยานหลักฐานของ

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 35-36.

¹² มาตรา 715.1 643.1 ในกระบวนการพิจารณาใด ๆ เกี่ยวกับความผิดตามมาตรา 140, 141, 146, 150 หรือ 154 อนุมาตรา 155(2) หรือ (3) หรือมาตรา 166, 167, 168, 169, 246.2, 241.3 ซึ่งผู้เสียหายมีอายุต่ำกว่า 18 ปี ในขณะที่มีการกล่าวหาว่ากระทำความผิด ให้รับฟังพยานหลักฐานที่เป็นวีดิโอเทป ซึ่งกระทำภายในเวลาอันสมควรหลังจากการกระทำความผิดที่ถูกกล่าวหาเกิดขึ้น ซึ่งมีการบันทึกเทปปากคำเกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยผู้เสียหายไว้ หากผู้เสียหายยอมรับเนื้อหาแห่งวีดิโอเทปนั้นในการ (Changes made to the Criminal Code and the Canada Evidence Act as a result of Bill C-15) อ้างถึงใน เขมจุฑา สุวรรณจินดา, “การคุ้มครองสิทธิเด็กผู้เสียหายในคดี

เด็กผู้ซึ่งไม่อาจจดจำเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นเป็นเดือนหรือเป็นปีก่อนหน้านั้นและเป็นการขจัดความซ้ำซ้อนในการที่ผู้เสียหายจะต้องให้การในเรื่องเดียวกันหลายๆ ครั้งทั้งในและนอกศาล โดยอนุญาตให้ผู้เสียหายที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี สามารถให้ปากคำเกี่ยวกับความผิดทางเพศด้วยการบันทึกวิดีโอเทปได้ครบเท่าที่การบันทึกดังกล่าวได้กระทำในเวลาอันสมควรหลังจากได้มีการกระทำความผิด และมีเงื่อนไขว่าผู้เสียหายได้ยอมรับเอาเนื้อหาของวิดีโอเทปนั้นในชั้นให้ปากคำ โดยผู้เสียหายและพยานที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี มีสิทธิที่จะขอให้ศาลห้ามการเผยแพร่ข้อมูลที่ระบุไว้ได้ ซึ่งศาลที่นั่งพิจารณาจะต้องแจ้งให้ทราบถึงสิทธิดังกล่าว และศาลจะมีคำสั่งดังกล่าวได้ก็ต่อเมื่อมีการร้องขอโดยพยานผู้เสียหายหรือพนักงานอัยการ

การบันทึกคำให้การของเด็กด้วยวิดีโอเทปในเวลาอันสมควรหลังจากเกิดการกระทำความผิดอาจรับฟังเป็นหลักฐานได้ หากเด็กยอมรับเนื้อหาแห่งวิดีโอเทปนั้นในขณะที่เบิกความโดยมีเงื่อนไข ดังนี้

- 1) เด็กยอมรับเนื้อหาแห่งวิดีโอเทปในขณะที่เบิกความและต้องตอบคำซักค้าน
- 2) จำเลยถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามที่ระบุไว้
- 3) ผู้เสียหายต้องมีอายุต่ำกว่า 18 ปี ในขณะที่มีการกระทำความผิด
- 4) การบันทึกวิดีโอเทปดังกล่าวต้องกระทำในเวลาอันสมควรหลังจากกระทำความผิด ซึ่ง “เวลาอันสมควร” มีความหมายอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับแต่ละสถานการณ์ของแต่ละคดี และไม่ได้หมายความถึงโอกาสแรกหรือเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ พฤติการณ์ดังกล่าวหมายรวมถึง
 1. อายุของเด็ก
 2. ความสัมพันธ์ของเด็กกับผู้กระทำความผิด
 3. ลักษณะและความร้ายแรงของการกระทำโดยมิชอบต่อเด็ก
 4. ระยะเวลาของการกระทำโดยมิชอบต่อเด็ก
 5. ความถี่ของการกระทำโดยมิชอบต่อเด็ก
 6. ระยะเวลาที่อาจคาดหวังว่าเด็กจะจดจำเหตุการณ์ที่เกิดได้

ศาลอาจใช้ดุลพินิจในการตรวจสอบวิดีโอเทปได้และผู้พิพากษาบางท่านเห็นว่าศาลอาจไม่รับฟังวิดีโอเทป หากคำถามในวิดีโอเทปนั้นเป็นคำถามนำหรือมีความไม่เหมาะสม

นอกจากนี้ถ้าคำเบิกความของเด็กในชั้นศาลขัดกับสิ่งที่เด็กเคยให้ปากคำไว้ในวิดีโอเทปก็มีได้หมายความว่าศาลจะไม่รับฟังวิดีโอเทปดังกล่าว หรือจะทำให้น้ำหนักความน่าเชื่อถือของคำเบิกความของเด็กลดลง และมีผู้เสนอว่าควรมีการคุ้มครองวิดีโอเทปดังกล่าว โดยถือเป็นความผิดอาญาหากมีการนำวิดีโอเทปดังกล่าวไปใช้ในทางมิชอบ และห้ามมิให้มีการเปิดเผยนอกเหนือไปจากวัตถุประสงค์ที่ใช้ในการพิจารณาคดีเท่านั้น¹³

ที่สถานีตำรวจในเมือง Hampshire ประเทศสหราชอาณาจักร¹⁴ มีหน่วยคุ้มครองเด็ก (Child Protection Unit) มีบริการช่วยเหลือเด็กเบ็ดเสร็จในแห่งเดียว(One Stop Service) คือมีห้องสัมภาษณ์ที่เรียกว่า Video Interview ห้องตรวจร่างกายและห้องอาบน้ำให้เด็กได้อาบน้ำชำระร่างกาย

1. ห้องสัมภาษณ์ เป็นห้องสี่เหลี่ยมมีกระจกกันที่เจ้าหน้าที่จากห้องสังเกตการณ์สามารถมองเห็นภายในห้องได้ แต่คนในห้องไม่สามารถมองเห็นคนนอกห้องได้หรือที่เรียกว่าOne way Mirror ตำรวจหญิงที่ทำหน้าที่อธิบายมีบุคลิกลักษณะไม่เหมือนตำรวจทั่วไป คือ ไม่ดูน่าเกรงขามหรือมีอำนาจ แต่ดูอ่อนโยน ทำทักการพูดจาสุสงบ อ่อนน้อม มั่นคง ตำรวจที่มาทำหน้าที่ด้านการคุ้มครองเด็กจะไม่สวมเครื่องแบบในการสัมภาษณ์นักสังคมสงเคราะห์กับตำรวจจะทำงานร่วมกันโดย ผู้สัมภาษณ์หลักจะเป็นนักสังคมสงเคราะห์หรือตำรวจก็ได้

เด็กที่ทำการสัมภาษณ์มีอายุต่ำสุด 6 ขวบ สูงสุด 17 ปี เด็กอายุ 6 ขวบ สามารถเล่าเหตุการณ์ต่างๆ ได้เอง ถ้าต่ำกว่านี้ต้องสัมภาษณ์ผู้ดูแลหรือผู้เห็นเหตุการณ์ใกล้ชิดเด็ก 6 ขวบ ใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 20 นาที ถ้าเด็กอายุ 16-17 ปี ใช้เวลาประมาณ 40 นาที

เมื่อสัมภาษณ์เสร็จจะมีการถือปี่ (Copy) วิดีโอ (Video) ไว้ 2 ชุด ชุดแรกปิดผนึก (Seal) ไว้ส่งศาล เพื่อเป็นหลักฐานทางคดี อีก 1 ชุด เจ้าหน้าที่เก็บไว้เพื่อเปิดทบทวนเรื่องราวของคดี

2. ห้องตรวจร่างกาย จะอยู่ใกล้ๆกับห้องสัมภาษณ์มีแพทย์มาตรวจร่างกายที่นี่โดยไม่ต้องส่งเด็กไปที่โรงพยาบาลในห้องมีเตียงตรวจ ตู้เก็บเครื่องมือ การตรวจและเก็บสิ่งของ

¹³ Dr.Bob Horner,M.P. Four-year Review of the Act to amend the Criminal Code and the Canada Evidence Act (formerly bill c-15) , (Canada Commercial Group Publishing:Supply and Services Canada ,Ottawa,1993) p.12 .อ้างถึงในเข็มจุกา สุวรรณจินดา, “ การคุ้มครองสิทธิเด็กผู้เสียหายในคดีความผิดทางเพศโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 43-44.

¹⁴ รจนา กุลรัตน์, “ การดูงานด้านการคุ้มครองเด็ก (Child Protection) ในประเทศสหราชอาณาจักร,” วารสารยุติธรรม , ปีที่ 15 ฉบับที่ 8 (สิงหาคม 2543): 28-37.

เครื่องใช้ต่างๆ เช่น เสื้อผ้าให้เด็กเปลี่ยนและถุงสำหรับใส่เสื้อผ้าที่เด็กใส่มาเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานทางคดี

3. ห้องอาบน้ำ อยู่ติดกับห้องตรวจเตรียมไว้ให้เด็กได้อาบน้ำชำระล้างร่างกายเนื่องจากเด็กอาจจะรู้สึกว่าร่างกายสกปรกจากการถูกระงับทำทารุณทางเพศ เช่น ถูกข่มขืน (Raped) การอาบน้ำจะช่วยให้เด็กรู้สึกดีขึ้นที่ได้ล้างความสกปรกออกไป

การดำเนินการสัมภาษณ์: หลักการเบื้องต้น ข้อมูลในส่วนนี้ได้จากการพูดคุยซักถามตำรวจหญิงซึ่งเป็นผู้อธิบายในขณะที่ดูงานที่สถานีตำรวจในเมือง Hampshire และจากเอกสารเรื่อง “Memorandum of Good Practice on Video Recorded Interviews with Child Witness for Criminal Proceedings” ซึ่งผู้ปฏิบัติงานการคุ้มครองเด็กในประเทศสหราชอาณาจักรใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

จุดประสงค์การสัมภาษณ์ ขั้นตอนการสัมภาษณ์มี 4 ขั้นตอน (Phase) ได้แก่

ขั้นที่ 1 Rapport คือ การมีสัมพันธ์ภาพที่ดีเป็นมิตรไมตรีต่อกัน และรู้สึกผ่อนคลายระหว่างผู้สัมภาษณ์กับเด็ก

ขั้นที่ 2 Free Narrative Account เป็นเรื่องราวที่ได้จากการพูดเล่าอย่างอิสระของเด็ก

ขั้นที่ 3 Questioning การถามคำถาม แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ

ระดับ A การใช้คำถามเปิด

ระดับ B การใช้คำถามเจาะจงแต่ไม่ถามนำ

ระดับ C การใช้คำถามปิด

ระดับ D การใช้คำถามนำ

ขั้นที่ 4 การปิดการสัมภาษณ์

ขั้นที่ 1 Rapport

มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้เด็กได้ตั้งหลัก สงบจิตใจลดความวิตกกังวล ช่วยให้เด็กได้สบายใจขึ้น ก่อนที่จะดำเนินการสัมภาษณ์ขั้นต่อไปและช่วยให้ผู้สัมภาษณ์รู้จักเด็ก

ขั้นตอนนี้มีความสำคัญมาก ถ้าใช้ถูกต้องจะช่วยให้ผู้สัมภาษณ์รู้จักเด็กในด้านสังคม อารมณ์ และการพัฒนาความรู้ความเข้าใจโดยเฉพาะทักษะในการสื่อสารและยังช่วยให้ตัดสินใจได้ว่าใครควรเป็นผู้นำการสัมภาษณ์ ในจำนวนผู้สัมภาษณ์ 2 คน ที่มีอยู่ คือ ตำรวจกับนักสังคมสงเคราะห์ ขั้นตอนนี้จึงไม่ควรถูกละเลย ถึงแม้ว่าเด็กจะมีการติดต่อกับผู้สัมภาษณ์มาก่อนก็ตาม การดำเนินการสัมภาษณ์มีข้อควรปฏิบัติดังนี้

- มีการแนะนำตัว
- ยังไม่พูดถึงเรื่องที่เด็กถูกระงับการทำทารุณทันที ไม่จ้องเด็กตลอด และไม่สัมผัสตัวเด็กไม่ว่าเวลาใด เพราะอาจทำให้เด็กหวงระลึกถึงเหตุการณ์ที่ถูกทำร้าย
- Approach เด็ก โดยให้เด็กรู้สึกผ่อนคลาย ชักชวนพูดคุยในเรื่องต่างๆ ไปให้เด็กสบายใจก่อน เช่น พูดถึงโรงเรียน กลุ่มเพื่อน การเดินทางมาสัมภาษณ์ หรือรายการโทรทัศน์ที่เด็กชอบทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจหรือสภาวะของเด็กแต่ละคนในเด็กเล็กอาจใช้การเล่น การวาดภาพ การลงสี (การเล่นนี้ไม่ควรใช้ในขั้นตอนที่มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำทารุณต่อเด็ก)
- ในระหว่างสัมภาษณ์ผู้สัมภาษณ์ต้องระวังตลอดเวลาที่ไม่แสดงอำนาจเหนือเด็ก
- ควรมีการอธิบายสั้นๆ ถึงเหตุผลของการสัมภาษณ์ในทำนองว่าเราสนใจความต้องการของเด็กโดยไม่พูดพาดพิงถึงเรื่องการถูกทำร้าย จะพูดอย่างไรขึ้นอยู่กับระดับความเข้าใจของเด็กและการที่เด็กให้ข้อมูล อาจบอกกับเด็กว่าที่ผู้สัมภาษณ์อยากพูดคุยกับเด็กเพราะรู้สึกรู้สึกว่ามีบางสิ่งบางอย่างที่ทำให้เด็กไม่มีความสุข (เมื่อได้อธิบายเหตุผลไปแล้วเด็กบางคนจะเล่าเรื่องที่เกิดขึ้น ซึ่งจะเข้าสู่ขั้นตอนที่ 2 ตรงจุดนี้)
- ในการสัมภาษณ์ ถึงแม้จะรู้เรื่องราวของเด็กจากคนอื่นมาก่อน ก็ต้องไม่แสดงว่ารู้แต่ให้เด็กเป็นผู้บอกเอง
- ควรบอกเด็กถึงเรื่องกล้องถ่ายวิดีโอ ในเด็กเล็กอาจอธิบายว่าสิ่งที่เด็กพูดอาจมีความจำเป็นที่ต้องให้ผู้อื่นได้ยินด้วยเพื่อเขาจะได้ช่วยผู้สัมภาษณ์ตัดสินใจว่าจะช่วยเด็กอย่างไรจึงจะดีที่สุดสำหรับเด็กโต อาจชี้แจงโดยตรงว่า การสัมภาษณ์จะถูกบันทึกไว้ เพื่อเด็กจะได้ไม่ต้องเล่าเรื่องซ้ำแล้วซ้ำอีก
- ผู้สัมภาษณ์ต้องจำไว้ว่าเด็กมักจะเหมาเอาเองว่าการที่เขาถูกสัมภาษณ์จะเป็นเพราะเขาทำอะไรผิดสักอย่างจึงต้องให้ความมั่นใจกับเด็กในจุดนี้แต่ไม่ควรสัญญาหรือคาดเดาถึงผลที่จะออกมาภายหลังการสัมภาษณ์
- ก่อนที่เด็กจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับการถูกทำร้ายผู้สัมภาษณ์ควรพูดคุยสั้นๆ บอกถึงความจำเป็นที่เด็กจะต้องพูดความจริงถึงแม้กฎหมายจะ

ไม่ได้กำหนดว่าเด็กจะต้องกล่าวคำสาบานหรือต้องตักเตือนเด็กในเรื่องนี้ แต่จะเป็นการดีที่จะให้ศาลรู้ว่าได้มีการบอกให้เด็กตระหนักถึงการพูดความจริงนี้แล้ว

การอธิบายให้เด็กพูดความจริงนี้ไม่ควรทำภายหลังที่มีการสัมภาษณ์ไประยะหนึ่งแล้วเพราะเป็นการเสี่ยงที่เด็กจะสรุปว่าผู้สัมภาษณ์ไม่เชื่อเหตุการณ์ที่เขาเล่ามา

คำพูดที่อาจนำมาใช้ได้เช่น “ขอให้หนูช่วยเล่าเรื่องที่หนูจำได้โดยไม่ต้องเพิ่มเติมสิ่งใดหรือละทิ้งสิ่งใดไป เรื่องนี้มีความสำคัญมาก” หรือ “ขอให้หนูปกติอะไรก็ได้ที่หนูอยากจะบอกฉัน ฉันไม่อยากจะให้หนูรู้สึกว่าคุณต้องเก็บมันไว้ เพราะมันทำให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดี ที่สำคัญเหนือสิ่งอื่นใด คือ หนูไม่ต้องเพิ่มสิ่งใดขึ้นมา หรือตัดทิ้งสิ่งใดไป”

ขั้นที่ 2 Free Narrative Account

มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กเล่าเรื่องราวด้วยคำพูดของตนเองส่งเสริมให้เด็กพูดอย่างเป็นอิสระและต่อเนื่อง เมื่อขอให้เด็กพูดตามความเป็นจริงและสร้างบรรยากาศที่ดีต่อกันแล้ว ควรสนับสนุนให้เด็กพูดและนำสู่เรื่องราวที่เกิดขึ้น โดยต้องนึกว่าบทบาทของผู้สัมภาษณ์ คือ ผู้อำนวยความสะดวกไม่ใช่ผู้ชักใย การดำเนินการในขั้นตอนนี้ ได้แก่

- ◆ ฟังเด็กพูดมากกว่าจะตั้งเป็นคำถามโดยตรง
- ◆ ต้องไม่ขัดจังหวะในขณะที่เด็กพูดเล่าเรื่องราวอยู่
- ◆ ถ้าเด็กเล่าเรื่องราวไม่ถูก อาจให้เด็กวาดภาพ และอธิบายภาพที่วาดขึ้น
- ◆ ใช้คำถามเปิด ซึ่งไม่ใช่คำถามที่ตอบว่าใช่หรือไม่ใช่ มักเป็นคำถามที่ขึ้นต้นด้วย What, When, Where, How ตัวอย่างคำถามที่ใช้ เช่น
 - หนูคิดว่าเพราะอะไรเราจึงมาอยู่ที่นี่กันวันนี้
 - มีอะไรที่หนูอยากจะบอกฉันบ้างไหม
 - ช่วยเล่าให้ฉันฟังว่ามีอะไรเกิดขึ้นกับหนู
 - อธิบายให้ฉันฟังว่ามีอะไรเกิดขึ้นกับหนู
- ◆ ใช้คำถามกระตุ้น เพื่อสนับสนุนให้เด็กพูดต่อ เช่น
 - มีอะไรเกิดขึ้นอีกไหม
 - เรื่องที่หนูเล่าเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ ขอให้หนูเล่าต่อไป
- ◆ คำถามกระตุ้นนี้ไม่ควรใช้มากเกินไป และไม่ควรใช้คำถามกระตุ้นในข้อมูลที่ผู้สัมภาษณ์รู้ก่อนแล้วแต่เด็กยังไม่ได้เอ่ยถึงในการสัมภาษณ์

- ◆ ผู้สัมภาษณ์ต้องจำไว้ว่าเด็กส่วนมากไม่สบายใจที่ต้องระลึกถึงเหตุการณ์ที่ถูกกระทำทารุณและจะค่อยๆเปลี่ยนไปพูดนอกเรื่องออกไปผู้สัมภาษณ์อาจจะต้องสร้างความมั่นใจให้แก่เด็กด้วยคำพูด เช่น

- ฉันรู้ว่าหนูมีความลำบากที่จะพูดถึงเรื่องเหล่านี้ แต่หนูก็กล้าหาญมาก ขอให้หนูพูดต่อไป ฉันจะตั้งใจฟัง

มีผลงานวิจัยสนับสนุนว่า เด็กเล็กปกติสามารถให้ข้อมูลโดยการอธิบายได้น้อยกว่าเด็กโตและผู้ใหญ่ ข้อมูลที่ได้ถือว่ามีลักษณะเป็นเช่นนั้นเอง ไม่ได้หมายความว่าข้อมูลมีความถูกต้องน้อย แต่ถ้าตั้งคำถามไม่เหมาะสมก็อาจทำให้ข้อมูลเบี่ยงเบนไปได้

ผู้สัมภาษณ์ควรอดกลั้นความอยากที่จะพูดทันทีเมื่อเด็กพูดๆ ไปแล้วหยุดพักหรือเงียบไป หรือพูดยาวไป รวมทั้งการที่เด็กพูดไม่ตรงประเด็น และพูดซ้ำไปมา ควรฟังอย่างตั้งใจ อาจจะทำให้เด็กได้รู้ว่าผู้สัมภาษณ์ได้ยินเรื่องที่เขาพูด โดยการสะท้อนคำพูดของเด็กกลับไป เช่น

เด็กพูดว่า : หนูไม่ชอบเมื่อเขาทำเช่นนั้น

ผู้สัมภาษณ์: หนูไม่ชอบมัน

แต่การสะท้อนกลับต้องระวังน้ำเสียงไม่ให้แสดงถึงว่ามีความเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับที่เด็กพูด (โดยที่รู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม)

- ◆ ถ้าเด็กไม่พูดเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกระทำทารุณแต่อย่างใด ผู้สัมภาษณ์ควรพิจารณาและปรึกษากับผู้ร่วมสัมภาษณ์ว่าควรจะดำเนินการสัมภาษณ์สู่ระยะต่อไปหรือไม่และดูความต้องการของเด็กด้วยการพิจารณาออกมาว่าให้ยุติการสัมภาษณ์ ก็ให้ข้ามไปขั้นตอนที่ 4 เลย

ขั้นที่ 3 Questioning

มีจุดประสงค์เพื่อค้นหาเกี่ยวกับการถูกระทำทารุณมากขึ้น โดยค่อยๆใช้คำถามทั่วไปจนถึงคำถามที่เฉพาะเจาะจงลงไป การถามคำถามแบ่งเป็น 4 ระดับ

ระดับ A เป็นคำถามระดับแรกของขั้นตอนที่ 3

เกี่ยวข้องกับคำถามเปิดใช้ถามเด็กเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้นแต่ต้องไม่ทำให้เด็กอยู่ได้ภาวะความกดดัน การดำเนินการในขั้นนี้ คือ

- คำถามทั้งหมดที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ควรทำความเข้าใจกับเด็กให้ชัดเจนว่าการที่เด็กจะตอบว่า “หนูจำไม่ได้” หรือ “หนูไม่รู้” เด็กสามารถทำได้แต่ถ้าไม่เข้าใจคำถามก็ให้ถามได้
- กับเด็กเล็ก ผู้สัมภาษณ์จำเป็นต้องใช้ภาษาง่ายๆ เพราะเด็กอาจไม่รู้ว่าอะไรเกิดขึ้นกับเขา

- สำหรับเด็กที่ให้ข้อมูลน้อยมากในขั้นที่ 2 ควรเน้นคำถามเปิด สามารถออกมาในรูปคำถามว่า
 - มีบางสิ่งที่คุณรู้สึกว่าคุณไม่มีความสุขกับมันเลย
- ถามคำถามทีละคำถาม ใช้โครงสร้างประโยคที่ง่ายหลีกเลี่ยงประโยคซ้อนปฏิเสธหรือรูปแบบภาษาที่สับสน
- สำหรับเด็กที่เล่าเรื่องราวได้ตรงประเด็นมากกว่าการตั้งคำถามสามารถเจาะจงได้มากกว่า แต่ยังคงเป็นลักษณะคำถามเปิด เช่น ขอให้หนูช่วยเล่าข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับผู้ชายที่ทำให้หนูกลัวในสวนสาธารณะ (เมื่อเด็กพูดถึงเรื่องนี้ขึ้นมาในขณะสัมภาษณ์)
- กรณีที่เด็กให้ข้อมูลว่าไม่ชอบใครสักคนเช่นไม่ชอบพ่ออาจใช้คำถามต่อไปว่า
 - มีอะไรที่หนูไม่ชอบพ่อ
 - ถ้าเด็กตอบว่าพ่อรังแกหนู คำถามต่อไปที่น่าจะถาม คือ
 - พ่อรังแกหนูอย่างไร-
- ถ้าเด็กไม่สบายใจเมื่อถูกถามผู้สัมภาษณ์ควรเปลี่ยนเรื่องโดยพิจารณากลับไปสู่ขั้นตอนก่อนหน้าเช่น กลับไปสู่ขั้นตอน Rapport เพื่อให้เด็กรู้สึกสบายขึ้น
- ถ้าเด็กพูดถึงการตกเป็นเหยื่อ หรือรู้เห็นเหตุการณ์การทำร้ายร่างกายหรือทางเพศ ต้องพยายามหาว่า เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นครั้งเดียว หรือเกิดขึ้นซ้ำ เพราะไม่เพียงแต่แสดงถึงความตั้งใจที่จะทำให้เกิดเหตุการณ์ แต่มันยังเป็นแนวทางในการตั้งคำถามเด็กต่อไป เรื่องเล่าของเด็กเล็กอาจเจาะจงน้อยกว่าเด็กโต และถ้าการทำร้ายร่างกายเกิดขึ้นซ้ำๆก็เป็นการยากสำหรับเด็กบางคนที่จะระลึกถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะเจาะจงลงไป
- ไม่ควรเริ่มต้นคำถามว่า “ทำไม” เพราะเด็กอาจแปลความหมายไปว่าตนต้องถูกตำหนิ
- ไม่ควรถามคำถามซ้ำทันทีหลังจากเด็กได้ตอบคำถามไปเพราะเด็กอาจแปลความหมายว่าจะต้องมีการวิพากษ์วิจารณ์คำตอบที่เขาได้ให้ไป นอกจากนี้ยังมีผลการวิจัยแสดงว่าการถามคำถามขึ้นกรานซ้ำๆ อาจทำให้เด็กให้คำตอบที่เขาเชื่อว่าผู้สัมภาษณ์ต้องการได้ขึ้นมากกว่าให้ข้อมูลที่เป็นจริง

- ไม่ขัดจังหวะการพูดของเด็ก ถึงแม้ว่าเขาจะใช้ภาษาที่ไม่ชัดเจน เช่น เด็กใช้ภาษาที่คลุมเครือในการเรียกเฉพาะส่วนของร่างกายในการพูด ถึงเหตุการณ์หรือบุคคล ผู้สัมภาษณ์ไม่ควรถามคำถามเพื่อหาความกระจ่างโดยทันที ควรบันทึกจุดนี้ไว้ และหาโอกาสเหมาะ หาความกระจ่างในเวลาต่อมา

ระดับ B การใช้คำถามเจาะจงแต่ไม่ถามนำ

ระดับนี้ให้ทำความกระจ่างและขยายความข้อมูลในสิ่งที่เด็กได้พูดมาใน

ระยะก่อนหน้า

- ผู้สัมภาษณ์ควรช่วยเด็กให้เข้าใจว่า อะไรคือสิ่งที่ตรงกับเรื่องของเขา เด็กจะได้พูดคุยนั่งไปในเรื่องราวของเขาโดยตรง
- คำถามระดับนี้ไม่ควรเป็นคำถามที่บอกถึงคำตอบไปในที่
- ไม่ควรใช้คำถามที่ตอบว่าใช่ หรือ ไม่ใช่ หรือให้เลือกตอบอย่างใดอย่างหนึ่งในสองคำตอบ ตัวอย่างเช่น เด็กบอกว่าผู้ชายในสวนทำให้เธอตกใจกลัว เขาสวมผ้าพันคอ คำถามที่เจาะจงแต่ไม่ชี้นำควรเป็นคำถามว่า
 - ผู้ชายคนนั้นสวมผ้าพันคอสีอะไร
 (ถ้าเด็กตอบสีใดสีหนึ่งแล้ว ผู้สัมภาษณ์เกิดสงสัยต่อว่าเด็กเข้าใจหรือไม่ว่าหมายถึงอะไร ผู้สัมภาษณ์สามารถบันทึกจุดนี้ไว้และทำการสัมภาษณ์ในเวลาต่อมา เพื่อให้รู้ว่าเด็กรู้จริงหรือไม่และคำตอบคืออะไร เช่น สี Lilac หมายถึงอะไร)
- ถ้าเรื่องราวที่เด็กเล่ามีการพูดถึงการทำร้ายซ้ำ แต่ยังไม่มีการอธิบายในรายละเอียดหรืออธิบายยาก พอถึงเนื้อหาในแต่ละเหตุการณ์ควรเป็นช่วงที่หารายละเอียด
- การช่วยเด็กให้พูดถึงเรื่องราวที่เจาะจง ผู้สัมภาษณ์ควรจำไว้เสมอว่ามันเป็นการยาก สำหรับเด็กเล็กที่จะจดจำเหตุการณ์ตามวันที่ในปฏิทิน หรือตามวันในแต่ละสัปดาห์ ควรใช้การอ้างอิงถึงเหตุการณ์ที่มีความหมายในชีวิตของเด็กมากกว่าเช่น ก่อน หรือ หลังคริสต์มาส / วันเกิด / วันหยุดพักผ่อน / วันเรียน หรือ ไม่ใช่วันเรียน สำหรับเรื่องเวลาอาจพูดถึงเวลาอาหาร เวลาดูโทรทัศน์ เป็นต้น
- ถ้าเด็กเล่าเรื่องราวขัดแย้งกัน ไม่ควรบอกเด็กโดยตรงว่าเขาพูดขัดแย้งกัน แต่ค่อยๆ สืบรวจข้อมูลจากการถามคำถาม ทำนอง

เดียวกันถ้าเด็กแสดงความรู้หรือใช้ภาษาที่เกินวัยที่สร้างความประหลาดใจให้แก่ผู้ฟัง เช่น “I’m a good cock sucker” คำพูดนี้จะถูกนำมาตั้งไว้เพื่อหาคำตอบว่า เด็กได้คำพูดนี้มาจากไหน

- ถ้าเด็กเล่าเรื่องเหตุการณ์ที่มีการทำร้ายร่างกาย หรือทำร้ายทางเพศ ผู้สัมภาษณ์จะถามว่าเด็กได้เห็นภาพเหล่านี้จากที่ใด ในภาพยนตร์ วิดีโอ หรือหนังสือ ถ้าใช่ค้นหาต่อไปว่า เด็กเล่าเพราะเพียงต้องการอธิบายสิ่งเหล่านี้เท่านั้นหรือเป็นเพราะเหตุใด
- ถ้าเด็กให้ข้อมูลว่าถูกทำร้ายเป็นครั้งแรก ควรถามว่าเขาได้พยายามบอกใครก่อนหน้านี้ไหม ถ้าเด็กไม่ได้บอกใครก่อนหน้านี้ ผู้สัมภาษณ์ควรหลีกเลี่ยงการกระทำที่แสดงถึงการตำหนิเด็กหรือมองว่าเด็กทำผิด

ระดับ C การใช้คำถามปิด

การใช้คำถามปิด อาจทำให้ได้คำตอบที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น ถ้าคำถามที่เฉพาะเจาะจง แต่ไม่ถามนำไปไม่ได้ผล คำถามที่ควรใช้ได้อีก คือ ให้คำตอบจำนวนจำกัดให้เด็กเลือกตอบ เช่น

- ผ่าฟันคุดของผู้ชายที่หนูพูดถึงเป็นสีฟ้า สีเหลือง หรือสีอื่นๆ หรือหนูจำไม่ได้ ถ้าคำถามนั้นให้เลือกตอบได้เพียง 1 ใน 2 คำตอบเท่านั้น อาจได้คำตอบที่ไม่ได้บอกถึงความทรงจำที่ดีนัก

คำถามปิดนี้อาจถูกโต้แย้งในศาลว่าเป็นคำถามนำ และคำตอบที่ได้จะถูกตัดออกไปจากการดำเนินการพิจารณาความอาญา

ระดับ D คำถามนำ

ปกติควรหลีกเลี่ยงคำถามนำ เพราะเป็นสิ่งที่บอกถึงความนัยของคำตอบ หรือหมายความว่า เป็นความจริง โดยทั่วไปแล้วคำถามนำนี้จะไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้ ถ้าเด็กให้ข้อมูลที่สำคัญในชีวิตระหว่างการดำเนินการพิจารณาความอาญา เพราะเมื่อข้อมูลนี้ถูกบันทึกไว้ในวิดีโอ ข้อมูลอาจถูกตัดออกไปจากการพิจารณาของศาล การถามคำถามควรเลี่ยงคำถามที่ให้คำตอบที่เหมือนเดิมและ ไม่มีความหลากหลาย มีงานวิจัยทางจิตวิทยาชี้ชัดว่า ผู้ถูกสัมภาษณ์จะตอบสนองต่อคำถามนำโดยตัดสินจากลักษณะของคำถามมากกว่าการคำนึงถึงสิ่งที่มีเหตุผล โดยเฉพาะในเด็กเล็ก อาจจะสนองตอบต่อคำถามที่ต้องตอบว่า ใช่/ไม่ใช่ โดยตอบว่า “ใช่” มากกว่าเพราะฉะนั้นถ้าต้องการคำถามที่ให้คำตอบเพียงว่า “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” ควรตั้งคำถามเป็นรูปวลี เพื่อให้เรื่องเดียวกันนั้นสามารถได้รับคำตอบว่าใช่ และบางครั้งตอบว่าไม่ใช่ก็ได้

ขั้นที่ 4 การปิดการสัมภาษณ์

การปิดการสัมภาษณ์เป็นขั้นตอนที่จำเป็น

- ❖ ถ้าจะต้องสิ้นสุดการสัมภาษณ์ก่อนได้ข้อมูลที่เพียงพอ ดังที่กล่าวไว้ในขั้นตอนก่อนไม่ควรทำให้เด็กรู้สึกว่าเขาทำให้ผู้สัมภาษณ์ผิดหวัง ผู้สัมภาษณ์ควรให้ความมั่นใจแก่เด็กว่าสิ่งที่สัมภาษณ์ทั้งหมดจบลงด้วยดี ควรมั่นใจได้ว่าไม่ทำให้เด็กรู้สึกทุกข์ใจ และช่วยให้เด็กรู้สึกในทางบวก
- ❖ ในขั้นตอนนี้ผู้สัมภาษณ์อาจต้องตรวจสอบกับเด็กว่า ทั้งผู้สัมภาษณ์และเด็กมีความเข้าใจถูกต้องตรงกันหรือไม่ในส่วนเนื้อหาที่สำคัญ
- ❖ การสรุปข้อมูล ควรสรุปด้วยภาษาของเด็กไม่ใช่ภาษาของผู้ใหญ่ (ซึ่งอาจจะเกิดข้อผิดพลาดและบางทีเด็กเองก็อาจเห็นด้วยกับข้อสรุปนั้น)
- ❖ ก่อนสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ควรย้อนกลับไปชี้แจง Rapport อีกครั้ง ชวนเด็กพูดคุยเรื่องต่างๆ ไป ให้เด็กรู้สึกสบายใจ เป็นการลดความสะเทือนใจ (Trauma) ที่ติดอยู่กับความรู้สึกของเด็กขณะให้สัมภาษณ์
- ❖ ควรกล่าวขอบคุณที่เด็กสละเวลาให้สัมภาษณ์และบอกถึงผลที่ได้จากการสัมภาษณ์พร้อมทั้งถามเด็กว่าอยากถามคำถามอะไร หรืออยากพูดอะไรอีกไหม นอกจากนี้ควรอธิบายให้เด็กทราบถึงสิ่งที่เกิดขึ้นต่อไป แต่ไม่ควรให้คำมั่นสัญญาในสิ่งที่ผู้สัมภาษณ์ทำไม่ได้ สุดท้ายควรถามเด็กว่า เขามีคำถามอื่นอีกไหม และตอบเด็กตามความเหมาะสมเท่าที่เป็นไปได้
- ❖ ให้ชื่อและเบอร์โทรศัพท์แก่เด็กไว้ หรือให้แก่ผู้ใหญ่มากเป็นเพื่อนเด็ก เพื่อว่าเด็กต้องการที่จะเล่าเรื่องราวเพิ่มเติมกับผู้สัมภาษณ์ในเวลาต่อมา

การทำงานร่วมกันระหว่างนักสังคมสงเคราะห์และตำรวจนั้น ต้องมีความเข้าใจในงานซึ่งกันและกัน โดยตำรวจที่จะมาทำงานด้านการช่วยเหลือเด็ก ต้องมีความตั้งใจและ

สมัครใจอยากมาทำงานกับเด็ก ก่อนทำงานร่วมกันทั้งนักสังคมสงเคราะห์และตำรวจต้องเข้ารับการอบรมร่วมกันอย่างน้อย 2 สัปดาห์ เมื่อผ่านการอบรมแล้วจึงจะถือว่ามีความรู้และได้รับการยอมรับให้ทำงานกับเด็กได้ซึ่งเด็กที่อยู่ในข่ายที่จะได้รับการคุ้มครองเป็นเด็กที่ถูกกระทำทารุณหรือถูกทอดทิ้ง (Child Abuse and Neglect) ได้แก่ เด็กที่ถูกกระทำทารุณทางร่างกาย (Physical Abuse) เด็กที่ถูกกระทำทารุณทางจิตใจ (Emotional Abuse) เด็กที่ถูกล่วงเกินทางเพศ (Sexual Abuse) และเด็กที่ถูกทอดทิ้ง (Neglect) ส่วนกระบวนการในการช่วยเหลือเด็กนั้น นักสังคมสงเคราะห์ จะทำการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นว่าผู้ถูกกระทำทารุณเป็นใคร อยู่ในกลุ่มเสี่ยงที่จะต้องช่วยเหลือหรือไม่ เมื่อเห็นว่าอยู่ในเกณฑ์ที่จะต้องช่วยเหลือ ก็จะตรวจสอบเด็กที่ถูกลงทะเบียนเป็นกลุ่มเสี่ยงไว้ คว้าเด็กที่ได้รับแจ้งเหตุถูกกระทำทารุณอยู่ในพื้นที่ใด จากนั้นนักสังคมสงเคราะห์และตำรวจจะไปยังครอบครัวของเด็กและนำเด็กมาสู่กระบวนการสัมภาษณ์ ทำการสัมภาษณ์ ณ ห้องที่จัดไว้เฉพาะ จากนั้นเด็กจะถูกนำไปตรวจร่างกาย ถ้าพบว่ามีอันตรายจำเป็นต้องส่งโรงพยาบาล ก็จะส่งเด็กไปโรงพยาบาล แต่ถ้าไม่พบว่ามีอันตรายก็ให้กลับไปอยู่บ้าน หรือสถานที่อื่นที่เหมาะสมที่เด็กจะไปอยู่ได้หลังจากนั้นจะมีการประชุมปรึกษากันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น แพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ ตำรวจ สมาชิกในครอบครัวของเด็ก พยาบาลประจำโรงเรียน ผู้ดูแลสุขภาพที่ไปเยี่ยมบ้าน ผู้ที่รับเลี้ยงดูเด็ก ฯลฯ เพื่อวางแผนช่วยเหลือเด็กและครอบครัวต่อไป

ประเทศออสเตรเลีย

ในประเทศออสเตรเลียการสอบสวนจะต้องบันทึกภาพ และเสียงการสอบปากคำของผู้ต้องหา และจะต้องให้สำเนาเทป ดังกล่าวให้แก่ผู้ต้องหา 1 ชุด เมื่อการสอบปากคำเสร็จสิ้นการบันทึกภาพและเสียงนี้ จะเป็นประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือป้องกันตำรวจจากการถูกกล่าวหาจากจำเลย (โดยอ้างว่าจำเลยรับสารภาพซึ่งไม่เป็นจริง) หรือกล่าวหาว่าตำรวจแต่งคำให้การของจำเลยขึ้นมาเอง หรือใช้กำลัง หรือวิธีการไม่ชอบในการชักจูงใจให้จำเลยรับสารภาพ และเช่นเดียวกันก็จะเป็นมาตรการที่ป้องกันจำเลยจากการถูกกระทำเช่นนั้นด้วย¹⁵

สำหรับการสอบสวนเกี่ยวกับผู้เสียหายที่ถูกกระทำคามผิดทางเพศนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ หน่วยงานที่มีชื่อว่า AFD Sexual Assault and Child Abuse in Canberra (หน่วยป้องกันการกระทำทารุณทางเพศ และการล่วงละเมิดต่อเด็ก) ภารกิจหลักของหน่วยงานนี้ คือ ดำเนินการเพื่อลดการได้รับอันตรายจากจิตใจ และความหวาดกลัวของผู้เสียหายซึ่งถูกกระทำคามผิดทางเพศโดยการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับการช่วยเหลือและให้ความปลอดภัย ซึ่งจะทำให้ผู้เสียหายได้รับความ

¹⁵ สุรสีห์ เทพฉายพร, “ปัญหากฎหมายและแนวทางปฏิบัติต่อสตรีในชั้นพนักงานสอบสวน” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 60.

สะดวกจากการตรวจสอบทางแพทย์หน่วยงานนี้จะทำงานอย่างไรใกล้ชิดกับหน่วยงานอื่นของรัฐ เช่น กรมสวัสดิการเด็ก (Child Welfare Department) และองค์กรพัฒนาเอกชนอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศูนย์วิกฤติการณ์ข่มขืน (Rape Crisis Center) ศูนย์การร่วมประเวณีระหว่างบุคคลในสายเลือดเดียวกัน (The Incest Center) ศูนย์วิกฤติการณ์ข่มขืนจะมีบริการรับโทรศัพท์แจ้งเหตุด่วนตลอด 24 ชั่วโมง ผู้ให้คำปรึกษาของศูนย์จะแนะนำผู้เสียหายให้ทราบถึงการปฏิบัติการของ Sexual Assault Unit และจะให้การช่วยเหลือจนกระทั่งได้รับการตรวจสอบทางการแพทย์ตลอดจนการสอบสวนในกรณีผู้เสียหายต้องการ

ที่ทำงานของหน่วยงานนี้ แม้สังกัดกรมตำรวจออสเตรเลีย แต่ก็มิได้จัดตั้งอยู่ในส่วนหนึ่งส่วนใดของสถานีตำรวจหรือโรงพยาบาลตัวสำนักงานได้รับการออกแบบและตกแต่งเพื่อไม่ให้ดูเหมือนกับโรงพักหรือโรงพยาบาล ซึ่งจะทำให้ผู้เสียหายมีความรู้สึกหวาดกลัว สำหรับเรื่องอำนวยความสะดวกที่หน่วยนี้จัดไว้ให้ คือ ห้องนอน ห้องสำหรับเด็ก ห้องสำหรับตรวจสอบทางการแพทย์พร้อมอุปกรณ์ครบถ้วน และห้องสำหรับผ่อนคลายพร้อมโทรทัศน์รวมทั้งห้องสอบปากคำที่ติดตั้งอุปกรณ์สำหรับบันทึกภาพและเสียง

ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี เมื่อเด็กไม่สามารถให้ปากคำอย่างเป็นทางการได้ ตำรวจจะต้องสอบปากคำเด็กในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ และปลอบเด็กอย่างอ่อนโยน เพื่อให้เด็กพูดว่าเกิดอะไรขึ้นกับเขา การสอบปากคำเช่นนี้จะถูกบันทึกลงในวิดีโอและสามารถใช้เป็นหลักฐานสำคัญในชั้นศาลได้ ดังนั้น เด็กจึงไม่ต้องเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีกในศาล แม้ว่าเด็กยังจะต้องตอบคำถามในการพิจารณาคดีก็ตาม

ในทุกกรณีที่เด็ก (ได้แก่ ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี) ต้องให้ปากคำผู้ปกครองหรือผู้ดูแล (ซึ่งอาจจะมาจากหน่วยสวัสดิการของรัฐ) ต้องอยู่กับเด็กด้วย และเป็นหน้าที่ของตำรวจที่จะสร้างความรู้สึกเป็นกันเองกับเด็กเพื่อจะได้รับความไว้วางใจจากเด็กจนกว่าเด็กจะเล่าว่าเกิดอะไรขึ้นกับเธอหรือเขา ยิ่งเด็กมีอายุน้อยเท่าใด ภาระของตำรวจในการสอบถามข้อเท็จจริงก็ยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น¹⁶

การสอบสวนผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law จะใช้การทำงานในลักษณะ สหวิชาชีพ ดังนั้นในทุกประเทศจะมีคู่มือที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจท้องถิ่นตรวจสอบข้อเท็จจริง เพื่อประเมินสถานการณ์ และหาทางให้ความช่วยเหลือแก่เด็ก โดยดำเนินการตามคู่มือที่จัดทำขึ้น หรือตามคำแนะนำของนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งร่วมกันปรึกษาหารือตามข้อตกลงที่เรียกว่า “Protocol” ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างของประเทศนิวซีแลนด์ และประเทศแคนาดา

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 62 – 64.

ประเทศนิวซีแลนด์

ในประเทศนิวซีแลนด์เพื่อให้พยานหลักฐานที่ได้จากการบันทึกภาพและเสียงในขณะสอบปากคำเป็นพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือและมีน้ำหนักเพียงพอ ได้มีการกำหนดวิธีการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจนในแต่ละขั้นตอน โดยคู่มือดังกล่าวเป็นความร่วมมือระหว่างสำนักงานคุ้มครองเด็กและเยาวชนนิวซีแลนด์และสำนักงานตำรวจแห่งชาติของนิวซีแลนด์ (New Zealand Children and Young Persons Service in conjunction with Police National Headquarters) หรือที่เรียกว่า JOINT NZCYPS and POLICE OPERATING GUIDELINES ภายใต้กฎหมาย EVIDENCE AMENDMENT ACT 1989 ซึ่งคู่มือดังกล่าวได้กำหนดขั้นตอนในการสัมภาษณ์ไว้ ดังนี้

บทที่ 6 CONDUCTING THE EVIDENCE INTERVIEW¹⁷

6.1 โครงสร้างของการสัมภาษณ์ (STRUCTURE OF INTERVIEW)

6.1.1 การสัมภาษณ์แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน

ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

ขั้นตอนที่ (Stage)	จุดประสงค์ (Purpose)
1. การแนะนำ : การประเมิน (Introduction : assessment)	-กำหนดวันเวลา ,สถานที่,บุคคล -สร้างสัมพันธภาพ(ความคุ้นเคย) -อธิบายให้เด็กเข้าใจวัตถุประสงค์ -อธิบายให้เด็กเข้าใจว่าทำไมถึงต้องมาที่นี่ -อธิบายให้เด็กเข้าใจถึงความจริง, ความเท็จ และ คำสัญญา

¹⁷ Joint NZCYPS & Police Operating Guideline, Version 1.0 May, 1996,

ขั้นตอนที่ (Stage)	จุดประสงค์ (Purpose)
2. ระยะที่ 2 : เนื้อหาสาระ (Middle : content)	-ทำให้เด็กสามารถให้ข้อมูลได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ -รวบรวมข้อเท็จจริง -องค์ประกอบหรือรายละเอียดของฝ่ายกระทำ ความผิด
3. การปิดการสัมภาษณ์ : ความกระจ่าง (Closure : clarification)	-มีมุมมองต่อข้อมูลต่าง ๆ ถูกต้อง -ปิดการสัมภาษณ์

6.2 การติดตามการสัมภาษณ์ (MONITORING THE INTERVIEW)

6.2.1 นโยบาย (POLICY)

การสัมภาษณ์ต้องได้รับการติดตามผล(The Interview must be monitored)

6.2.2 การติดตามต้องนำมาแสดงตลอดการสัมภาษณ์

6.2.3 เมื่อเริ่มสัมภาษณ์ต้องไม่มีผู้อื่นอยู่ในห้อง MONITOR

6.2.4 ผู้ปกครองต้องไม่อยู่ในห้องติดตามระหว่างสัมภาษณ์

6.2.5 การสัมภาษณ์ต้องใช้ห้องหรืออุปกรณ์ร่วมกับอีกฝ่าย

6.2.6 สิ่งที่ควรหลีกเลี่ยงในการติดตาม

-การสนทนาที่ยาวนานในระหว่างพัก

-รบกวนการสัมภาษณ์โดยไม่จำเป็น เว้นแต่เป็นประโยชน์

-หาหลักฐานเพิ่มเติมจากเด็กหลังจากการสัมภาษณ์ ถ้ามีการทำเช่นนั้น ข้อมูลเพิ่มเติมเอกสาร และคำพูดต่างๆผู้สัมภาษณ์ต้องเป็นผู้รับผิดชอบ

-มีบุคคลเกิน 1 คน ในห้องสัมภาษณ์ ยกเว้นเป็นความจำเป็นเพราะเด็กต้องการเป็นพิเศษ

6.3 กระบวนการสัมภาษณ์ (INTERVIEW PROCEDURES)

6.3.1 กระบวนการสัมภาษณ์ ประกอบไปด้วยคำแนะนำและแนวทางปฏิบัติ โดยให้ยึดถือและปฏิบัติตาม EVIDENCE (Videotaping of Child Complainants) REGULATIONS 1990 อย่างเคร่งครัด คู่มือจะช่วยให้ผู้สัมภาษณ์ดำเนินการได้ตาม ตาราง 2

ตารางที่ 2
ก่อนการเริ่มต้น (Before starting)

ขั้นตอนที่	คำสั่ง (Instruction)	คำแนะนำ (Guideline)
1.	-เปิดเครื่องมือและอุปกรณ์ ทดสอบให้มั่นใจว่าอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ และกึ่งอยู่ในตำแหน่งหรือระดับของเด็กหรือเยาวชน	
2.	-จัดสถานที่สัมภาษณ์ -เด็กหรือเยาวชนจะต้องนั่งหันหน้าเข้าหากล้องตลอดตั้งแต่ต้นจนจบการสัมภาษณ์ -ผู้สนับสนุนเด็ก ถ้าต้องอยู่ให้นั่งห่างจากเด็กหรือเยาวชน แต่ให้สามารถมองเห็นได้ในกล้อง -นาฬิกาที่หน้าปัดเรียบง่าย มีเข็มวินาที เพื่อใช้บอกเวลาในการสัมภาษณ์	

การเริ่มต้น : การประเมิน (Introduction : assessment)

ขั้นตอนที่	คำสั่ง (Instruction)	คำแนะนำ (Guidelines)
3.	เมื่อพร้อมแล้ว -แนะนำตัวผู้สัมภาษณ์ และ -สถานที่, วันที่ และเวลาในการสัมภาษณ์	
4.	-การสัมภาษณ์เริ่มต้น โดยมีผู้ติดตาม	
5.	-ถามชื่อเด็กหรือเยาวชน อายุ	ไม่ควรถามเด็กหรือเยาวชนเกี่ยวกับโรงเรียน ครูหรือที่อยู่ ข้อมูลเหล่านี้ไม่ควรให้จำเลยได้เห็นหรือได้ยินในศาล อันเป็นการปกป้องเด็กหรือเยาวชนจากความเสียหาย (Victim Offences Act 1987)

ขั้นตอนที่	คำสั่ง (Instruction)	คำแนะนำ (Guidelines)
6.	-ถ้าในขณะนั้นมีลำมหรือบุคคลอื่นอยู่ด้วย บุคคลเหล่านั้นจะต้องแสดงตน โดยการแนะนำ ชื่อตนเอง	เฉพาะลำมหรือผู้ช่วยเหลือ เท่านั้นถ้าจำเป็น
7.	-ถ้ามีเด็กอายุต่ำกว่า 7 ปี หรือพัฒนาการทาง สมองช้า จะต้องอธิบายให้เด็กเข้าใจถึงการที่ ต้องสัมภาษณ์	ทดสอบความรู้ความสามารถ โดยการให้วัสดุหรืออุปกรณ์ ที่มีอยู่ ดังนี้ -สี (แดง,ขาว,เหลือง) -ใหญ่/เล็ก -ก่อน/หลัง -ข้างนอก/ข้างใน -แข็ง/นุ่ม -บน/ล่าง -ด้านหน้า/ด้านหลัง -ถัดไป/ระหว่าง -เหมือน/แตกต่าง และ -ขนาดและการนับจำนวน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขั้นตอนที่	คำสั่ง (Instruction)	คำแนะนำ (Guidelines)
8.	<p>ต้องอธิบายให้เด็กหรือเยาวชนทราบถึงความแตกต่างระหว่างความจริงหรือ ความเท็จโดยการถามคำถาม หรือให้ยกตัวอย่าง</p> 	<p>สำหรับเด็กโตและเด็กเล็ก</p> <ul style="list-style-type: none"> -การบอกความจริงและการบอกความเท็จ มีความหมายว่า อย่างไร -อะไรคือสิ่งที่ดีในการพูดความจริงและความเท็จ -ใช้คำถามที่แสดงให้เห็นว่าเด็กเข้าใจพื้นฐานของคำว่าความจริงและความเท็จ -สำหรับเด็กเล็ก ใช้ตัวอย่างเฉพาะ, ความเกี่ยวพันของเด็กกับบุคคลอื่น เช่น การถามว่า “ถ้าฉันบอกว่าเธอเป็นผู้หญิง/ผู้ชาย, สวมกระโปรง/กางเกงยีนส์ นั่นเป็นความจริงหรือความเท็จ? อย่าใช้ตัวอักษรหรือสีในการยกตัวอย่าง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขั้นตอนที่	คำสั่ง (Instruction)	คำแนะนำ (Guidelines)
9.	ถามเด็กหรือเยาวชนว่า อะไรคือคำสัญญา และ จะเกิดอะไรขึ้นถ้าทำตามสัญญา	<p>วิธีการค้นหา</p> <ul style="list-style-type: none"> -เคยได้ยินคำว่า “สัญญา” หรือไม่? -บอกให้ฟังหน่อยซิว่า สัญญาคืออะไร -สัญญาเป็นสิ่งที่ต้องรักษา หรือผิดคำสัญญา -ถ้าสัญญาแล้ว จะทำหรือไม่ทำ? -ถ้าท่านสัญญาว่าจะแปร่งฟัน ...ความหมายคืออะไร ...ท่านจะต้องทำอะไร ...นั่นหมายถึงว่าท่านจะทำหรือไม่ทำ?

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขั้นตอนที่	คำสั่ง (Instruction)	คำแนะนำ (Guideline)
10.	<p>ในทันทีทันใดนั้นให้เด็กหรือเยาวชนสัญญาว่าในการสัมภาษณ์วันนี้จะพูดแต่ความจริง ถ้าเกิดช่องว่างหรือความสับสนให้กลับไปเริ่มใหม่ในขั้นตอนที่ 8. และเริ่มตั้งแต่แรกของขั้นตอนนี้</p>	<p>-เตือนเด็กและเยาวชนว่า เด็กและเยาวชนได้สัญญาแล้วนะว่าในวันนี้จะพูดความจริงเท่านั้น</p> <p>-ผู้สัมภาษณ์อาจเป็นผู้พิจารณาว่าจำเป็นที่จะต้องให้เด็กที่แก่หรืออ่อนกว่าเป็นผู้กล่าวคำสัญญาว่าจะพูดแต่ความจริง</p> <p>-ถ้าเด็กหรือเยาวชนก้มหัวถามว่า นั่นหมายความว่าอะไร หรือพูดว่า เราต้องการได้ยินเสียงพูด เด็กหรือเยาวชนต้องการการตอบสนอง <u>อย่าพูดว่า</u></p> <p>“ทำได้ไหม” (can you) เพราะนั่นจะทำให้เด็กหรือเยาวชนอาจตีความว่านั่นเป็นการเห็นด้วยอย่างที่พวกเขาต้องการ</p> <p>“เราเห็นด้วย”(we agree) เพราะนั่นจะทำให้เด็กหรือเยาวชนจำต้องพูดความจริง</p> <p>-ถ้าไม่เข้าใจคำสัญญาทางเลือกคือ การทำความเข้าใจกับเด็กหรือเยาวชน เช่น</p> <p>-ตกลงจะยอมพูดความจริง</p> <p>-ในห้องสัมภาษณ์วันนี้</p> <p>-สัญญาว่าจะไม่พูดโกหกได้ไหม</p>

จากคู่มือฉบับเดียวกัน ได้มีกำหนดการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ไว้ในบทที่ 8 ดังนี้

บทที่ 8 การวิเคราะห์การสัมภาษณ์

(CONDUCTING THE DIAGNOSTIC INTERVIEW)

8.1 โครงสร้างการสัมภาษณ์

8.1.1 การวิเคราะห์การสัมภาษณ์แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. การเริ่มต้น (Introduction)
2. การสร้างความสัมพันธ์ (Rapport)
3. การปฏิบัติการ (Structured exercises)
4. การเปิดเผย (Disclosure (if this occurs))
5. การปิด (Closure)

8.2 การติดตามการสัมภาษณ์

ปฏิบัติตามนโยบายและคู่มือใน 6.2

8.3 กระบวนการสัมภาษณ์

8.3.1 กระบวนการสัมภาษณ์ประกอบด้วย

- กระบวนการต้องดำเนินไปตามกฎของพยานและ Evidence (Videotaping of Child Complainants) Regulation 1990 และ
- คู่มือการปฏิบัติที่มีอยู่หลากหลายในการสัมภาษณ์

8.4 ขั้นตอนที่ 1 : การเริ่มต้น (STAGE ONE : INTRODUCTION)

8.4.1 ทำตามขั้นตอนที่ 1-10 ของตารางที่ 2

8.5 ขั้นตอนที่ 2 : การสร้างความคุ้นเคย

8.5.1 คุยกับเด็กและเยาวชนในเรื่องทั่วไป เช่น พวกเขาทำอะไรบ้างที่โรงเรียนในครอบครัวมีใครบ้างและทำอะไรร่วมกับครอบครัวบ้างชอบหรือไม่ชอบอะไรที่โรงเรียน งานประจำวันอะไรบ้าง

8.5.2 ผู้สัมภาษณ์อาจอนุญาตให้เด็กที่อ่อนกว่าเล่นและให้ดูว่าเด็กสนใจอะไรเป็นที่ผัดสังเกตุ ถ้าเด็กที่โตกว่าปรากฏตัวในช่วงที่ไม่สะดวกอาจให้ความช่วยเหลือโดยอนุญาตให้วาดภาพหรือเล่น

8.5.3 เด็กอายุมากกว่าเจ็ดปีอาจแปลกใจทำไมต้องสัมภาษณ์และถามหลายคำถามที่ทำให้หงุดหงิด

8.6 ชั้นตอนที่ 3 : การปฏิบัติการ

(STAGE THREE : STRUCTURED ACTIVITIES)

8.6.1 ที่มีวิธีการมากมายที่จะนำไปสู่เนื้อหาการสัมภาษณ์ และจะนำไปสู่ประสิทธิภาพ ถ้าผู้สัมภาษณ์ได้มีการพัฒนาฝึกทักษะว่าเมื่อไรควรทำอะไรและวิธีไหน

8.6.2 คำแนะนำ

- a. การวางแผนในการสัมภาษณ์เป็นสิ่งสำคัญ แต่ผู้สัมภาษณ์จะต้องมีความยืดหยุ่นต่อความต้องการของเด็กด้วย
- b. กิจกรรมเหล่านี้ไม่ได้เรียงลำดับความสำคัญ
- c. เค้าโครงที่วางไว้สำหรับใช้ในหลายสมัยผู้สัมภาษณ์อาจใช้ปรับเปลี่ยนและทบทวนใหม่
- d. อาจต้องมีการปรับเปลี่ยนเมื่อเด็กมีสมาธิสั้น ,ระดับกิจกรรมและใช้คำถาม ที่สามารถจดประกายความคิดได้
- e. ในการถามคำถามง่าย ๆ และความจำของเด็กอาจทำให้ได้ข้อมูลมาเพียงเล็กน้อย ดังนั้นผู้สัมภาษณ์จึงต้องพิจารณาตัดสินใจว่าเมื่อไรควรปล่อยให้เขาเล่นไปตามธรรมชาติหรือเมื่อไรจึงจะใช้กิจกรรมเข้าช่วย

8.6.3 เกี่ยวกับครอบครัวและเพื่อน

ผู้สัมภาษณ์จะใช้คำว่า “ชอบหรือไม่ชอบ” หรือ “ความรู้สึก” ช่วยในการทำกิจกรรมของเด็กหรือเยาวชนเกี่ยวกับครอบครัวหรือบุคคลอื่นที่เด็กเหล่านั้นใช้เวลาอยู่ด้วย กิจกรรมจะเป็นศูนย์รวมบุคคลหรือบอกถึงความต้องการได้

-ชอบหรือไม่ชอบ

-ความรู้สึก

-งานประจำ

-ผู้ช่วยเหลือ

-คนสำคัญ

8.6.4 เกี่ยวกับส่วนต่าง ๆ ในร่างกาย

ผู้สัมภาษณ์สามารถใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย(เพศหญิงหรือชาย ด้วยภาพด้านหน้าด้านหลัง) หรือการวาดภาพในการสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วยชื่อเรียกส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ตุ๊กตาโดยทั่วไปก็สามารถใช้กับเด็กเล็กได้

ถามเด็กเกี่ยวกับชื่อเรียกส่วนต่าง ๆ ของร่างกายและบรรยายให้รู้ว่าแต่ละส่วนมีไว้เพื่อทำอะไร ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้อาจบอกถึง

- a. การบาดเจ็บ
ถามถึงส่วนต่าง ๆ ของร่างกายที่อักเสบ บาดเจ็บหรือป่วย และถามว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร รู้สึกอย่างไรบ้าง ถ้าเด็กเมื่อก็ควร จะหยุดถาม
- b. ความลับ ความกังวล ความกลัว ฯลฯ
- c. สัมผัส ถามถึงการสัมผัสที่เด็กเคยได้รับ ฯลฯ

8.6.5 บทสรุป

8.6.6 เมื่อไรควรจะใช้วิธีการใด ขึ้นอยู่กับการประเมินสถานการณ์ของผู้ สัมภาษณ์

8.6.7 ผู้สัมภาษณ์ควรถามถึงสิ่งที่เขากังวลใจ และถามว่าคิดอย่างไรกับ เรื่องนั้น อย่าถามด้วยคำถามเฉพาะเจาะจง อาจเป็นการเสี่ยงต่อการชี้แนะ ควรปล่อยให้เด็ก หรือเยาวชนตอบด้วยความเป็นอิสระ

8.6.8 ผู้สัมภาษณ์อาจต้องการให้ได้ข้อมูลเฉพาะ ถ้ามีความสำคัญมาก หรือเป็นการปกป้องผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้สัมภาษณ์ก็อาจจะดำเนินการต่อไปได้ถ้ามีทางที่เป็นไปได้

8.7 ขั้นตอนที่ 4 : การปิด

8.7.1 ถ้าเด็กหรือเยาวชน ปกปิดการถูกละเมิด ติดตามงานตามเค้าโครง ในขั้นตอนที่ 11-17 ของตาราง

8.8 ขั้นตอนที่ 5 : การจบ

8.8.1 ทำตามขั้นตอนที่ 18-20 ของตาราง

8.9 การปิดผนึกและการเคลื่อนย้ายเทปบันทึก

8.9.1 ทำตามขั้นตอนที่ 21-30 ของตารางที่ 3

ตารางที่ 3

ขั้นตอน	คำสั่งระเบียบ	คำแนะนำ
21.	ถ้ามีเทปเพียงม้วนเดียวให้ทำสำเนาอีก 1 ม้วน	ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับเทปจะต้องมี 2 ชุด
22.	ติดฉลากที่เทปทั้งสองม้วน	
23.	ป้องกันการอัคคีภัยในม้วนต้นฉบับ	
24.	เขียนตารางการเคลื่อนย้ายไว้บนเทปทั้งต้นฉบับ และสำเนา	
25.	ปิดผนึกตารางที่ม้วนต้นฉบับและ ลงลายมือชื่อ	

- ตารางพร้อมด้วย

รายละเอียดของม้วนเทป

- เอกสารควบคุมการ

เคลื่อนย้ายของเทป แต่ละ

สำนักงานต้องจัดเก็บรักษา

<p>26. ติดตามการเคลื่อนย้ายของม้วนเทปต้นฉบับ</p> <p>27. จัดทำสมุดควบคุมม้วนวิดีโอที่ง่ายต่อการตรวจสอบได้ตลอดเวลา</p> <p>28. ลงสมุดควบคุมทุกครั้งที่มีการส่งมอบหรือเคลื่อนย้ายม้วนเทป</p> <p>29. จัดเก็บรักษาม้วนเทปในสถานที่ปลอดภัย</p> <p>30. ถ้าเทปดังกล่าวได้ถูกส่งมาที่สำนักงานNZCYPS ให้ผู้รับตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ว่าได้กระทำถูกต้องมาตามลำดับที่ 28 ขึ้นตอน</p>	<p>เอง</p> <ul style="list-style-type: none"> ● หนังสือควบคุมการอัดเทปสัมผัส ● หนังสือควบคุมการอัดวิดีโอ <p>(อาจทำรวมอยู่ในการสัมผัสก็ได้)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● หนังสือควบคุมการเข้าออก, ภายใน, ภายนอกของเทปแต่ละม้วน ● ทุกครั้งที่มีการเคลื่อนย้ายเทปจะต้องมีการบันทึก ลงลายมือชื่อในหนังสือเมื่อมีการเคลื่อนย้ายจากเครื่องวิดีโอ ● ที่สำคัญไปกว่านั้น คือความเกี่ยวพันของพยานหลักฐานที่สำคัญ เช่นวิดีโอ อาจไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้ในศาล หากไม่ได้กระทำให้ถูกต้องตามกฎหมาย ● การจัดตั้งระบบเทปเป็นหน้าที่ของตำรวจท้องถิ่น การขนส่งหรือการส่งมอบควรกระทำด้วยตนเองหรือคนส่งเอกสาร หรือการลงทะเบียนทางไปรษณีย์ ● บุคคลที่ได้รับให้เป็นที่ไว้วางใจในการดูแลรักษาเทปต้องเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ตามกฎหมาย
--	--

ประเทศแคนาดา

ประเทศแคนาดา ได้มีคู่มือที่ใช้ปฏิบัติ (CHILD ABUSE PROTOCOL) ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อใช้ดำเนินการสอบสวนร่วมกันของหลายหน่วยงานในเรื่องการละเมิดเด็กในเขตเทศบาล Ottawa-Carleton บังคับใช้ เมื่อ กันยายน 1989¹⁸

คู่มือการปฏิบัติต่อเด็กที่ถูกละเมิดดังกล่าว ได้จัดทำขึ้นเพื่อใช้แทนการคู่มือการสอบสวนคดีเด็กถูกละเมิดทางเพศของเทศบาล Ottawa-Carleton ที่ประกาศใช้ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 1985 โดยได้รวบรวมเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการละเมิด การทอดทิ้งเด็กเป็นเล่มเดียวกัน แต่ไม่รวมถึงการป้องกันการละเมิด และการบำบัด รักษา ฟื้นฟู ภายหลังเกิดการละเมิดขึ้นแล้ว โดยคู่มือนี้ได้กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติที่อธิบายให้ทราบว่าแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่ตามกฎหมายอย่างไรและการจัดเตรียมข้อมูลที่คาดว่าจะต้องใช้ในกระบวนการสอบสวน เจ้าหน้าที่หน่วยงานแรกที่เกี่ยวข้องคือ เจ้าหน้าที่ของ CAS (Children's Aid Society) ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนที่รับผิดชอบด้านสวัสดิภาพเด็กจะทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อจากนั้นจึงจะเป็นหน้าที่ของ เจ้าหน้าที่ด้านการแพทย์โรงเรียนสถานรับเลี้ยงเด็กหน่วยงานบริการด้านสุขภาพจิตและชุมชน ด้วย โดยกำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กจะต้องรายงานให้ CAS ทราบ เมื่อมีเหตุผลเพียงพอที่เชื่อได้ว่าการละเมิดขึ้น และเจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่รับผิดชอบในการสอบสวนความรุนแรงของข้อกล่าวหา ตามประมวลกฎหมายอาญา ดังที่มีผู้ร้องเรียนและ CAS มีหน้าที่รับผิดชอบความปลอดภัยของเด็กที่ถูกละเมิด ในระหว่างการสอบสวน เมื่อเห็นว่าเด็กมีความจำเป็นที่ต้องได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติว่าด้วยเด็กและครอบครัว (Child and Family Services Act)¹⁹

คู่มือการปฏิบัติดังกล่าวมีจุดประสงค์หลักเพื่อการปกป้องและการสนับสนุนเด็ก การพิสูจน์ การดำเนินการด้านเอกสาร รวมถึงการรายงานตั้งแต่เนิ่น ๆ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพิทักษ์เด็ก โดยมีหลักการ ดังนี้

- การที่เด็กแจ้งเกี่ยวกับการละเมิดเด็กด้วยกัน ต้องสันนิษฐานในเบื้องต้นว่าเป็นความจริง

- ให้ถือว่าการเตรียมพร้อมและการตอบสนองอย่างทันท่วงทีในการปกป้องเด็กที่ต้องสงสัยว่าถูกละเมิดเป็นเรื่องสำคัญ

- ต้องมั่นใจว่าเด็กมีความปลอดภัยในสภาพแวดล้อมอย่างเพียงพอเมื่อเข้าใกล้สถานการณ์

¹⁸ CHILD ABUSE PROTOCOL. An Investigative Procedure to Coordinate Response in the Regional Municipality of Ottawa – Carleton, September 1989.

¹⁹ Ibid., p. 1.

-การสัมภาษณ์เด็กต้องกระทำน้อยครั้งที่สุดและต้องดำเนินการในลักษณะเดียวกันตลอดการสอบสวน

-ต้องถือว่าการกระทำละเมิดเด็กเป็นการกระทำที่ไม่สามารถยอมรับได้และการกระทำนั้นต้องได้รับการฟ้องร้องและดำเนินคดีจนถึงที่สุดเพื่อประโยชน์ของเด็กและชุมชน

-ต้นเหตุของการละเมิดต้องได้รับการปรับปรุงพัฒนาที่เหมาะสมทั้งตัวเด็กที่ถูกละเมิด ครอบครัว และผู้กระทำละเมิด

-ควรมีการรายงานและการเปิดเผยข้อมูลที่พิจารณาแล้วระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ของ CAS ตั้งแต่เริ่มต้นและตลอดจนการสอบสวน

-การทำงานในลักษณะสหวิชาชีพโดยความร่วมมืออย่างมีวินัยทำให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินการ

หลักการงานทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นจุดประสงค์หลักของกลุ่มนี้²⁰

การบัญญัติกฎหมาย²¹

1. การออกกฎหมายพิทักษ์เด็กโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติว่าด้วยเด็กและครอบครัว 1984

A. นิยามคำว่าเด็ก

ความมุ่งหมายของการพิทักษ์เด็ก ปรากฏในส่วนที่ 3 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยเด็กและครอบครัว (Part III of the Child and Family Services Act)

“เด็ก” หมายถึง บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปี เด็กซึ่งความจริงปรากฏว่าอายุ 16 ปี หรือ เก่ากว่า แต่ไม่เกิน 18 ปี ให้หมายความรวมถึงด้วยหากอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติว่าด้วยเด็กและครอบครัว ส่วนที่ 3

B. คำจำกัดความตามกฎหมายว่าด้วยการพิทักษ์เด็กมาตรา 37(2)เด็กต้องได้รับการพิทักษ์ เมื่อ

- (a) เด็กได้รับความทุกข์ทรมานทางกายภาพ การที่บุคคลกระทำต่อเด็กโดยเป็นเหตุให้เด็ก ได้รับการดูแล และการปกป้องที่เพียงพอ
- (b) เด็กมีความเสี่ยงที่จะได้รับความทุกข์ทรมานทางกายภาพสาเหตุเนื่องมาจากข้อ (a)

²⁰ Ibid., p. 2.

²¹ Ibid., p.5.

- (c) เด็กถูกรบกวนหรือล่วงเกินทางเพศ โดยผู้รับผิดชอบหรือโดยบุคคลอื่นที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบรับรู้หรือควรจะต้องรับรู้แต่ไม่ดำเนินการปกป้องเด็ก
- (d) เด็กมีความเสี่ยงที่จะถูกรบกวนหรือล่วงเกินทางเพศสาเหตุเนื่องมาจากข้อ (c)
- (e) เด็กต้องการการรักษาพยาบาล การป้องกันการทารุณ แต่พ่อแม่หรือผู้รับผิดชอบไม่ดำเนินการให้
- (f) เด็กถูกทารุณทางอารมณ์ โดยมีอาการ
- (g) กังวลใจ
- (h) ความเศร้าใจ ความเสียใจ
- (i) ความรู้สึกถูกทอดทิ้ง
- (j) การทำร้ายตัวเองหรือความประพฤติก้าวร้าวโดยที่พ่อแม่หรือผู้รับผิดชอบไม่ได้ดำเนินการตามสมควร
- (k) เด็กมีความเสี่ยงตามข้อ (f)
- (l) เด็กที่ทนทุกข์ทรมานทางจิตใจ ทางอารมณ์ หรือกำลังมีพัฒนาการ ซึ่งถ้าไม่ได้รับการรักษาทางการแพทย์แล้วจะทำให้เกิดผลเสียต่อเด็ก ซึ่งพ่อแม่หรือผู้รับผิดชอบไม่ได้ดำเนินการตามสมควร
- (m) เด็กถูกทอดทิ้งโดย พ่อแม่เสียชีวิต หรือไม่ได้รับสิทธิในการดูแล
- (n) เด็กอายุต่ำกว่า 12 ปีมาหรือทำร้ายผู้อื่นอย่างสาหัสหรือทำให้ทรัพย์สินผู้อื่นเสียหาย การดำเนินการเพื่อป้องกันเหตุการณ์เกิดขึ้นอีกไม่ได้ดำเนินการโดยพ่อแม่หรือผู้รับผิดชอบ
- (o) เด็กอายุต่ำกว่า 12 ปีทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ หรือทำให้ทรัพย์สินผู้อื่นเสียหายโดยมีผู้ให้การสนับสนุนการกระทำหรือผู้รับผิดชอบไม่ดำเนินการอย่างเหมาะสม
- (p) พ่อแม่ของเด็กไม่สามารถดูแลเด็กได้

คำอธิบาย²²

การรายงานและติดตามการละเมิดโดยบุคคลที่ไม่คุ้นเคย

การรายงานและติดตามเรื่องการละเมิดตาม มาตรา 72(1) จะทำให้ทราบว่า พ่อแม่ หรือผู้ดูแลเด็กต้องมีหน้าที่ทั้งในเชิงรุกและเชิงรับที่เกี่ยวกับการละเมิดเด็กในการนี้เป็นที่น่าสนใจว่า CAS จะได้รับการรายงานในเรื่องการละเมิดเด็กจากชุมชน

ในบทที่ 5 ของคู่มือเล่มนี้จะกล่าวถึงขั้นตอนในการดำเนินการสอบสวนโดยได้ กำหนดลำดับการทำงาน ดังนี้

บทที่ 5 (Chapter Five)

ขั้นตอนในการดำเนินการสอบสวน (INVESTIGATION PROCEDURES)

การทำงานเป็นการดำเนินการสอบสวนร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับCAS โดย ดูจากรายงานที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดทางเพศ ทางกายภาพและการทอดทิ้งเด็ก

รายงานทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่ถูกละเมิด หรือต้องสงสัยว่าจะถูกละเมิดจะ ได้รับการสอบสวนโดย CAS การสอบสวนการละเมิดทางอารมณ์ อาจรวมถึงการประเมินค่าทาง สังคม ทางการแพทย์ ทางจิตวิทยา และทางอารมณ์

1. การรับรายงาน (Receipt of Reports)

A. โดย CAS (By the Children's Aid Society)

CAS มีการให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์ต่อผู้เชี่ยวชาญของชุมชนอื่นๆเมื่อไม่ มั่นใจเกี่ยวกับการรายงาน

การดำเนินการเมื่อรายงานเข้าถึงฝ่ายรับใน CAS

- ตรวจสอบการบันทึกของ CAS เกี่ยวข้องกับเด็กครอบครัวและผู้ ละเมิด
- ตรวจสอบการลงทะเบียนการละเมิดเด็ก
- ทำความกระจ่างให้ตำรวจทราบถึงอำนาจในการดำเนินการเมื่อเกิด เหตุ
- ดำเนินการกั้นกรงเบื้องต้น
- ประเมินความเร่งด่วนของคดี โดยการปรึกษาเจ้าหน้าที่อาวุโสของฝ่าย รับข้อมูล

²² Ibid., p.7.

เจ้าหน้าที่อาวุโสต้องมอบหมายให้เจ้าหน้าที่พิทักษ์เพื่อทำการสอบสวนขยายผลต่อไปตามความเหมาะสม

การดำเนินการนี้ต้องเริ่มกระบวนการภายใน 1 ชั่วโมง ตั้งแต่ได้รับรายงาน

เมื่อได้รับรายงานยืนยันหรือการละเมิดที่ผ่านมาในกรณีที่เกิดต้องการการพิทักษ์ เจ้าหน้าที่พิทักษ์เด็กจะต้องดำเนินการ

- ตรวจสอบข้อมูลแวดล้อมทั้งหมดที่ CAS
- ตรวจสอบการลงทะเบียน
- ทำความกระจ่างให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทราบถึงอำนาจในการดำเนินการเมื่อเกิดเหตุ
- ดำเนินการตามขั้นตอนการสอบสวน

เจ้าหน้าที่พิทักษ์ต้องหารือกับตำรวจทันทีและร่วมกันคิดว่าจะดำเนินการต่อคดีอย่างไรในกรณี

- มีผู้ละเมิดเพียงคนเดียว
- เมื่อการบาดเจ็บขัดแย้งกับคำให้การ
- เด็กได้รับบาดเจ็บ
- มีเหตุแวดล้อมน่าสงสัยว่ามีเด็กเสียชีวิต

ในทุกกรณี (ทั้งคนที่คุ้นเคยและไม่คุ้นเคยกระทำละเมิด) สวัสดิการเด็กและ/หรือ เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องทำการสืบสวนภายใน 48 ชั่วโมง

การสอบสวนต้องเริ่มต้นทันทีที่

- เด็กอยู่ในภาวะเสี่ยงสูง
- เด็กถูกทำร้ายได้รับบาดเจ็บ
- เด็กหรือพ่อแม่ร้อนใจ และต้องการความสนับสนุนและความมั่นใจในขณะนั้น

- มีความเป็นไปได้ของพยานหลักฐานในช่วงเวลาที่ได้รับรายงาน

การสัมภาษณ์เด็ก (Interview of the Child)²³

การสัมภาษณ์เด็กต้องใช้ภาษาแม่หรือภาษาที่เด็กต้องการเท่าที่เป็นไปได้

การสัมภาษณ์ร่วม (Joint Interview)

จุดประสงค์ในการสอบสวนเบื้องต้นและการสัมภาษณ์เด็ก คือ

- (a) เป็นหลักประกันได้ว่าเด็กได้รับการคุ้มครอง
- (b) จะทราบได้ว่าเกิดเหตุขึ้นได้อย่างไร

เมื่อไรก็ตามที่ CAS และเจ้าหน้าที่ตำรวจ ต่างทำงานเป็นอิสระเมื่อนั้น ทั้งคู่จะขาดความสามารถในการกระทำให้อยู่ในคำสั่งหรืออาณัติการจดบันทึกโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจเพียงฝ่ายเดียว จะชักนำไปสู่บทบาทของการสอบสวนที่ต้องการข้อสนับสนุนและปกป้องเด็ก ส่วนเจ้าหน้าที่พิทักษ์เด็กซึ่งเป็นผู้สอบสวนในเบื้องต้นเพียงฝ่ายเดียว ก็เป็นผู้ที่ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมในการปกป้องพยานหลักฐาน ซึ่งเป็นที่สิ่งสำคัญในการดำเนินคดีอาญาในการสัมภาษณ์ร่วมกันของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และ CAS ทำให้สามารถรักษาข้อมูลได้โดยสมบูรณ์ตามบทบาทของแต่ละฝ่ายที่ต้องการโดยปราศจากการสัมภาษณ์ซ้ำอีกครั้ง

การบันทึกเทปในการสัมภาษณ์ (Taping the Interview)

ในการดำเนินคดีทางอาญา พยานหลักฐานที่เป็นวิดีโอเทปของผู้กล่าวหาได้รับการยอมรับ ถ้าผู้กล่าวหายอมรับเนื้อหาของวิดีโอเทปนั้นในขณะที่ให้การเป็นพยาน

การใช้การบันทึกเทปเป็นวิธีปฏิบัติที่ดีในการสอบสวนการละเมิดเด็ก โดยเฉพาะการละเมิดทางเพศ ควรได้รับการบันทึกเทปเท่าที่สามารถจะทำได้

การใช้เทปมีจุดประสงค์เพื่อ

- หลีกเลี่ยงความต้องการของผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์เด็กซ้ำ
- แจกข้อมูลให้ที่ปรึกษาของผู้ถูกกล่าวหาทราบ
- ช่วยให้ยอมรับสารภาพ
- ค้นหาความสามารถของเด็กในการเป็นพยานในศาล

²³ Ibid., pp. 20-21.

- ทบทวนความทรงจำของพยานเด็กในศาล
- แสดงความเป็นอิสระของพยานในด้านสวัสดิการเด็ก

A. การสัมภาษณ์เด็ก (Interview of the Child)²⁴

-การสัมภาษณ์ร่วมกัน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่พิทักษ์เด็ก ควรดำเนินการอย่างเป็นทางการ ผู้สัมภาษณ์ควรเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเด็ก อย่างไรก็ตาม ควรมีบุคคลที่เด็กไว้วางใจร่วมอยู่ด้วย ขณะที่อยู่ในโรงเรียนควรมีครูร่วมอยู่ด้วย เว้นแต่เด็กไม่ต้องการ

-ในขั้นแรกการปฏิบัติต่อเด็ก เจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่พิทักษ์เด็กต้องแนะนำตัวให้เด็กรู้จักเมื่อพบกัน และอธิบายถึงบทบาทหน้าที่ และการค้นหาข้อเท็จจริงเบื้องต้น เจ้าหน้าที่พิทักษ์เด็กมีหน้าที่ปกป้องเด็กและเด็กอื่น ที่อาจอยู่ในความเสี่ยง (ดังเช่นพี่น้องร่วมบิดามารดา) เจ้าหน้าที่ตำรวจหน้าที่รับผิดชอบในการสอบสวนการกระทำผิด และหาผู้กระทำผิด

-ทีมงานควรดำเนินคดีต่อไปบนข้อสันนิษฐานที่ว่า รายงานของเด็กเป็นหลักประกัน การสอบสวนที่เต็มรูปแบบ แม้ต่อมาภายหลังเด็กได้กลับคำให้การก็ตาม ก็ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าการละเมิดมิได้เกิดขึ้น

การสัมภาษณ์เด็กที่เหมาะสมเพื่อต้องการรายละเอียด ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความต้องการและประโยชน์สูงสุดของเด็ก โดยต้องคำนึงถึง

- เหตุการณ์เกิดขึ้นที่ใดและเป็นอย่างไร
- ปฏิกริยาโต้ตอบของพ่อแม่ที่ไม่ใช่ผู้กระทำ
- สถานที่เกิดเหตุการณ์ละเมิด
- มีพี่น้องร่วมบิดามารดาช่วยหรือไม่
- สถานที่ที่เชื่อมีความรู้สึกปลอดภัย
- สถานที่สัมภาษณ์ที่ปราศจากการรบกวน

²⁴ Ibid., p. 22.

- สถานที่ที่ผู้กระทำความผิดนั้นอยู่ใกล้หรือ ไกล

-การสัมภาษณ์เบื้องต้นควรได้รับการบันทึกเทปเท่าที่สามารถจะทำได้โดยเฉพาะการละเมิดทางเพศ โดยลักษณะและความประสงค์ของการบันทึกเทปควรอธิบายถึงเด็กพ่อแม่ที่ไม่ใช่ผู้กระทำผิดหรือผู้สนับสนุนบุคคลอื่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของเจ้าหน้าที่ตำรวจรวมอยู่ด้วยโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเก็บเทปบันทึกภาพ ต้นฉบับไว้ และอัดสำเนาให้กับ CAS 1 ชุดในการสอบสวนการละเมิดทางเพศการบันทึกวิธีโอเทปสำหรับเป็นพยานหลักฐานในทางอาญานั้นอาจจัดทำขึ้นในภายหลัง

-การสัมภาษณ์เด็กควรใช้ภาษาที่เหมาะสมกับวัยของเด็กและใช้เครื่องมือช่วยที่เหมาะสมกับสถานการณ์ การจดบันทึกคำให้การควรใช้ภาษาและศัพท์ของเด็ก

-ทีมงานควรเป็นผู้พิจารณาถึงสถานที่และวันเวลาที่ควรได้รับการตรวจสอบทางการแพทย์

การติดตามรายงานขั้นต้น (Follow –up to the Initial Report)²⁵

หน่วยงานที่เข้าหา (The Team Approach)

หน่วยงานที่จะเข้าทำงานจะต้องพิจารณาใช้วิธีการที่เหมาะสม การสัมภาษณ์ร่วมกันควรกระทำในทันทีที่สามารถทำได้ เมื่อใดที่ไม่สามารถดำเนินการได้ การปฏิบัติการใดๆ ต้องแจ้งให้แต่ละฝ่ายทราบร่วมกันตลอดเวลา

การร้องทุกข์ที่ไม่เปิดเผยชื่อ (Anonymous Source of Complaint)

การตอบสนองต่อการร้องทุกข์โดยไม่เปิดเผยชื่อควรให้ความสนใจเช่นเดียวกับการร้องทุกข์อย่างอื่นแต่ต้องคำนึงด้วยการไม่เปิดเผยชื่อของบุคคลนั้นอาจทำไปเพื่อขัดขวางการรายงาน

การเข้าถึงเด็กในโรงเรียน(Access to the Child in School)

อาจารย์ใหญ่เป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบสำหรับการอนุญาตให้เข้าถึงเด็กในโรงเรียน การดำเนินการตามกฎหมาย และนโยบายของกรรมการ โรงเรียนจะไม่อนุญาตให้เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นใดเข้าถึงตัวเด็กก่อนที่จะได้รับอนุญาตจากพ่อแม่เว้นแต่ในการสอบสวนเรื่อง

²⁵ Ibid., p. 17.

ละเมิดเด็ก การเพิกถอน การละทิ้ง หรือการต้องการที่จะปกป้องเด็กการรายงานภาคบังคับตาม มาตรา 68 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยเด็กและครอบครัว จะต้องมาก่อนความสัมพันธ์หรือข้อผูกพันอื่นๆใด

การสอบสวนจะเริ่มเมื่อรายงานของเด็กที่ถูกละเมิด โดยบุคคลในครอบครัว ได้ส่งถึง CAS โรงเรียนมีหน้าที่ ช่วยเหลือ และให้ความร่วมมือในการสอบสวน

เมื่อเริ่มการสอบสวน เจ้าหน้าที่ตำรวจ และ CAS ต้องแจ้งให้พ่อแม่ของเด็กและเจ้าหน้าที่ ในโรงเรียนทราบด้วย

ในทุกกรณีที่ถูกระทำการละเมิดโดยบุคคลภายนอก โรงเรียนจะต้องแจ้งให้พ่อแม่ของเด็กทราบ ภายในบังคับนี้ CAS หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจจะเป็นผู้แจ้งก็ได้ในการติดต่อพ่อแม่ ต้องแน่ใจว่าเด็กได้รับความปลอดภัย

การสอบสวนจากรายงานในที่อื่น ๆ เช่น แหล่งที่พักชั่วคราว แคมป์ และองค์กรเด็ก นอกเหนือจาก โรงเรียนก็ให้ปฏิบัติเช่นเดียวกัน

3.2.2 การสอบสวนผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย

Civil Law

ระบบการพิจารณาของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์เป็นระบบได้ ส่วน ซึ่งให้ศาลเข้าไปมีส่วนในการไต่สวนหาความจริงในการพิจารณาคดีอาญาด้วย ศาลในระบบนี้จะมิบทบาทในการค้นหาความจริงมากในคดีอาญาบางกรณีศาลเข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่ในชั้นสอบสวน การดำเนินคดีในศาลไม่ว่าจะเป็นสืบพยาน ซักถามพยาน ศาลจะเป็นผู้ดำเนินการเองโดยตลอด ผู้อื่นจะถามพยานจะต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน เนื่องจากระบบนี้มุ่งจะค้นหาความจริงเป็นสำคัญ และเพื่อให้ศาลทำงานได้คล่องตัว กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในการพิจารณาคดีและสืบพยานจึงไม่ค่อยจะเข้มงวดกวดขันอย่างในระบบกล่าวหา ระบบนี้ไม่ได้เน้นเรื่องความเท่าเทียมกันของกลุ่มความอย่างในระบบกล่าวหา การพิจารณาคดีอาญาอาจทำลับหลังจำเลยได้ ทัศนคติของจำเลยในคดีอาญาไม่มีบทบาทในการซักถามอย่างในระบบกล่าวหา การฟ้องคดีอาญาถือว่าเป็นเรื่องของรัฐ เอกชนมีบทบาทในการฟ้องคดีอาญาจำกัดมาก²⁶ ดังนั้น ในประเทศที่มีกระบวนการค้นหาความจริงที่องค์กรทุกฝ่ายในกระบวนการยุติธรรมร่วมมือกันค้นหาความจริง การสอบสวนผู้เสียหายและ

²⁶ โสภณ รัตนกร, คำอธิบาย กฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 3

(กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2539), หน้า 3-4.

พยานที่เป็นเด็กจะได้รับผลกระทบจากระบบความยุติธรรมน้อยกว่าระบบต่อสู้ ทั้งนี้เพราะศาลจะเป็นผู้ถามพยานเอง และทนายจำเลยจะถามพยานได้ก็ต่อเมื่อต้องได้รับอนุญาตจากศาลเท่านั้น

ประเทศเยอรมัน

ในประเทศเยอรมัน กฎหมายศาลเยาวชน (Jugendgerichtsgesetz)²⁷ กรณีที่เด็กเป็นผู้กระทำความผิดนั้น ได้มีกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อใช้ในการดำเนินการพิจารณาคดีกับเด็ก โดยได้มีการแบ่งอายุเด็กไว้เป็น 2 ช่วง คือ

เยาวชน หมายถึง เด็กที่มีอายุเกิน 14 ปี แต่ไม่ถึง 18 ปี

เยาวชน หมายถึง เด็กที่มีอายุเกิน 18 ปี แต่ไม่ถึง 21 ปี

ส่วนเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 14 ปีนั้น กฎหมายให้ถือว่าเป็นผู้ที่ไม่มีความสามารถในการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน (Strafgesetzbuch) ซึ่งกฎหมายศาลเยาวชน (Jugendgerichtsgesetz) นี้จะกำหนดมาตรการการลงโทษต่างๆ และขั้นตอนวิธีการดำเนินการพิจารณาคดีต่อเยาวชนและเยาวชน

ส่วนในกรณีที่เด็กเป็นผู้เสียหายหรือพยานนั้น ไม่มีบทบัญญัติพิเศษ หรือหลักเกณฑ์โดยเฉพาะเพื่อใช้ในการสอบสวนแต่ได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายศาลรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องในกระบวนการพิจารณาเพื่อให้การคุ้มครองเด็ก มีดังนี้

1. กฎหมายศาลรัฐธรรมนูญแห่งประเทศเยอรมัน²⁸
(Gerichtsverfassungsgesetz) ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กในฐานะพยานไว้ในมาตรา 26(2) และมาตรา 172 ดังนี้

มาตรา 26 (2) ในกรณีที่มิเด็กหรือเยาวชนจะต้องเป็นพยานในการพิจารณาคดีจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม พนักงานอัยการควรที่จะฟ้องคดีนั้นต่อศาลเยาวชน เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิของพยานที่เป็นเด็ก

มาตรา 172 ในการพิจารณาคดีที่มีเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี ศาลมีอำนาจสั่งให้พิจารณาเป็นการลับ หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของการพิจารณานั้นไม่ต้องเปิดเผยต่อสาธารณชนได้

²⁷ Jugendgerichtsgesetz (JGG) In der Fassung der Bekanntmachung vom 11.Dezember 1974.

²⁸ Gerichtsverfassungsgesetz (GVG) In der Fassung der Bekanntmachung Vom 9. Mai 1975.

2. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแห่งประเทศเยอรมัน²⁹ (Strafprozessordnung) ได้มีบทบัญญัติว่าด้วยการให้ความคุ้มครองเด็กในฐานะพยานไว้ในเล่มที่ 1 บททั่วไป หมวดที่ 6 มาตรา 60-61 และเล่มที่ 2 กระบวนการพิจารณาคดี หมวดที่ 6 มาตรา 241a มาตรา 247 และมาตรา 255a ดังนี้

เล่มที่ 1 บททั่วไป

หมวดที่ 6 พยาน (Zeugen)

มาตรา 60 ห้ามมิให้พยานที่เป็นเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี ต้องสาบานตน

มาตรา 61 ศาลมีอำนาจพิจารณาสั่งให้พยานที่มีอายุ 16 ปี แต่ไม่ถึง 18 ปี บริบูรณ์ ให้งดเว้นการสาบานตนได้

เล่มที่ 2 กระบวนการพิจารณาคดี

หมวดที่ 6 หลักการพิจารณาคดี (Hauptverhandlung)

มาตรา 241a ในการสืบพยานที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปี ผู้พิพากษาที่เป็นประธานในการพิจารณาคดีเป็นผู้ถามพยานเอง ถ้าผู้พิพากษาร่วม หรือพนักงานอัยการ ทนายความ ต้องการถามพยานและผู้พิพากษาที่เป็นประธานเห็นสมควรจะอนุญาตให้บุคคลดังกล่าวถามปากคำพยานเองก็ได้ ถ้าเห็นว่าไม่ทำให้พยานตกอยู่ในสภาพอึดอัด และผู้พิพากษาที่เป็นประธานมีอำนาจสั่งห้ามถามคำถามที่ไม่เหมาะสมหรือนอกประเด็นได้

มาตรา 247 ศาลมีอำนาจสั่งให้แยกตัวจำเลยออกไปจากห้องพิจารณาคดีในกรณีที่มีการสืบพยานเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปี เมื่อศาลเห็นสมควรเพื่อป้องกันมิให้เด็กต้องตกอยู่ในสภาพอึดอัด และเมื่อจำเลยกลับมาในห้องพิจารณาผู้พิพากษาที่เป็นประธานในการพิจารณาคดีต้องแจ้งข้อมูลที่สำคัญหรือการให้ปากคำของพยานในช่วงที่จำเลยไม่อยู่ให้จำเลยทราบ

มาตรา 255 a ในการพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศ หรือคดีที่เกี่ยวข้องกับการประทุษร้ายต่อชีวิต ศาลจะรับฟังการสืบพยานที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปี โดยการฉายการบันทึกภาพและเสียงที่ได้จากการสืบพยานล่วงหน้าก็ได้ ถ้าจำเลยและทนายของจำเลยได้ยอมรับผลการบันทึกภาพและเสียงนั้น³⁰

²⁹ Strafprozessordnung (STOP) In der Fassung der Bekanntmachung Vom 7. April 1987 ,Erstes Buch, 6 Abschnitt.Zeugen., p. 15.

³⁰ Strafprozessordnung (STOP) In der Fassung der Bekanntmachung Vom 7. April 1987 ,Zweites Buch, 6 Abschnitt.Zeugen., pp. 89, 92.

นอกจากนี้แล้วในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศเยอรมัน (Strafprozessordnung) ได้มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองพยานที่สำคัญๆ ไว้ใน เล่มที่ 1 หมวดที่ 6 มาตรา 55 มาตรา 57 – 61 มาตรา 66a มาตรา 67 – 69 มาตรา 71 และมีบัญญัติไว้ในเล่มที่ 2 หมวดที่ 6 มาตรา 247a ดังนี้

เล่มที่ 1 บททั่วไป

หมวดที่ 6 พยาน (Zeugen)

มาตรา 55 พยานไม่ต้องตอบคำถามซึ่งโดยตรงหรืออ้อมที่อาจทำให้เขาหรือญาติเป็นอันตรายหรือถูกฟ้องคดีอาญา เมื่อมีคำถามเช่นนั้นให้ศาลเตือนพยาน

มาตรา 57 ในกรณีที่ผู้ไม่เข้าข้อยกเว้น ก่อนการพิจารณาพยานต้องได้รับการเตือนให้พูดความจริง และต้องมีการสาบานต่อคำให้การนั้น ในที่นี้พยานต้องได้รับการอธิบายถึงความหมายของการสาบาน การเลือกสาบานทางศาสนาหรือสาบานที่ไม่เกี่ยวกับทางศาสนา รวมทั้งผลตามกฎหมายที่พยานจะต้องรับโทษกรณีให้การเท็จ

มาตรา 58a การพิจารณาสืบพยานจะจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงก็ได้ และควรให้มีการบันทึกภาพและเสียงในกรณีต่อไปนี้

1. ในกรณีที่ผู้เสียหายมีอายุต่ำกว่า 16 ปี
2. หากเห็นว่าพยานไม่สามารถให้การในห้องพิจารณาคดีได้ และจำเป็นจะต้องนำมาสืบเป็นพยานในการพิจารณาคดี ก็ให้บันทึกภาพและเสียงและนำมาฉายการให้ปากคำเพื่อค้นหา ข้อเท็จจริง

มาตรา 59 หลังจากการสืบพยานแล้วต้องให้พยานสาบานทุกครั้งในห้องพิจารณาคดี

มาตรา 60 ห้ามมิให้พยานที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปีบริบูรณ์ หรือพยานที่วิกลจริต หรือป่วยเป็นโรคจิต โรคทางสมอง และไม่รู้ซึ่งถึงความหมายของการสาบาน สาบานตน

มาตรา 66a ถ้าได้มีการสาบานตนของพยานนอกห้องพิจารณาคดี ต้องให้เหตุผลลงในบันทึกด้วย

มาตรา 67 ถ้าได้มีการสืบพยานในชั้นก่อนการพิจารณาคดี หรือในการพิจารณาคดีอีกครั้ง หลังจากพยานได้มีการสาบานตนหลังจากการสืบพยานไปแล้ว ให้ผู้พิพากษา มีอำนาจสั่งให้ใช้การสาบานครั้งก่อนในการรับรองความถูกต้องของคำให้การนั้น

มาตรา 68 การสืบพยานให้ศาลสอบถาม ชื่อ สกุล อายุ สถานภาพ อาชีพ และที่อยู่ หรือที่ทำงานถ้าหากพยานเห็นว่าภาระงานที่อยู่จะเป็นอันตรายต่อพยานหรือบุคคลอื่น ผู้พิพากษาที่เป็นประธานในการพิจารณาคดีมีอำนาจสั่งอนุญาตให้พยานแฉ่งที่อยู่ของที่ทำงานแทนได้

มาตรา 68a การตั้งคำถามที่ทำให้พยาน หรือญาติของพยานถูกลดความน่าเชื่อถือหรือเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัว ศาลจะอนุญาตเฉพาะในกรณีที่ทำเป็นเท่านั้น และการถามพยานถึงโทษที่พยานเคยได้รับ ศาลจะอนุญาตเฉพาะในกรณีที่ต้องการทราบถึงความล้มเหลวของการสาบานตนและความไม่น่าเชื่อถือของพยานเท่านั้น

มาตรา 68b สำหรับพยานที่ยังไม่ได้รับความช่วยเหลือจากทนายความ หากพนักงานอัยการเห็นว่าพยานยังไม่รู้ถึงสิทธิต่างๆ หรือการคุ้มครองตนเองเพียงพอ พนักงานอัยการจะให้ความเห็นว่าควรจัดตั้งทนายความก็ได้

มาตรา 69 ก่อนการสืบพยาน ให้ศาลแสดงพยานหลักฐานและบุคคลที่เกี่ยวข้องของโจทก์ในเรื่องที่พยานต้องให้การเท่าที่มีให้พยานทราบ

ห้ามใช้วิธีการสืบพยานที่ทำให้มีผลต่อการตัดสินใจของพยาน เช่น ทำให้เหนื่อย การถูกเนื้อต้องตัว การทรมาน การหลอกลวง หรือการสะกดจิต การบังคับจะใช้ได้เฉพาะที่เป็นสิทธิตามกระบวนการพิจารณาความผิดห้ามใช้วิธีการขู่เข็ญที่ผิดไปจากระเบียบที่วางไว้หรือให้สัญญาเพื่อจูงใจในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ทางกฎหมาย

ห้ามใช้วิธีการที่มีผลเสียหายต่อความสามารถจดจำหรือการรับรู้ของพยาน

มาตรา 71 ให้พยานและผู้ชำนาญการได้รับคำตอบแทนตามที่กฎหมายบัญญัติ³¹

เล่มที่ 2 กระบวนการพิจารณาคดี

หมวดที่ 6 หลักการพิจารณาคดี (Hauptverhandlung)

มาตรา 247a ในการสืบพยานในคดีที่ศาลเห็นว่าเกิดอันตรายหรือเกิดผลกระทบต่อจิตใจของพยานเป็นอย่างมากถ้าต้องสืบพยานในห้องพิจารณาคดีของศาล โดยไม่มีวิธีการอื่นใดที่จะแยกตัวจำเลยออกไป หรือการปิดกั้นจากสาธารณะถ้าศาลเห็นสมควรจะจัดให้พยานนั้นอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม และจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงไปยังห้องพิจารณาและ

³¹ Strafprozessordnung (STOP) In der Fassung der Bekanntmachung Vom 7. April 1987 ,Erstes Buch, 6 Abschnitt.Zeugen. pp. 14-19.

ควรได้บันทึกภาพและเสียงไว้ในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะเป็นการยากแก่การนำพยานนั้นมาสืบในภายหลัง และเป็นพยานที่เป็นประโยชน์แก่คดี³²

3.3 สิทธิของผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กตามกติกาสากลระหว่างประเทศ

3.3.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

(Universal Declaration of Human Rights)

สิทธิมนุษยชนเป็นหลักประกันที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่บรรดาประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติได้เห็นพ้องกันตราขึ้นไว้เป็นบรรทัดฐาน เพื่อส่งเสริมคุ้มครองและพิทักษ์ไว้ซึ่งสิทธิพื้นฐานของประชาชนนานาประเทศทั่วโลก โดยประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2491 รวมทั้งสิ้น 30 ข้อ โดยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติมีเจตนารมณ์ที่บัญญัติขึ้น เพื่อรับรองสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ โดยมิได้คำนึงถึง ความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง เผ่าพันธุ์ หรือสังคมแห่งชาติ ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ

สิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ดังกล่าวนี้นี้ยังได้แบ่งแยกออกเป็นสิทธิสำคัญๆ หลายประการ กล่าวคือ สิทธิทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้พากเพียรส่งเสริมและสนับสนุน ดังจะเห็นได้จากข้อ 1 แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่บัญญัติว่า “มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในเกียรติศักดิ์และสิทธิ ต่างมีเหตุผล และมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ”

ในส่วนที่เกี่ยวกับเด็กปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของเด็กในข้อ 25(2) ว่า “มารดาและเด็กมีสิทธิที่จะรับการดูแลรักษาและการช่วยเหลือเป็นพิเศษ เด็กทั้งปวงไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกสมรสจะต้องได้รับการ คุ้มครองทางสังคมเช่นเดียวกัน”

แต่เนื่องจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนไม่ใช่สนธิสัญญา และไม่ก่อให้เกิด พันธะทางกฎหมายแก่ประเทศสมาชิก กล่าวง่ายๆ คือไม่ใช่กฎหมายเป็นเพียงข้อความแนะแนวทางคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่บรรดาประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติเท่านั้น ขาดเครื่องมือ (Machinery) ที่จะใช้บังคับว่าถ้าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในข้อใดที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากลแล้ว จะมีบทลงโทษอย่างไรจึงทำให้การให้ความ คุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะในส่วนที่

³² Strafprozessordnung (STOP) In der Fassung der Bekanntmachung Vom 7. April 1987 ,Zweites Buch, 6 Abschnitt.Zeugen., p. 90.

เกี่ยวกับเด็ก ไม่ได้ผลเต็มที่ กล่าวคือประเทศสมาชิกบางประเทศไม่ได้ให้ความสำคัญ หรือมิได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดอย่างเคร่งครัด³³

3.2.2 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชน

(Declaration on the Right of the Child)

แนวความคิดในการให้ความรับรองและคุ้มครองสิทธิเด็กของสากลซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจน ปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชนขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งสมัชชาสหประชาชาติได้มีมติเป็นเอกฉันท์ยอมรับและประกาศปฏิญญานี้ เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2502 (ค.ศ. 1959) มีสาระสำคัญทั้งสิ้น 10 ข้อ (โปรดดูภาคผนวก ก)

เช่นเดียวกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนคือ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชนก็ไม่ใช่สนธิสัญญาไม่ใช่กฎหมาย จึงทำให้ในบางประเทศละเลยหรือไม่ให้ความสำคัญในอันที่จะปฏิบัติตามความในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชนเท่าที่ควร ส่งผลให้การคุ้มครองเด็กและเยาวชนไม่ได้รับผลสมบูรณ์

3.3.3 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

(Convention on the Rights of the child)

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งจะมีผลบังคับใช้ต่อรัฐภาคี (ประเทศสมาชิก) ทั้งปวงนับแต่วันที่รัฐภาคีนั้นๆ ร่วมลงนามและให้สัตยาบัน (หมายความถึง การยอมรับที่จะนำไปปฏิบัติตาม หลังจากที่ได้ร่วมเจรจาตกลงนามไว้ก่อนแล้ว) หรือภาคยานุวัติ (หมายความถึง การยอมรับที่จะนำไปปฏิบัติตาม โดยคำนี้จะใช้ในกรณีที่ทำให้การยอมรับภายหลังจากที่ปีระยะเวลาให้ร่วมลงนามแล้ว หรือการเข้าเป็นภาคีหลังจากที่อนุสัญญามีผลบังคับใช้แล้ว) อนุสัญญานี้ มีองค์ประกอบอยู่ 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะแรก อยู่ในส่วนที่ 1 ซึ่งเรียกกันว่ากฎหมายสารบัญญัติ กล่าวคือ เป็นเนื้อหาหรือข้อความที่จะใช้คุ้มครองเด็ก ทั้งหมดมีอยู่ 41 ข้อ คือ ข้อ 1 ถึงข้อ 41

ลักษณะที่สอง อยู่ในส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 ซึ่งเรียกว่า กฎหมายวิธีสบัญญัติ กล่าวคือ เป็นแบบพิธีและการบังคับใช้กฎหมายสารบัญญัติ ส่วนที่ 2 มีอยู่ 4 ข้อ คือ ข้อ 42 ถึงข้อ 45 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่ของประเทศสมาชิกที่จะต้องจัดการให้หลักการและบทบัญญัติใน

³³ เรวัต จันทระประเสริฐ. “ศึกษาความคิดเห็นของพนักงานอัยการที่มีต่อวิธีการสืบพยาน ที่เป็นเด็ก:กรณีศึกษาการละเมิดสิทธิทางเพศต่อเด็ก,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ (พัฒนาสังคม) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541), หน้า 7-8.

อนุสัญญาฯ บังเกิดผลอย่างแท้จริง และกำหนดให้มีคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก (Committee on the Right of the Child) เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบความคืบหน้าของประเทศสมาชิกในการปฏิบัติตามพันธกรณีที่ให้ไว้ นอกจากนี้ ยังกำหนดให้หน่วยงานของสหประชาชาติที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง UNICEF มีบทบาทในการสนับสนุนงานขององค์กรนี้ สำหรับส่วนที่ 3 เป็นแบบพิธีของการเข้าร่วมเป็นรัฐภาคีและการบังคับใช้มีอยู่ 9 ข้อ คือข้อ 46 ถึง ข้อ 54 ลักษณะที่สอง เป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสหประชาชาติและรัฐภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเท่านั้น³⁴

แนวคิดหลักของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

แนวคิดหลักของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ได้จากอารัมภบท (PREAMBLE) ซึ่งเน้นความสำคัญที่ครอบครัวว่าเป็นสถาบันทางสังคมพื้นฐานในการดูแลเด็ก สำหรับรัฐนั้นเพียงแต่เข้ามาสนับสนุนช่วยเหลือ หรือหากกลไกทดแทนเมื่อไม่มีครอบครัวทำหน้าที่ดังกล่าว ทั้งนี้ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ต้องการให้เด็กได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษจากสังคม คือ

คำนึงถึง ว่าตามที่ได้ระบุในปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก นั้น เด็กโดยเหตุที่ยังไม่เติบโตเต็มที่ทั้งทางร่างกายและจิตใจ จึงต้องการการพิทักษ์ดูแลเป็นพิเศษ รวมถึงต้องการการคุ้มครองทางกฎหมายที่เหมาะสมทั้งก่อนและหลังการเกิด

ชื่อว่า ครอบครัวในฐานะเป็นกลุ่มพื้นฐานของสังคมและเป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติสำหรับการเจริญเติบโตและความอยู่ดีกินดีของสมาชิกทุกคน โดยเฉพาะเด็กควรได้รับการคุ้มครองและการช่วยเหลือที่จำเป็นเพื่อที่จะสามารถมีความรับผิดชอบในชุมชนของตนได้อย่างเต็มที่

ยอมรับว่า เพื่อให้เด็กพัฒนาบุคลิกภาพได้อย่างกลมกลืนและเต็มที่ เด็กควรจะเติบโตในสิ่งแวดล้อมของครอบครัวในบรรยากาศแห่งความผาสุก ความรักและความเข้าใจ

กฎหมายระหว่างประเทศฉบับนี้ มุ่งมั่นที่จะสร้างสังคมที่เอื้อต่อการพัฒนาการของเด็ก โดยไม่มีกฎเกณฑ์เรียกร้องให้เด็กมีหน้าที่ใดๆ ทดแทนสังคม เพราะถือว่าเด็กเป็นกลุ่มบุคคลที่อ่อนแอกว่าบุคคลทั่วไปเช่นเดียวกับคนพิการ คนชรา และสตรี³⁵

³⁴ สรรพสิทธิ์ คุ้มทรัพย์ประพันธ์, “คำอธิบายเบื้องต้นเกี่ยวกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ,” เอกสารประกอบการสัมมนา โครงการทนายความอาสาเข้าฟังการถามคำให้การผู้ต้องหาที่มีอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา เสนอที่ โรงแรมดิเอ็มเมอรัล, 1 กันยายน 2543.

³⁵ เรื่องเดียวกัน

ข้อที่สำคัญต่อการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ ข้อที่ 12 ซึ่งเป็นหลักการสำคัญโดยกำหนดให้ เด็กต้องมีส่วนร่วมในทุกเรื่องที่มีผลกระทบต่อตัวเอง

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ข้อ 12

1. รัฐภาคีจะประกันแก่เด็กที่สามารถ มีความคิดเห็นเป็นของตนเองได้แล้ว ซึ่งสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นเหล่านั้น โดยเสรีในทุก ๆ เรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็ก ทั้งนี้ความเห็นดังกล่าวของเด็กจะได้รับการพิจารณาตามสมควรแก่อายุ และวุฒิภาวะของเด็กนั้น
2. เพื่อความมุ่งประสงค์นี้ เด็กจะได้รับโดยเฉพาะอย่างยิ่ง โอกาสที่จะมีสิทธิ มีเสียงในการบวบพิจารณาทางตุลาการ และทางปกครองใดๆที่มีผลกระทบต่อเด็กไม่ว่าโดยตรงหรือโดยผ่านผู้แทนหรือองค์กรที่เหมาะสม ในลักษณะที่สอดคล้องกับระเบียบวิธีปฏิบัติตามกฎหมายภายใน

อนุสัญญานี้มีอยู่รวมทั้งสิ้น 54 ข้อ การร่างอนุสัญญาได้กล่าวไว้ในบทนำว่า เด็กพึงมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลและช่วยเหลือคุ้มครองเป็นพิเศษ (Childhood is entitled to special care and assistance) และได้กำหนดหลักการคุ้มครองชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ และ สวัสดิภาพของเด็กไว้อย่างชัดเจน ไม่ว่ากรณีใดๆ และกำหนดให้มีการ คุ้มครองแก้ไขเยียวยาและฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กที่ถูกทำละเมิด

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก มีสภาพบังคับกล่าวคือเป็นการดำเนินการตามกฎหมายมีข้อผูกพันตามสัญญาที่ประเทศสมาชิกจะต้องปฏิบัติตามก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ทางกฎหมายซึ่งกันและกัน ซึ่งแตกต่างกับปฏิญญาสากลทั้งสองฉบับดังกล่าวมาแล้ว ดังนั้นการให้ความคุ้มครองเด็กในส่วนของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กจึงได้ผลสำเร็จมากกว่า ประเทศสมาชิกของอนุสัญญาต้นตัวที่จะให้ความคุ้มครองเด็กตามบทบัญญัติของอนุสัญญาฯนี้ เพราะหากละเลยไม่ปฏิบัติตามรัฐภาคีอื่นๆ มีสิทธิที่จะดำเนินการลงโทษ (Sanction) หรือบังคับให้ปฏิบัติตามข้อบัญญัติในอนุสัญญาได้³⁶

³⁶ เรวັตร จันทรประเสริฐ. "ศึกษาความคิดเห็นของพนักงานอัยการที่มีต่อวิธีการสืบพยานที่เป็นเด็ก:กรณีศึกษาการละเมิดสิทธิทางเพศต่อเด็ก," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ (พัฒนาสังคม) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541), หน้า 7-9

3.4 การคุ้มครองผู้เสียหายและพยานในต่างประเทศและการนำหลักการคุ้มครองผู้เสียหายและพยานมาใช้

ประเทศอังกฤษ

กฎหมายเด็กและเยาวชน (Children Act 1989) เป็นกฎหมายแม่บทในการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็ก ที่เชื่อมโยงกฎหมายต่างๆ เข้ามาด้วยกัน โดยลักษณะของ Children Act 1989 จะอยู่ในลักษณะของกฎหมายสังคัมสเกราะห์ในการเชี่ยวชาญรักษาความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวนอกจากนี้ยังกำหนดกลไกการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการประสานงานแลกเปลี่ยนข้อมูลถึงกันอยู่ตลอดเวลา มีการร่วมกันประชุมวางแผนกำหนดวิธีการร่วมกันจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ นักสังคัมสเกราะห์ ตลอดจนผู้ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวกับเด็กโดยเฉพาะสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อวางแผนการในการกำหนดมาตรการคุ้มครองเด็กให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด³⁷

ประเทศอังกฤษได้มีการพัฒนากฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองแก่เหยื่ออาชญากรรมที่เป็นเด็ก ดังนี้

1. การฟ้องคดีอาญาในอดีตที่ผ่านมา คำฟ้อง (Indictment) จะต้องผ่านกระบวนการที่เรียกว่า committal proceedings ในศาลแขวงเสียก่อนแล้วจึงจะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดี ทำให้พยานที่เป็นเด็กต้องมาศาลถึง 2 ครั้ง จึงได้มีการแก้ไข Section 53 ของ The Criminal Justice Act, 1991 ให้มีข้อความมอบอำนาจแก่ Director of Public Prosecutions ที่จะส่ง Notice of Transfer แก่ศาลแขวงที่มีเขตอำนาจสำหรับความผิดบางประเภท โดยรับรองว่า

ก. พยานหลักฐานในคดีน่าจะเพียงพอในการที่จะส่งบุคคลที่ถูกกล่าวหาขึ้นสู่การพิจารณาของศาล

ข. เด็กที่ถูกอ้างถึงนั้น เป็นบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดและได้รู้เห็นการกระทำผิดจะถูกเรียกไปเป็นพยานในการพิจารณา

ค. เพื่อวัตถุประสงค์ในการหลีกเลี่ยงการทำให้เสียหายแก่สวัสดิภาพของเด็กและทำให้คดีไม่ล่าช้า ควรที่จะดำเนินคดีนั้นที่ Crown Court แทน

ทั้งนี้ เพื่อให้ Actual Trial ได้ดำเนินไปอย่างรวดเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ในศาล Crown Court ส่วนในเรื่องการเป็นพยานในศาลของเด็ก ได้มีการดำเนินการที่จะปฏิรูปบทบัญญัติของกฎหมาย โดยตาม The Criminal Act, 1991 ได้มีการปรับปรุงบทบัญญัติบางส่วน เช่น การ

³⁷ สถาบันกฎหมายอาญา, รายงานการศึกษาวิเคราะห์เรื่อง กฎหมายและแนวปฏิบัติในประเทศไทย เฉพาะกรณีที่ไม่สอดคล้องตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา (กรุงเทพมหานคร: บริษัทคอมแพคท์พริ้นท์ จำกัด, 2543), หน้า 27.

ยอมรับความสำคัญของการให้เด็กเตรียมตัวที่จะมาปรากฏตัวในศาลและการช่วยเหลือดูแลเด็กทั้งก่อนและหลังและระหว่างการพิจารณาของศาลการปฏิรูปนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงแนวคิดเดิมที่มุ่งให้น้ำหนักแก่ประโยชน์ของจำเลยมาเป็นให้น้ำหนักแก่ประโยชน์ของเด็ก³⁸

ในกฎหมายอังกฤษ ให้ความคุ้มครองแก่พยานเด็กแตกต่างกันตามประเภทคดี กล่าวคือในคดีประทุษร้ายต่อร่างกาย จะคุ้มครองผู้เสียหายหรือพยานที่มีอายุไม่เกิน 14 ปี แต่ถ้าเป็นความผิดที่มีลักษณะทารุณกรรมต่อเด็กจะคุ้มครองเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี ส่วนคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ให้ความคุ้มครองแก่เด็กอายุต่ำกว่า 17 ปี ทั้งนี้ โดยการสืบพยานเด็กในคดีที่ต้องพิจารณาในศาล Crown Court และ Youth Court จะกระทำโดยการร่วมมือกันระหว่างตำรวจ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และญาติของเด็ก ในการวางแผนและเตรียมคำถาม ตลอดจนการบันทึกคำให้การด้วยเครื่องวีดิทัศน์ ส่วนในการสืบพยานในศาลนั้น ศาลจะฉายบันทึกคำพยานให้คณะลูกขุนพิจารณาก่อน แล้วจึงให้มีการซักถามหรือถามค้าน ซึ่งพยานเด็กอาจจะให้การโดยผ่านทางโทรทัศน์ซึ่งถ่ายเข้ามาในศาลด้วย

โดยทั่วไปแล้วรัฐบาลไม่ได้จัดการให้ความคุ้มครองและป้องกันแก่พยานหน้าที่และความรับผิดชอบด้านนี้ตกอยู่แก่หัวหน้าตำรวจในหน่วยนั้น ซึ่งโดยสรุปแล้วในชั้นแรกเจ้าหน้าที่ตำรวจจะจัดหาที่อยู่ให้แก่พยาน จนกว่าจะเสร็จสิ้นการให้การเป็นพยานในชั้นศาล หลังจากนั้นก็จะมีการเปลี่ยนชื่อที่อยู่ใหม่ให้แก่พยาน

Children Act, 1989 ให้อำนาจบุคคลใดๆ ในการยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่ง (court order) ต่าง ๆ ในการให้ความคุ้มครองแก่เด็กและเปิดโอกาสให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการกำหนดวิธีการหรือการออกคำสั่งได้อย่างยืดหยุ่นและความหลากหลาย เนื่องจากประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่ใช้ระบบ Common Law ศาลจึงสามารถใช้ดุลพินิจได้กว้างขวางในการที่จะเลือกวิธีการในการคุ้มครองเด็ก โดยได้กำหนดประเภทคำสั่งศาลในการให้ความคุ้มครองไว้ 4 ประเภท³⁹ คือ

(1) คำสั่งในการติดต่อกับเด็ก (contact orders) เป็นคำสั่งที่ศาลจัดการให้เด็กเยี่ยมเยียนหรืออาศัยกับบุคคลที่มีชื่อระบุไว้ในคำสั่ง ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลใด ๆ ไม่เพียงเฉพาะแต่บิดาหรือมารดา คำสั่งอาจเป็นการพักอาศัยที่ยาวนาน หรือระยะสั้น ๆ ซึ่งอาจเป็นการติดต่อทางจดหมายหรือโทรศัพท์

³⁸ กลุ่มกาญจนา สถาบันพัฒนาข้าราชการอัยการ, รายงานการวิจัย เรื่อง ปัญหาการคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรมที่เป็นเด็กในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ:ศึกษาเฉพาะปัญหาอันเกิดจากกระบวนการดำเนินคดีอาญา (2541), หน้า 12-16.

³⁹ สถาบันกฎหมายอาญา, รายงานการศึกษาวิเคราะห์เรื่อง กฎหมายและแนวปฏิบัติในประเทศไทยเฉพาะกรณีที่ไม่สอดคล้องตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา (กรุงเทพมหานคร: บริษัท คอมแพคท์พริ้นท์ จำกัด, 2543), หน้า 23.

(2) คำสั่งห้ามกระทำต่อไป (prohibited steps orders) เป็นคำสั่งที่ศาลห้ามบุคคลกระทำการใด ๆ อันเป็นการรบกวนการใช้อำนาจปกครอง (parental responsibility) ของบิดามารดาหรือบุคคลอื่นซึ่งมีอำนาจตามกฎหมาย

(3) คำสั่งศาลในการกำหนดที่อยู่ของเด็ก (residence orders) เป็นคำสั่งที่ศาลกำหนดที่อยู่ให้เด็ก โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กที่ควรได้รับเพื่อให้เด็กอาศัยอยู่กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง มักใช้ในกรณีที่เกิดการแก่งแย่งตัวเด็กระหว่างบิดามารดาว่าเด็กควรอยู่กับใคร หากบิดามารดาหย่าขาดจากกัน (divorce) หรือแยกทางกัน (separation)

(4) คำสั่งคุ้มครองกรณีอื่นๆ โดยเฉพาะ (specific issue order) เป็นคำสั่งเพื่อคุ้มครองและกำหนดแนวทางในการตัดสินใจเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นกรณีเฉพาะ เช่น การโต้เถียงกันระหว่างบิดามารดาเกี่ยวกับการที่จะกำหนดให้เด็กเข้ารับการศึกษานในโรงเรียนแห่งใด การใช้นามสกุลหรือการนับถือศาสนา คำสั่งนี้มีวัตถุประสงค์หลักในการที่จะลดการโต้แย้งในการตัดสินใจต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวกับผลประโยชน์ในตัวเด็ก

นอกจากนี้ยังมีคำสั่งฉุกเฉินในการปกป้องคุ้มครองเด็ก (emergency protection of children) เพื่อให้ความคุ้มครองเด็กซึ่งตกอยู่ในภาวะอันตราย และต้องการความช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว โดยแยกเด็กออกจากสภาพแวดล้อมในบ้านที่อยู่ในภาวะอันตราย (a dangerous home environment) หรือทางเลือกรื่นๆ ในอันที่จะรักษาไว้ซึ่งสวัสดิภาพที่จำเป็นแก่เด็ก เช่น การนำเด็กไปรักษาอย่างทันที่ในโรงพยาบาล หรือที่พักที่จัดให้โดยเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น (local authority) โดยการแยกออกจากพ่อแม่ที่ทำร้ายเด็กทันทีโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะเป็นเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจควบคุมและคุ้มครองเด็กได้ ให้อยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัยโดยกฎหมายกำหนดระยะเวลาการคุ้มครองเด็กได้ไม่เกิน 7 วัน

อย่างไรก็ดี ในมาตรา 44(1)⁴⁰ ได้กำหนดให้บุคคลใดๆ (any person) สามารถยื่นคำร้องเพื่อขอให้มีการคุ้มครองฉุกเฉินได้ รวมทั้ง local authority และบุคคลที่มีอำนาจอื่น เช่น เพื่อนบ้าน (neighbour) หรืออาจารย์ (teacher) เมื่อศาลได้รับคำขอคุ้มครองเด็กฉุกเฉินแล้ว หากศาลเห็นว่ามีเหตุผลอันควรเชื่อได้ว่า (reasonable cause to believe) เด็กจะตกอยู่ในสภาวะทุกข์ทรมานอย่างสาหัส (suffer significant harm) ถ้าหากไม่นำตัวเด็กแยกออกจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองมาไว้ในสถานที่คุ้มครองซึ่งระบุไว้ในคำขอ

⁴⁰ Section 44 : (1) Where any person (“The applicant”) applies to the court for an order to be made under this Section with respect to a child, the court may made the order if it is satisfied that อ้างถึงใน สถาบันกฎหมายอาญา, รายงานการศึกษาวิเคราะห์เรื่อง กฎหมายและแนวปฏิบัติในประเทศไทย เฉพาะกรณีที่ไม่สอดคล้องตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา (กรุงเทพมหานคร: บริษัทคอมแพคท์พริ้นท์ จำกัด, 2543), หน้า 23.

ประเทศแคนาดา

ในกรณีที่มีความสงสัยว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นกับเด็กจะต้องมีการรายงานต่อ Children's Aid Society หรือ CAS ซึ่งเป็นองค์กรสอบสวน (Investigating agency) รับผิดชอบเพื่อประเมินการให้ความคุ้มครองแก่เหยื่อหรือเด็กอื่น ๆ ดังนั้น ข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นข้อมูลของพนักงานสอบสวน แพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ จะถูกส่งเข้ามาใน CAS เพื่อให้ CAS พิจารณาว่าจะเข้าไปช่วยเหลือเด็กหรือไม่ อย่างไรก็ตามยังไม่ควรถือว่ากรณีที่ CAS เข้าไปช่วยเหลือแสดงถึงการกล่าวโทษว่าเป็นความผิดของผู้ปกครอง และเมื่อ CAS พิจารณาว่าได้มีการทำร้ายเด็กเกิดขึ้นจริง ก็จะรายงานข้อมูลที่ถูกต้องต่อผู้อำนวยการกองทะเบียนการกระทำผิดต่อเด็ก (The Child Abuse Register) บุคคลที่ถูกพบว่าเป็นผู้ทำร้ายเด็กก็จะได้รับแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรว่าชื่อของเขาได้ถูกขึ้นทะเบียนแล้วซึ่งผู้ที่ถูกจับขึ้นทะเบียนมีสิทธิที่จะขอให้มีการพิจารณายกเลิกการขึ้นทะเบียนได้ (expunction hearing)⁴¹

เมื่อได้รับรายงานเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางเพศ การทำร้ายร่างกายเด็ก การละเลยไม่เอาใจใส่เด็ก เจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่คุ้มครองเด็กของ CAS (Children's Aid Society) จะต้องดำเนินการสอบสวนอย่างเร่งด่วน ในกรณีที่ CAS ได้รับรายงานร้องทุกข์ ก็จะดำเนินการตรวจสอบประวัติของเด็ก ครอบครัวของเด็ก ผู้ถูกกล่าวหา และทะเบียนประวัติการกระทำผิดต่อเด็ก (Child Abuse Register) ระบุเขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจที่เหตุเกิด และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทราบ แต่ถ้าเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับรายงานร้องทุกข์ ก็จะเข้าควบคุมสถานการณ์ตามความจำเป็นและแจ้งให้ CAS ทราบ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่คุ้มครองเด็กของ CAS มีหน้าที่ร่วมกันในการกำหนดบทบาทและแนวทางการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา และการสืบสวนสอบสวนด้านการให้การสังคมสงเคราะห์แก่เด็กว่าควรจะดำเนินการอย่างไร

ในความผิดต่อเด็กทุกคดี พนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่คุ้มครองเด็กจะร่วมมือกันในการสอบสวนและวิเคราะห์รายงานต่าง ๆ ที่มีการกล่าวหาเกี่ยวกับการล่วงเกินทางเพศ และการทำร้ายเด็ก เจ้าหน้าที่คุ้มครองเด็กมีความรับผิดชอบในการให้ความคุ้มครองแก่เหยื่อ ส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความรับผิดชอบหลักในการสอบสวนความผิด และระบุตัวคนร้ายโดยทั้งสองฝ่ายจะปรึกษารือกันว่าควรจะใช้วิธีการสอบสวนใด ที่เหมาะสมกับเด็กที่สุดโดยเร็ว ได้แก่

1. การสัมภาษณ์ร่วม (joint interview) คือ การสัมภาษณ์เด็กร่วมกันของเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ของ CAS โดยมีวัตถุประสงค์
 - a) เพื่อให้แน่ใจว่ามีการคุ้มครองเด็ก และ
 - b) เพื่อให้แน่ใจว่าการกระทำความผิดได้เกิดขึ้นจริง

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 31.

ในกรณีที่ตำรวจและ CAS ต่างฝ่ายต่างดำเนินการ จะทำให้ขาดประสิทธิภาพในการทำงานซึ่งมีสองหน้าที่ ตำรวจที่ทำงานโดยลำพังอาจจะขาดสมาธิในการสอบสวน เพราะต้องการที่จะให้ความช่วยเหลือคุ้มครองเด็กโดยด่วนเจ้าหน้าที่คุ้มครองเด็กที่เริ่มการสอบสวนตามลำพังก็ไม่ได้รับการฝึกให้เก็บรวบรวมพยานหลักฐานที่ต้องการใช้สำหรับการดำเนินคดีอาญา เพราะฉะนั้น การสัมภาษณ์ร่วมจึงทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของคน โดยไม่ต้องสัมภาษณ์เด็กซ้ำ

2. การบันทึกเทปการสัมภาษณ์เด็ก (Taping the Child's Interview)

แนวทางในการใช้เทปบันทึกในกระบวนการพิจารณาคดีอาญายังเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่และยังอยู่ในระหว่างการศึกษากการบันทึกเทปเด็กเป็นกลไกในการบรรเทาความกดดันต่อเด็กที่มีประสิทธิภาพและเป็นการสะดวกในการนำข้อมูลมาสู่ศาล การบันทึกเทปสามารถใช้ได้ เพื่อ

- หลีกเลี่ยงการที่เจ้าหน้าที่ จะต้องสัมภาษณ์เด็กซ้ำซาก
- ใช้แจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหา และทนายความทราบถึงคดีที่ถูกกล่าวหา
- กระตุ้นให้ผู้ถูกกล่าวหาปรับสภาพเสียแต่เนิ่น ๆ
- ทราบถึงความสามารถของเด็กในการเบิกความขึ้นศาล และเป็นพยาน

ที่สำคัญขั้นหนึ่งในคดีที่เกี่ยวกับสวัสดิภาพเด็ก

3. การใช้ตุ๊กตาแสดงลักษณะกายวิภาค (anatomical dolls) เจ้าหน้าที่จะใช้ตุ๊กตาเหล่านี้ได้ก็ต่อเมื่อมีประสบการณ์หรือได้รับการฝึกวิธีการใช้อย่างถูกต้อง

4. การตรวจสอบทางการแพทย์ (medical examination) ในกรณีที่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการที่เด็กถูกทำร้ายเสนอต่อศาล

จากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ทำให้เกิดการขยายตัวของสังคมเมืองและส่งผลให้สภาวะครอบครัวใหญ่และสวัสดิการแบบครอบครัวใหญ่ซึ่งมีความผูกพันและช่วยเหลือกันระหว่างญาติพี่น้องรวมทั้งการคุ้มครองดูแลเด็กอันเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยเปลี่ยนแปลงไป การหย่าร้างมีอัตราสูงขึ้นในขณะที่สวัสดิการสังคมสมัยใหม่ที่รัฐจัดให้ยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร ดังนั้น เพื่อแบ่งเบาภาระทางเศรษฐกิจผู้ที่หย่าร้างมักแต่งงานใหม่ และเด็กต้องไปอยู่กับครอบครัวใหม่ด้วยซึ่งมักจะเกิดปัญหากับพ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยง ในกรณีที่พบการกระทำความผิดและมีการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดซึ่งเด็กเป็นผู้เสียหายโดยตรง แต่เด็กกลับมีส่วนในการดำเนินคดีน้อยมาก กล่าวคือมีเพียงหน้าที่เป็นพยานในชั้นสอบสวนหรือชั้นศาลซึ่งการเป็นพยานในชั้นสอบสวนเด็กบางคนยังอยู่ในภาวะหวาดผวาหรือบาดเจ็บจากการถูกรุณกรรมทางเพศ หรือทางร่างกายและยังไม่สามารถให้การได้ตามความจริง โดยเฉพาะผู้เสียหายที่เป็นเด็กเล็กมักมีปัญหาในด้านความจำ จากข้อพิสูจน์ทางการแพทย์และจิตวิทยาพบว่าเด็กมีความสามารถในการจำรายละเอียดปลีกย่อยได้สั้นกว่าผู้ใหญ่ในขณะที่กระบวนการยุติธรรมคาดหมายว่า ผู้เสียหายควรจะจดจำรายละเอียดเพื่อพิสูจน์ให้สิ้นข้อสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ระยะเวลาการรอเบิกความในศาลที่ยาวผู้

นานทำให้ความจำรายละเอียดของเด็ก ลดน้อยลง และยังเปิดโอกาสให้จำเลยมีเวลาไปข่มขู่เด็ก ผู้เสียหายไม่ว่าด้วยวิธีการใด เพื่อให้เด็กหวาดกลัวไม่กล้าให้การเป็นพยาน⁴²

แม้ว่าได้มีการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดในทางอาญาจนศาลพิพากษาจำคุก หรือได้รับโทษอย่างอื่นไปแล้ว แต่เด็กผู้เสียหายก็ไม่ได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อนำไปใช้ในการบำบัด เยียวความเสียหายจากการกระทำของผู้กระทำผิด การจะได้ค่าเสียหายดังกล่าวได้ ต้องฟ้องเป็นคดีแพ่งอีกคดีหนึ่ง ซึ่งในความเป็นจริงเด็กก็ไม่สามารถดำเนินการเองได้ต้องอาศัย ผู้ปกครอง หรือผู้แทนโดยชอบธรรม แม้ว่าจะมีการกำหนดให้เด็กสามารถร้องขอให้พนักงาน อัยการดำเนินการแทนแต่ภาระในการฟ้องคดีมีมากอย่างยิ่งทั้งในเรื่องการหาทนาย การเสียค่าธรรมเนียม ฟ้อง ค่าส่งหมาย และอื่นๆ รวมทั้งการบังคับคดี ข้อจำกัดเหล่านี้ทำให้มีการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย น้อยมากหรืออาจกล่าวได้ว่าแทบไม่มีเลย ทั้งที่ตามหลักการที่ถูกต้องแล้ว ผู้ที่กระทำให้เกิดความเสียหายควรเป็นผู้ที่ต้องชดใช้ให้ความเสียหายนั้นกลับสู่สภาพเดิมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 244 และ 245 จะเห็นได้ว่ารัฐต้องออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับรัฐธรรมนูญ เพื่อให้พยาน และผู้เสียหายมีสิทธิตามกฎหมาย 3 ประการคือ สิทธิได้รับการคุ้มครอง สิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม และสิทธิได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควร โดยมีข้อพิจารณา คือ

- ระยะเวลาที่ให้ความคุ้มครองป้องกัน
- ผู้มีสิทธิได้รับการคุ้มครองป้องกัน
- แนวทางในการให้การคุ้มครองป้องกัน การปฏิบัติที่เหมาะสม ตลอดจน

ค่าเสียหาย

- ขอบเขตของการให้ความคุ้มครองป้องกันและการปฏิบัติที่เหมาะสม
- หน่วยงานที่รับผิดชอบ
- รูปแบบของการให้ความคุ้มครองและป้องกัน

นอกจากแนวทางที่จะนำมาใช้ในการออกกฎหมายให้ความคุ้มครองแก่ พยาน การปฏิบัติที่เหมาะสม และการได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควร ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แล้ว รัฐควรตระหนักถึงสิทธิของเด็กที่ควรได้รับ โดยการออกกฎหมายคุ้มครองผู้เสียหายและพยานให้ สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

บทที่ 4

ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542

จากการที่บทบัญญัติของมาตรการพิเศษในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 ได้ให้เวลาเตรียมความพร้อมทั้งในด้านบุคลากร เครื่องมือหรืออุปกรณ์ สถานที่และรูปแบบการจัดองค์กรที่เหมาะสมในการร้องทุกข์ การสอบสวน การไต่สวนมูลฟ้อง และการพิจารณาคดีผู้เสียหายหรือพยานและผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี โดยได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 81 ก หน้า 30-35 เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2542 กำหนดให้พระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไปนั้น

พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2543 จนถึงปัจจุบัน แต่การเตรียมการในเรื่องดังกล่าวยังไม่มีความคืบหน้าเท่าที่ควร โดยเฉพาะในชั้นการร้องทุกข์และการสอบสวนของพนักงานสอบสวนซึ่งสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติอันเป็นกระบวนการยุติธรรมขั้นต้น เป็นผลให้การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฉบับนี้พบกับปัญหาและอุปสรรคในหลายๆด้านซึ่งพอจะจำแนกได้ ดังนี้

4.1 ปัญหาและอุปสรรคในด้านสถานที่และอุปกรณ์

จากการที่พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 ได้กำหนดในเรื่องสถานที่และอุปกรณ์ไว้ใน มาตรา 133 ทวิ วรรคแรก วรรคห้า และมาตรา 133 ทริ ไว้ว่า การถามปากคำเด็กไว้ในฐานะเป็นผู้เสียหายหรือพยาน ให้แยกกระทำเป็นส่วนสัดส่วน ในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้ พนักงานสอบสวน จัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำดังกล่าว ซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยาน รวมถึงการจัดให้มีการชี้ตัวผู้ต้องหาในสถานที่ที่เหมาะสมและสามารถป้องกันมิให้ผู้ต้องหาเห็นตัวผู้เสียหายหรือพยาน

แม้บทบัญญัตินี้ได้กำหนดวิธีปฏิบัติที่แตกต่างไปจากกรณีของผู้ใหญ่และให้มีบรรยากาศที่เป็นมิตรและเอื้อต่อการให้ข้อเท็จจริงจากการศึกษาพบว่ามีปัญหาในเรื่องดังกล่าวด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น

4.1.1 การถูกจำกัดในด้านสถานที่ ในสถานีดำรวจหลายแห่งไม่อาจจัดหาห้องหรือขยายหรือต่อเติมเพื่อทำเป็นห้องสอบปากคำเด็กโดยเฉพาะได้ การสอบสวนยังใช้ห้องทำงานเท่าที่มีอยู่และสามารถจัดได้ซึ่งก็ยังคงมีลักษณะเป็นทางการ ทำให้พยานเด็กมีความอึดอัดหรือไม่คุ้นเคยในการให้ปากคำ จึงไม่อาจสนองตอบในเรื่องสถานที่ที่เหมาะสมได้ แม้จะได้มีการจัดแบ่งห้องออกเป็นส่วนตัวเพื่อความสะดวกต่อการบันทึกภาพและเสียงแล้วก็ตาม แต่ก็เป็นไปได้เพื่อให้ถูกต้องตามบทบัญญัติของกฎหมายเท่านั้น มิได้คำนึงถึงเจตนารมณ์ในการแก้ไขกฎหมายที่ต้องการให้ผู้เสียหายและพยานที่มีอายุไม่เกินสิบแปดปี ได้รับการสอบสวนในสภาพห้องที่เหมาะสมกับเด็ก ซึ่งควรจะจัดไว้เป็นห้องพิเศษไม่ควรให้มีสภาพเป็นห้องทำงานของพนักงานสอบสวน หรือห้องประชุม หรือห้องอเนกประสงค์ แต่ควรเป็นห้องที่มีลักษณะคล้ายห้องเด็กเล่น หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก หรือห้องที่โรงพยาบาลจัดให้เด็กเล่นเพื่อคอยเวลาเข้าไปรับการตรวจรักษา นอกจากนี้ ควรมีอุปกรณ์หรือภาพบางอย่างเพื่อให้เด็กได้ชี้หรือวาดรูปแทนการอธิบายด้วยคำพูด ซึ่งบางกรณีเด็กไม่ต้องการพูดหรือพูดไม่ได้โดยมีข้อที่พึงระวังก็คือ สภาพห้องดังกล่าวจะต้องไม่มีลักษณะเหมือนห้องหรือสถานที่ที่เกิดความผิด ทั้งนี้เพราะจะทำให้พยานซึ่งได้รับผลกระทบต่อจิตใจเช่น ถูกทำร้ายหรือกระทำผิดทางเพศเกิดความหวาดกลัว สถานที่ที่พนักงานสอบสวนทำขึ้น เช่น ห้องชี้ตัวห้องสอบสวนคับแคบ ไม่ได้มาตรฐาน อุปกรณ์ในการถ่ายวิดีโอเทป เช่น กล้องถ่ายวิดีโอและเครื่องอัดวิดีโอเทปยังไม่ได้มาตรฐาน แสงสว่างไม่เพียงพอ ทำให้ได้ภาพไม่ชัดเจน การใช้ไมโครโฟนที่ติดกับตัวกล้องถ่ายซึ่งอยู่ห่างจากผู้สอบสวนและผู้ให้ปากคำ ทำให้เสียงเบา และก้อง ไม่มีความชัดเจน เครื่องพิมพ์ดีดเป็นของเก่า ทำให้พิมพ์ได้ช้าไม่มีความพร้อมในเรื่องของการจัดห้องที่เหมาะสมสำหรับการสืบพยานเด็ก อาทิ บางสถานีดำรวจมีผู้เข้าร่วมฟังในการสอบสวนเป็นจำนวนมาก เสียงดังรบกวน รวมทั้งมีคนเดินเข้าออกพลุกพล่านในห้องสอบสวน ดำรวจ อัยการ ทนายความ และนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ อยู่รวมกันในห้องสอบสวน ผู้บันทึกวิดิทัศน์ไม่ใช่พนักงานสอบสวน แต่เข้ามาอยู่ในห้องสอบสวนและล่วงรู้เรื่องราวเกี่ยวกับการสอบสวน ซึ่งอาจทำให้เสียหายแก่คดี

4.1.2 ปัญหาด้านงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์การบันทึกภาพและเสียง การถามปากคำนั้น ในระยะเริ่มแรกที่กฎหมายมีผลใช้บังคับ สถานีดำรวจหลายแห่ง ยังขาดเครื่องมือ อุปกรณ์ในการบันทึกภาพและเสียง จึงได้แก้ปัญหาโดยการจ้างร้านถ่ายวิดีโอมาบันทึกภาพและเสียง โดยช่างส่วนใหญ่ก็จะเป็นคนคลุเพศชาย และที่ไม่เกี่ยวข้องกับคดี บางครั้งก็ใช้การเดินถ่ายไม่ได้วางกล้องไว้บนขาตั้ง ก่อให้เกิดความรำคาญและขาดสมาธิในการทำงานทั้งของพนักงานสอบสวนและนักสังคมสงเคราะห์ และในบางคดีที่เป็นความผิดเกี่ยวกับเพศอันเป็นคดีที่ควรทราบเฉพาะผู้ที่สามารถช่วยบำบัดฟื้นฟูผู้เสียหายให้มีความรู้สึกที่ดีขึ้นเท่านั้นแต่การที่ผู้เสียหายหรือพยานต้องมาบอกเล่าให้พนักงานสอบสวนฟังซึ่งเป็นบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว ยังมีช่างบันทึกภาพและเสียงมาร่วมรับรู้รับฟังด้วย ซึ่งอาจจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกอับอายไม่กล้าให้ความจริงบางอย่างได้ นอกจากนี้

ในบางห้องที่ได้มีการบันทึกภาพและเสียงในขณะที่ถามปากคำไว้อย่างต่อเนื่องด้วยอุปกรณ์เท่าที่พนักงานสอบสวนจัดหาได้ เพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบสำนวนคดีเอง แต่เมื่อบันทึกปากคำเสร็จ กลับปรากฏว่าการบันทึกภาพและเสียงดังกล่าว ไม่สามารถใช้งานได้ เนื่องจากเครื่องมือและอุปกรณ์ดังกล่าวขาดประสิทธิภาพเพียงพอ ประกอบกับในการส่งสำนวนให้กับพนักงานอัยการก็ยังคงส่งเฉพาะสำนวนการสอบสวนไปเท่านั้น ส่วนวิดีโอที่บันทึกไว้ก็ยังอยู่กับพนักงานสอบสวน สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน พนักงานสอบสวนมักจะไม่นำวิดีโอไปพร้อมกับสำนวน เว้นแต่พนักงานอัยการได้เรียกให้ส่งเพื่อนำไปใช้พิจารณาประกอบหรือสืบพยาน ซึ่งก็ยังไม่ปรากฏ (ยกเว้นในคดีดัง เช่นคดีของอดีตสมาชิกวุฒิสภาที่เกิดในท้องที่อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี) และโดยเฉพาะในกรณีของผู้ต้องหาด้วยแล้ว พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่ก็จะส่งเฉพาะสำนวนไปเท่านั้น เนื่องจากการฟ้องคดีจะต้องมีตัวผู้กระทำความผิดอยู่แล้วจึงจะพิพากษาลงโทษได้ การที่ต้องบันทึกภาพและเสียงของผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีด้วยโดยเฉพาะในคดีอาชญากรรม จึงทำให้สิ้นเปลืองม้วนวิดีโอเป็นอันมากและพนักงานสอบสวนขาดงบประมาณในการจัดซื้อซ่อมบำรุงอุปกรณ์เครื่องมือสอบสวน เช่น กล้องถ่ายวิดีโอเทป เครื่องอัด-เล่นวิดีโอเทป เครื่องโทรทัศน์ ม้วนวิดีโอเทป บางแห่งต้องยืมหรือเช่าจากที่อื่น

ปัจจุบันสถานีตำรวจหลายแห่งได้แก้ไขปัญหานี้ โดยการขอใช้ห้องบันทึกภาพและเสียงของสถานที่ต่าง ๆ เช่น สถานีแรกรับเด็กหญิงพญาไท ซึ่งเรียกว่า **ห้องสถานีรัก** โดยห้องนี้ถูกแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 คือ ห้องควบคุม มีชุดกล้องถ่ายทอดสัญญาณ พร้อมอุปกรณ์ควบคุมการทำงาน ประกอบไปด้วย กล้องวิดีโอ เครื่องเล่นและบันทึกภาพ เครื่องเล่นและบันทึกเสียงต่อเนื่อง อัดโนมัติ เครื่องผสมสัญญาณเสียง ลำโพงและเครื่องเสียง โทรทัศน์ และโต๊ะสำหรับคณะทำงาน

ส่วนที่ 2 คือ ห้องปฏิบัติการ ทาสีอ่อน ๆ จัดห้องให้ดูสดชื่น มีภาพประดับข้างฝาสำหรับเด็ก ๆ ทำให้เด็กไม่รู้สึกอึดอัด หรือถูกบีบบังคับ มีตุ๊กตา และของเล่นนานาชนิดให้เด็กได้ผ่อนคลาย ไมโครโฟน 2 ตัว ซ่อนอยู่บนเพดาน กล้องบันทึกภาพ 2 ตัว อยู่บนเพดานเช่นกัน

ในขณะที่กรมประชาสงเคราะห์ ในฐานะผู้กำกับดูแลคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กได้ทำโครงการนำร่อง ห้องสืบพยานเด็ก ทั่วประเทศ 6 แห่ง คือ สถานีแรกรับเด็กหญิงพญาไท สถานีแรกรับเด็กชายปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี สถานีคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กจังหวัดระยอง ศูนย์ฝึกอาชีพเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ จังหวัดชลบุรี สถานีคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กฯ จังหวัดขอนแก่น บ้านพักเด็กและครอบครัว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งในเรื่องดังกล่าว นายสุภชัย สติรศิลป์ ผู้อำนวยการกองคุ้มครอง สวัสดิภาพเด็ก กรมประชาสงเคราะห์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ความจริงเป็นเรื่องของกระทรวงยุติธรรมและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แต่ที่ต้องนำร่องเพราะเรารับผิดชอบเรื่อง

ของสวัสดิการเด็กอยู่แล้ว เราจะทำเพียง 6 แห่ง นอกจากนั้นก็จะเป็นที่ของตำรวจที่ต้องรับผิดชอบต่อไป”¹

ในขณะที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติเอง ยังไม่ได้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อให้แต่ละสถานีได้มีการจัดทำห้องสอบสวนเด็กแยกเป็นส่วนสัดส่วนตามกฎหมาย คงมีแต่คำสั่งให้ผู้บังคับบัญชาหัวหน้าหน่วยงานนั้น จัดให้มีห้องสอบสวนเด็กตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนี้ เมื่อไม่มีการดำเนินการใดจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติในด้านงบประมาณสถานีเลย การจัดหาห้องสอบสวนเด็กในแต่ละสถานีจึงเป็นไปในลักษณะตามมีตามเกิด คือ ทำเท่าที่หาได้ โดยไม่ได้คำนึงถึงเจตนาที่แท้จริงของพระราชบัญญัติดังกล่าวซึ่งถ้าหากบุคคลที่เข้าไปร่วมฟังการสอบปากคำตามที่กฎหมายบัญญัติ จะยึดถือระเบียบของหน่วยงานตนที่กำหนดหน้าที่ไว้อย่างเคร่งครัดแล้วจะส่งผลกระทบต่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบจำนวนมาก ดังเช่น ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา พ.ศ. 2543² ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความใน มาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. 2498 ได้วางระเบียบให้พนักงานอัยการผู้เข้าร่วมคุ้มครองเด็กในชั้นสอบสวนไว้ว่า

“หมวดที่ 3 การคุ้มครองเด็กในชั้นสอบสวน

ข้อ 12 ให้พนักงานอัยการผู้ได้รับมอบหมายเข้าร่วมในการจดบันทึกคำร้องทุกข์ การถามปากคำเด็กในฐานะผู้เสียหายหรือพยานการชี้ตัวผู้ต้องหาหรือการสอบสวนผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กในชั้นสอบสวน ยังสถานที่และวันเวลาตามที่ได้รับแจ้งจากพนักงานสอบสวน

ก่อนดำเนินการคุ้มครองเด็กในชั้นสอบสวนตามวรรคแรก ให้พิจารณา ดังนี้

(1) สถานที่ที่ทำการสอบสวนได้แยกกระทำเป็นส่วนสัดส่วนและมีความเหมาะสมสำหรับเด็ก รวมทั้งจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบปากคำ ซึ่งสามารถนำออกถ่ายถอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยานแล้วหรือไม่

(2) สถานที่ที่จัดให้มีการชี้ตัวผู้ต้องหานั้น มีความเหมาะสมและสามารถจะป้องกันมิให้ผู้ต้องหาเห็นตัวผู้เสียหายหรือพยานได้หรือไม่

(3) มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอแล้วหรือไม่

ถ้าพนักงานสอบสวนยังไม่ได้ดำเนินการให้เป็นไปตาม (1) หรือ (2) ให้แจ้งพนักงานสอบสวนดำเนินการให้ถูกต้อง หากพนักงานสอบสวนเพิกเฉย ให้ทำบันทึกคัดค้านแจ้ง

¹ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ (15 กันยายน 2543): 3.

² ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา พ.ศ. 2543 ออกตามความใน พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. 2498, มาตรา 15.

พนักงานสอบสวนทราบและงดการเข้าร่วมคุ้มครองเด็กในชั้นสอบสวน แล้วรายงานพร้อมสำเนาบันทึกคัดค้าน เสนอผู้อำนวยการศูนย์ทราบ

ในกรณีที่ไม่มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอตาม (3) ให้พิจารณาว่าเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอบุคคลดังกล่าวหรือไม่ ถ้ามีหลักฐานว่าเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งโดยมีเหตุอันควรก็ให้ดำเนินการเข้าคุ้มครองเด็กต่อไป หากไม่เป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งโดยไม่มีเหตุอันควรให้ดำเนินการตามวรรคก่อน

ข้อ 15 การเข้าร่วมในการคุ้มครองเด็กในชั้นสอบสวน หากพนักงานอัยการไม่ได้รับความร่วมมือจากพนักงานสอบสวนหรือพบข้อบกพร่องของพนักงานสอบสวนอันอาจทำให้คดีเสียหายได้ให้พนักงานอัยการแจ้งพนักงานสอบสวนให้ดำเนินการ ถ้าพนักงานสอบสวนเพิกเฉยให้บันทึกไว้ในแบบรายงานตาม ข้อ 14 แล้วรายงานต่อผู้อำนวยการศูนย์ เพื่อแจ้งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณี”

จึงเห็นได้ว่าหากมีการยึดถือตามระเบียบดังกล่าวอย่างเคร่งครัดแล้วพนักงานสอบสวนคงไม่สามารถทำงานได้อย่างแน่นอน เนื่องจากในขณะนี้ทุกสถานีตำรวจยังไม่มีสถานที่ที่เป็นส่วนสัดส่วนและมีเครื่องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง รวมถึงสภาพห้องที่ไม่เป็นทางการและไม่มีบรรยากาศที่เป็นมิตรกับเด็กเท่าที่ควร แม้แต่ในศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่กำหนดให้แต่ละกองบังคับการ จัดตั้งศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีขึ้น โดยกำหนดให้แต่ละกองบังคับการ จัดตั้งศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี และให้มีพนักงานสอบสวนหญิง ประจำอยู่แต่ละศูนย์ เพื่อรับผิดชอบคดีความคดีเกี่ยวกับเพศ และกรณีที่ผู้เสียหายเป็นเด็ก ซึ่งแต่ละกองบังคับการมีที่ตั้งของศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี ดังนี้

กองบังคับการตำรวจนครบาล 1	สถานีตำรวจนครบาลห้วยขวาง
กองบังคับการตำรวจนครบาล 2	สถานีตำรวจนครบาลบางซื่อ
กองบังคับการตำรวจนครบาล 3	สถานีตำรวจนครบาลมีนบุรี
กองบังคับการตำรวจนครบาล 4	สถานีตำรวจนครบาลโชคชัย
กองบังคับการตำรวจนครบาล 5	สถานีตำรวจนครบาลบางนา
กองบังคับการตำรวจนครบาล 6	สถานีตำรวจนครบาลปทุมวัน
กองบังคับการตำรวจนครบาล 7	สถานีตำรวจนครบาลตลิ่งชัน
กองบังคับการตำรวจนครบาล 8	สถานีตำรวจนครบาลราษฎร์บูรณะ
กองบังคับการตำรวจนครบาล 9	สถานีตำรวจนครบาลบางขุนเทียน

ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีทั้ง 9 ศูนย์ ก็ไม่ปรากฏว่ามีศูนย์ใดในนครบาลที่มีการจัดห้องได้อย่างสมบูรณ์แบบดังเช่นที่กรมประชาสงเคราะห์ได้จัดทำขึ้น สำหรับในต่างจังหวัดศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก เยาวชนและสตรี ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้จัดตั้งขึ้น 3 แห่ง คือ ศูนย์พิทักษ์

สิทธิเด็ก เยาวชน และสตรีจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดชลบุรีและจังหวัดสงขลา ได้มีการจัดห้องทำการสอบสวนแยกเป็นส่วนศักดิ์แล้ว แต่ก็ไม่ได้พร้อมสมบูรณ์แบบดังเช่นที่กรมประชาสงเคราะห์จัดทำขึ้น

ต่อมาเมื่อต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2544 กองบัญชาการตำรวจนครบาล³ ได้มีหนังสือเวียนไปยังศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี ของกองบังคับการต่างๆ เรื่อง แนวทางในการสอบถามปากคำเด็กในคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่และทนายความใช้เป็นแนวทางปฏิบัติงานร่วมกัน โดยแนวทางดังกล่าวได้มาจากภารกิจของกองคุ้มครอง สวัสดิการเด็ก กรมประชาสงเคราะห์ เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมหารือเพื่อหาแนวทางปฏิบัติในการสอบถามปากคำเด็ก ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของกองคุ้มครอง สวัสดิภาพเด็ก หัวหน้าพนักงานสอบสวน 9 สถานีตำรวจนครบาลในกองบังคับการตำรวจนครบาล 1 และผู้แทนของศูนย์อำนวยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด โดยประชุมเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2543 ที่ประชุมได้มีการหารือแนวทางปฏิบัติในการถามปากคำเด็กตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ระหว่างศูนย์อำนวยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด กองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก กรมประชาสงเคราะห์ พนักงานสอบสวนทุกสถานีตำรวจในกองบังคับการตำรวจนครบาล 1 ณ ห้องประชุมสถานแรกรับเด็กหญิงพญาไท กรุงเทพมหานคร ศูนย์ฯ ได้เสนอแนวทางการร่วมถามปากคำเด็กในคดีอาญา เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่และทนายความใช้เป็นแนวทางปฏิบัติงานร่วมกัน ซึ่งในที่ประชุมได้พิจารณา 3 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ

1. สถานที่ที่ศูนย์ใช้ในการสอบถามปากคำเด็กโดยกองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เสนอสถานแรกรับเด็กหญิงพญาไทเป็นศูนย์ใช้ในการสอบถามปากคำเด็กในเขตกองบังคับการตำรวจนครบาล 1

2. วิธีการที่พนักงานสอบสวนจะประสานงานการสอบถามปากคำเด็ก ให้มาปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันที่ศูนย์ใช้ในการสอบถามปากคำเด็ก ทางกองบังคับการตำรวจนครบาล 1 จะเสนอวิธีการต่อไป

3. แนวทางปฏิบัติการเข้าร่วมปากคำเด็กในคดีอาญาชั้นสอบสวนในกรุงเทพมหานคร ได้กำหนดไว้ 17 ข้อ โดยกำหนดเรื่อง สถานที่สอบปากคำเด็ก ไว้ในข้อ 15 ความว่า

³ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, “หนังสือที่ ตช. 0011.144/2496,” 5 กุมภาพันธ์ 2544.

“ข้อ 15 สถานที่สอบปากคำเด็ก

15.1 ไม่ควรให้เด็ก พนักงานสอบสวน นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ พนักงานอัยการและทนายความ นั่งรวมอยู่ในห้องเดียวกัน แต่ควรแยกห้องสอบปากคำเด็กเป็นสองส่วน กล่าวคือ ส่วนที่หนึ่ง เด็ก นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และบุคคลที่เด็กร้องขอนั่งอยู่ด้วยกัน ส่วนที่สอง พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และทนายความอยู่ร่วมกัน ทั้งสองส่วนมีฝาหรือฉากกั้นเพียงพอที่จะมิให้เห็นกันได้

15.2 กล้องถ่ายวิดีโอ ให้ตั้งอยู่ในห้องส่วนที่หนึ่ง และใช้วงจรปิดมาปรากฏภาพที่จอภาพให้ห้องส่วนที่สองของพนักงานสอบสวนมีไมโครโฟนที่เด็ก นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ สามารถใช้พูดโต้ตอบจากห้องส่วนที่หนึ่งไปยังห้องส่วนที่สองได้โดยสามารถบันทึกเสียงพร้อมภาพได้ และคำถามที่พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการถามเด็กให้ได้ยินและบันทึกได้ในภาพ

15.3 การบันทึกถ้อยคำเด็กเป็นลายลักษณ์อักษร ให้พนักงานสอบสวนบันทึกไปพร้อมๆ กับภาพในวิดีโอ

15.4 สถานที่สอบปากคำเด็กขณะนี้ส่วนใหญ่พนักงานสอบสวนยังไม่มีความพร้อม เนื่องจากปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณของทางราชการที่ยังมีสนับสนุนไม่เพียงพอ จึงให้บุคคลและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติอย่างอ้อมอ้อมในขณะนี้ แต่ต้องมีวิดีโอบันทึกภาพอย่างต่อเนื่องทุกครั้ง”

จะเห็นได้ว่าแม้แนวทางดังกล่าวจะใช้เฉพาะชั้นสอบสวน ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งจัดได้ว่าเป็นเมืองที่มีความเจริญสูงสุดในประเทศไทยและน่าจะมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการบังคับใช้กฎหมายในระยะเวลา 1 ปีได้นับแต่การประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ก็ยังต้องยอมรับว่าขณะนี้ยังไม่มีความพร้อมเพียงพอจึงให้ปฏิบัติอย่างอ้อมอ้อมในขณะนี้ แต่ต้องมีวิดีโอบันทึกภาพอย่างต่อเนื่องทุกครั้ง

ในสภาพความเป็นจริง ในสถานีตำรวจนครบาลอื่นๆ ที่ไม่มีห้องสอบสวนเด็กแยกเฉพาะ ก็จะจัดให้มีการถ่ายทำวิดีโอ โดยบุคคลทุกคนที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายจะนั่งรวมอยู่ในห้องเดียวกัน และพนักงานสอบสวนก็จะทำการบันทึกถ้อยคำเป็นลายลักษณ์อักษร พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่ยังคงใช้เครื่องพิมพ์ดีดในการบันทึกซึ่งจะส่งเสียงดัง และเสียงพิมพ์ดีดก็จะเข้าไปในเครื่องบันทึกภาพและเสียงด้วย ซึ่งก็ก่อให้เกิดความน่ารำคาญได้ไม่น้อย เนื่องจากจำเป็นต้องบันทึกถ้อยคำในที่สอบปากคำนั้น และทำให้เสียงที่เด็กตอบคำถามก็จะไม่ชัดเจน และเมื่อพนักงานอัยการหรือนักสังคมสงเคราะห์ ขอให้มีการเปิดวิดีโอเทปที่บันทึกไว้ ก็จะพบกับปัญหาเรื่องเสียงไม่ชัดเจนเสมอ ในส่วนเครื่องมืออุปกรณ์ในการบันทึกถ้อยคำจึงเป็นส่วนหนึ่งที่น่าจะได้รับการแก้ไขและ

สนับสนุนจากภาครัฐด้วย นอกเหนือจากงบประมาณในการจัดห้องแยกเป็นส่วนตัดและเครื่องมืออุปกรณ์หลัก ๆ แล้ว เครื่องมือสำหรับบันทึกก็ควรจะทำให้มีความทันสมัยเช่นเดียวกับอุปกรณ์อื่น ๆ ด้วย

4.2 ปัญหาและอุปสรรคในด้านทักษะและความพร้อมของบุคลากร

ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 ได้กำหนดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรและบทบาทของแต่ละฝ่ายในการสอบสวนผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีไว้ในมาตรา 133 ทวิ ไว้ว่า “ให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำนั้นและให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการทราบ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือพนักงานอัยการที่เข้าร่วมในการถามปากคำอาจถูกผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กตั้งรังเกียจได้ หากมีกรณีดังกล่าวให้เปลี่ยนตัวผู้นั้น”

จากการศึกษาพบว่าปัญหาด้านทักษะและความพร้อมของบุคลากรสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

4.2.1 ปัญหาจำนวนนักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยา ที่ผ่านการอบรมและขึ้นทะเบียนกับกระทรวงยุติธรรมแล้ว มีจำนวนน้อย

ปัจจุบันในองค์กรของรัฐและเอกชนที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กที่เป็นผู้เสียหายยังขาดแคลน บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเด็ก เช่น นักจิตวิทยา แพทย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็ก นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาผู้เชี่ยวชาญในการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็ก ซึ่งบุคลากรเหล่านี้มีความสำคัญมาก โดยเฉพาะกรณีที่เด็กเป็นผู้เสียหายต้องขึ้นศาลอาญา ไม่ใช่ศาลคดีเยาวชนและครอบครัว⁴ ดังนั้นการที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดไว้ในมาตรา 12 ทวิ วรรคแรกตอนหนึ่งว่า “...ถ้าบทบัญญัติใดกำหนดให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมด้วยแล้ว นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ดังกล่าวจะต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดในกฎกระทรวง...” และกำหนดไว้ในวรรคสองว่า “ให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ตามวรรคหนึ่งได้รับค่าตอบแทนตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง”

⁴ อุ่มพร คำพิทักษ์, “การคุ้มครองเด็กและเยาวชนในกรณีที่ตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา: ศึกษาอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานภายใต้ พ.ร.บ.จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 143.

ในมาตราดังกล่าวจะเห็นได้ว่า นักสังคมสงเคราะห์จะต้องมีคุณสมบัติตามที่กระบวนกรยุติธรรมต้องการ ซึ่งก็จะต้องมีการเตรียมการในด้านบุคคลากรที่มีความพร้อมเพียงใด จำนวนนักสังคมสงเคราะห์ทั่วประเทศที่อยู่ในระบบการทำงานภาค ราชการ โดยไม่นับกระทรวงกลาโหม และเอกชน มีประมาณ 1,340 คน สำหรับกรมประชาสงเคราะห์ทั่วประเทศมีนักสังคมสงเคราะห์ 523 อัตรา ประจำอยู่ส่วนกลาง 223 อัตรา และภูมิภาค 300 อัตรา ถ้าพิจารณาถึงจำนวนนักสังคมสงเคราะห์ต่อความรับผิดชอบในขอบเขตกว้างขวางทั่วประเทศที่จะต้องมิดีเกิดขึ้นก็จะต้องไม่เพียงพอนอกจากนั้นนักสังคมสงเคราะห์แม้จะมีที่จบการศึกษาโดยตรงอีก ก็อาจไม่ได้ประกอบอาชีพสังคมสงเคราะห์โดยตรงอีกจำนวนไม่น้อย ในที่นี้ต้องมองถึงบทบาทของนักสังคมสงเคราะห์อาสาสมัคร นักสังคมสงเคราะห์ที่ไม่ได้จบการศึกษาโดยตรงแต่ผ่านการอบรมแล้ว เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาในทางมาตรฐานทางวิชาชีพที่จะต้องมีการเตรียมการ เพื่อกำหนดแนวทางลงไปให้ชัดเจน นอกจากนี้ ยังมีข้ออื่น ๆ ที่ควรจะต้องหยิบยกมาพิจารณาด้วย ได้แก่ ประสบการณ์ในการทำงาน หรืออายุความที่ทำงานด้านเด็ก รวมตลอดไปถึงวัยวุฒิ และความรู้ในด้านกระบวนกรยุติธรรมที่นอกเหนือจากวิชาชีพ นับเป็นสิ่งที่ต้องเตรียมการอย่างรอบคอบและรัดกุมทั้งสิ้น⁵

ในขณะที่กระทรวงยุติธรรมได้ออกกฎกระทรวง (พ.ศ. 2543) เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2543 ออกตามความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ทำหน้าที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ไว้ว่าต้องมีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปี สำเร็จการศึกษาทางด้านจิตวิทยา แพทย์ศาสตร์ สาขากุมารเวชศาสตร์ สาขาจิตเวชศาสตร์เด็กและวัยรุ่น พยาบาลศาสตร์ สาขาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช หรือสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ และเคยปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนมาแล้ว ไม่น้อยกว่าปี โดยมีหนังสือรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือปริญญาหรือเทียบเท่าปริญญาในสาขาอื่น โดยผ่านการอบรมหลักสูตรการให้คำปรึกษาหรือการสังคมสงเคราะห์ที่จัดหรือรับรองโดยหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรวิชาชีพและเคยปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 2 ปี โดยมีหนังสือรับรอง ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะต้องผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม หรือกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข รับรองและได้ขึ้นทะเบียนไว้กับกระทรวงยุติธรรมแล้วเท่านั้น จึงจะเป็นผู้ที่เข้าร่วมฟังการถามปากคำตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 ได้

ในระยะแรกที่กฎหมายบังคับใช้ (ระหว่างวันที่ 15 กันยายน 2543 วันที่ 10 ตุลาคม 2543) มีจำนวนนักสังคมสงเคราะห์ และนักจิตวิทยา ที่ผ่านการอบรมและขึ้นทะเบียนกับกระทรวงยุติธรรมแล้ว

⁵ เสาวณี ถวิลแก้ว, เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องบทบาทนักสังคมสงเคราะห์ กับ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542. เสนอที่ โรงแรมบางกอกพาเลซ 4 กุมภาพันธ์ 2543. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ในส่วนกลาง กทม.มีจำนวนทั้งสิ้น 35 ราย และในส่วนภูมิภาคมีจำนวน 115 ราย เฉลี่ยจังหวัดละประมาณ 1-2 ราย ซึ่งไม่เพียงพอกับคดีที่ได้รับแจ้งในแต่ละวัน ทำให้นักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยาบางราย โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครต้องออกปฏิบัติงานในการสอบปากคำเด็กเกือบทุกวันรวมทั้งในวันหยุดราชการ บางรายใช้เวลาในการปฏิบัติงานตั้งแต่เช้าจนถึงรุ่งเช้าวันใหม่ ทำให้นักสังคมสงเคราะห์ และนักจิตวิทยาอ่อนล้ามีเวลาพักผ่อนไม่เพียงพอ สุขภาพร่างกายทรุดโทรม เกิดการเจ็บป่วยรวมทั้งส่งผลกระทบต่องานประจำด้วย ขณะนั้นในเขตกรุงเทพมหานคร มีนักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยา ที่ผ่านการอบรมและขึ้นทะเบียนกับกระทรวงยุติธรรมแล้วจำนวนทั้งสิ้น 35 ราย โดยสังกัดกรมประชาสงเคราะห์ จำนวน 22 ราย และสังกัดองค์กรต่าง ๆ อีก 13 ราย

กองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ในฐานะเป็นศูนย์ประสานติดต่อนักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยาในส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร ได้จัดทำคำสั่งกรมฯ แบ่งชุดเวรปฏิบัติหน้าที่ในการเข้าร่วมสอบปากคำเด็ก ในส่วนข้าราชการกรมฯ จำนวน 22 ราย ออกเป็น 4 ชุด เฉลี่ยชุดละประมาณ 5-6 ราย โดยหมุนเวียนสับเปลี่ยนกันปฏิบัติงานชุดละ 1 สัปดาห์

กองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ได้รับแจ้งให้ประสานนักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยาไปเข้าร่วมในการสอบปากคำเด็ก จากสถานีตำรวจต่างๆ ทั่วกรุงเทพมหานคร เฉลี่ยวันละ 12-14 สถานีตำรวจ ซึ่งไม่เพียงพอกับเจ้าหน้าที่ที่เป็นชุดเวรในแต่ละสัปดาห์ ในการนี้ กองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ที่ไม่ได้เป็นชุดเวรในสัปดาห์นั้นๆ ออกไปปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับชุดเวรอื่น ในทุกๆ วัน และยังสามารถประสานให้เจ้าหน้าที่จากองค์กรเอกชนต่างๆ ที่ผ่านการอบรมและขึ้นทะเบียนแล้ว ไปร่วมในการสอบปากคำเด็กอีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งในบางครั้งก็ยังมีจำนวนไม่เพียงพอกับคดีที่ได้รับแจ้งจากสถานีตำรวจต่างๆ

ปัจจุบันได้มีการจัดอบรมจัดนักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยาเพิ่มจากเดิม โดยมีจำนวนผู้ที่ผ่านการอบรมและขึ้นทะเบียนไว้แล้ว รวมทั้งทั่วประเทศ 254 คน อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร 63 คน และในส่วนภูมิภาค 191 คน ซึ่งเมื่อพิจารณาจากจำนวนรายชื่อของผู้ผ่านการอบรมผู้ทำหน้าที่นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 (วิธีสืบพยานเด็ก) ที่ได้จากกองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ณ วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 (โปรดดูภาคผนวก ข)

จากจำนวนดังกล่าวข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่านักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ที่ผ่านการอบรมโดยมีคุณสมบัติตามกฎกระทรวงนี้มีปริมาณน้อยมาก เมื่อเทียบกับจำนวนปริมาณคดีที่เกิดขึ้น ในขณะที่ข้อมูลของศาลเยาวชนและครอบครัวกลางแสดงสถิติเด็กและเยาวชนที่รับไว้

ระหว่างสอบสวนของสถานพินิจทั่วประเทศ เมื่อปี พ.ศ. 2542⁶ โดยมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับทรัพย์สินเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย เกี่ยวกับเพศ เกี่ยวกับความสงบสุขๆ เสรีภาพ ชื่อเสียงและการปกครอง และความผิดอื่น ๆ เช่น ยาเสพติด สารระเหย การพนัน เตรี็ดเตร่ๆ มีดังนี้

ตารางที่ 4

แสดงสถิติเด็กและเยาวชนที่รับไว้ระหว่างสอบสวนของสถานพินิจทั่วประเทศ

ปี 2542

จำนวนเด็กและเยาวชน	ชาย	หญิง	รวม
แยก ชาย-หญิง	33,934	3,454	37,388

ตารางที่ 5

แสดงสถิติเด็กและเยาวชนที่รับไว้ระหว่างสอบสวนของสถานพินิจกลาง ปี 2542

จำนวนเด็กและเยาวชน	ชาย	หญิง	รวม
แยก ชาย-หญิง	8,491	1,105	9,596

เนื่องจากไม่มีการแยกประเภทคดีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กไว้ จึงขอเปรียบเทียบจำนวนนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาที่ต้องเข้าคุ้มครองในคดีที่เด็กเป็นผู้ต้องหาแทน ซึ่งเมื่อดูจำนวนตัวเลขของเด็กที่ถูกส่งตัวไปยังสถานพินิจกลางเมื่อปี 2542 มีจำนวนถึง 9,596 คน ในขณะที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ในกรุงเทพมหานคร ที่ผ่านการอบรมและขึ้นทะเบียนไว้แล้วมีเพียง 63 คน ซึ่งในจำนวนดังกล่าวไม่นับรวมคดีที่เด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีเป็นผู้เสียหายรวมอยู่ด้วย

ขณะที่ในส่วนภูมิภาค จำนวนนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาที่ผ่านการอบรมและขึ้นทะเบียนแล้วมีเพียง 191 คน และเป็นนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาที่อยู่ในจังหวัดปทุมธานีถึง 25 คนบางจังหวัดมีนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาที่ผ่านการอบรมและขึ้นทะเบียนแล้วเพียง 1 คน ดังเช่น จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม สมุทรปราการ ตราด นครนายก ประจวบคีรีขันธ์ ปราจีนบุรี ลพบุรี กำแพงเพชร ตาก น่าน แม่ฮ่องสอน สุโขทัย อุตรดิตถ์ กาฬสินธุ์

⁶ ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, เอกสารประกอบการประชุมเสวนา เรื่อง วิกฤตหรือโอกาสการปฏิรูปวิธีการปฏิบัติต่อเด็กในสถานพินิจ เสนอที่โรงแรมรอยัล ปรีนเซส, 12 พฤษภาคม 2543.

ชัยภูมิ นครพนม สกลนคร หนองบัวลำภู อ่างนาจเจริญ ชุมพร ตรัง พัทลุง พังงา และภูเก็ต ซึ่งบุคคลเหล่านี้ก็คือ นักสังคมสงเคราะห์ของสำนักงานประชาสงเคราะห์ของแต่ละจังหวัดนั่นเอง ซึ่งส่วนใหญ่จะมีที่ทำงานอยู่ที่สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัด คือในอำเภอเมืองในเมื่อแต่ละจังหวัดมีอำเภอต่างๆ อีกมากและมีสถานีตำรวจตั้งอยู่ในหลายตำบล การที่มีนักสังคมสงเคราะห์ที่ผ่านการอบรมและขึ้นทะเบียนแล้วเพียง 1 คน ย่อมไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานอย่างแน่แท้ ยิ่งในจังหวัดที่มีลักษณะภูมิศาสตร์ที่ต้องใช้เวลาในการเดินทางด้วยแล้ว (เช่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน) ก็จะทำให้เกิดความล่าช้าและไม่ได้เอื้อต่อการคุ้มครองพยานและผู้เสียหายที่เป็นเด็กเท่าใดนัก เนื่องจากต้องรอคอยนักสังคมสงเคราะห์ หรือในจังหวัดที่เป็นเมืองท่องเที่ยว ดังเช่น จังหวัดภูเก็ต มีตัวเลขแสดงถึงจำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกจับส่งตัวมาสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนประจำปี 2542 แยกเป็นเพศชายจำนวน 495 คน หญิง 55 คน รวม 550 คน⁷ ซึ่งตัวเลขดังกล่าวยังไม่นับรวมพยานหรือผู้เสียหายที่เป็นเด็ก จะเห็นได้ว่านับวันจำนวนตัวเลขของเด็กที่กระทำความผิดมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยเฉพาะคดียาเสพติด ดังจะเห็นได้จากรายงานผลการปฏิบัติงาน และปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ตาม พ.ร.บ.วิ.อาญา(ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2540 ระหว่างวันที่ 15 กันยายน 2543 ถึงวันที่ 10 ตุลาคม 2543 ได้แสดงไว้ดังนี้

-นักสังคมสงเคราะห์ และนักจิตวิทยา ได้เข้าร่วมในการสอบปากคำเด็ก จำนวนทั้งสิ้น 566 คดี โดยแบ่งเป็น

❖ ในชั้นสอบสวน	จำนวน	548	คดี (ร้อยละ 96.82)
❖ ในชั้นศาล	จำนวน	18	คดี (ร้อยละ 3.18)
❖ เด็กเป็นผู้เสียหาย	จำนวน	112	ราย (ร้อยละ 18.95)
❖ เด็กเป็นผู้ต้องหา	จำนวน	428	ราย (ร้อยละ 72.42)
❖ เด็กเป็นพยาน	จำนวน	51	ราย (ร้อยละ 8.63)

-ประเภทและจำนวนของคดีที่ได้เข้าร่วมในการสอบปากคำเด็ก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 5 ลำดับแรก ได้แก่

➤ คดีมียาเสพติดให้โทษประเภท 1 (ยาบ้า) ไว้ในครอบครอง

จำนวน	260	คดี (ร้อยละ 45.93)
-------	-----	--------------------

⁷ เรื่องเดียวกัน จากตารางที่ 5 จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกจับส่งตัวมายังสถานพินิจฯ ทั่วประเทศ จำแนกตามอายุ ส่วนใหญ่มีอายุ 15-18 ปี คิดเป็นร้อยละ 84.59 และอายุ 11-14 คิดเป็นร้อยละ 13.79 ตามลำดับ

➤ คดีลักทรัพย์	จำนวน	93	คดี (ร้อยละ 16.43)
➤ คดีข่มขืนกระทำชำเรา	จำนวน	54	คดี (ร้อยละ 9.54)
➤ คดีกระทำอนาจาร	จำนวน	35	คดี (ร้อยละ 6.18)
➤ คดีทำร้ายร่างกาย	จำนวน	21	คดี (ร้อยละ 3.71)
➤ คดีมีอาวุธไว้ในครอบครอง	จำนวน	21	คดี (ร้อยละ 3.71)

ส่วนคดีต่างๆ ที่เหลือเป็นคดีที่มีจำนวนน้อยกว่า 10 คดี ได้แก่ คดีพรากรผู้เยาว์ คดีฆ่าคนตาย คดีขับรถโดยประมาท คดีชิงทรัพย์ เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้จึงพอจะเปรียบเทียบให้เห็นได้ชัดเจนว่าจำนวนนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาที่ผ่านการอบรมและขึ้นทะเบียนตามกฎกระทรวงที่มีอยู่ในปัจจุบันกับปริมาณคดีที่เกิดขึ้นทั่วประเทศมีไม่เพียงพอ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตบุคลากรในด้านนี้ น่าจะได้หาแนวทางแก้ไขโดยเร่งด่วน

4.2.2 พนักงานสอบสวน

จากมาตรา 133 ทวิซึ่งกำหนดให้การสอบปากคำเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีต้องกระทำโดยมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำนั้นด้วย ในการทำงานนั้นพนักงานสอบสวนมีการจัดบุคคลเข้าเวรตลอด 24 ชั่วโมง ดังนั้นเมื่อมีผู้มาร้องทุกข์ หรือมีการจับกุมผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นเด็ก พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่ก็มุ่งที่จะทำงานให้เสร็จ เพื่อป้องกันการถูกร้องเรียน ยิ่งในคดีที่ผู้ต้องหาเป็นเด็กก็ถูกจำกัดด้วยเวลาการนำตัวส่งสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก เมื่อติดต่อกับผู้เข้าร่วมสอบปากคำไม่ได้ในวันเวลาที่พนักงานสอบสวนสะดวก ก่อให้เกิดความเครียดแก่ผู้รับผิดชอบ เพราะการเข้าเวรในแต่ละวันของพนักงานสอบสวนในแต่ละสถานีตำรวจมีจำนวนชั่วโมงไม่เหมือนกัน บางสถานีตำรวจพนักงานสอบสวนเข้าเวร 6 ชั่วโมง บางแห่ง 12 ชั่วโมง ดังนั้นในแต่ละครั้งที่เข้าเวร จึงมีชั่วโมงเพียงคดีเดียวที่เข้ามาแจ้งความร้องทุกข์ หรือมีการจับกุมผู้ต้องหาเข้ามาเพียงรายเดียว ประกอบกับสำนวนการสอบสวนในแต่ละคดี ก็มีใช้สิ้นสุดเพียงการสอบปากคำพยานหรือผู้ต้องหา เมื่อมาตรา 133 ทวิวรรคสองกำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการทราบ หรือทำบันทึกเหตุที่ไม่อาจปฏิบัติตามกฎหมายบัญญัติได้เพิ่มขึ้น ทำให้ พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นเพศชาย และไม่เข้าใจถึงเจตนารมณ์ในการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเด็กก็จะเห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการเพิ่มภาระมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในเขตนครบาล พนักงานสอบสวนแต่ละคนมีสำนวนที่ต้องรับผิดชอบอยู่จำนวนมากและเมื่อต้องมาทำงานท่ามกลางความไม่พร้อมในทุกด้านทั้งยังต้องเสีย

ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเช่นค่าม้วนวิดีโอ ค่าโทรศัพท์มือถือที่เพิ่มขึ้นในการติดต่อประสานงาน ค่าอาหารเครื่องดื่มของผู้มาร่วมงานฯ สิ่งเหล่านี้จึงทำให้พนักงานสอบสวนพยายามหลีกเลี่ยงการรับคดีที่เด็กเป็นผู้เสียหาย เว้นแต่ในกรณีที่เกี่ยวข้องไม่ได้จริงๆ ซึ่งในเรื่องดังกล่าวได้มีความเห็นว่าควรจะมีการจัดตั้งศูนย์เฉพาะกิจในการทำงานมากกว่าที่จะนำมาใช้กับ สถานีตำรวจมีระบบการทำงานแบบเดิมๆ ประกอบกับพนักงานสอบสวนส่วนใหญ่ก็เป็นเพศชาย มีผู้ใช้ที่ผ่านการฝึกอบรมเพื่อรองรับงานด้านนี้โดยเฉพาะ ยิ่งเมื่อต้องมาพบกับ ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กในคดียาเสพติด (ยาบ้า) และหลายคนเคยทำความผิดมาแล้วก็ยิ่งทำให้พนักงานสอบสวนเกิดความรู้สึกว่า เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณโดยใช่เหตุ และควรเป็นเรื่องขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับเด็กน่าจะได้ทำการบำบัดฟื้นฟูมากกว่าที่จะต้องมาบันทึกภาพและเสียง เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีเสมือนหนึ่งต้องการให้พยานหลักฐานหนาแน่นขึ้น

สำหรับในศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีที่ได้จัดตั้งขึ้นในเขตนครบาล จะมีพนักงานสอบสวนหญิงเข้าร่วมสอบสวนในคดีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กอายุต่ำกว่าสิบแปดปีและเป็นความผิดเกี่ยวกับเพศ โดยมีอำนาจสอบสวนเฉพาะในกองบังคับการที่ตนสังกัดอยู่ (ประมาณ 7-9 สถานี) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแต่ละกองบังคับการที่จะจัดเวรยามให้กับพนักงานสอบสวนหญิง โดยคำนึงถึงจำนวนปริมาณคดีความผิดเกี่ยวกับเพศและการเดินทางไปร่วมสอบสวน เช่น กองบังคับการตำรวจนครบาล 3 (มีนบุรี) กำหนดให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบส่วนที่รับแจ้งความผิดเกี่ยวกับเพศจะต้องส่งผู้เสียหายที่เป็นหญิงและเด็กมาทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนหญิงที่สถานีตำรวจนครบาลมีนบุรีเนื่องจากแต่ละโรงพักที่อยู่ในสังกัดของกองบังคับการตำรวจนครบาล 3 อยู่ห่างไกลกันมากเช่น สถานีตำรวจนครบาลร่มเกล้า สถานีตำรวจนครบาลประชาสำราญฯ ในขณะที่กองบังคับการตำรวจนครบาล 6 (ปทุมวัน) ได้มีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนหญิงไปร่วมสอบสวนกับเจ้าของคดีในโรงพักที่รับแจ้งความ เนื่องจากแต่ละโรงพักไม่ได้ห่างไกลกันมากนักทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละกองบังคับการ ขณะที่ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีที่ตั้งอยู่ในต่างจังหวัดทั้ง 3 จังหวัดคือ เชียงใหม่ ชลบุรีสงขลา แม้จะไม่มีอุปกรณ์ เครื่องมือที่พร้อมแต่จัดได้ว่ามีการแยกเป็นส่วนสัดส่วนโดยเฉพาะในศูนย์พิทักษ์ฯของจังหวัดเชียงใหม่ นับได้ว่าเป็นศูนย์ที่ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ต่างใช้ศูนย์ฯแห่งนี้ในการสอบปากคำเด็ก เนื่องจากมีความพร้อมทั้งในด้านสถานที่ และบุคลากรแต่เนื่องจากพนักงานสอบสวนหญิงของศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี ทั้ง 3 คนที่ประจำอยู่ในขณะนี้ ต่างมีตำแหน่งสังกัดอยู่ในพื้นที่ของแต่ละอำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอสะเมิง และอำเภอฮอด จึงมีอำนาจสอบสวนเฉพาะในพื้นที่ที่ตนสังกัด จึงได้มีความเห็นจากพนักงานสอบสวนอำเภออื่นที่ต้องสอบปากคำเด็กเองและให้มีพนักงานสอบสวนหญิงมาร่วมนั้นเห็นว่ามันน่าจะให้พนักงานสอบสวนหญิงมีอำนาจสอบสวนได้ทั้งจังหวัดในกรณีผู้เสียหายเป็นเด็ก เพราะว่าการทำงานในรูปแบบของศูนย์พิทักษ์ฯ ก่อให้เกิด

ความคล่องตัวและเอื้อต่อการคุ้มครองเด็กมากกว่าซึ่งนับเป็นข้อที่ควรนำไปพิจารณาว่าควรได้มีการเพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวนหญิงและการจัดตั้งศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี เพิ่มขึ้นหรือไม่

แต่ทั้งนี้ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีที่จัดตั้งขึ้น ควรประกอบด้วยบุคคลที่สมัครใจ และพร้อมจะทำงานด้านเด็ก ปัจจุบันศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีที่จัดตั้งขึ้นและมีคำสั่งแต่งตั้งตำรวจในกองบังคับการนั้นเป็นเจ้าหน้าที่ศูนย์พิทักษ์ฯ บางแห่งไม่มีการเปลี่ยนแปลงคำสั่งให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ตำรวจบางนายได้โยกย้ายไปอยู่นอกหน่วยงานนั้นแล้ว แต่คำสั่งดังกล่าวก็ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นเมื่อมีโครงการหรือการจัดสรรงบประมาณให้แก่ศูนย์พิทักษ์ฯ จึงไม่อาจทำได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย ซึ่งการทำงานในด้านนี้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลภายในก่อนที่จะติดต่อประสานไปยังนอกหน่วย เมื่อบุคคลภายในไม่พร้อมที่จะทำงาน การคาดหวังผลจากการทำงานให้ประสบความสำเร็จก็เป็นไปได้ยาก

เมื่อพระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลบังคับใช้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้มีคำสั่งที่ 616/2543 ลงวันที่ 14 กันยายน 2543 เรื่อง การสอบสวนในคดีอาญาที่เกี่ยวกับเด็ก โดยนำหลักกฎหมายที่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้วมากำหนดแนวทางปฏิบัติมีข้อที่แตกต่างคือ ข้อ 2.3.1 ข้อ 2.3.2 และข้อ 2.3.3 ดังนี้

2.3.1 การแจ้งนักจิตวิทยา ให้ประสานกับโรงพยาบาลที่สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ได้ทุกโรงพยาบาล

2.3.2 การแจ้งนักสังคมสงเคราะห์ ให้ประสานกับหน่วยงานดังต่อไปนี้

2.3.2.1 ในกรุงเทพมหานคร ติดต่อกับ กองคุ้มครองสวัสดิการเด็กหรือสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านพญาไท หรือบ้านพักเด็กและครอบครัวภายในสถานสงเคราะห์เด็กหญิง บ้านราชวิถี กรมประชาสงเคราะห์

2.3.2.2 ในจังหวัดอื่น นอกจากกรุงเทพมหานคร ติดต่อกับสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัด กรมประชาสงเคราะห์ การแจ้งพนักงานอัยการให้ประสานกับหน่วยงานดังต่อไปนี้

2.3.2.3 ในกรุงเทพมหานคร ติดต่อกับศูนย์อำนวยการคุ้มครองสิทธิเด็กในคดีอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด

2.3.2.4 ในจังหวัดอื่น นอกจากกรุงเทพมหานคร ติดต่อกับศูนย์อำนวยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญาประจำจังหวัด สำนักงานอัยการสูงสุด

⁸ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, “คำสั่งที่ ดช. 616/2543,” 14 กันยายน 2543.

เป็นที่น่าสังเกตว่าการเจ้มนักจิตวิทยาให้ประสานกับโรงพยาบาลที่สังกัดกระทรวงสาธารณสุขได้ทุกโรงพยาบาลนั้น ยังไม่สอดคล้องกับสภาพในปัจจุบันเท่าใดนักเพราะจากบัญชีรายชื่อผู้ที่ผ่านการอบรมและขึ้นทะเบียนไว้กับกระทรวงยุติธรรมไว้แล้วบางจังหวัดมีเพียงเจ้าหน้าที่ของประชาสงเคราะห์จังหวัดเพียง 1 คนเท่านั้น

ในปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2544 ได้มีหนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 0007.122/995 แจ้งเรื่องการจัดสรรงบประมาณปี 2544 รายการค่าตอบแทนการสอบสวนคดีอาญา⁹ โดยมีคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 875/2543 เรื่อง หลักเกณฑ์ แบบ และวิธีปฏิบัติในการขอรับเงินค่าตอบแทนนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์¹⁰ โดยมีสาระที่สำคัญคือ เพื่อให้การจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ตามระเบียบในชั้นการร้องทุกข์หรือการสอบสวนเป็นไปในแนวทางเดียวกัน จึงให้ใช้แบบขอรับเงินตามรายละเอียดที่แนบท้ายคำสั่งนี้ โดยพนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการให้นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยากรอรายละเอียดในแบบขอรับเงินและพนักงานสอบสวนจะต้องเป็นผู้เก็บแบบฟอร์มดังกล่าวไว้ จนกว่าจะมีงบประมาณมาถึงแล้วจึงจะทำเบิกให้แก่ นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาและแจ้งให้มารับเงินในภายหลัง จึงเป็นอีกภาระหนึ่ง ที่เพิ่มขึ้น

4.2.3 พนักงานอัยการ

การที่พนักงานอัยการต้องมาร่วมสอบปากคำเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีด้วย เป็นหน้าที่ที่เพิ่มขึ้นจากเดิม ซึ่งปกติมีเวลาการทำงานเช่นข้าราชการทั่วไป เมื่อมีการกำหนดเช่นนี้ ทำให้ต้องมีการเข้าเวรเพื่อเข้าร่วมการสอบปากคำ และเมื่อพนักงานอัยการต้องเข้าร่วมคุ้มครองเด็กในคดีอาญา โดยเฉพาะในคดีที่เด็กเป็นผู้ต้องหาเสพติด(ยาบ้า) ซึ่งมีจำนวนมาก และเมื่อไปถึงถ้าผู้ต้องหาให้การปฏิเสธ และจะขอให้การในชั้นศาล หรือไม่ก็รับสารภาพ การถามปากคำก็เสร็จสิ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งหลายท่านเห็นว่าไม่คุ้มกับการเสียเวลาในการเดินทางมาร่วมถามปากคำ และเสียเวลาในการทำงานประจำ ได้มีความคิดเห็นจากหลายท่านว่า ควรให้ความคุ้มครองเด็กตามมาตรการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้เฉพาะในคดีอุกฉกรรจ์ หรือคดีที่ได้เด็กได้รับความเสียหายอย่างหนัก หรือในคดีที่มีข้อยุ่งยากซับซ้อน เช่น คดีที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว เป็นต้น ไม่ควรที่พนักงาน

⁹ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, “คำสั่งที่ ดช. 0007.122/995,” 12 กุมภาพันธ์ 2544.

¹⁰ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, “คำสั่งที่ ดช. 875/2543,” 22 ธันวาคม 2543.

อัยการจะต้องเข้าไปให้การคุ้มครองเด็กในทุกคดี และจากการประมวลสภาพปัญหาของสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายอัยการ ได้สรุปปัญหาเรื่องบุคคลกร¹¹ไว้ดังนี้

-พนักงานอัยการมีน้อย การล้งคดี การว่าความของพนักงานอัยการซึ่งเป็นหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบตามปกติมีจำนวนมาก เมื่อต้องไปร่วมการสอบสวนคดีเด็ก ทำให้ต้องเลื่อนคดีเป็นผลให้คดีล่าช้า เป็นผลเสียหายแก่คดี ทำให้จำเลยในคดีต้องสูญเสียเสรีภาพ ต้องถูกกักขังนานออกไปอีกอย่างน้อย 1-2 เดือน และพยานต้องเสียเวลามาศาลหลายครั้ง บางครั้งมาแล้วไม่อาจสืบพยานได้ เพราะเจ้าของสำนวนต้องเลื่อนคดีไปร่วมสอบสวนเด็ก อัยการผู้ที่จะไปดำเนินคดีแทนในศาลต่างก็มีสำนวนการสืบพยานของตนมากพออยู่แล้ว ไม่อาจสืบพยานแทนได้

4.2.4 ความไม่ชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และพนักงานอัยการ ในการถามปากคำเด็กในชั้นสอบสวน

เนื่องจากในชั้นสอบสวน กฎหมายกำหนดให้เฉพาะบุคคลที่เข้าร่วมในการถามปากคำเด็ก แต่ไม่ได้กำหนดว่าบุคคลใดควรเป็นผู้ตั้งคำถาม ดังนั้น จึงเกิดปัญหาในทางปฏิบัติ เนื่องจากทั้งพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ต่างก็มีบทบาทของตนเอง หลายคดีเมื่อถามปากคำเสร็จสิ้นแล้วไม่ได้ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีแก่ผู้ร่วมงานเท่าไรนัก โดยเหตุที่แต่ละฝ่ายต่างมีจุดมุ่งหมายในงานของตนเอง ดังเช่น

-พนักงานสอบสวนก็มุ่งทำให้การสอบสวนเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว จึงไม่ได้คำนึงในเรื่องสภาพจิตใจของเด็กเท่าใดนัก

-พนักงานอัยการ ซึ่งเดิมพนักงานอัยการเพียงแต่ตรวจเอกสารหรือสำนวนที่พนักงานสอบสวนส่งมาให้ หรือเป็นผู้พิจารณาพยานหลักฐาน เมื่อมาร่วมถามปากคำก็มุ่งที่จะพิจารณาว่าได้มีการสอบถามข้อเท็จจริงในประเด็นแห่งคดีครบถ้วนหรือไม่ ซึ่งต้องใช้เวลามากขึ้น

-นักสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยา มุ่งที่จะยึดหลักการและใช้ความรู้เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของเด็กให้มากที่สุด โดยให้เกิดความกระทบกระเทือนจิตใจเด็กให้น้อยที่สุด ซึ่งก็จำเป็นต้องใช้เวลาในการถามปากคำนานกว่าคดีทั่วไป และจากรายงานผลการปฏิบัติงานและปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 ระหว่างวันที่ 15 กันยายน 2543 ถึง วันที่ 10 ตุลาคม 2543 ได้ระบุว่าคดีที่นักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยา เข้าร่วมในการสอบปากคำเด็ก ส่วนใหญ่จะเป็นคดีที่เด็ก

¹¹ สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายอัยการ, “หนังสือที่ อส.(สฝฝ) 0002/277, 17 มกราคม 2544.

เป็นผู้ต้องหา ซึ่งจากหลักสูตรที่เข้ารับการอบรมจะเน้นเทคนิค กระบวนการในการสอบปากคำเด็กที่เป็นผู้เสียหายหรือถูกกระทำ ซึ่งนักสังคมสงเคราะห์บางรายไม่เคยได้เข้าร่วมสอบปากคำในคดีที่เด็กเป็นผู้เสียหายเลย

ความไม่ชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เข้าร่วมในการสอบปากคำเด็กในชั้นสอบสวน ทั้งพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทนายความ และนักสังคมสงเคราะห์ ยังมีความเข้าใจในบทบาทของแต่ละฝ่ายในการเข้าร่วมสอบปากคำเด็ก ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันส่วนใหญ่พนักงานสอบสวนจะเป็นผู้สอบปากคำเด็กโดยใช้วิธีการแบบเดิม มีการตั้งคำถามชี้หน้า และจัดทำสำนวนมาก่อน นอกจากนี้การที่นักสังคมสงเคราะห์ไม่ได้สร้างสัมพันธภาพกับเด็กก่อนถามปากคำ ทำให้เด็กไม่คุ้นเคย เกิดความกลัว ไม่กล้าพูดความจริง

4.3 ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานร่วมกันแบบสหวิชาชีพ

จากการที่ยังไม่มีข้อตกลงร่วมกันในแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการถามปากคำเด็กทำให้แต่ละฝ่ายต่างแสดงบทบาทของตนเองจนเป็นอุปสรรคในการทำงานร่วมกันแบบสหวิชาชีพ ต่อมา ศูนย์อำนวยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด ได้มีหนังสือที่ อส.(ศด.)0013/81 เรื่อง แนวทางในการสอบถามปากคำเด็กในคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹² โดยได้กำหนดแนวทางในการสอบถามปากคำเด็กในคดีอาญาชั้นสอบสวนในกรุงเทพมหานคร ซึ่งกำหนดหน้าที่ของเจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายไว้ในข้อ 11, 12, 13 และ 14 ความว่า

“ข้อ 11. อำนาจหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา

11.1 หน้าที่หลักในการสอบถามปากคำเด็กทุกกรณีคือพนักงานสอบสวน

11.2 พนักงานสอบสวนต้องตั้งคำถามผ่านนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาเสมอ

11.3 นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยามีหน้าที่ซักถามคำถามของพนักงานสอบสวนให้นุ่มนวล เหมาะกับเพศและวัยของเด็ก

11.4 นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาต้องตั้งคำถามตามประเด็นของพนักงานสอบสวนจนครบถ้วนแล้ว หากประสงค์จะถามคำถามเพิ่มเติมจึงให้ถามทีหลังได้ แต่ต้องระบุว่าเป็นคำถามของนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา

¹² ศูนย์อำนวยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา, “หนังสือที่ อส.(ศด.) 00013/81,”

- 11.5 เมื่อมีคำถามใดที่พนักงานสอบสวนโต้แย้งว่าไม่ควรถามในห้วงการถามคำถามนั้นแต่ให้พนักงานสอบสวนบันทึกคำถามที่ไม่ได้ถามไว้ดังกล่าวรวมสำนวน

ข้อ 12. อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ

- 12.1 ที่หลักในการถามปากคำเด็กทุกกรณีคือพนักงานสอบสวน
- 12.2 พนักงานอัยการมีหน้าที่ตรวจสอบว่า มีการแจ้งข้อหาครบถ้วนหรือไม่ พนักงานสอบสวนถามข้อเท็จจริงในประเด็นแห่งคดีครบถ้วนหรือไม่ เพื่อมิให้เด็กต้องถูกนำตัวมาสอบสวนเพิ่มเติมอีก (เพราะจะเป็นการสอบสวนเด็กหลายครั้ง) เมื่อมีการส่งสำนวนไปให้พนักงานอัยการพิจารณาสั่งคดี
- 12.3 เมื่อพนักงานสอบสวนตั้งคำถามจนครบถ้วนแล้วพนักงานอัยการถามคำถามผ่านนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาเพิ่มเติมได้แต่ต้องระบุว่า เป็นคำถามของพนักงานอัยการ
- 12.4 พนักงานอัยการเป็นที่ปรึกษาของพนักงานสอบสวน นักจิตวิทยานักสังคมสงเคราะห์ และบุคคลที่เด็กร้องขอในการตั้งคำถามต่อเด็กว่า คำถามใดสมควรหรือไม่
- 12.5 พนักงานสอบสวนไม่ควรโต้แย้งคำถามเพิ่มเติมของพนักงานอัยการ เพราะมิฉะนั้น พนักงานอัยการอาจมีการตั้งสอบสวนเพิ่มเติม ซึ่งจะทำให้เด็กถูกซักถามหลายครั้ง

ข้อ 13. อำนาจหน้าที่ของทนายความ

- 13.1 ทนายความจะเข้าร่วมถามปากคำเด็กได้ เฉพาะกรณีเด็กเป็นผู้ต้องหาเพื่อตรวจสอบว่าได้มีการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาถูกต้องตามกฎหมาย
- 13.2 ทนายความจะเข้าร่วมถามปากคำเด็กที่เป็นผู้เสียหายหรือพยานไม่ได้เว้นแต่จะเป็นบุคคลที่เด็กร้องขอ
- 13.3 ทนายความมีหน้าที่ตรวจสอบว่าการให้ถ้อยคำเด็กที่เป็นผู้ต้องหาต่อพนักงานสอบสวนเป็นไปโดยสมัครใจ ไม่ถูกขู่เช็ญ ล่อลวง ฯลฯ
- 13.4 ทนายความไม่อาจตั้งคำถามนอกเหนือจากที่พนักงานสอบสวนได้ตั้งคำถามไว้ หากทนายความประสงค์จะตั้งคำถามนอกเหนือจากที่

พนักงานสอบสวนตั้งคำถามให้ ทนายความผู้นั้นทำบันทึกรวมไว้กับ
สำนวน

- ข้อ 14. อำนาจหน้าที่ของบุคคลที่เด็กร้องขอ (ไม่เกิน 1 คน ในห้องสอบสวน)
- 14.1 บุคคลที่เด็กร้องขอมีหน้าที่ทำให้เด็กเกิดความอบอุ่นใจและสบายใจ ไม่มี
หน้าที่ซักถามประเด็นใด ๆ เกี่ยวกับเด็ก
 - 14.2 หากบุคคลที่เด็กร้องขอเห็นว่าเด็กไม่ได้ให้การโดยสมัครใจ ให้บุคคลที่
เด็กร้องขอนั้นทำบันทึกรวมไว้ในสำนวน”

แนวทางดังกล่าวเกิดขึ้นจากการประชุมหารือ ระหว่างศูนย์อำนวยการคุ้มครองเด็ก
ในคดีอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด กองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก กรมประชาสงเคราะห์ พนักงานสอบสวน
ทุกสถานีตำรวจในกองบังคับการตำรวจนครบาล 1 เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2543 ณ ห้องประชุมสถาน
แรกรับเด็กหญิงพญาไท กรุงเทพฯ โดยศูนย์ฯ ได้เสนอแนวทางการร่วมถามปากคำเด็กในคดีอาญาไว้
ทั้งหมด 17 ข้อ ใช้เฉพาะในกรุงเทพมหานคร และได้ขอให้ผู้ที่เกี่ยวข้องไปใช้ปฏิบัติส่งความคิดเห็นที่ควร
แก้ไขเพิ่มเติมไปยังศูนย์ฯต่อไป

จึงเป็นข้อที่ควรพิจารณาว่าแนวทางดังกล่าวจะถือเป็นข้อตกลงร่วมกันของ
ผู้ปฏิบัติงานทั่วกรุงเทพมหานครได้หรือไม่ และหากผู้ปฏิบัติงานหน่วยอื่นที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุม
หารือแล้วไม่ยึดถือเป็นแนวทางจะทำอย่างไรและมีโทษหรือไม่ และหากแนวทางดังกล่าวเป็นวิธีการ
ที่ดีอันจะถือเป็น คู่มือปฏิบัติได้แล้ว จะมีมาตรการใดที่จะให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมตาม
พระราชบัญญัติปฏิบัติตาม หากไม่ปฏิบัติตามจะถือว่าเป็นสอบปากคำโดยมิชอบ

4.4 ทักษะของบุคคลากรต่างหน่วยงานสาขาอาชีพ

ในการทำงานร่วมกันหลายหน่วยงานต่างวิชาชีพ แต่ละฝ่ายย่อมมีภาพลักษณ์ของตนเอง
ที่สั่งคมवादไว้แล้วดังเช่น พนักงานสอบสวน โดยภาพลักษณ์ทั่วไปมักถูกมองในแง่ลบในขณะที่
พนักงานอัยการซึ่ง โดยปกติมีหน้าที่พิจารณาไต่ตรองคดีและพยานหลักฐานในสำนวนที่พนักงาน
สอบสวนส่งไป เมื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการสอบปากคำตั้งแต่ขั้นต้นก็จะมีความรู้สึกต่อพนักงาน
สอบสวนว่าที่ผ่านมาสำนวนส่วนใหญ่ยังสอบไม่ครบประเด็นแห่งคดี ไม่มีความละเอียดรอบคอบ
หรือแม่นยำในดัวบทกฎหมายเพียงพอ ในขณะที่นักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเป็นบุคคลที่เพิ่งจะเข้าสู่ใน
กระบวนการยุติธรรม โดยมีพระราชบัญญัติฉบับนี้รองรับการทำงาน ก็คาดหวังผลในการทำงานที่
ค่อนข้างสูง จึงมีบรรยากาศที่ไม่เอื้อต่อการคุ้มครองเด็กเท่าใดนัก

4.5 ปัญหาและอุปสรรคในการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็ก

ในปัจจุบันประเทศไทยไม่มีมาตรการคุ้มครองพยานอย่างแท้จริง พยานจึงไม่ได้รับความคุ้มครองจากรัฐเท่าที่ควร มีแต่การให้ความสะดวกในการส่งหมายเรียกให้พยาน เพื่อติดตามไม่ให้พยานหลบหนีก่อนที่จะมีการเบิกความต่อศาลเท่านั้น ถ้ากรณีนี้เชื่อว่าจะหลบหนีเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต้องชี้แจงขอเบี่ยงเลียงจัดหาสถานที่ให้อาศัยชั่วคราว ส่วนเมื่อพยานเบิกความเสร็จแล้วไม่มีมาตรการใด ๆ ที่จะคุ้มครองพยานต่อไป พยานต้องระมัดระวังตนเอง ความรู้สึกหวั่นเกรงอิทธิพลและหวาดกลัวต่ออันตราย เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้พยานหลีกเลี่ยงปฏิเสธที่จะให้ความร่วมมือการให้ความคุ้มครองพยานเพื่อให้ปลอดภัยจากอิทธิพล การถูกคุกคาม จะเป็นผลให้พยานให้ความร่วมมือกับกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น ทั้งประสิทธิภาพในการอำนวยความยุติธรรมก็จะดีขึ้นด้วย

ในเรื่องการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กเห็นได้อย่างชัดเจนในคดีที่ อติตรองประธานวุฒิสภาคคนหนึ่ง ตกเป็นผู้ต้องหาคดีล่วงละเมิดทางเพศเด็กหญิงอายุไม่เกิน 15 ปี ขณะที่คดียังอยู่ในระหว่างการสืบสวนสอบสวน ได้มีการหวั่นเกรงความปลอดภัยของผู้เสียหายที่เป็นเด็ก ดังจะเห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

“...นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์ หรือครูหุ่ย สว.กทม. เปิดเผยว่า ตนจะเคลื่อนไหวเรื่องนี้ต่อไป ล่าสุดเพิ่งประสานกับนายสมศักดิ์ ปริศนานันท์ทกุล รมว.ศึกษาธิการ ให้ช่วยรับรองความปลอดภัยของเด็กๆระหว่างที่มีการสอบสวนดำเนินคดีด้วย ซึ่งท่านก็รับปากแล้วว่าจะนำเด็กไปอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัยที่สุด...”

“ด้านนายสมศักดิ์ ปริศนานันท์ทกุล รมว.ศึกษาธิการ กล่าวว่ กระทรวงศึกษาธิการถือเป็นนโยบายที่สำคัญในเรื่องของการละเมิดสิทธิ์ทางเพศกับเด็ก โดยในวันที่ 22 ม.ค.นี้เวลาบ่ายๆ ตนจะเชิญผู้อำนวยการโรงเรียนใน จ.ปทุมธานี ที่เด็กนักเรียนเกี่ยวพันกับคดีนี้ เพื่อมาสอบถามความคืบหน้าเกี่ยวกับกรณี สว.ฉว.ว.ที่มีการล่วงละเมิดทางเพศกับเด็กนักเรียนอย่างละเอียด และจะสั่งการให้นางกษมา วรวรณ ฅ อยุรยา อธิบดีกรมสามัญศึกษาที่เป็นต้นสังกัดให้ดูแลเด็กนักเรียนทั้ง 4 คนให้ดีที่สุด อาจจะให้ย้ายเด็กดังกล่าวไปเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ที่ใดที่หนึ่งก่อน เพราะเด็กยังถือว่าอยู่ในระบบการศึกษาที่กระทรวงศึกษาฯจะต้องดูแลและรับผิดชอบ

รมว.ศึกษาธิการ กล่าวต่อว่า เด็กเหล่านี้ถือเป็นอนาคตของชาติที่สำคัญต่อไป ตนไม่ยอมให้เด็กเกิดตราบาป อยากให้พิทักษ์เด็กให้ถึงที่สุด และต้องคอยปกป้องเด็กไม่ให้ตกเป็นเหยื่ออีกต่อไป อีกทั้งควรดูแลเรื่องความปลอดภัยของครอบครัวเด็กและตัวเด็กด้วย เพราะอาจจะมี การข่มขู่ขึ้นมาก็ได้ ส่วนเรื่องของการสืบสวนเรื่องนี้ทราบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมเป็นกรรมการ 4 ฝ่ายตามที่เด็กร้องขอ อย่างไรก็ตามตนขอขอบคุณผู้อำนวยการ

โรงเรียนที่เอาในใส่เด็ก และยื่นหัดในเรื่องที่ถูกต้องเที่ยงธรรม กระทรวงศึกษาฯพร้อมที่จะเป็นกำลังใจให้...”

“ นายมนตรี ลินทวิชัย หรือ ครูขุน สว.สมุทรสงคราม กล่าวว่า จากประสบการณ์ช่วยเหลือด้านคดีเด็กตลอดมาหลายปีนั้น ทำให้อดหนักใจในคดีนี้ไม่ได้ เพราะจากประสบการณ์เมื่อผู้ต้องหาเป็นผู้มีเงิน หรือมีตำแหน่งหน้าที่การงานสูง ก็มักจะใช้วิธีการบางอย่างเพื่อให้ได้เปรียบทางคดี เช่น การใช้กลโกงขอให้พวกเดียวกันพยายามกดดันพยานและผู้เสียหาย หรือการจ่ายเงินเพื่อจุดประสงค์ให้พยานหรือผู้เสียหายกลับคำให้การ ถึงแม้ว่าตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ ๕๖ จะบันทึกภาพและเสียงคำให้การของพยานที่เป็นเด็ก ซึ่งบันทึกไว้ในชั้นสอบสวน สามารถนำไปเป็นพยานในชั้นศาลได้ แต่การกลับคำให้การของพยานอาจมีผลต่อนำหนักของพยานได้ หรือผู้ต้องหาอาจใช้วิธีการเลื่อนนัดบ่อยๆ เมื่อมีหมาย ก็จะทำให้ระยะเวลาของคดียืดยาวออกไป เพื่อใช้เวลาเข้าไปกลุ่มพยานและผู้เสียหาย หรือสร้างความกดดัน หรือระยะเวลาอาจจะทำให้ผู้เสียหายและพยานให้ความสำคัญกับคดีน้อยลง หรือคิดว่าเป็นภาระมากก็เป็นได้

นายมนตรี กล่าวอีกว่า คดีนี้ตนเริ่มมีข้อกังวลใจ เพราะมีเด็กคนหนึ่งจากปากคำเป็นทั้งผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดี ไม่มาชี้ตัวเมื่อวันที่ 23 ม.ค.ที่ผ่านมา โดยหายตัวไปไม่แจ้งให้พนักงานสอบสวนเพียงระยะเวลา 4 ชั่วโมงเท่านั้น ทั้งที่ได้รับการดูแลจากตำรวจอย่างดี ซึ่งมาทราบภายหลังว่า พ่อแม่เด็กมาพูดคุยกับครู และตัดสินใจให้เด็กอยู่บ้านเมตตาทันที ทั้ง ๆ ที่เด็กพักการเรียนมา 1 ปีแล้วก่อนหน้านี้ที่จะเป็นคดีนี้ไม่เคยคิดจะต้องช่วยเหลือมาก่อน แต่หลังเป็นคดีความ ผู้ปกครองกลับมีหมายเลขโทรศัพท์ของผู้อำนวยการ โรงเรียนแห่งหนึ่ง ทั้งเบอร์มือถือและเบอร์บ้าน ซึ่งเป็นไปได้ว่าอาจจะมีการติดต่อกันก่อนหน้านี้จะมีการชี้ตัว...”¹³

หรือในกรณีที่ข่าวหญิงสาวคนหนึ่งถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจพาเข้าโรงแรมโดยแจ้งว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อำนาจข่มขู่บังคับให้ร่วมประเวณี ต่อมาหญิงสาวดังกล่าวได้เข้าแจ้งความต่อพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนจึงได้ส่งตัวไปให้แพทย์ตรวจที่ โรงพยาบาลตำรวจก่อนเพื่อหาร่องรอยและพยานหลักฐาน และนัดให้กลับมาให้การที่สถานีตำรวจแต่ปรากฏว่าหญิงสาวคนดังกล่าวไม่กลับมาให้การต่อพนักงานสอบสวนอีกเลย

จึงมีข้อที่ควรพิจารณาว่าในคดีใดที่ไม่ได้เป็นที่สนใจของสื่อมวลชนหรือผู้ต้องหา ไม่ใช่ผู้มีอิทธิพลแล้วพยานหรือผู้เสียหายจะได้รับความคุ้มครองความปลอดภัยจากหน่วยงานภาครัฐได้เพียงใดขณะเดียวกันหากผู้ต้องหาที่เป็นบุคคลมีตำแหน่งฐานะจะใช้เอกสิทธิ์คุ้มกันใน

¹³ หนังสือพิมพ์ข่าวสด (28 มกราคม 2544): 11

ระหว่างสมัยประชุมก็สามารถทำได้ จะมีมาตรการหรือกฎหมายคุ้มครองความปลอดภัยของพยาน หรือผู้เสียหายได้เพียงพอหรือไม่

ในการสัมมนาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงในด้านการพิทักษ์พยานเด็ก: มุมมองของอังกฤษและไทย จัดโดยบริติชเคาน์ซิล ได้มีความเห็นของเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย ดังนี้

“นายศุภชัย สติรศิลป์ ปณ.กองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก กล่าวว่า กฎหมายใหม่ของไทยที่ออกมาไม่ค่อยชัดเจนในทางปฏิบัติเพราะไม่ระบุนรายละเอียดถึงหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน เช่น การสอบปากคำเด็กโดยนักสังคมสงเคราะห์ แต่ทางปฏิบัติหลายฝ่ายทั้งตำรวจ อัยการและทนายเป็นผู้ถามเด็ก เทปวิดีโอที่ใช้อัดก็ใช้อัดทับกันหลายเรื่องทั้งที่เป็นเอกสารสำคัญมาก องค์กรที่ร่วมทำงานแบบสหวิชาชีพทำงานร่วมกันไม่ดีนัก..”¹⁴

“นายสรรพลัทธ์ คุ้มประพันธ์ ผู้อำนวยการศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก กล่าวว่า กฎหมายที่ให้ใช้วิดีโอในการสอบปากคำแรก ๆ ขาดหลักหรือคนซักถามตั้งคำถามไม่เหมาะสม เพราะไม่ได้รับการอบรมเพียงพอคือ ได้รับการอบรมเพียง 3 ชม.แต่ในต่างประเทศทำกัน 3 เดือน หรือการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กไม่ดีพอ คือยังโดนรุมถามจากหลายคนควรมีกฎหมายคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กออกมาใช้ควบคู่ด้วย”¹⁵

4.6 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามข้อกำหนด

บทบัญญัติของกฎหมายกำหนดให้การสอบปากคำเด็กในฐานะเป็นผู้เสียหายหรือพยานให้แยกกระทำเป็นส่วนลับ ในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากค่านั้นด้วย และบุคคลที่เข้าร่วมถามปากคำอาจถูกผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็ก ตั้งรังเกียจได้ หากมีกรณีดังกล่าวให้เปลี่ยนตัวผู้ถาม และอีกบทบัญญัติหนึ่งซึ่งกำหนดว่า ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่ง ซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันได้ ให้พนักงานสอบสวนถามปากคำเด็ก โดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งร่วมด้วยก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอนบุคคลอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวน และมีให้ถือว่าการถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กในกรณีดังกล่าวได้กระทำไปแล้วไม่ชอบด้วยกฎหมาย

¹⁴ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ (29 มกราคม 2544):24.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน

เนื่องจากข้อบัญญัติดังกล่าวไม่ได้มีนิยามหรือขอบเขตที่ชัดเจนในการที่จะยึดถือเป็นแนวทางได้ จึงมีปัญหาคู่ปฏิบัติงานที่มาจากหลายหน่วยงานต่างให้ความเห็นที่แตกต่างกัน พอจะแยกพิจารณาได้ดังนี้

4.6.1 คำว่า “สถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก” หมายความว่าอย่างไร ในปัจจุบันนอกจากยังไม่มีสถานที่ที่เป็นส่วนตัด ขาดอุปกรณ์เครื่องมือแล้ว คำว่า “สถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก” ควรหมายความถึงสถานที่ใดได้บ้าง ในทางปฏิบัติแล้วมีความคิดเห็นที่หลากหลาย อาจหมายความถึงสถานที่ใดก็ได้ที่ทำให้เด็กปลอดภัย อบอุ่น และเด็กต้องมั่นใจว่าจะไม่ถูกทำโทษหรือลงโทษ หรือมีความเกรงกลัวต่อสถานที่ หรืออาจหมายถึง สถานที่ที่มีใช้ทำการหรือทำงานตามปกติโดยทั่วไป แต่เป็นสภาพที่จัดไว้เพื่อให้เด็กเห็นว่าเป็นสภาพปกติทั่วไป ไม่เป็นทางการ

4.6.2 คำว่า “บุคคลที่เด็กร้องขอ” หมายความว่าใครได้บ้าง หากเป็นทนายความจะได้หรือไม่ ซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับความเห็นของแต่ละบุคคลว่าควรจะให้หมายถึงใครได้บ้างเนื่องจากไม่มีกฎหมายที่แน่นอน โดยหลักแล้วน่าจะหมายความถึงบิดามารดา หรือญาติ หรือผู้ปกครอง ที่เด็กมีความประสงค์ขอให้ร่วมฟังการสอบสวนด้วย แต่ไม่รวมถึงบุคคลอื่นที่เข้ามาในฐานะทนายความหรือ ที่ปรึกษาทนายความ และถ้าหากตีความหมายอย่างกว้าง ๆ แล้ว อาจหมายถึงใครก็ได้ที่เด็กต้องการให้เข้าร่วมฟังการสอบสวนจะเป็นทนายความก็ได้ เพราะไม่มีกฎหมายห้ามไว้ ซึ่งถ้าหากจะให้ความหมายที่แคบเข้ามาอีก ก็อาจจะเห็นว่าทนายความไม่น่าจะเป็นบุคคลที่เด็กร้องขอให้เข้าร่วมฟังการสอบสวนได้ เพราะได้มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 134 ทวิแล้วซึ่งกำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจะต้องถามเด็กว่ามีทนายความหรือไม่ ดังนั้นจึงน่าจะหมายถึงบุคคลอื่นนอกจากที่กฎหมายกำหนดไว้ การกำหนดให้พนักงานสอบสวนถามเด็กก็เฉพาะในกรณีเด็กเป็นผู้ต้องหาเท่านั้น แต่ในกรณีที่เด็กเป็นผู้เสียหายหรือพยาน การถามปากคำเด็กหากบุคคลที่เด็กร้องขอคือ ทนายความโดยอาชีพ ที่มีใช้เข้าร่วมฟังการสอบสวนในฐานะบุคคลที่ใกล้ชิดแล้ว และเด็กยืนยันว่าต้องการให้เข้าร่วมฟังการสอบสวนด้วยแล้ว ก็น่าจะเป็นสิทธิของผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็ก

4.6.3 คำว่า “ตั้งรังเกียจ” มีความหมายอย่างไร การตั้งรังเกียจ น่าจะหมายถึงการคัดค้านมิให้เจ้าพนักงานตามกฎหมายปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดหรืออาจให้หมายความถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนอาจถูกตั้งรังเกียจ เนื่องจากมีส่วนได้ส่วนเสียในคดี ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายผู้ต้องหาหรือฝ่ายผู้เสียหาย หรือเป็นญาติกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ได้และในทางปฏิบัติงานจริงเมื่อพนักงานสอบสวนสอบถามเด็กมักจะไม่ว่าพูดหรือบอกความจริงว่าไม่ต้องการให้ใครอยู่ด้วย แต่จะเลี่ยงโดยการไม่ตอบคำถาม นิ่งเงียบ จะถือว่ากรณีที่ได้รับความร่วมมือจากเด็ก เช่น การที่เด็กไม่พูดด้วย นั่งเฉย เกิดความกลัว รุนราน เกิดความเครียด เมื่อถูกถามจะร้องไห้ตัวสั่น เหล่านี้จะให้

อยู่ในขอบเขตของการตั้งรังเกียจได้หรือไม่ ไม่จำเป็นต้องให้เด็กเป็นผู้บอกเอง แต่เป็นเรื่องที่ทุกๆ ฝ่ายน่าจะต้องสังเกตพฤติกรรมของเด็กเอง เพราะเด็กอาจไม่กล้าตั้งข้อรังเกียจ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของแต่ละบุคคลที่เข้าร่วมสอบสวน และโดยทั่วไปผู้ที่เข้าร่วมฟังการสอบสวนมักเป็นผู้ที่มีประสบการณ์มามากย่อมที่จะทราบได้ว่า เด็กไม่ให้ความร่วมมือด้วยเหตุใด เด็กรู้สึกหวาดระแวง ผู้ใดบ้างจึงไม่ตอบคำถาม แต่บุคคลเหล่านั้นจะเป็นผู้บอกให้ยุติการสอบสวนและนัดหมายผู้อื่นแทนตนในโอกาสต่อไปหรือไม่

4.6.4 คำว่า “ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่ง” ควรครอบคลุมถึงสถานการณ์หรือเหตุการณ์ใดบ้าง อาจให้หมายถึงเหตุการณ์ซึ่งพอจะเทียบเคียงได้กับเหตุสุดวิสัยตามมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น หากไม่สามารถสอบถามปากคำเด็กในเวลาขณะนั้นได้จะทำให้เกิดความเสียหายต่อรูปคดีอย่างร้ายแรง หรือทำให้ไม่ได้รับข้อเท็จจริงที่ถูกต้องจริงๆ หรือ กรณีที่ไม่ดำเนินการในขณะนั้นจะเป็นการยากที่จะนำตัวมาทำการสอบสวนได้ เช่น ต้องเดินทางไปต่างประเทศเป็นระยะเวลานาน หรือหากต้องรอบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ครบทุกฝ่าย จะทำให้ไม่อาจสอบปากคำเด็กได้ตลอดไป เช่น เด็กมีระยะเวลาจำกัดและต้องรีบเดินทาง หรือเด็กที่มีความจำสั้นๆ หากไม่กระทำทันทีเด็กอาจจะลืมเหตุการณ์และปัญหาที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ไม่เพียงพอและติดราชการอยู่ที่อื่น หรือกรณีพนักงานอัยการติดราชการสำคัญไม่สามารถมาร่วมฟังการสอบสวนได้ จะถือว่าเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งได้หรือไม่

4.7 ปัญหาอื่นๆ

นอกจากปัญหาในด้านต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว ยังปรากฏปัญหาอื่นๆ อีกมากที่เป็นข้อปลีกย่อยอีกมากมายในการปฏิบัติงาน เช่น

4.7.1 ปัญหาการเดินทาง และยานพาหนะ

นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา

การเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ตาม สน.ต่างๆ ซึ่งอยู่ในทุกเขตพื้นที่ของทุกจังหวัด ส่วนใหญ่เดินทางลำบาก เนื่องจากห่างไกล และไม่ปลอดภัย โดยเฉพาะสุภาพสตรี รวมทั้งขาดแคลนยานพาหนะในการปฏิบัติงาน นักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยา จะต้องเดินทางโดยรถเมล์ รถรับจ้าง หรือมอเตอร์ไซด์รับจ้าง รวมทั้งใช้รถยนต์ส่วนตัวในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด บางหน่วยงานที่ได้รับการสนับสนุนรถยนต์ของทางราชการ ก็ส่งผลให้งบประมาณค่าน้ำมันเชื้อเพลิงของทางสำนักงาน มีจำนวนไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน

พนักงานอัยการ

1. ขาดยานพาหนะและพนักงานขับรถในการเดินทางไปร่วมทำการสอบสวน บางครั้งต้องยืมรถของสำนักงานคุ้มครองและช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายทุกสำนักงานจะมีคนขับรถเพียงคนเดียว หากเป็นวันหยุดราชการคนขับรถก็จะไม่มี พนักงานอัยการบางคนไม่มีรถยนต์ส่วนตัว ทำให้ไม่สามารถเดินทางไปร่วมทำการสอบสวนได้โดยสะดวก

2. การที่กำหนดว่า หากใช้ยานพาหนะส่วนตัวให้เบิกค่าน้ำมันได้กิโลเมตรละ 1 บาท เป็นการไม่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง รถยนต์ปัจจุบันสิ้นเปลืองน้ำมันเฉลี่ยกิโลเมตรละ 2 บาท การใช้รถยนต์รับจ้างในต่างจังหวัดค่าใช้จ่ายจะสูงกว่าการใช้รถยนต์ส่วนตัวมากและรถหายาก

3. ในต่างจังหวัดบางทีสถานที่ที่จะไปทำการสอบสวนเด็กห่างจากที่ทำงานหลายสิบกิโลเมตรทำให้เสียเวลาการทำงานตามปกติเช่นการพิจารณาสั่งสำนวนการไปว่าความ

4. บางครั้งต้องไปทำการร่วมสอบสวนหลายท้องที่พร้อมกัน แม้จะมีรถยนต์ส่วนตัวก็ไม่สามารถเดินทางไปร่วมสอบสวนได้ทุกท้องที่และบางครั้งพนักงานอัยการยังต้องออกไปร่วมทำการชันสูตรพลิกศพอีกด้วย ยังไม่สามารถเดินทางไปร่วมทำการสอบสวนคดีเด็กได้ทัน

พนักงานสอบสวน

โดยปกติการสอบสวนมักจะกระทำในสถานีตำรวจเจ้าของสำนวนเอง เว้นแต่มีการใช้สถานที่อื่นที่เหมาะสมกว่า ดังเช่น การขอใช้ห้องของกรมประชาสัมพันธ์ ในการเดินทางพนักงานสอบสวนก็ต้องออกค่าใช้จ่ายส่วนตัว เพราะรถยนต์ของทางราชการที่ให้พนักงานสอบสวนไปยังที่เกิดเหตุนั้นจะต้องใช้ในขณะเช้าหรือปฏิบัติหน้าที่ แต่ในการนัดสอบปากคำนอกสถานีตำรวจนั้น เป็นที่แน่นอนว่าจะต้องนอกเหนือจากเวลาที่เข้าเวรอย่างแน่แท้ จึงเป็นค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นอีก ในส่วนของพนักงานสอบสวนหญิงที่ต้องออกไปร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนชายที่สถานีตำรวจแห่งอื่น ก็พบกับปัญหาในเรื่องการเดินทางด้วยเช่นกันถึงแม้ว่า พลตำรวจตรีจักรทิพย์ กุญชร ณ อยุธยาผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจนครบาล จะได้แจ้งแก่พนักงานสอบสวนหญิงทุกคนแล้วว่าเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนชายเจ้าของสำนวนที่จะต้องให้ผู้ช่วยร้อยเวร ใช้รถของทางราชการมารับ แต่ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนชายบางคนก็ไม่ใส่ใจปล่อยให้พนักงานสอบสวนหญิงที่ต้องรับผิดชอบเอง

4.7.2 ปัญหาช่วงเวลาในการปฏิบัติงาน

นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา ได้รายงานปัญหาในเรื่องนี้ไว้ว่า ส่วนใหญ่ได้รับแจ้งจากพนักงานสอบสวน ให้เข้าร่วมในการสอบปากคำเด็กในระยะเวลาที่กระชั้นชิด ทำให้นักสังคมสงเคราะห์เดินทางไปร่วมในการสอบปากคำเด็กไม่เป็นไปตามเวลาที่กำหนดรวมทั้ง

มักได้รับแจ้งให้ไปเข้าร่วมในช่วงเวลาเย็นและค่ำ ซึ่งทำให้ปฏิบัติหน้าที่เสร็จในเวลาดึก ส่งผลให้นักสังคมสงเคราะห์ห่ออันล้า รวมถึงความไม่สะดวกและไม่ปลอดภัยในการเดินทางกลับที่พักอีกด้วย

ในขณะที่พนักงานอัยการได้สรุปปัญหาเรื่องการแจ้งเข้าร่วมสอบสวนไว้ว่า พนักงานสอบสวนแจ้งกระชั้นชิดทำให้เกิดปัญหาในการจัดระบบงาน และการแจ้งของพนักงานสอบสวน บางครั้งไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อของผู้ต้องหา อายุ ฐานความผิด และจำนวนผู้ต้องหา หรือพยานที่จะสอบสวนว่า มีจำนวนเท่าใด ถึงแม้จะมีกำหนดเวลานัดล่วงหน้าแล้วก็ตาม แต่เมื่อถึงเวลานัดก็ไม่สามารถสอบสวนได้ทันที ต้องรอทุกฝ่ายพร้อม และควรให้พนักงานสอบสวนจัดห้องสอบสวนพร้อมวีดิทัศน์ให้พร้อมทันเวลา

4.7.3 ปัญหาการประสานของนักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยาเข้าร่วมในการพิจารณาคดีในชั้นสอบสวน

- พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่มักประสานติดต่ออัยการ ทนายความ ก่อนนักสังคมสงเคราะห์เสมอ ซึ่งจำนวนนักสังคมสงเคราะห์มีไม่เพียงพอกับจำนวนคดีที่ได้รับแจ้งในแต่ละวัน ทำให้ไม่สามารถไปเข้าร่วมในการสอบปากคำเด็กได้

- พนักงานสอบสวน บางสถานีตำรวจใช้คำพูดไม่สุภาพ ข่มขู่ ในกรณีที่ไม่สามารถจัดหานักสังคมฯ ให้เข้าร่วมในการสอบปากคำได้ในกำหนดเวลาที่พนักงานสอบสวนต้องการ อาทิ “ในเมื่อไม่พร้อมแล้ว ออกกฎหมายมาทำไม” หรือ “ที่ตำรวจทำไมทำไหว” เป็นต้น รวมทั้งขอชื่อตำแหน่งผู้รับแจ้ง เพื่อที่จะได้นำไปรายงานให้ผู้ใหญ่ทราบ ว่า ประสานของนักสังคมสงเคราะห์แล้วไม่มา

- พนักงานสอบสวน มักติดต่อประสานของนักสังคมสงเคราะห์ในช่วงกลางคืน เช่น เวลาเที่ยงคืน หรือตีสอง เป็นต้น เนื่องจากในช่วงเช้าพนักงานสอบสวนจะออกเวร ซึ่งทางนักสังคมสงเคราะห์ไม่สามารถเดินทางไปได้

4.7.4 เครื่องมือสื่อสาร

นักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยา ขาดเครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ในการออกปฏิบัติงาน อาทิ โทรศัพท์มือถือ ซึ่งจำเป็นต้องใช้ในการติดต่อสื่อสาร เช่น สอบถามจากทางสถานีตำรวจต่างๆ หรือประสานกับศูนย์ประสานฯ เจ้าหน้าที่บางรายเมื่อออกไปปฏิบัติงานแล้วไม่สามารถติดต่อได้ ส่วนบางรายที่มีโทรศัพท์มือถือส่วนตัว ก็เสียค่าใช้จ่ายในส่วนนี้เพิ่มขึ้นมาก

พนักงานอัยการบางคนไม่มีโทรศัพท์มือถือ วิทยุสื่อสารซึ่งมีใช้อยู่ในสำนักงานต่าง ๆ ของสำนักงานอัยการสูงสุด ยังติดตั้งไม่ได้มาตรฐาน สายอากาศติดตั้งในตำแหน่งไม่เหมาะสม ไม่มีพนักงานวิทยุ ทำให้การติดต่อประสานงานทำได้ไม่สะดวก

4.7.5 ค่าตอบแทนในการปฏิบัติงาน

นักสังคมสงเคราะห์ และนักจิตวิทยา ยังไม่ได้รับค่าตอบแทนในการเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่จากพนักงานสอบสวน ทำให้ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด ซึ่งนักสังคมสงเคราะห์บางรายเดือดร้อนเกี่ยวกับฐานะการเงินของตนเอง จำเป็นต้องทำเรื่องขอเบิกจากต้นสังกัดสำรองไปก่อน

พนักงานอัยการ เห็นว่าการไปร่วมสอบสวนเด็ก นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และทนายความต่างได้รับค่าตอบแทนเป็นรายคดีแต่พนักงานอัยการไม่ปรากฏว่ามีค่าตอบแทน ซึ่งในบางครั้งมีการสอบสวนนอกเวลาราชการ และในวันหยุดวันเสาร์ อาทิตย์

พนักงานสอบสวน มีความเห็นควรมีการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พนักงานสอบสวนด้วย ไม่ควรกำหนดภาระหน้าที่เพิ่มโดยไม่มีงบประมาณในการทำงานให้เลยเพราะสภาพเช่นนั้น ไม่ได้สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานแม้แต่น้อย ในขณะที่ผู้มาปฏิบัติงานร่วมกันฝ่ายอื่นๆ ต่างมีค่าตอบแทน และยังกำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการเบิกจ่ายให้แก่ นักสังคมสงเคราะห์อีกด้วย

จากปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการบังคับใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 นับตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2543 จนถึงปัจจุบันมีสิ่งสมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงหลายประการ ซึ่งจะได้กล่าวไว้ในบทที่ 5 ต่อไป

บทที่ 5

บทวิเคราะห์และพิสูจน์สมมติฐาน

การที่อนุสัญญากรุงเวียนนา (VIENNA DECLARATION AND PROGRAMME OF ACTION) ได้กล่าวถึงอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (THE CONVENTION ON THE RIGHTS OF THE CHILD) ย่อมมีผลให้ประเทศสมาชิกจำเป็นต้องออกกฎหมายภายในเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กด้วย รวมทั้งประเทศไทยซึ่งได้ลงนามในภาคยานุวัติสารของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก จึงได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้น โดยเริ่มแรกมีหลักการสำคัญในการแก้ไขเพิ่มเติม โดยได้กำหนดวิธีการถามปากคำและการบันทึกปากคำเด็กอายุไม่เกินสิบห้าปีในชั้นการสอบสวนแยกต่างหากจากการถามปากคำผู้ใหญ่ โดยให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการ เข้าร่วมในการถามปากคำเด็ก และให้นำวิธีการถามปากคำและการบันทึกปากคำดังกล่าวไปใช้ในการจดบันทึกคำร้องทุกข์และการไต่สวนมูลฟ้อง รวมถึงการปรับปรุงเหตุและวิธีการเกี่ยวกับการสืบพยานไว้ก่อนการฟ้องคดีต่อศาล และให้นำวิธีการสืบพยานสำหรับเด็กอายุไม่เกินสิบห้าปีในชั้นศาลไปใช้กับการสืบพยานไว้ก่อนการฟ้องคดีต่อศาล

ส่วนเหตุผลในการประกาศใช้ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 ได้ระบุไว้ว่า เนื่องจากในปัจจุบันการถามปากคำเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีในฐานะเป็นผู้เสียหายหรือพยานในชั้นสอบสวนและการสืบพยานบุคคลซึ่งเป็นผู้ใหญ่ในชั้นศาลนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดวิธีปฏิบัติไว้เช่นเดียวกับกรณีของผู้ใหญ่ โดยในชั้นสอบสวนพนักงานสอบสวนยังมีความชำนาญในด้านจิตวิทยาเด็กไม่เพียงพอ รวมทั้งมิได้คำนึงถึงสภาพร่างกายและจิตใจของเด็กที่อ่อนแอเท่าที่ควรและการใช้ภาษากับเด็กยังไม่เหมาะสม อันเป็นเหตุให้การถามปากคำเด็กส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของเด็กและส่งผลให้การสอบสวนคลาดเคลื่อน ส่วนการสืบพยานในชั้นศาลนั้น นอกจากเด็กจะต้องเผชิญหน้ากับจำเลยในห้องพิจารณาคดี และตอบคำถามซ้ำกับในชั้นสอบสวนเสมือนหนึ่งต้องตกเป็นเหยื่อซ้ำอีกครั้งหนึ่งแล้ว คำถามที่ใช้ถามเด็กก็อาจเป็นคำถามที่ตอกย้จิตใจของเด็กซึ่งบอบช้ำให้เลวร้ายยิ่งขึ้น และยังส่งผลให้ข้อเท็จจริงที่ได้จากการสืบพยานคลาดเคลื่อนอีกเช่นกันนอกจากนั้นในการจดบันทึกคำร้องทุกข์การชันสูตรพลิกศพ การไต่สวนมูลฟ้อง และการพิจารณาคดีเกี่ยวกับเด็ก ก็อาจจะเกิดผลในลักษณะทำนองเดียวกันได้ ฉะนั้น สมควรแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องดังกล่าวให้ มีกระบวนการถามปากคำและสืบพยานสำหรับเด็กเป็นพิเศษเพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้นและสอดคล้องกับมาตรฐานตามข้อ 12 แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 และบทบัญญัติในมาตรา 4 และ

มาตรา 5 วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และ โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงเหตุ และวิธีการเกี่ยวกับการสืบพยานไว้ก่อนการฟ้องคดีต่อศาลและสมควรให้นำวิธีสืบพยานสำหรับเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีในชั้นศาลไปใช้กับการสืบพยานไว้ก่อนการฟ้องคดีต่อศาลด้วย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

เมื่อพิจารณาประกอบกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 ข้อ 12 ซึ่งระบุไว้ว่า

1. รัฐภาคีจะประกันแก่เด็กที่สามารถมีความคิดเห็นเป็นของตนเองแล้ว ซึ่งสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นเหล่านั้นโดยเสรีในทุก ๆ เรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็ก ทั้งนี้ความเห็นดังกล่าวของเด็ก จะได้รับการพิจารณาตามสมควรแก่อายุ และวุฒิภาวะของเด็กนั้น
2. เพื่อความมุ่งประสงค์นี้เด็กจะได้รับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โอกาสที่จะมีสิทธิมีเสียงในกระบวนการพิจารณาทางตุลาการและทางปกครองใดๆ ที่มีผลกระทบต่อเด็กไม่ว่าโดยตรง หรือโดยผ่านผู้แทนหรือองค์กรที่เหมาะสม ในลักษณะที่สอดคล้องกับระเบียบวิธีปฏิบัติตามกฎหมายภายใน

เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 จึงเป็นการรับรองสิทธิของเด็กที่จะแสดงความคิดเห็นในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเด็ก โดยคำนึงถึงอายุและความมีเหตุผลของเด็ก

ยิ่งกว่านั้นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (มาตรา 4) สิทธิ และเสรีภาพของบุคคล และประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือ ศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน (มาตรา 5, 30) ดังนั้นเมื่อพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 ที่ออกมาเพื่อให้การปกป้องสิทธิของเด็กให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลตามแนวคิดที่ถือว่าเด็กมีสิทธิในฐานะปัจเจกชน จึงทำให้เห็นเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้และกฎหมายรัฐธรรมนูญว่า ต้องการให้รัฐมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของและคุ้มครองดูแลเด็กเช่นเดียวกับพ่อแม่ ดังนั้นเมื่อรัฐใช้อำนาจในการปกป้องเด็กโดยการตราเป็นกฎหมาย แต่ยังไม่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลได้ เพราะมีอุปสรรคในการปฏิบัติงานหลายด้าน จึงเป็นหน้าที่ของรัฐ ชุมชนรวมทั้งองค์กรเอกชนจึงต้องช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพและสิทธิความเป็นปัจเจกชนของเด็กให้ได้

5.1 ปัญหาและอุปสรรคในด้านสถานที่และอุปกรณ์

เมื่อเจตนารมณ์ของกฎหมายต้องการให้มีการคุ้มครองสิทธิของเด็กตั้งแต่ก้าวแรกที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยเริ่มในชั้นสอบสวนที่กำหนดให้แยกเด็กที่มีอายุไม่เกินสิบแปดปี อันคำนึงถึงวุฒิภาวะของผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กให้ชัดเจนขึ้น และให้ใช้วิธีการสอบสวนโดย

ทีม สหวิชาชีพ ซึ่งได้กำหนดให้การถามปากคำต้องกระทำในห้องที่เป็นส่วนตัวและในสถานที่ที่เหมาะสม แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่ได้จัดสรรงบประมาณในการสร้างห้องสอบสวนกรณีนี้โดยเฉพาะ พนักงานสอบสวนตามสถานีต่างๆ จึงได้พยายามปรับปรุงสถานที่ที่มีอยู่ให้เหมาะสมกับสภาพเท่าที่จะทำได้ โดยเฉพาะสถานีตำรวจภูธรอำเภอหรือสถานีตำรวจนครบาลต่าง ๆ ก็จะดำเนินการเอง บางสถานีใช้ห้องสารวัตรสอบสวน ห้องรองผู้กำกับการสืบสวนสอบสวน หรืออาจเป็นห้องของพนักงานสอบสวนเอง ซึ่งอาจไม่สะดวก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละสถานีเป็นสถานีที่สร้างใหม่หรือเป็นสถานีตำรวจรุ่นเก่า ไม้มีความพร้อมของสถานที่สอบสวนเนื่องจากยังคับแคบและไม่สะดวกหลายประการ และจากการที่สำนักงานส่งกำลังบำรุง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ¹ ได้สำรวจความพร้อมของห้องสอบสวนเฉพาะคดีและห้องชี้ตัว ผู้ต้องหา เพื่อการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 มาตรา 133 ทวิ แล้วพบว่า

-มีสถานีตำรวจที่มีห้องสอบสวนเฉพาะคดี จำนวน 1 กองกำกับการ (กองกำกับการสืบสวนสอบสวนสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง) กับอีก 560 สถานี

-มีสถานีตำรวจที่ไม่มีห้องสอบสวนเฉพาะคดี จำนวน 365 สถานี

-มีสถานีตำรวจที่มีห้องชี้ตัวผู้ต้องหา จำนวน 1 กองกำกับการ (กองกำกับการสืบสวนสอบสวน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง) กับอีก 601 สถานี

-มีสถานีตำรวจที่ไม่มีห้องชี้ตัวผู้ต้องหา จำนวน 315 สถานี

จึงเห็นได้ว่าตัวเลขดังกล่าวแสดงได้อย่างชัดเจนถึงความไม่พร้อมในด้านสถานที่ยังมีอยู่อีกมากที่สมควรได้รับการแก้ไข ซึ่งได้มีการกำหนดแผนการดำเนินการไว้ในระยะสั้น ให้สถานีตำรวจและศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีภูธรจังหวัด (ซึ่งมีอยู่ 3 แห่ง คือ เชียงใหม่ ชลบุรี และสงขลา) ที่ยังมีได้จัดทำห้องสอบสวนเฉพาะคดีเด็กและสตรี และห้องชี้ตัวผู้ต้องหา พิจารณาดำเนินการจัดทำห้องสอบสวนเฉพาะคดีเด็กและสตรีและห้องชี้ตัวผู้ต้องหาแล้วซึ่งก็จะทำให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กเฉพาะในเขตพื้นที่นั้นที่ได้รับการปกป้องคุ้มครองสิทธิ ในขณะที่จังหวัดอื่นๆ ยังต้องรอกงบประมาณในการดำเนินการซึ่งจะจัดตั้งค่าของงบประมาณให้ต่อไปในปีงบประมาณ 2545/2546 โดยมีศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นผู้ติดตามผลการปฏิบัติ

ในส่วนของการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำเด็กนั้น ขณะนี้สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้จัดซื้อเครื่องบันทึกภาพและเสียง แจกจ่ายไปทุกสถานีตำรวจแล้ว โดยในระหว่าง

¹ หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, “หนังสือที่ สกบ.0008.131/6393,” 13 ธันวาคม

การส่งมอบ ใต้ให้พนักงานสอบสวนจ้างเหมาเอกชนมาบันทึกภาพไปก่อนจึงเป็นเหตุให้บุคคลภายนอกเข้าไปรู้เห็นรับฟังการสอบสวน โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้จัดซื้อกล้องถ่ายวิดีโอ จำนวน 1,443 ชุด และจัดซื้อเครื่องบันทึกเสียง จำนวน 1,443 ชุด แต่โครงการดังกล่าวก็ยังไม่รวมถึงค่าใช้จ่ายมิวนิววิดีโอแต่ละครั้งที่พนักงานสอบสวนจำเป็นต้องใช้ในการบันทึกภาพและเสียงอย่างน้อยยี่สิบสอง 2 ม้วน

เมื่อกฎหมายมีผลบังคับใช้ไปได้ระยะเวลาหนึ่ง กรมประชาสัมพันธ์ได้ขอความร่วมมือเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครให้ขอให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดตั้งศูนย์สำหรับสอบสวนเด็กในกรณีที่เกิดเป็นผู้เสียหายหรือพยาน ตามกองบังคับการที่ 9 กองบังคับการ กองบังคับการละ 1 ศูนย์ในกรุงเทพมหานคร (กรณีเด็กเป็นผู้ต้องหาเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครให้พนักงานสอบสวนนำเด็กส่งไปยังสถานพินิจและดำเนินการสอบปากคำเด็กที่เป็นผู้ต้องหานั้น) แต่ด้วยเหตุที่การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนนั้น สถานีตำรวจจะจัดพนักงานสอบสวนเข้าเวรเป็นระยะเวลาหมุนเวียนเปลี่ยนไปตลอด 24 ชั่วโมง เพราะในขณะที่เข้าเวรจะมีคดีเกิดขึ้นทุกกระยะคดีที่เกิดขึ้นก็อาจมีทุกประเภทตั้งแต่ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ช่มชู้ อนาคต อนาจกร หนี โกง ยักยอก ความผิดเกี่ยวกับการจราจร ฯลฯ ซึ่งเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการเมื่อมีเหตุเกิดขึ้นรวมทั้งคดีที่เจ้าพนักงานตำรวจจับกุมมา เช่น ยาเสพติด อาวุธปืน ฯลฯ เป็นต้น ผู้ต้องหาที่จับกุมได้ก็มีทั้งหญิงและชาย หรือผู้ต้องหาที่เป็นทหาร ซึ่งต้องปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย การดำเนินการของพนักงานสอบสวนต้องอยู่ปฏิบัติหน้าที่ที่สถานีตำรวจเพื่อแก้ไขบำบัดปัดเป่าความเดือดร้อนของประชาชน หากมีคดีเด็กเป็นผู้เสียหายหรือพยานเกิดขึ้นและพนักงานสอบสวนจะต้องละทิ้งหน้าที่เหล่านี้เพื่อเดินทางไปศูนย์สำหรับสอบปากคำเด็ก ก็จะเกิดความเสียหายแก่คดีอื่น ๆ ที่จะต้องมานั่งรอพนักงานสอบสวนคนนั้น จนกว่าพนักงานสอบสวนจะเดินทางกลับมาสถานีตำรวจ กรณีดังกล่าวย่อมเป็นความเสียหายอย่างยิ่งในการบริการประชาชนที่ได้รับความสะดวกซึ่งมีปริมาณและความสำคัญมากเช่นเดียวกันกับคดีเด็ก ประกอบกับการสอบสวนคดีต่าง ๆ จะต้องมีการลงบันทึกประจำวัน มีการลงชื่อในเอกสารต่างๆ ที่จะต้องมีเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอีกหลายคน เจ้าหน้าที่เหล่านี้ก็ไม่สามารถละทิ้งหน้าที่ทั้งหมดเพื่อเดินทางไปสอบสวนคดีเด็กเพียงคดีเดียวได้ เพราะจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในเรื่องอื่นๆ ซึ่งจะต้องมานั่งรออยู่ที่สถานีตำรวจ และโดยทั่วไปแล้วบุคคลที่นำเด็กมาแจ้งความย่อมรู้ว่าต้องแจ้งที่สถานีตำรวจในท้องที่ที่เกิดเหตุ เมื่อมาถึงสถานีตำรวจแล้วหากต้องเดินทางไปยังศูนย์สอบปากคำเด็ก ก็ทำให้เด็กหรือพยานรวมทั้งพ่อแม่ผู้ปกครองเด็กได้รับความเดือดร้อนเสียเวลาเดินทางไปกลับโดยพยานจะหาได้ยากขึ้นเพราะจะไม่มีใครเต็มใจไปเป็นพยานเพราะเสียเวลาเดินทางเสียเวลาทำมาหากิน เพราะพ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องเดินทางไปดูแลบุตรหลานของตน และเห็นว่าอุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนจะมีความสมบูรณ์อยู่ที่

สถานีตำรวจหากจะต้องไปสอบสวนที่อื่นจะเกิดปัญหายุ่งยาก จึงมีความเห็นว่าควรใช้สถานที่ของ สถานีตำรวจนครบาลที่ความผิดเกิดขึ้นเป็นสถานที่ทำการสอบสวนเช่นเดียวกับคดีอื่นๆ ทั่วไป² นั้น

ในเรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า หากได้มีการจัดตั้งศูนย์สำหรับสอบปากคำเด็กใน กรณีที่เด็กเป็นผู้เสียหายหรือพยาน โดยให้แต่ละศูนย์มีลักษณะการทำงานเฉพาะไม่ต้องใช้ ระบบงานภายในเช่นเดียวกับสถานีตำรวจที่ศูนย์นั้นตั้งอยู่ กล่าวคือ จัดให้มีบุคลากรเฉพาะ ประจำ ศูนย์สำหรับสอบปากคำเด็ก โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจตั้งแต่ชั้นประทวนจนถึงชั้นสัญญาบัตรเพื่อเป็นกำลัง พลในการปฏิบัติงานจัดให้มีอุปกรณ์และเครื่องบันทึกภาพและเสียงที่สมบูรณ์แบบขึ้นในแต่ละศูนย์ ของแต่ละกองบังคับการตำรวจนครบาล จัดให้มีรายงานประจำวันของศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี ของแต่ละกองบังคับการ โดยเฉพาะ (เช่นเดียวกับศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก เยาวชนและสตรี ตำรวจภูธร จังหวัดเชียงใหม่) ในกรณีที่พนักงานสอบสวนชายสถานีตำรวจนครบาลอื่นได้รับคำร้องทุกข์จาก เด็กและสตรีก็ให้ส่งตัวเด็กและสตรีนั้นมาให้พนักงานสอบสวนประจำศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี เป็นผู้สอบสวนร่วมในคดีนั้น จากนั้นในการรวบรวมพยานหลักฐานและนำสำนวนการสอบสวน เสนอผู้บังคับบัญชาให้ผ่านหัวหน้าศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีของแต่ละกองบังคับการทุกคดี ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าจะเป็นการช่วยลดแรงกดดันจากพนักงานสอบสวนที่ต้องรับผิดชอบในการ บันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง และช่วยให้ได้รายละเอียดในคดีได้ดียิ่งขึ้น และจะเป็นการรวบรวม สถิติปริมาณคดีที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับเด็กและสตรีเป็นผู้เสียหายได้เฉพาะอีกทางหนึ่งด้วย เพราะใน ปัจจุบันนี้คดีใดที่มีผู้เสียหายเป็นเด็กและสตรีที่เป็นความผิดเกี่ยวกับเพศ พนักงานสอบสวนใน ท้องที่ที่เกิดเหตุเมื่อได้รับคำร้องทุกข์ไว้แล้ว ก็จะต้องนัดวันให้ผู้เสียหายและพนักงานสอบสวน หญิงไปร่วมสอบสวนด้วย ซึ่งจะต้องทำให้ผู้เสียหายมาต้องมาสถานีตำรวจอีกครั้งหนึ่งและจะต้อง รอพนักงานสอบสวนหญิงพร้อมด้วย แต่ถ้าหากได้มีการจัดตั้งศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีขึ้น ก็จะมีพนักงานสอบสวนอยู่เวรเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตลอดเวลาโดยผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป เมื่อมีการ ร้องทุกข์และผู้เสียหายพร้อมจะให้การได้ พนักงานสอบสวนชายก็สามารถส่งตัวผู้เสียหายมาให้ พนักงานสอบสวนหญิงทำการสอบสวนที่ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีได้เลย โดยปกติแล้วในคดี ความผิดเกี่ยวกับเพศเมื่อพนักงานสอบสวนหญิงไปทำการสอบสวนที่สถานีตำรวจนครบาลใน ท้องที่ที่เกิดเหตุแล้ว พนักงานสอบสวนชายก็จะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือร่วมฟังการสอบสวนแต่อย่างใด ดังนั้นการส่งตัวผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นหญิงและเด็กมาที่ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีของแต่ละ กองบังคับการย่อมจะทำให้เกิดความสะดวกแก่ทุกฝ่ายเนื่องจากมีความพร้อมในทุกด้าน ส่วนบันทึก คำให้การของผู้เสียหายหรือพยานที่จะต้องนำส่งให้กับพนักงานสอบสวนชายผู้รับผิดชอบสำนวน คดีก็สามารถนำส่งไปได้เมื่อทำการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว เพื่อที่พนักงานสอบสวนชายผู้รับผิดชอบ คดีจะได้ดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานอย่างอื่นและเสนอสำนวนผ่านไปตามลำดับขั้นต่อไป

² หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, “หนังสือที่ มท.0004.6/024,” 4 มกราคม 2544.

ความสำเร็จในเบื้องต้นเห็นได้ชัดเจนจากศูนย์พิทักษ์เด็ก เยาวชนและสตรีตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ ที่นอกจากมีผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่เป็นหัวหน้าศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก เยาวชน และสตรีแล้ว ยังประกอบด้วยพนักงานสอบสวนชาย จำนวน 2 นาย พนักงานสอบสวนหญิง จำนวน 3 นาย และเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำศูนย์ จำนวน 5 นาย และเจ้าหน้าที่ตำรวจสืบสวนอีก จำนวน 5 นาย ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก เยาวชนและสตรี ตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ ได้จัดทำห้องสอบสวนประจำศูนย์ขึ้น โดยห้องแรกจะเป็นห้องสอบสวนเด็ก ภายในห้องดังกล่าวจะมีเด็ก (อาจเป็นผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือพยาน) บุคคลที่เด็กร้องขอ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ทัศนาคความ (กรณีเด็กเป็นผู้ต้องหา) และนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์จะเป็นผู้ถามปากคำเด็ก ภายในห้องดังกล่าวมีการติดตั้งกล้องวิดีโอวงจรปิดซึ่งใช้บันทึกภาพและเสียงการถามปากคำซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยาน ห้องที่สองจะมีพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ สามารถถามปากคำเด็กผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์โดยใช้หูฟังสื่อสารผ่านห้องทั้งสอง ซึ่งห้องดังกล่าวจัดทำขึ้นเพื่อให้พนักงานสอบสวนทั้งจังหวัดเชียงใหม่มาใช้สถานที่ดังกล่าวในการดำเนินการถามปากคำเด็ก เมื่อรับคดีพนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งมายังศูนย์พิทักษ์เด็ก เยาวชน และสตรี ตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ ตามแบบรายงานการแจ้งคดีเกี่ยวกับเด็ก เยาวชน และสตรี โดยจะมีเจ้าหน้าที่ของศูนย์พิทักษ์เด็ก เยาวชนและสตรี ตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ เป็นเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก เป็นผู้รับแจ้งเหตุจากพนักงานสอบสวนในตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่และนัดเวลาในการสอบปากคำซึ่งศูนย์จะเป็นหน่วยในการดำเนินการทำหนังสือเชิญผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายเข้าร่วมถามปากคำเด็กไปยัง ศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กจังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์อำนวยความสะดวกคุ้มครองเด็กในคดีอาญา สำนักงานอัยการจังหวัดเชียงใหม่ สภานายความจังหวัดเชียงใหม่ ให้ทุกฝ่ายมาถามปากคำเด็ก ณ ห้องสอบสวนของศูนย์ฯ เมื่อดำเนินการถามปากคำเสร็จสิ้นแล้ว ทุกฝ่ายต้องลงลายมือชื่อในประจำวันธุรการ แผ่นปิดซองม้วน เทปวิดีโอด้วย ในขณะที่การถามปากคำเด็กของพนักงานสอบสวนโดยทั่วไปในขณะนี้มักจัดทำเพื่อให้เป็นไปตามตัวบทกฎหมายเท่านั้น ไม่ได้สังเกตเห็นถึงเจตนารมณ์ที่แท้จริงในการแก้ไขกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิเด็ก ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงเห็นว่า หากได้มีการจัดตั้งศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก และสตรีขึ้นในแต่ละกองบังคับการ โดยให้มีห้องสอบสวนและเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์เป็นหน่วยงานเฉพาะแล้วจะช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี และจะเป็นสถานที่ที่พนักงานสอบสวนทุกสถานีในสังกัดของกองบังคับการตำรวจนั้นๆ ก็จะได้ใช้เป็นสถานที่สอบปากคำคดีเด็กอีกด้วย ส่วนในต่างจังหวัดก็ควรได้มีการจัดตั้งศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีขึ้นอย่างน้อย จังหวัดละ 1 แห่ง และหากจังหวัดใดมีปริมาณคดีที่เด็กและสตรีเป็นผู้เสียหายมากก็อาจพิจารณาจัดตั้งเพิ่มขึ้นได้

เนื่องจากการสอบสวนเป็นก้าวแรกของการนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเมื่อสถานที่ที่ใช้ในการสอบสวนเด็กไม่อาจตอบสนองต่อการปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กได้ด้วยเหตุที่พนักงานสอบสวนไม่สามารถจัดห้องที่เป็นส่วนสัดส่วน และเป็นสถานที่ที่เหมาะสมในการสอบปากคำ

เด็กได้ จึงเป็นหน้าที่ของรัฐและองค์กรของภาครัฐที่เกี่ยวข้องที่จะต้องเข้ามาดูแลและช่วยแก้ไข บรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการจัดสรรงบประมาณในการจัดทำห้องสอบปากคำเด็กให้เป็นส่วนสำคัญ และเป็นสถานที่ที่เหมาะสมตามเจตนารมณ์ที่ได้บัญญัติในกฎหมายให้ไว้ แม้ในระยะเริ่มแรกไม่อาจจัดสรรงบประมาณให้กับทุกสถานีตำรวจได้ก็อาจจะใช้แนวทางของต่างประเทศ โดยการจัดตั้งเป็นศูนย์เฉพาะขึ้น และเป็นศูนย์ที่มีความพร้อมในด้านอุปกรณ์และสถานที่ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เมื่อมีเหตุเกิดขึ้นและต้องมีการถามปากคำเด็กก็ให้มาใช้ศูนย์เฉพาะแห่งนี้ โดยศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นนี้มีลักษณะเป็นศูนย์เบ็ดเสร็จ ดังเช่น สถานีตำรวจเมือง Hampshire ของประเทศสหราชอาณาจักรที่มีหน่วยคุ้มครองเด็ก (Child Protection Unit) มีบริการช่วยเหลือเด็กเบ็ดเสร็จในแห่งเดียว (One Stop Service) คือ ห้องสัมภาษณ์ที่เรียกว่า Video Interview ห้องตรวจร่างกายและห้องอาบน้ำ และมีบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายประจำอยู่ที่พนักงานสอบสวน นักสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยา พนักงานอัยการ ทนายความ และแพทย์ มาประจำอยู่ที่ศูนย์แห่งนี้ โดยศูนย์ที่จะจัดตั้งนี้ไม่จำเป็นต้องจัดตั้งขึ้นในสถานีตำรวจเพียงแห่งเดียว หากเป็นสถานที่อื่นแต่บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายยินดีที่จะไปปฏิบัติหน้าที่แบบเบ็ดเสร็จในสถานที่แห่งเดียวกัน เพราะมีอุปกรณ์และเครื่องมือให้กับแต่ละฝ่ายในสถานที่นั้นอย่างพร้อมเพียง ก็จะทำให้การคุ้มครองสิทธิเด็กเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับหน่วยงานป้องกันการค้าทางเพศและการล่วงละเมิดต่อเด็กหรือ AFX (Sexual Assault and Child Abuse in Canberra) ของออสเตรเลีย ซึ่งที่ทำงานของหน่วยงานนี้แม้จะสังกัดกรมตำรวจ แต่ตัวสำนักงานไม่ได้ตั้งอยู่ในส่วนหนึ่งส่วนใดของสถานีตำรวจหรือโรงพยาบาล และได้รับการออกแบบและตกแต่งไม่ให้อุณหภูมิเหมือน สถานีตำรวจหรือโรงพยาบาล ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกหวาดกลัว โดยในศูนย์แห่งนี้มีเครื่องอำนวยความสะดวก คือห้องนอน ห้องสำหรับเด็ก ห้องสำหรับตรวจสอบทางการแพทย์พร้อมอุปกรณ์ครบถ้วนและห้องสำหรับผ่อนคลายพร้อมโทรทัศน์ รวมทั้งห้องสอบปากคำที่ติดตั้งอุปกรณ์สำหรับบันทึกภาพและเสียงซึ่งถ้าหากสามารถจัดตั้งขึ้นเป็นศูนย์ได้จะช่วยลดปัญหาของผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทุกฝ่าย ส่วนปัญหาที่เกรงว่าจะทำให้เป็นการเสียเวลาแก่พยานหรือผู้เสียหายที่ต้องเดินทางไปกลับ และจะทำให้การติดตามพยานยากขึ้นนั้น หากได้มีการประชาสัมพันธ์ให้กระจายอย่างทั่วถึงว่า ในกรณีความผิดเกี่ยวกับเพศและเด็ก หากเกิดขึ้นในท้องที่ใดบ้างให้ไปแจ้งความที่ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีประจำแต่ละแห่งก็จะเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มาแจ้งความได้ดีกว่า หากสามารถดำเนินการในรูปแบบการบริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) และจะช่วยปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กได้ดียิ่งขึ้นด้วยเพราะภายในศูนย์แต่ละแห่งย่อมมีความพร้อมมากกว่าแต่ละสถานี เนื่องจากมีอุปกรณ์และมีบุคลากรที่มีความสามารถเฉพาะทางได้รับการฝึกมาเพื่องานด้านนี้โดยเฉพาะจึงย่อมมีความเชี่ยวชาญกว่าพนักงานสอบสวนโดยทั่วไป

ปัจจุบันกรมประชาสงเคราะห์ เป็นหน่วยงานภาครัฐหน่วยงานเดียวในประเทศไทยที่มีการจัดสถานที่ได้เป็นส่วนสำคัญและมีอุปกรณ์พร้อมที่สุดดังนั้นการใช้สถานที่ดังกล่าวจะช่วยลดปัญหาความไม่เหมาะสมในด้าน

สถานที่และอุปกรณ์ได้แต่เนื่องจากกรมประชาสงเคราะห์มีโครงการจัดห้องเช่น ห้องสถานไยรัก เพียง 6 แห่งทั่วประเทศ โดยให้เหตุผลว่าเนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก จึงได้จัดทำขึ้นเป็นโครงการนำร่อง แต่ความรับผิดชอบ โดยตรงเป็นของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและกระทรวงยุติธรรม การสอบปากคำเด็กเป็นกระบวนการที่ต้องได้รับการคุ้มครองตามสิทธิเด็กและรัฐธรรมนูญ หน่วยงานของรัฐจึงควรหันมาใส่ใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง เพื่อนำไปสู่การแก้ไขให้มีทิศทางที่ดีขึ้น

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเชื่อว่าหากปัญหาด้านสถานที่และอุปกรณ์ได้รับการแก้ไข โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเพียงพอจะทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายนี้ทำงานได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยไม่ต้องเกรงว่าจะถูกคัดค้านและสิทธิของเด็กก็จะได้รับการปกป้องคุ้มครองตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ขณะนี้สถานีตำรวจในเขตกองบังคับการตำรวจนครบาล 1 ได้มีข้อตกลงร่วมกันกับตัวแทนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการสอบปากคำเด็กว่าจะใช้ห้องสถานไยรักของกรมประชาสงเคราะห์เป็นที่สอบปากคำ แต่ในพื้นที่ของกองบังคับการตำรวจนครบาลอื่น บางแห่งยังไม่มีแม้แต่สถานที่เป็นส่วนสักและห้องที่เหมาะสม อันหมายถึงห้องที่มีบรรยากาศอันเป็นมิตรกับเด็กเลยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรจะได้จัดหางบประมาณมาเพื่อจัดทำห้องสอบปากคำเด็กในศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี ในนครบาลทั้ง 9 แห่ง ให้มีความพร้อมในด้านสถานที่เป็นส่วนสักและอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการบันทึกภาพและเสียง รวมถึงอุปกรณ์ในการบันทึกคำให้การของเด็กก็ควรจะมีควมทันสมัยด้วยและในแต่ละจังหวัดๆ ละ 1 แห่งเป็นอย่างน้อย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณคดีและงบประมาณที่ได้รับ สำหรับในพื้นที่ใดที่กรมประชาสงเคราะห์ได้จัดเตรียมห้องไว้แล้ว และได้มีข้อตกลงร่วมกันว่าจะใช้สถานที่ของกรมประชาสงเคราะห์เป็นที่สอบปากคำเด็ก ก็ควรจะใช้สถานที่แห่งนั้นต่อไป เพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณและนำไปจัดสร้างให้แก่พื้นที่อื่นต่อไป

5.2 ปัญหาและอุปสรรคในด้านทักษะและความพร้อมของบุคลากร

ปัญหาเรื่องความพร้อมในด้านทักษะและความพร้อมของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่พระราชบัญญัติแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้มีผลบังคับใช้ 1 ปีถัดมานั้นแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้เตรียมความพร้อมของบุคลากรเพื่อรองรับให้เพียงพอกับปริมาณคดีที่เกิดขึ้นในส่วนของพนักงานสอบสวนถึงแม้จะมีจำนวนพนักงานสอบสวนเพียงพอ แต่ก็ไม่ได้รับการฝึกอบรมให้มีทักษะเพื่อการสอบสวนเด็กเพิ่มเติม แต่กลับมองว่าเป็นการสอบปากคำเด็กตามกฎหมายใหม่ี่สร้างความยุ่งยากแก่งานสอบสวนและยิ่งเมื่อต้องประสบกับปัญหาค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เพิ่มขึ้นและต้องใช้เงินเดือนส่วนตัวด้วยแล้วกลับไม่เป็นการส่งเสริมให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อเด็กเลย พนักงานสอบสวน

หลายคนไม่ยอมทำคดีเกี่ยวกับผู้หญิงและเด็ก เนื่องจากเรื่องผู้หญิงและเด็กเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ดังนั้นในการทำงานด้านเด็ก ผู้วิจัยเห็นว่าพนักงานสอบสวนควรเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจที่สมัครใจและผ่านการฝึกอบรมมาแล้ว ซึ่งจะทำให้ทราบวิธีการปฏิบัติต่อเด็กได้อย่างถูกต้อง ส่วนในระเบียบเกี่ยวกับคดีของสำนักงานตำรวจแห่งชาติก็ไม่ได้แยกการสอบสวนเด็กออกจากผู้ใหญ่ยังคงใช้คำว่าการกระทำตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คงมีแต่บัญญัติ 7 ประการของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ที่ให้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ ซึ่งนั่นก็ไม่ใช่อีกกฎหมายที่จะบังคับว่าต้องกระทำตามเพียงแต่อาจทำให้ผู้ไม่ปฏิบัติถูกเล่นงานทางวินัยเท่านั้น ในการแก้ไขเรื่องความพร้อมของบุคลากรและทักษะของพนักงานสอบสวนที่จะทำงานด้านเด็ก สิ่งแรกที่ต้องมี คือ ความสมัครใจ และพร้อมที่จะทำงานด้านเด็ก โดยนำไปฝึกอบรมร่วมกันกับนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อให้ต่างฝ่ายต่างได้เข้าใจวัตถุประสงค์การทำงานของแต่ละฝ่ายและร่วมมือกันในการสอบสวน

ส่วนของนักสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยา ซึ่งต้องมีคุณสมบัติตามที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด คือเป็นผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมและได้ขึ้นทะเบียนไว้แล้วเท่านั้นจึงจะถือว่าเป็นผู้มีคุณสมบัติครบถ้วนและเข้าร่วมสอบปากคำเด็กได้นั้น จนถึง ณ วันนี้ (วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544) กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข เพิ่งจะผลิตบุคลากรด้านนี้ได้เพียง 254 คน โดยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 63 คน และในส่วนภูมิภาค 191 คน เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนคดีหรือกับบุคคลที่เกี่ยวข้องตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ไม่ว่าจะเป็นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือทนายความ ซึ่งกระจายอยู่ในทุกพื้นที่ของประเทศไทยแล้ว การทำงานในลักษณะสหวิชาชีพที่ต้องมีนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาร่วมอยู่ด้วยจำนวนเพียงเท่าที่กล่าวมาข้างต้นคงจะประสบผลสำเร็จได้น้อยมาก ผู้รับผิดชอบ คือกระทรวงยุติธรรมหรือกระทรวงสาธารณสุขน่าจะดำเนินการในการเร่งผลิตบุคลากรให้ได้มากขึ้นจะด้วยเหตุผลใดก็ตามระยะแรกนี้ในกรณีที่ไม่อาจหาผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนได้ตามที่ประกาศในกฎกระทรวง ควรจะมีข้อยกเว้นให้บุคลากรที่มีอาชีพใกล้เคียงกัน และมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับที่กำหนดในกฎกระทรวงมาร่วมฝึกอบรมด้วย เช่น ครู หรือพยาบาล เนื่องจากบุคคลเหล่านี้โดยสำนักของอาชีพก็เพื่อสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพให้แก่ประเทศชาติ และช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน ดังนั้น การที่ต้องมาทำงานตรงนี้ในอีกหน้าที่หนึ่งจึงไม่ใช่เรื่องยาก ซึ่งจะช่วยเหลือปัญหาความไม่พอเพียงของนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาได้อีกส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ห่างไกล ครูหรือพยาบาล เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากคนในพื้นที่เป็นอย่างดี แต่ทั้งนี้ข้อยกเว้นในการคัดเลือกบุคคลนอกเหนือจากกฎกระทรวงดังกล่าวควรได้รับการพิจารณาเป็นรายๆ ไปและควรกำหนดค่าตอบแทนให้เช่นเดียวกันกับนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา

ในส่วน of พนักงานอัยการ จากเดิมที่มีหน้าที่พิจารณาพยานหลักฐานและไต่ตรองคดีในสำนวนการสอบสวน เมื่อต้องมาร่วมฟังการสอบปากคำเด็กจึงเป็นการเพิ่มภาระหน้าที่ ปกติพนักงานอัยการจะทำงานเช่นเดียวกันกับข้าราชการอื่นๆ ซึ่งจะต้องทำงานเฉพาะ

ในเวลาราชการเท่านั้น ในขณะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจมีการจัดเวรยามอยู่ตลอด 24 ชั่วโมง ดังนั้นการที่พนักงานอัยการต้องแบ่งเวลามาร่วมฟังการสอบปากคำเด็ก จึงทำให้พนักงานอัยการเห็นว่าเป็นการทำให้เสียระบบงาน และยังเมื่อต้องมานั่งฟังการสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กในคดีอาชญากรรม (ยาบ้า) ซึ่งนับวันมีปริมาณคดีมากขึ้นเรื่อยๆ และเมื่อมาร่วมสอบปากคำเด็กในคดีเหล่านี้ก็ไม่ได้มีส่วนช่วยในการตรวจสอบเท่าใดนัก เนื่องจากเป็นอาชญากรรมไร้เหยื่อ การสอบสวนคดีประเภทนี้จึงมักอยู่ใน 2 รูปแบบคือ ให้การรับสารภาพ เพราะมียาเสพติดและเงินล่อซื้อเป็นพยานหลักฐาน และอีกรูปแบบหนึ่ง คือการปฏิเสธและขอให้การในชั้นศาล พนักงานอัยการจึงเสมือนพระประคับที่ต่อมารวมสอบปากคำเพื่อให้ครบองค์ประกอบตามกฎหมาย ด้วยเหตุผลที่กล่าวมานี้ จึงเห็นควรที่จะได้มีการพิจารณา ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในส่วนนี้ว่า ควรให้ความคุ้มครองเด็กเฉพาะในคดีที่เด็กถูกกระทำทารุณหรือถูกทอดทิ้ง (Child abuse and neglect) ได้แก่ เด็กที่ถูกกระทำทารุณทางร่างกาย (Physical Abuse) ถูกกระทำทารุณทางจิตใจ (Emotional Abuse) ถูกล่วงเกินทางเพศ (Sexual Abuse) และเด็กที่ถูกทอดทิ้ง (Neglect) อันจะช่วยลดปัญหาในเวลาที่ต้องสูญเสียจากการทำหน้าที่ประจำ

ปัญหาความไม่ชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และพนักงานอัยการในการถามปากคำเด็ก สำหรับในประเทศไทยและแคนาดา ซึ่งจัดได้ว่ามีกระบวนการให้ความช่วยเหลือเด็กที่ดี เมื่อต้องมีการถามปากคำเด็กจะกำหนดให้เป็นหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจในที่นี้จะต้องหมายถึงผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมมาเพื่อทำงานเกี่ยวกับเด็กโดยเฉพาะมิใช่เจ้าหน้าที่ตำรวจทั่วไปที่รับคดีเกี่ยวกับเด็กดังเช่นที่เกิดขึ้นในประเทศไทยปัจจุบัน ในเมื่อประเทศไทยยังไม่มีการจัดอบรมพนักงานสอบสวนเข้ารับการฝึกอบรมการทำงานร่วมกับเด็กให้เพียงพอกับปริมาณคดีที่เกิดขึ้น (ได้มีการฝึกอบรมพนักงานสอบสวนชายในการทำคดีเกี่ยวกับเด็กด้วยเช่นกัน โดยได้รับการสนับสนุนจากสถานทูตออสเตรเลีย) เนื่องจากในชั้นสอบสวน พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า ในการสอบปากคำเด็ก พนักงานสอบสวนจะต้องตั้งคำถามผ่านนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาจึงเป็นเรื่องที่พนักงานสอบสวนจะต้องใช้วิจารณญาณของตนในการประเมินคดีว่า ในคดีใดที่จะต้องใช้วิธีการตั้งคำถามผ่านนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา หรือจะเป็นผู้สอบปากคำเด็กด้วยตนเอง โดยที่นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาจะต้องมีความเข้าใจในเรื่องความมุ่งหมายในการสอบปากคำเพื่อให้ได้พยานหลักฐานที่เพียงพอตามกฎหมาย ส่วนในเรื่องของจิตวิทยาให้ความช่วยเหลือเด็กนั้นเป็นหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาที่เข้าร่วมสอบปากคำในการใช้ความรู้ความสามารถของตนในการสอบถามเด็กในส่วนบทบาทของพนักงานอัยการจะต้องคอยตรวจสอบว่าได้มีการสอบถามข้อเท็จจริงในประเด็นแห่งคดีครบถ้วนหรือไม่เพื่อมิให้มีการสั่งสอบสวนเพิ่มเติมอีก ทั้งนี้โดยมีพนักงานสอบสวนเป็นผู้ควบคุมการสอบสวน ซึ่งถ้าหากทุกฝ่ายมีความเข้าใจจุดประสงค์ซึ่งกันและกันก็จะทำให้การปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กดียิ่งขึ้น

5.3 ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานร่วมกันแบบสหวิชาชีพ

ในการทำงานร่วมกันแบบสหวิชาชีพ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นเรื่องที่ทำเป็นอย่างยิ่งที่แต่ละฝ่ายต้องช่วยกันค้นหาข้อมูลที่แท้จริงตามความถนัดของแต่ละวิชาชีพ และนำเสนอข้อมูลที่ได้ต่อทีมสหวิชาชีพ เพื่อให้แต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับทราบข้อมูลที่ตรงกัน มีความเข้าใจในข้อมูลอย่างเดียวกัน เพื่อใช้ในการร่วมกันวางแผนและแนวทางในการสืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริง ตลอดจนการช่วยเหลือเยียวยาเด็กให้กลับคืนสู่สภาพปกติ ดังนั้นในการสอบปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็ก ผู้สอบสวนจะต้องคำนึงถึงกรอบของกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติที่มีระเบียบกำหนดไว้ และจะต้องทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก ครอบครัวของเด็ก ผู้ถูกกล่าวหา ภูมิหลังของผู้ถูกกล่าวหา มูลเหตุชักจูงใจ ในการกระทำความผิด รายละเอียดของพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง สิ่งเหล่านี้ผู้ที่จะทำการสอบปากคำเด็กจะต้องมีข้อมูลให้พร้อมเท่าที่จะสามารถรวบรวมได้ และเข้าใจข้อมูลดังกล่าวแล้ว ในการซักถามสอบปากคำเด็กต้องกระทำตามที่ทีมสหวิชาชีพเห็นสมควร โดยคำนึงถึงการให้การปกป้องคุ้มครองเหยื่อและพยานด้วย

แต่เนื่องจากในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีการจัดทำคู่มือปฏิบัติงานในการทำงานร่วมกันของทีมสหวิชาชีพในชั้นสอบสวน ดังเช่นของประเทศแคนาดาที่ได้ยกตัวอย่างมาในบทที่ 3 คือ CHILD ABUSE PROTOCOL An Investigative Procedure to Coordinate Response in the Regional Municipality of Ottawa-Carleton ซึ่งคู่มือดังกล่าวได้กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติที่อธิบายให้ทราบว่าแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่ตามกฎหมายอย่างไร และการจัดเตรียมข้อมูลที่คาดว่าจะต้องใช้ในกระบวนการสอบสวน โดยมีเจ้าหน้าที่หน่วยงานแรกที่เกี่ยวข้องคือ CAS (Children's Aid Society) ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลและชุมชน มีหน้าที่รับผิดชอบด้านสวัสดิภาพเด็ก จะทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ต่อจากนั้นจึงเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ด้านการแพทย์ โรงเรียน สถานรับเลี้ยงเด็ก หน่วยงานบริการด้านสุขภาพจิตและชุมชน และมีการทำงานในลักษณะทีมสหวิชาชีพ โดยมีพนักงานอัยการมาร่วมให้คำปรึกษาในทีมงานด้วย ซึ่งการที่ได้ยกตัวอย่างมานี้มีไว้เพื่อให้มีการนำมาใช้โดยตรง เพราะจะไม่ก่อประโยชน์ให้กับสังคมเนื่องจากมีพื้นฐานทางสังคมที่แตกต่างกัน แต่น่าจะได้มีนำมาปรับใช้โดยการศึกษาและวิเคราะห์ถึงศักยภาพของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเสียก่อนแล้วจึงมาทำข้อตกลงร่วมกัน อันจะทำให้ปัญหาในการปฏิบัติงานแบบสหวิชาชีพลดน้อยลง เนื่องจากได้มีการกำหนดรูปแบบที่แน่นอนชัดเจนไว้แล้วว่าแต่ละหน่วยงานมีอำนาจหน้าที่อย่างไร และการที่ประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนี้โดยขาดคู่มือรองรับการปฏิบัติงาน เมื่อได้มีการปฏิบัติจริงนอกจากปัญหาในเรื่องสถานที่ อุปกรณ์ และบุคคลกร ที่กล่าวมาแล้ว ปัญหาในเรื่องการบันทึกภาพและเสียงตั้งแต่ต้นจนจบ และกระบวนการนำไปใช้และเก็บรักษาม้วนวีดีโอ เพื่อความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานขึ้นนี้ในกรณีของเด็กไม่อาจไปเบิกความเป็นพยานในศาลได้ ยังไม่ได้ถูกกล่าวถึง อาจเป็นเพราะว่าปัญหายังไม่เกิด

แต่ผู้เขียนเห็นว่า กระบวนการในชั้นสอบสวน เรื่องของการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องตลอดจนการนำไปใช้และการเก็บรักษาควรจะได้มีการออกกฎระเบียบเพื่อบังคับใช้ทั่วประเทศ อันจะทำให้เป็นแนวทางเดียวกัน การโต้แย้งเรื่องความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานจะลดน้อยลง หากได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่วางไว้ ดังเช่น JOINT NZCYPS and POLICE OPERATING GUIDELINES FOR EVIDENTIAL AND DIAGNOSTIC INTERVIEWING ON VIDEO UNDER THE EVIDENCE AMENDMENT ACT 1989 ของประเทศนิวซีแลนด์ ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 โดยเฉพาะในเรื่องของการปิดผนึกและเคลื่อนย้ายเทปบันทึกภาพ ในการบันทึกเทปแต่ละครั้งจะต้องจัดทำขึ้น 2 ม้วน เมื่อเสร็จการสอบปากคำเด็ก เทปม้วนต้นฉบับ(Master Tape) จะถูกปิดผนึก ลงลายมือชื่อของผู้ร่วมสอบปากคำทุกคน และเก็บรักษาโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ จนกว่าคดีนั้นเข้าสู่การพิจารณาของศาล จึงจะส่งมอบเทปต้นฉบับให้อยู่ในความดูแลครอบครองของศาล ส่วนเทปอีกม้วนหนึ่ง คือ(Working Tape) จะถูกนำมาใช้เพื่อการติดต่อเฉพาะประเด็นแห่งคดีและในกรณีที่เทปดังกล่าวเสียงที่บันทึกไว้ไม่ชัดเจน ก็สามารถนำไปทำให้เกิดความชัดเจนได้ เทปม้วนนี้ (Working Tape) จะเก็บรักษาโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือนักสังคมสงเคราะห์แล้วแต่กรณี แต่จะนำไปใช้เพื่อการฝึกอบรมใด ๆ ไม่ได้ การใช้เทปนี้ก็เพื่อประโยชน์แก่เด็กเท่านั้น ซึ่งถ้าหากคู่ความโต้แย้งความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานเทปที่เกิดจากการติดต่อแล้ว ก็สามารถร้องขอให้ศาลเปิดม้วน Master Tape ได้ โดยการเก็บรักษาและการทำลายจะอยู่ในกำหนดระยะเวลา 7 ปี นับจากวันที่สิ้นสุดการพิจารณาคดีในศาล หรือนับจากวันที่ได้ทำการบันทึกภาพ สำหรับกรณีที่ไม่มีการใช้เทปเป็นพยานในชั้นศาล เหตุที่ได้มีการนำมากล่าวไว้ในที่นี้ เนื่องจากขณะนี้การบันทึกภาพและเสียงเป็นไปเพื่อให้ครบองค์ประกอบเท่านั้น และมีได้มีการนำไปใช้ในชั้นพิจารณาคดี จึงได้มีการนำเทปมาอัดซ้ำกันหลายเรื่องทั้งที่เป็นเอกสารสำคัญมากดังเช่นที่ ผู้อำนวยการกองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กได้กล่าวไว้

ข้อที่ควรพิจารณาอีกประการหนึ่ง คือ ปัจจุบันได้มีแนวทางการร่วมถามปากคำเด็กในคดีอาญา ชั้นสอบสวน ในกรุงเทพมหานคร ขึ้น 1 ฉบับ โดยแนวทางดังกล่าวเกิดจากความตกลงร่วมกันของ 3 ฝ่าย คือ

1. กองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก กรมประชาสงเคราะห์
2. ศูนย์อำนวยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด
3. หัวหน้างานสอบสวน 9 สถานีตำรวจนครบาล ในกองบังคับการตำรวจนครบาล 1

แนวทางดังกล่าวได้กำหนดไว้ 17 ข้อ โดยเริ่มตั้งแต่การแยกพิจารณาว่าขั้นตอนใดเป็นการปฏิบัติในขั้นตอนการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ ขั้นตอนใดเป็นการปฏิบัติในขั้นตอนการสืบสวนสอบสวน สมุดประจำวันเกี่ยวกับคดี การนับอายุของผู้ต้องหาและผู้เสียหายและพยานการปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ ใช้เฉพาะการนำตัวเด็กมาถาม

ปากคำโดยพนักงานสอบสวนในกระบวนการสอบสวน กรณีผู้เสียหายเป็นเด็กร้องทุกข์คดีอาญา แผ่นดินการจับ ปล่อยชั่วคราวและคั้น (เฉพาะในคดีอาญาแผ่นดิน) คดีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กร้องทุกข์ ในคดีความผิดอันยอมความได้ การปฏิบัติกรณีเด็กเป็นพยาน กรณีที่เด็กเป็นผู้ต้องหาอำนาจหน้าที่ ของนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ อำนาจหน้าที่ของ ทนายความอำนาจหน้าที่ของบุคคลที่เด็กร้องขอ สถานที่สอบปากคำเด็ก การถ่ายวิดีโอออกห้อง สอบปากคำเด็ก และการชี้ตัวผู้ต้องหา ซึ่งเป็นแนวทางหลักๆ ในการนำปัญหาที่เกิดจากความไม่ ชัดเจนในการปฏิบัติมาใช้ให้อยู่ในแนวทางเดียวกัน และได้มีการกระจายแนวทางฉบับนี้ไปทั่ว กรุงเทพมหานคร แม้แนวทางดังกล่าวจะไม่ได้กำหนดรายละเอียดขั้นตอนการสอบสวนไว้ เช่น ก่อนการเริ่มต้นบันทึกภาพและเสียง ระหว่างการบันทึกภาพและเสียง และการสิ้นสุดการบันทึก ตลอดจนการเก็บรักษาและทำลายไว้ หากแนวทางดังกล่าวได้รับการยอมรับและถือเป็นหลักปฏิบัติ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรจะได้มีการกำหนดรายละเอียดมากยิ่งขึ้นในรูปของข้อตกลงร่วมกัน (PROTOCOL) ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.4 ทักษะของบุคลากรต่างหน่วยงานสาขาอาชีพ

เนื่องจากการทำงานในลักษณะสหวิชาชีพ จำต้องอาศัยความร่วมมือของแต่ละฝ่าย โดยมีเป้าหมายเดียวกันคือการคุ้มครองสิทธิเด็ก ปัญหาเรื่องทักษะของแต่ละบุคคลจึงมีส่วนสำคัญ อย่างยิ่ง การที่จะสร้างทัศนคติที่ดีในการทำงานร่วมกันได้นั้นจะต้องมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ความรู้สึกนึกคิดที่เคยมีอยู่ในความคิดของแต่ละสาขาอาชีพอาจจะเปลี่ยนแปลงไปในทางดีได้หาก ได้มีการจัดสัมมนาให้บุคคลที่ต้องเกี่ยวข้องและอยู่ในพื้นที่เดียวกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นซึ่งกันและ กัน ก็จะทำให้ต่างฝ่ายต่างเข้าใจกันได้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้การทำงานเกิดประสิทธิผล ดังนั้นองค์กร ที่เกี่ยวข้องอาจจะเป็นทั้งภาครัฐหรือองค์กรเอกชนหากได้มีความร่วมมือในการจัดสัมมนา ร่วมกัน เป็นระยะๆ เพื่อนำปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานมาสัมมนาเพื่อหาแนวทางแก้ไข ก็จะช่วยให้ การคุ้มครองสิทธิเด็กเป็นไปได้ดียิ่งขึ้น

5.5 ปัญหาและอุปสรรคในการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้เสียหายและพยานที่เป็น เด็ก

การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 244, 245 ได้ กำหนดให้บุคคลซึ่งเป็นพยานและผู้เสียหายในคดีอาญา มีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การปฏิบัติที่ เหมาะสมและค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติและบุคคลที่ได้รับ ความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือแก่ร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องจากการทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดย ตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหาย

โดยทางอื่น บุคคลนั้นหรือทายาทมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

ขณะนี้ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานและผู้เสียหายในคดีอาญาอยู่ในการพิจารณาโดยที่ทั้ง 2 หน่วยงานที่เสนอร่างดังกล่าวต่างให้ความคุ้มครองเด็กในระดับอายุที่ต่างกัน คือ กระทรวงยุติธรรม เสนอให้คุ้มครองพยานที่เป็นเด็กอายุต่ำกว่าสิบแปดปีในขณะที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ให้ความคุ้มครองพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบห้าปี และให้ใช้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบันด้วย ซึ่งถ้าหากการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังจากภาครัฐแล้ว พยานที่เป็นเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานและผู้เสียหายในคดีอาญาก็จะได้รับการปกป้องสิทธิของเด็กเช่นเดียวกัน

ในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 ได้เล็งเห็นถึงการคุ้มครองเด็กที่เป็นพยานด้วย โดยเห็นว่ากรณีของเด็กเป็นผู้เสียหายหรือพยานมักถูกข่มขู่จากผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีอิทธิพลหรือเป็นเด็กเร่ร่อน ไม่มีที่อยู่แน่นอน หรือเป็นเด็กชาวเขา เด็กซึ่งมีที่อยู่นอกราชอาณาจักรไทย หรือผู้ปกครองได้รับการชดเชยค่าเสียหายจนไม่ตั้งใจเอาความต่อไป ยากแก่การที่จะนำตัวมาสืบพยานต่อหน้าศาลภายในชั้นพิจารณาจึงได้บัญญัติให้มีการขอให้สืบพยานไว้ก่อนเพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้นรวมทั้งเป็นการคุ้มครองพยานที่เป็นเด็กในชั้นสืบพยานไว้ก่อนทำนองเดียวกับการสืบพยานในศาล ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 237 ทวิแต่ด้วยเหตุที่ว่าปัญหาในด้านอื่นๆที่เกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับนี้ยังมีอีกมาก ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องจึงไม่ให้ความสนใจในมาตรานี้มากนัก แต่ถ้าหากพิจารณาถึงคดีที่ผู้ต้องหาเป็นผู้มีตำแหน่งทางการเมืองหรือเป็นผู้มีอิทธิพลแล้ว คดีเหล่านั้น ควรได้มีการสืบพยานไว้ล่วงหน้า เพื่อป้องกันการกลับคำให้การในภายหลัง หรือการถูกข่มขู่ไม่กล้าไปให้การในชั้นศาล ซึ่งจะมีผลเสียต่อรูปคดี ถึงแม้จะมีการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องและเห็นว่าวิธีโอเทปจะแสดงให้เห็นถึงร่องรอย บาดแผล สีหน้า ท่าทางและการแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึกของเด็กไว้แล้วก็ตาม หากเป็นระยะเวลาที่ใกล้ชิดกับวันเวลาเกิดเหตุมากก็สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันในชั้นต้นได้ว่าเด็กซึ่งเป็นผู้เสียหายหรือพยานได้ให้การเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้อย่างไร แต่ถ้าวันเวลาที่เกิดเหตุกับการแจ้งความร้องทุกข์มีระยะเวลาที่ห่างกันพอสมควร คำให้การต่างๆก็อาจมีการปรุงแต่งได้ ประกอบกับระบบการจัดเก็บรักษาหรือการนำไปใช้ม้วนวีดีโอเทปไม่ได้มีการกฏเกณฑ์ระบุไว้อย่างชัดเจน อันอาจเป็นข้อต่อสู้ของฝ่ายตรงข้ามในเรื่องของการตัดต่อภาพและเสียงได้ ถึงแม้กฎหมายอาญาจะมีบทกำหนดโทษเกี่ยวกับการแก้ไขพยานหลักฐานแล้วก็ตาม แต่ข้อต่อสู้ในเรื่องดังกล่าวก็สามารถประวิงคดีไปได้อีกระยะหนึ่ง และหากไม่สามารถติดตามพยานมาให้การในชั้นศาลได้ เพราะไม่ได้มีการสืบพยานไว้

ล่วงหน้าแล้ว อาจทำให้ผู้ต้องหารอดพ้นจากการรับโทษทางอาญา จึงเห็นได้ว่า การคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็ก นอกจากการออกพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน โดยเฉพาะแล้ว การสืบพยานไว้ล่วงหน้าในกรณีที่ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237 ทวิ จึงเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยคุ้มครองผู้เสียหายและพยานได้ เพราะการสืบพยานไว้ล่วงหน้าจะเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการติดตามและดำเนินคดีอย่างได้ผล และหากสามารถลงโทษผู้กระทำผิดได้ก็จะทำให้เด็กกล้าที่จะมาแจ้งความร้องทุกข์และให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่มากขึ้น เพราะเห็นถึงประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมที่สามารถปกป้องคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กได้

เนื่องจาก อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 1 ซึ่งได้ให้นิยามคำว่าเด็กไว้ว่า “เด็กหมายถึง มนุษย์ทุกคนที่อายุต่ำกว่าสิบแปดปีเว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้นตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กนั้น” จึงควรให้ครอบคลุมถึงพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

ส่วนในเรื่องของอายุเด็กที่ได้รับการคุ้มครองนั้น จากบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในระยะแรกมุ่งคุ้มครองเด็กอายุไม่เกินสิบห้าปี แต่เมื่อมีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาได้เปลี่ยนเป็นไม่เกินสิบแปดปีนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 1 ได้ให้นิยามคำว่าเด็กไว้ว่า “เด็กหมายถึง มนุษย์ทุกคนที่อายุต่ำกว่าสิบแปดปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้นตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กนั้น” จึงควรให้ครอบคลุมถึงพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ดังนั้นการที่พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนี้มุ่งให้ความคุ้มครองเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี จึงมีความสอดคล้องกับมาตรฐานสากล แต่เนื่องจากปริมาณคดีที่เกิดขึ้นมีจำนวนมากและการเปิดโอกาสให้เด็กร้องขอใช้ทีมสหวิชาชีพในการถามปากคำได้ด้วย ทำให้ปัญหาในด้านบุคลากรที่มีไม่พอจะเพียงพออยู่แล้ว เกิดผลกระทบต่องานประจำในหน้าที่อีกด้วย จึงควรได้กำหนดประเภทของคดีและอาจจะมีการอนุโลมอายุของเด็กในกรณีที่เด็กนั้นมีปัญหาทางด้านสมองซึ่งเติบโตช้ากว่าอายุจริงหรือกรณีผู้เสียหายมีอายุเกินสิบแปดปีแต่มีปัญหาทางด้านสุขภาพจิต ก็ควรกำหนดให้ทีมสหวิชาชีพเข้าร่วมในการถามปากคำด้วยทั้งนี้ต้องเฉพาะกรณีการถูกทำร้ายร่างกายและความคิดเกี่ยวกับเพศ เท่านั้น

5.6 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามข้อกำหนด

จากการที่พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) ได้บัญญัติให้การถามปากคำเด็กต้องกระทำใน “สถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก” และให้มี “บุคคลที่เด็กร้องขอ” เข้าร่วมในการถามปากคำนั้นด้วย และกำหนดให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือพนักงานอัยการที่เข้าร่วมในการถามปากคำอาจถูกผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็ก “ตั้งรังเกียจ” ได้รวมถึงการกำหนดไว้ว่า “ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่ง” ซึ่งมีเหตุอันควรไม่

อาจารย์นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันได้ ให้พนักงานสอบสวนถามปากคำเด็กโดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งอยู่ร่วมด้วยก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรบกวนบุคคลอื่นไว้ในสำนวน ซึ่งคำว่า “สถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก” “บุคคลที่เด็กร้องขอ” “ตั้งรังเกียจ” และ “ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่ง” ยังไม่มีการกำหนดนิยามของคำเหล่านี้ไว้เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ยึดถือเป็นแนวพิจารณา ดังนั้นในการปฏิบัติงานจึงมีหลายความคิดเห็นและยังไม่มีข้อยุติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณธรรมและความรู้ของแต่ละบุคคลที่ปฏิบัติงานจึงเป็นการไม่ยุติธรรมสำหรับผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กนัก

ในกรณีดังกล่าวผู้วิจัยมีความเห็นว่า สำหรับคำว่า “สถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก” อาจตีความหมายได้กว้าง ซึ่งในทางปฏิบัติอาจนำไปถามปากคำที่ใดก็ได้โดยอ้างว่าเป็นสถานที่ที่เหมาะสมแล้ว โดยหลักแล้วน่าจะหมายถึง สถานที่ที่มีใช้มีลักษณะเป็นทางการ หรือเหมือนห้องทำงานที่มีคนเดินพลุกพล่าน และควรเป็นห้องที่มีบรรยากาศที่เป็นมิตรหรือสร้างความรู้สึกรอบอุ้มแก่เด็ก เช่น อาจมีภาพวาดหรือตุ๊กตา หรือของเล่นอื่น ๆ ที่ไม่มากจนเกินไปนัก แต่ด้วยเหตุที่กฎหมายบัญญัติไว้ในมาตราเดียวกัน (มาตรา 133 ทวิ) ว่าให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำดังกล่าวซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยานด้วย จึงเป็นเรื่องที่ไม่อาจเลี่ยงการใช้สถานที่ในสถานีตำรวจได้ เพราะส่วนใหญ่เครื่องมือและอุปกรณ์ในการบันทึกภาพและเสียงจะถูกติดตั้งไว้ประจำห้องถามปากคำเด็ก แต่การสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นหรือเป็นมิตรกับเด็กก็สามารถทำได้ หากห้องดังกล่าวได้ถูกกำหนดให้เป็นห้องถามปากคำเด็กโดยเฉพาะ มิใช่ห้องอเนกประสงค์หรือห้องประชุม แต่โดยส่วนใหญ่แล้วสถานีตำรวจที่ไม่มีห้องสอบสวนเฉพาะคดีก็มักใช้ห้องประชุมหรือห้องสันตนาการของสถานีตำรวจแทน หรือห้องทำงานของนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ดังนั้นคำว่า “สถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก” ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ จะมีบรรยากาศที่เป็นมิตรกับเด็กเฉพาะในสถานีตำรวจที่มีห้องสอบสวนเฉพาะเท่านั้น แต่ในสถานีตำรวจแห่งอื่นนั้น ไม่อาจบอกได้ว่าเด็กได้รับการถามปากคำในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กเพียงใด ทั้งนี้เมื่อคำนึงถึงร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ เดิมทีนั้นได้กำหนดให้การสอบสวนกระทำโดยไม่ให้ปะปนกับผู้ใหญ่ แต่ในสภาพความเป็นจริงปัจจุบัน ทั้งพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา บุคคลที่เด็กร้องขอ และอาจมีทนายความด้วยต่างก็อยู่รวมในห้องเดียวกัน และก็ทำการถามปากคำและบันทึกภาพและเสียงไปพร้อมกันทั้งหมด และในบางครั้งก็จะมีทั้งคำถามของพนักงานอัยการและนักสังคมสงเคราะห์ปรากฏอยู่ในเทปบันทึกภาพตลอด ในขณะที่ความมุ่งหมายของการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้เด็กกล้าที่จะให้การ โดยมีนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา และบุคคลที่เด็กร้องขอ เท่านั้นที่จะอยู่ในห้องถามปากคำเด็ก ส่วนพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนจะต้องทำการบันทึกและถามคำถามผ่านนักจิตวิทยาอยู่อีกห้องหนึ่ง ซึ่งสามารถมองเห็นเด็กและนักสังคมสงเคราะห์ฯ ได้ตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรได้มีการกำหนดนิยาม

ของคำว่า “สถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก” ไว้เพื่อให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีคำสั่งไปยังผู้ปฏิบัติงานให้ยึดถือเป็นแนวทาง โดยให้คำนึงถึงสภาพความเป็นจริงที่สามารถจัดทำได้ในภาวะปัจจุบัน ส่วนในอนาคตหากได้มีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอและทั่วถึงสำหรับการทำห้องสอบปากคำเด็กและห้องชี้ตัวแล้ว คงลดปัญหาในทางปฏิบัติลงได้ในระดับหนึ่ง

สำหรับคำว่า “บุคคลที่เด็กร้องขอ” กฎหมายกำหนดเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กที่จะมีผู้ที่ตนเองใกล้ชิดและมีความรู้สึกอบอุ่น ไว้วางใจได้ สามารถเข้าร่วมฟังการถามปากคำ เพื่อไม่ให้เด็กรู้สึกโดดเดี่ยวไม่กล้าให้การและยังได้กำหนดให้มีนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาช่วยในการถามปากคำเด็กอีกด้วยเมื่อดูจากความมุ่งหมายดังกล่าวแล้ว “บุคคลที่เด็กร้องขอ” จึงควรจะเป็นบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ญาติของเด็ก หรือบุคคลที่เด็กให้ความเคารพนับถือและไว้วางใจ หรือเป็นบุคคลที่เด็กอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูมาโดยตลอด ซึ่งจะเป็นบุคคลที่มีความเข้าใจในตัวเด็ก เพราะรู้ซึ่งถึงพฤติกรรมและได้คลุกคลีกันมานานด้วยเหตุผลในการหาผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเด็กให้เข้าร่วมฟังการถาม ปากคำ โดยกฎหมายระบุเปิดช่องให้เป็น “บุคคลที่เด็กร้องขอ” แล้ว ดังนั้น “บุคคลที่เด็กร้องขอ” ตามข้อบัญญัติของกฎหมาย จึงไม่ควรเป็นทนายความ หรือบุคคลใดก็ได้ตามที่เด็กเรียกร้อง เพราะมีฉะนั้นหากเด็กประสงค์จะให้ทนายความ หรือดาราที่ตนชื่นชอบเข้าร่วมฟังการถามปากคำ ก็จะทำให้พนักงานสอบสวนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ เนื่องจากบุคคลที่เด็กอ้างถึงไม่ได้มีความสัมพันธ์หรือรู้จักตัวเด็กมาก่อน การติดต่อประสานงานเพื่อให้มาร่วมฟังการถามปากคำอาจเกิดขึ้นได้ยากมาก แต่ถ้าหากเด็กต้องการให้ทนายความเข้าฟังการถามปากคำของคน ในกรณีนี้ผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กก็สามารถทำได้ ถ้าทนายความผู้นั้นเป็นญาติหรือบุคคลที่ใกล้ชิดตามความเป็นจริง แต่การเข้าร่วมฟังการถามปากคำนั้นทนายความจะเข้าไปร่วมฟังได้ในฐานะ “บุคคลที่เด็กร้องขอ” เท่านั้น จะแสดงตนเป็นที่ปรึกษากฎหมายและคัดค้านการถามปากคำของพนักงานสอบสวนหรือการจดบันทึกของพนักงานสอบสวนอย่างใดๆไม่ได้ คงมีหน้าที่ร่วมฟังการถามปากคำเท่านั้น สิ่งที่นอกเหนือจากนี้ไม่อาจกระทำได้

ดังนั้นควรได้มีการกำหนดนิยามคำว่า “บุคคลที่เด็กร้องขอ” ให้มีความหมายถึง บิดามารดา ญาติ ผู้ปกครอง ผู้ให้การอุปการะเลี้ยงดู หรือครูอาจารย์ที่เด็กมีความใกล้ชิดและไว้วางใจ หากบุคคลที่กล่าวมาข้างต้นมีอาชีพทนายความ ก็สามารถเข้าฟังการถามปากคำได้แต่ต้องอยู่ในฐานะของ “บุคคลที่เด็กร้องขอ” เท่านั้น จะแสดงตนเป็นที่ปรึกษากฎหมายหรือแย้งคำถามของพนักงานสอบสวนไม่ได้

ส่วนกรณีที่เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กสามารถ “ตั้งรังเกียจ” นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือพนักงานอัยการได้นั้น ในทางปฏิบัติยังมีปัญหาอีกมาก ซึ่งหากมีการตั้งคำถามผ่านเด็กต่อหน้าพนักงานอัยการหรือนักสังคมสงเคราะห์ว่าจะตั้งรังเกียจบุคคลทั้งสองหรือไม่แล้ว โดยพฤติกรรมของเด็กไทยไม่กล้าที่จะพูดความจริง เพราะความเคารพในผู้

อาวุธหรือผู้ใหญ่ยังคงมีอยู่ในอุปนิสัยที่ถูกเลี้ยงดูมา แต่จะเล็ง โดยการ ไม่ให้ความร่วมมือในการตอบคำถาม เช่น การเฉยเมย การมองหน้าพนักงานอัยการหรือนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา ก่อนที่จะให้คำตอบและอาจจะไม่ตอบคำถาม การร้องไห้หาบิดามารดาหรือแสดงอาการหวาดกลัว เป็นต้น ซึ่งอาการเหล่านี้ของเด็กเป็นหน้าที่ของผู้ร่วมปฏิบัติงานควรจะพึงสังเกตเห็นได้ ดังนั้นการถามเด็กเรื่อง “ตั้งรังเกียจ” จึงไม่จำเป็นที่จะต้องให้เด็กเป็นผู้ตอบคำถามด้วยตนเอง แต่ควรสังเกตได้จากพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกมาให้เห็นขณะถามปากคำ เมื่อเด็กไม่ให้ความร่วมมือหรือไม่ยอมตอบคำถามจึงเป็นหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาในการเข้าไปให้ความช่วยเหลือเด็ก แต่ถ้าในวันดังกล่าวไม่สามารถถามปากคำได้ ทั้งที่เด็กไม่ได้ตอบว่า “ตั้งรังเกียจ” ก็ตาม ก็เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะประเมินสถานการณ์หากเห็นว่าเพื่อประโยชน์แก่ตัวเด็กจำเป็นต้องหมายการถามปากคำใหม่อีกครั้ง พนักงานสอบสวนก็ต้องกระทำการนัดหมายใหม่และแก้ไขจุดบกพร่อง

อีกนัยหนึ่ง คำว่า “ตั้งรังเกียจ” อาจเทียบเคียงกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หมวด 2 การคัดค้านผู้พิพากษา มาตรา 11 ซึ่งกำหนดให้ผู้พิพากษาคนใดคนหนึ่งศาลนั้นอาจถูกคัดค้านได้ ในเหตุใดเหตุหนึ่ง คือ ถ้าผู้พิพากษานั้นมีผลประโยชน์ได้เสียเกี่ยวข้องกับคดีนั้น ถ้าเป็นญาติเกี่ยวข้องกับคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งคือว่า เป็นบุพการี หรือผู้สืบสันดานไม่ว่าชั้นใดๆ หรือเป็นพี่น้องหรือลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงภายในสามชั้น หรือเป็นญาติเกี่ยวพันทางแต่งงานนับได้เพียงสองชั้น หรือเป็นผู้ที่ได้ถูกอ้างเป็นพยาน โดยที่ได้อ้างได้รู้ได้เห็นเหตุการณ์ หรือโดยเป็นผู้เชี่ยวชาญมีความรู้เป็นพิเศษเกี่ยวข้องกับคดีนั้น หรือถ้าได้เป็นหรือเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้แทน หรือได้เป็นทนายความของกลุ่มความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาแล้ว ถ้าได้เป็นผู้พิพากษานั่งพิจารณาคดีเดียวกันนั้นในศาลอื่นมาแล้ว หรือเป็นอนุญาโตตุลาการมาแล้ว ถ้ามีคดีอีกเรื่องหนึ่งอยู่ในระหว่างพิจารณาซึ่งผู้พิพากษานั้นเอง หรือภริยา หรือญาติทางสืบสายโลหิตตรงขึ้นไป หรือตรงลงมาของผู้พิพากษานั้นฝ่ายหนึ่ง พิพาทกับคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือภริยา หรือญาติทางสืบสายโลหิตตรงขึ้นไป หรือตรงลงมาของกลุ่มความฝ่ายนั้นอีกฝ่ายหนึ่ง หรือถ้าผู้พิพากษานั้นเป็นเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ หรือเป็นนายจ้างของกลุ่มความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ได้กำหนดไว้ว่า วิธีพิจารณาข้อใดซึ่งประมวลกฎหมายนี้มีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้เมื่อพิจารณาคำว่า “ตั้งรังเกียจ” ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคสาม แล้วไม่มีข้อกำหนดที่ชัดเจนจึงน่าจะเทียบเคียงกับการคัดค้านผู้พิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้ โดยในการถามปากคำเด็กเมื่อเด็กไม่กล้าพูดความจริงต่อหน้าพนักงานอัยการหรือนักสังคมสงเคราะห์ พนักงานสอบสวนอาจจะสอบถามเด็กโดยลำพัง เมื่อเด็กไม่ต้องการให้มีการถามปากคำในต่อหน้าบุคคลดังกล่าวจะด้วยเหตุใดก็ตามเช่น หวาดกลัวพนักงานอัยการหรือนักสังคม

สงเคราะห์ หรือเมื่อบุคคลที่เด็กร้องขอซึ่งนั่งฟังการถามปากคำอยู่ด้วยได้แจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบ ว่า พนักงานอัยการหรือนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาเป็นญาติหรือเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับคู่กรณี หรืออาจเป็นเหตุอื่นที่พอจะเทียบเคียงได้กับเหตุในการคัดค้านผู้พิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 11 พนักงานสอบสวนก็อาจต้องยุติการถามปากคำและพิจารณาดำเนินการตามความประสงค์ของเด็ก

ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การให้นิยามคำว่า “ตั้งรังเกียจ” ควรได้ให้ความหมายทั้งสองนัยที่กล่าวมาข้างต้น คือ ทั้งจากการสังเกตของผู้ปฏิบัติงานเองและเทียบเคียงกับเหตุตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 11

ส่วนคำว่า “กรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่ง” ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ไม่ได้ให้นิยามไว้เช่นกัน ผู้เขียนจึงเห็นว่าน่าจะเทียบเคียงกับคำว่า “สุดวิสัย” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (มาตรา 8) ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า คำว่า “เหตุสุดวิสัย” หมายความว่า เหตุใดๆ อันจะเกิดขึ้นก็ดี จะให้ผลพิบัติก็ดี เป็นเหตุที่ไม่อาจป้องกันได้ แม้ทั้งบุคคลผู้ต้องประสบหรือใกล้จะต้องประสบเหตุนั้น จะได้จัดการระมัดระวังตามสมควร อันพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะและภาวะเช่นนั้น เมื่อเทียบเคียงกับการถามปากคำเด็กในคดีอาญาแล้ว จำเป็นที่ต้องยึดถือเด็กเป็นหลักว่า หากในวันดังกล่าวเด็กได้แจ้งความประสงค์ไว้แล้วว่าไม่อาจมาให้ปากคำได้ในวันอื่นๆ และการที่ต้องรอให้พนักงานอัยการ หรือนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยามาพร้อมกัน อาจจะไม่สามารถสอบปากคำเด็กได้ หรือเห็นว่าเด็กมีช่วงความจำสั้น หากยิ่งรอช้าอาจจะไม่ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่คดี หรือเห็นว่าเด็กอยู่ในภาวะที่เสี่ยงอาจถึงแก่ชีวิตได้แต่ยังมีสติพอที่จะให้การได้ เมื่อพนักงานสอบสวนพิจารณาแล้วเห็นว่าหากรอการนัดหมายทุกฝ่ายจะยิ่งทำให้ล่าช้า หรือมีเหตุอื่นที่เกิดขึ้นโดยปัจจุบันทันด่วน ซึ่งไม่อาจรอบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ พนักงานสอบสวนก็สามารถดำเนินการถามปากคำได้เลย และบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอได้ไว้ในสำนวนการสอบสวนตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ ส่วนการที่ได้นัดหมายนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์และพนักงานอัยการไว้แล้ว และเมื่อถึงเวลาที่ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กมาตามนัด แต่นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาหรือพนักงานอัยการคนใดคนหนึ่งได้โทรศัพท์มาแจ้งขอเลื่อนนัดเนื่องจากติดราชการด่วนก็ควรให้เด็กหรือบุคคลที่เด็กร้องขอเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะให้มีการถามปากคำโดยไม่มีบุคคลเหล่านั้นหรือไม่ หากเด็กยืนยันความประสงค์ที่จะให้ถามปากคำในวันดังกล่าวโดยไม่จำเป็นต้องมีผู้ที่โทรศัพท์มาแจ้งขอเลื่อนนัด ก็เป็นสิทธิของเด็กที่พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการตามที่เด็กแจ้งความประสงค์ จากนั้นจึงค่อยบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอได้ไว้ในสำนวนการสอบสวน

ในขณะที่นักกฎหมายบางท่านเห็นว่า “กรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่ง” ต้องดูที่เหตุจำเป็นของเด็กเป็นสำคัญมิใช่ดูที่เหตุของเจ้าพนักงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากเห็นว่าเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับนี้ ต้องการที่จะให้มี

การถามปากคำเด็ก โดยมีบุคคลต่างๆ อยู่พร้อมกัน แต่ไม่จำเป็นต้องนั่งอยู่กับเด็กในห้องเดียวกัน พร้อมกันทุกคนมากกว่าจะมีเจตนาธรรมเนียมที่จะให้เจ้าพนักงานใช้ข้อยกเว้นทางกฎหมายดังกล่าวยกขึ้นเป็นข้ออ้างในกรณีที่ไม่สามารถมีบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดมาร่วมถามปากคำเด็กพร้อมกันได้ เนื่องจากเหตุจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งของตัวเจ้าพนักงานเองอีกประการหนึ่ง ท่านที่เข้าร่วมในการประชุมของกรรมการวิสามัญของสภาผู้แทนราษฎรครั้งพิจารณากฎหมายฉบับนี้ได้ให้ข้อมูลว่า เหตุที่มีการเดิมคำว่า “เร่งด่วนอย่างยิ่ง” ต่อท้ายคำว่า “เหตุจำเป็น” ก็เนื่องจากคณะกรรมการฯ ไม่ต้องการให้พนักงานสอบสวนยกข้ออ้างเหตุจำเป็นขึ้นอ้าง เพื่อจะได้ไม่ต้องรอให้เจ้าพนักงานอื่นมาพร้อมกันในการถามปากคำเด็ก อันจะทำให้ถือเป็นประเพณีปฏิบัติในการถามปากคำเด็กเมื่อมีการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว

นอกจากนี้ยังมีปัญหาในการปฏิบัติอีกว่า การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 124 วรรคสอง ได้กำหนดให้นำมาตรา 133 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การจดบันทึกคำร้องทุกข์ในคดีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีด้วย ปัจจุบันเมื่อมีผู้มาแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนก็จะนัดสอบปากคำและบันทึกคำให้การไว้แล้วจึงให้ลงประจำวันไว้เป็นหลักฐาน ดังนั้นเมื่อมีการแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน ในคดีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี เมื่อพนักงานสอบสวนได้นัดหมายพนักงานอัยการ นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา และบุคคลที่เด็กร้องขอเพื่อทำการถามปากคำ พร้อมกับจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องไว้แล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการรับคำร้องทุกข์และถามปากคำเด็กไว้แล้วตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในคราวเดียวกัน เนื่องจาก คำร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “คำร้องทุกข์” หมายความว่า การที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่ามีผู้กระทำความผิดขึ้นจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และการกล่าวหาเช่นนั้นได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ ดังนั้น คำร้องทุกข์ตามมาตรา 2 (7) จึงไม่มีแบบแต่อย่างใด และการร้องทุกข์ไม่จำเป็นต้องระบุให้ชัดแจ้งว่าเป็นการร้องทุกข์ แม้พนักงานสอบสวนจะยังไม่ลงบันทึกประจำวันก็เป็นการร้องทุกข์แล้ว การที่ผู้เสียหายให้การต่อพนักงานสอบสวนในฐานะผู้เสียหาย การให้การดังกล่าวก็เพื่อเอาผู้กระทำความผิดมาลงโทษ คำให้การของผู้เสียหายถือว่าเป็นคำร้องทุกข์โดยชอบได้ ดังนั้นคำพิพากษาฎีกาที่ 2100/2497, 1641/2514, และ 2371/2522

ฎ.ที่ 2100/2497³ เด็กหญิงอายุ 15 ปี ถูกข่มขืนกระทำชำเรากับผู้ปกครองซึ่งมิใช่บิดา ได้ให้การกับพนักงานสอบสวนในฐานะผู้เสียหาย ถือได้ว่าเป็นการร้องทุกข์แล้ว

ฎ.ที่ 1641/2514⁴ คำให้การของเด็กหญิงผู้เสียหายอายุ 14 ปี ที่พนักงานสอบสวนบันทึกรายละเอียดแห่งการกระทำของผู้กระทำความผิดไว้ และในตอนท้ายคำให้การมีข้อความว่า

³คำพิพากษาฎีกาที่ 2100/2497.

ได้มาร้องทุกข์มอบคดีให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดในข้อหากระทำอนาจารต่อผู้เสียหาย ถือได้ว่าเป็นคำร้องทุกข์ตามกฎหมายแล้ว

ฎ.ที่ 2371/2522⁵ คำร้องทุกข์ซึ่งผู้เสียหายแจ้งต่อพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนยังไม่ได้ลงบันทึกประจำวันก็เป็นคำร้องทุกข์แล้ว

การที่ผู้เสียหายมีหนังสือร้องเรียนไปยังเจ้าพนักงานตำรวจขอให้ดำเนินคดีกับจำเลยก็เป็นการร้องทุกข์แล้ว

ฎ.ที่ 244/2507⁶ (ประชุมใหญ่) ในกรณีความผิดอันยอมความได้ผู้เสียหายได้ทำหนังสือร้องเรียนต่อผู้บังคับการกองปราบปราม กองสอบสวนกลาง ขอให้ดำเนินคดีกับจำเลย การกระทำเช่นนั้นถือได้ว่าเป็นการร้องทุกข์แล้ว

นอกจากนี้ในเรื่องการร้องทุกข์ ผู้เยาว์ซึ่งเป็นผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนได้โดยไม่ต้องให้ผู้แทน โดยชอบธรรมจัดการแทนได้ดังนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 214/2494, 1982/2494

ฎ.ที่ 214/2494⁷ หญิงผู้เยาว์อายุ 17-18 ปี มีอำนาจร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานด้วยตนเองในความคิดเกี่ยวกับเพศ ซึ่งตนเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงได้

ฎ.ที่ 1982/2494⁸ หญิงผู้เยาว์อายุ 18 ปี ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน โดยไม่ต้องให้ผู้แทนโดยชอบธรรมลงลายมือชื่อในการร้องทุกข์ด้วยก็ได้

ด้วยเหตุที่ในทางปฏิบัติ การจดบันทึกคำร้องทุกข์ของผู้เสียหาย พนักงานสอบสวนจะสอบสวนปากคำของผู้เสียหายในทันทีดังนั้นเมื่อผู้เสียหายอายุไม่เกินสิบแปดปีและคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สามปีขึ้นไปหรือในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่ถึงสามปีและผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กร้องขอหรือในคดีทำร้ายร่างกายเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีการจดคำร้องทุกข์ตามมาตรา 124 ก็คือการดำเนินการตามมาตรา 133 ทวิ นั่นเอง

5.7 ปัญหาอื่นๆ

ส่วนปัญหาข้อปลีกย่อยอื่น ๆ เช่น

⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 1641/ 2514.

⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 2371/2522.

⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 244/2507.

⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 214/2494.

⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 1982/2494.

ปัญหาการเดินทาง ขานพาหนะและเครื่องมือสื่อสาร เป็นเรื่องที่ต้นสังกัดของบุคลากรที่เกี่ยวข้องตามหน่วยงานนี้จะต้องหาทางแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ โดยต้องคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นหลัก

ปัญหาช่วงเวลาในการปฏิบัติงาน เนื่องจากการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นการทำงานตลอด 24 ชั่วโมง โดยการจัดเป็นเวรยาม ดังนั้นจึงไม่อาจทราบได้แน่ชัดว่าจะมีการแจ้งความร้องทุกข์หรือการจับผู้ต้องหาที่เป็นเด็กมาในเวลาใด ยิ่งในกรณีของผู้ต้องหาซึ่งถูกจำกัดด้วยระยะเวลา 24 ชั่วโมงในการส่งตัวเข้าสถานพินิจด้วยแล้วจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่พนักงานสอบสวนผู้นั้นจำต้องกระทำนอกเวลาราชการ ซึ่งในเรื่องของช่วงเวลาการปฏิบัติงาน หากมีความจำเป็นที่พนักงานสอบสวนไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมสอบปากคำพร้อมกันได้แล้ว จะถือว่ากฎหมายได้เปิดช่องไว้ให้แล้วใน มาตรา 133 ทวิ วรรค ห้า โดยให้บันทึกเหตุที่ไม่อาจรอไว้ในสำนวน อันถือว่าเป็น “กรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่ง” ได้หรือไม่

ปัญหาการประสานขอ นักสังคมสงเคราะห์ และนักจิตวิทยา เข้าร่วมในการพิจารณาคดีในชั้นสอบสวน

การที่พนักงานสอบสวนมักติดต่อประสานงานกับพนักงานอัยการและทนายความก่อนที่จะติดต่อขอ นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยานั้นเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในระยะแรก ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่บุคคลทั้งพนักงานอัยการและทนายความ เป็นผู้ที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมอยู่แล้ว ในขณะที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เพิ่งเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมโดยมีกฎหมายรองรับเมื่อไม่นานมานี้ ซึ่งไม่ใช่ปัญหาใหญ่เพราะขณะนี้เป็นที่ทราบกันอยู่ทั่วไปแล้วว่า นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาขาดแคลน ประกอบกับขณะนี้ในส่วนของนักสังคมสงเคราะห์และพนักงานอัยการต่างก็มีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานขอบุคคลเข้าร่วมคุ้มครองเด็กขึ้นแล้วปัญหาดังกล่าวคงจะหมดไปในไม่ช้า

ส่วนปัญหาในเรื่องพนักงานสอบสวนบางสถานี ใช้คำพูดไม่สุภาพ เป็นเรื่องความบกพร่องในตัวบุคคล โดยอาจแจ้งต้นสังกัดให้ทราบเพื่อพิจารณาทางวินัย

คำตอบแทน บุคคลที่จะได้คำตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายนี้คือ ทนายความ และนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา โดยทนายความได้ รับเงินคำตอบแทนจาก สภาทนายความ ส่วนนักสังคมสงเคราะห์ กำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเป็นผู้จ่าย (ป.วิอาญา มาตรา 12 ทวิ) และล่าสุดได้มีการแจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบถึงแบบขอรับคำตอบแทนของนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ทุกสถานีตำรวจแล้ว แต่ยังคงอยู่ในระหว่างการ

รองบประมาณ ดังนั้นในระบายนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์จะยังไม่ได้รับค่าตอบแทนจนกว่าจะเบิกได้ตามระเบียบ

ในขณะที่พนักงานอัยการ ได้มีข้อเสนอแนะว่าควรกำหนดค่าตอบแทนให้แก่พนักงานอัยการเป็นรายคดี เนื่องจากในบางครั้งมีการสอบสวนนอกเวลาราชการและในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์

พนักงานสอบสวน เป็นบุคคลที่ถูกกำหนดให้มีภาระหน้าที่เพิ่มขึ้นมากกว่าทุกฝ่ายในที่นี้ และที่ยิ่งกว่านั้นคือการใช้จ่ายเงินเดือนส่วนตัว ซึ่งมีจำนวนน้อยที่สุดในสายงานกระบวนการยุติธรรม มาเป็นค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์ เช่น ม้วนวิดีโอ ค่าจ้างช่างบันทึกภาพ ค่าเครื่องดื่มแก่ผู้ร่วมงานฯ โดยที่ไม่ค่าตอบแทนใดเลย จึงเห็นควรกำหนดค่าตอบแทนให้แก่พนักงานสอบสวนด้วยเช่นเดียวกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ลักษณะบรรยายสภาพปัญหา กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ข้อเสนอแนะ สถานการณ์ ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กในชั้นสอบสวน ซึ่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาไม่ได้อาศัยสถิติตัวเลขเป็นหลักในการพิจารณา จะใช้การคิดวิเคราะห์หาเหตุผลภายใต้แนวความคิดทางกฎหมายและทฤษฎีทางสังคมวิทยา จิตวิทยาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจากการศึกษาพบว่า

กรณีที่เกิดตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดทางเพศหรือการถูกทำร้ายในด้านต่างๆล้วนมีผลกระทบต่อสภาพจิตใจและอารมณ์ของเด็กอย่างรุนแรง แต่การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานประกอบการพิจารณาคดีอาญาในปัจจุบันกลับเน้นที่การรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษเท่านั้น ส่วนบทบาทในการดำเนินการเพื่อให้เกิดการปกป้องคุ้มครอง พี่นฟูและกินเด็กผู้เสียหายนั้นให้กลับคืนสู่สังคมอย่างปกติและปลอดภัยกลับมีน้อย ประกอบกับหลักการดำเนินคดีอาญานั้นเน้นตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในฐานะเป็นประธานในคดีไม่คำนึงถึงสภาวะหรือสวัสดิภาพของผู้เสียหายเท่าที่ควร นอกจากนี้การดำเนินการสอบสวนของพนักงานสอบสวนไม่มีการจัดให้บุคคลากรในหน่วยงานได้รับการฝึกฝนให้มีความชำนาญอย่างแท้จริงในการสอบสวนคดีเด็กโดยเฉพาะหรือให้มีการประสานงานในระหว่างผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น แพทย์ นักจิตวิทยาเด็ก นักสังคมสงเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ในด้านการให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในการรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน เพื่อผลในการจัดทำรายงานความเสียหายทางร่างกายและจิตใจที่เกิดกับเด็กตลอดจนผลต่อเนื่องในอนาคต เป็นต้น เพื่อให้ศาลหรือหน่วยงานอื่นในกระบวนการยุติธรรมได้ใช้ประกอบการพิจารณาดำเนินคดีอื่นจะส่งผลให้การพิจารณาคดีเกิดความเป็นธรรมและสามารถหามาตรการคุ้มครองเด็กผู้เสียหายอย่างแท้จริง

เมื่อประเทศไทยได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้มีกระบวนการถามปากคำและสืบพยานเด็กมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับ มาตรฐานตาม ข้อ 12 แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 และบทบัญญัติในมาตรา 4 53 และ 244 วรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 แล้ว แต่ในการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 โดยเฉพาะในชั้นสอบสวนยังไม่สามารถบังคับใช้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลได้ อันเนื่องมาจากกระบวนการดังกล่าวยังเป็นเรื่องใหม่ และกฎหมายที่

บัญญัติไว้ยังไม่ครอบคลุมวิธีการปฏิบัติของแต่ละหน่วยงานให้มีความชัดเจนเพียงพอ ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา ดังนี้

1. ให้ภาครัฐได้จัดสรรงบประมาณในการจัดทำห้องถามปากคำเด็กที่เป็นส่วนสำคัญ และเป็นสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก มีอุปกรณ์เครื่องมือที่ได้มาตรฐานและงบประมาณที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานในแต่ละศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีของแต่ละกองบังคับการตำรวจนครบาล (1-9) เนื่องจากการแก้ไขพระราชบัญญัติดังกล่าวก็เพื่อให้การถามปากคำแยกกระทำเป็นส่วนสำคัญในสถานที่ที่เหมาะสม ดังนั้นสถานที่จึงเป็นสิ่งสำคัญในการปฏิบัติงาน หากสามารถจัดทำได้ในแต่ละกองบังคับการ ห้องถามปากคำเด็กดังกล่าวก็จะเป็นประโยชน์แก่พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจแห่งอื่นที่สังกัดอยู่ในกองบังคับการนั้นด้วย ทั้งนี้ควรได้จัดทำห้องถามปากคำในลักษณะที่มีความสมบูรณ์ และมีอุปกรณ์ในการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง โดยจัดให้มีห้องถามปากคำเด็กจำนวน 2 ห้อง ซึ่งห้องแรกควรจัดให้มีบรรยากาศที่เป็นมิตรกับความรู้สึกของเด็ก (Child Friendly Atmosphere) ลักษณะห้องต้องไม่เป็นทางการ มีอุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงที่ติดตั้งซ่อนไว้ เพื่อที่จะให้เด็กและนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาได้พูดคุยกับเด็กในห้องนี้ในขณะที่อีกห้องหนึ่งเป็นห้องที่พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการที่มาร่วมถามปากคำเด็กอยู่จึงควรเป็นห้องที่พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการสามารถมองเห็นผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กและนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาได้ตลอดเวลา แต่ถ้าหากไม่สามารถจัดห้องให้มีการมองเห็นห้องถามปากคำเด็กได้ตลอดก็ควรจัดให้มีการถ่ายทอดโทรทัศน์วงจรปิดมายังห้องที่พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการอยู่ และต้องมีเครื่องมือสื่อสารที่สามารถติดต่อหรือตั้งคำถามผ่านนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาได้ เพื่อที่พนักงานสอบสวนจะได้จัดทำบันทึกคำให้การที่มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับภาพและเสียงที่บันทึกไว้ และควรจัดให้มีการจัดตั้งศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีขึ้นอย่างน้อยจังหวัดละ 1 แห่ง เพื่อเป็นศูนย์กลางในการทำงาน และควรได้จัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมกับปริมาณคดีในแต่ละท้องที่ เพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน และเป็นการลดขั้นตอนในการเดินทางของผู้ที่มาร่วมสอบปากคำด้วย

สำหรับพื้นที่ใดที่กรมประชาสงเคราะห์ได้จัดเตรียมห้องไว้แล้วและได้เสนอให้ใช้เป็นศูนย์ในการสอบปากคำเด็กไว้แล้ว เช่น กองบังคับการตำรวจนครบาล 1 ก็ให้ใช้สถานที่แห่งนั้นต่อไป เพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณและนางงบประมาณไปจัดสร้างให้แก่พื้นที่อื่นต่อไป

ทั้งนี้ในการทำงานเพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุด ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี ที่จัดตั้งขึ้นทั้งในแต่ละกองบังคับการตำรวจนครบาล และในตำรวจภูธรจังหวัดนั้น ควรเป็นศูนย์เฉพาะที่มีกำลังพล ตั้งแต่ชั้นประทวนถึงชั้นสัญญาบัตร เพื่อทำหน้าที่ในศูนย์แห่งนี้มีบันทึกประจำวันธุรการของศูนย์ โดยเฉพาะมีระเบียบการทำงานภายในศูนย์ที่เอื้ออำนวยต่อการคุ้มครองสิทธิเด็กและสตรี เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสอบสวนซึ่งประจำอยู่ในแต่ละศูนย์นั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีความสมัคร

ใจและผ่านการฝึกอบรมสำหรับการถามปากคำเด็ก พูดคุยกับเด็ก โดยไม่จำเป็นจะต้องเป็นเจ้าหน้าที่ ตำรวจหญิงทั้งหมดอาจจะเป็นเพศชายที่มีความละเอียดอ่อนพอและพร้อมที่จะทำงานเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กก็ได้ และในการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจคนอื่นๆ (ที่ไม่ใช่พนักงานสอบสวน) เพื่อประจำศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีก็ควรเป็นบุคคลที่สมัครใจและพร้อมที่จะทำงานด้านเด็ก และเมื่อใดที่มีการแต่งตั้งโยกย้ายกำลังพลในศูนย์ฯออกนอกหน่วยงานแล้ว ก็ควรได้มีคำสั่งแต่งตั้งเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับความเป็นจริง

นอกจากนี้แล้ว สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรได้จัดให้มีการฝึกอบรมการถามปากคำเด็กแก่พนักงานสอบสวนทุกคน เพื่อให้เข้าใจถึงเจตนารมณ์ในการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับนี้ และจัดให้เป็นวิชาหนึ่งที่ต้องผ่านการฝึกอบรมก่อนที่จะออกมาฝึกงานหรือบรรจุแต่งตั้งเป็นพนักงานสอบสวนในท้องที่ใดท้องที่หนึ่ง อันจะช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ดีของพนักงานสอบสวนในการปฏิบัติต่อเด็ก และกำชับให้ผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญและใส่ใจในสิทธิของเด็กตามกฎหมายฉบับนี้ด้วย

2. กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขควรได้เร่งผลิตบุคลากรนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ให้มากเพียงพอกับปริมาณคดีที่เกิดขึ้น และควรอยู่กระจายไปทั่วทุกพื้นที่ในประเทศไทย ในกรณีที่ไม่สามารถจัดหาบุคลากรที่มีคุณสมบัติดังเช่นที่กฎกระทรวงกำหนดไว้ได้ในบางพื้นที่เห็นควรได้มีการพิจารณาสรรหาบุคคลที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงมากที่สุด โดยใช้ระบบการตรวจสอบหรือพิจารณาเป็นการเฉพาะราย ซึ่งอาจเป็นครู หรือ พยาบาลที่ทำงานเกี่ยวกับเด็ก และมีความสมัครใจที่จะเข้าฝึกอบรมและขึ้นทะเบียนไว้กับกระทรวงยุติธรรม อันจะเป็นการช่วยแก้ไขปัญหาคความไม่เพียงพอของนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาได้ส่วนหนึ่งโดยกำหนดให้ได้รับค่าตอบแทนเช่นเดียวกันกับ นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา

ทั้งนี้ เนื่องจากการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นการทำงานตลอดเวลา 24 ชั่วโมง และเป็นการไม่แน่นอนว่าจะมีการถามปากคำเด็กในเวลาใด เพราะไม่อาจทราบได้ว่าจะมีการผู้เสียหายที่เป็นเด็กมาแจ้งความร้องทุกข์ในเวลาใด การที่พนักงานสอบสวนต้องรอให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์มาร่วมถามปากคำด้วยทุกกรณีจะสามารถทำได้ถ้าผู้เสียหายที่เป็นเด็กนั้นพร้อมจะมาให้ปากคำในวันที่นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาพร้อม แต่หากไม่สามารถรอได้ก็เป็นเหตุจำเป็นที่พนักงานสอบสวนจะต้องอาศัยข้อกฎหมาย “ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่ง” ที่ไม่อาจรอได้และบันทึกการถามปากคำเด็กนั้นพร้อมกับบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอไว้ในสำนวนการสอบสวน ด้วยเหตุนี้การที่บางจังหวัดมีนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาที่ขึ้นทะเบียนกับกระทรวงยุติธรรมไว้แล้วเพียงแค่ 1-3 คนย่อมไม่สัมพันธ์กับปริมาณคดีที่เกิดขึ้นและไม่ครอบคลุมถึงทุกพื้นที่ในแต่ละจังหวัดได้และทำให้ต้องมีการเดินทางไประหว่างพื้นที่อีกด้วย การเร่งผลิตบุคลากรหรือหาวิธีการแก้ไขในเบื้องต้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่หน่วยงานซึ่งรับผิดชอบจะต้องเร่งดำเนินการ โดยด่วน เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิ

เด็กเป็นไปอย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ในประเทศไทย ส่วนการจะลดขั้นตอนการเดินทางในต่างจังหวัดได้นั้น จะต้องจัดให้มีศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กฯ ขึ้นในแต่ละจังหวัดและมีทั้งพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา มาเข้าเวรในแต่ละวันเพื่อปฏิบัติหน้าที่ เมื่อมีเหตุเกิดขึ้นเกี่ยวกับเด็กก็ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ดำเนินการส่งตัวเด็กเข้ามายังศูนย์ฯ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่เข้าเวรอยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไป แม้จะเป็นภาระที่เพิ่มสำหรับพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบส่วนในการจัดส่งตัวเด็กมายังศูนย์ฯ แต่การที่ส่งมาในสถานที่ที่มีความพร้อมทั้งด้านสถานที่ อุปกรณ์และบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะด้านก็เป็นช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงานของพนักงานสอบสวนผู้นั้นด้วยเช่นเดียวกัน

3. ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรได้มีการจัดทำข้อตกลงระหว่างหน่วยงานและมีรูปแบบการทำงานที่ชัดเจน ทั้งในส่วนของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา ทนายความ โดยให้แต่ละหน่วยงานข้างต้นได้กำหนดเป็นบันทึกข้อตกลงร่วมกัน และให้ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานตั้งแต่ขั้นต้นเป็นไปด้วยความราบรื่น ข้อตกลงดังกล่าวอาจอยู่ในรูปของ Protocol ระเบียบ หรือ คู่มือปฏิบัติ

ข้อตกลงดังกล่าวจะต้องปรากฏรายละเอียดตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการเตรียมสถานที่บันทึกภาพและเสียง ควรมีการบอกให้เด็กทราบก่อนหรือไม่ในการบันทึกภาพและเสียง บุคคลที่ควรอยู่กับเด็กในขณะสอบปากคำ ก่อนสอบปากคำนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา ต้องสร้างความคุ้นเคยกับเด็กก่อน ก่อนบันทึกภาพและเสียง พนักงานสอบสวนจะต้องพูดคุยประเด็นปัญหาให้นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาทราบถึงข้อมูลเบื้องต้นเพื่อประโยชน์ในการถามปากคำ การบันทึกภาพและเสียงต้องบันทึกที่ม้วน การลงลายมือชื่อบนม้วนเทป การเก็บรักษา และการทำลายเทปบันทึกภาพ การบันทึกภาพและเสียงในแต่ละครั้งจะต้องกระทำที่ชุด และควรมีบุคคลเฝ้าที่อยู่กับเด็กในห้องถามปากคำ การแนะนำตนเอง หรือชื่อที่ควรปฏิบัติของผู้ร่วมงานเหล่านี้ เป็นต้น ซึ่งอาจทำในรูปแบบเดียวกันกับของประเทศนิวซีแลนด์ ที่ได้กำหนดวิธีการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจนในแต่ละขั้นตอน โดยคู่มือดังกล่าวเป็นความร่วมมือระหว่าง สำนักงานคุ้มครองเด็กและเยาวชนนิวซีแลนด์ ร่วมกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติของนิวซีแลนด์ (New Zealand Children and Young Persons Service in conjunction with Police National Headquarters) หรือที่เรียกว่า JOINT NZCYPS and POLICE OPERATING GUIDELINES เพื่อให้เทปบันทึกภาพและเสียงดังกล่าวสามารถนำไปใช้เป็นพยานในชั้นศาลได้ โดยที่ผู้ความจะได้แยแสความไม่น่าเชื่อถือหรือนำหนักพยานได้น้อยที่สุด การอ้างว่าได้มีการตัดต่อเทปบันทึกภาพและเสียง หรือการอ้างว่าได้จัดทำขึ้นภายหลังเพื่อประวิงคดีก็จะลดน้อยลง

ทั้งนี้ คู่มือปฏิบัติดังกล่าวผู้ร่วมงานทุกฝ่ายจะต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด หากได้มีการกระทำที่ลดขั้นตอนหรือจงใจกระทำให้เกิดความเสียหายแก่คดีแล้ว ผู้มีส่วนได้เสียสามารถ

โต้แย้งหรือคัดค้านการกระทำนั้นได้ เพราะไม่เช่นนั้นแล้วการเทปบันทึกภาพและเสียงดังกล่าวก็จะกลายเป็นแค่วัตถุพยานที่ขาดความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้จะเป็นช่องทางให้คู่กรณีใช้เป็นข้อต่อสู้ และยังเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณอีกด้วย

4. กระทรวงยุติธรรม ควรออกระเบียบการปฏิบัติในข้อกฎหมายโดยให้นิยามศัพท์แต่ละคำที่เป็นปัญหาอยู่ เพื่อให้บุคคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ดังนี้

คำว่า “สถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก” ให้หมายความถึง สถานที่ที่ไม่ใช่ห้องทำงานที่มีคนเดินเข้าออกได้ตลอดเวลา ไม่ใช่สถานที่ที่มีลักษณะเป็นทางการ แต่ควรเป็นห้องที่มีบรรยากาศที่เป็นมิตรกับเด็กหรือสร้างความรู้สึกอบอุ่นใจแก่เด็กได้ และเด็กมีความรู้สึกปลอดภัย กล่าวที่จะพูดคุยหรือให้ปากคำ

คำว่า “บุคคลที่เด็กร้องขอ” ให้หมายความถึง บิดามารดา ญาติสนิท ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กให้ความเคารพนับถือและไว้วางใจ เช่น ครู อาจารย์หรือเป็นบุคคลที่เด็กอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดู ซึ่งจะต้องเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับเด็กทางใดทางหนึ่ง เข้าใจอุปนิสัยใจคอของเด็กเป็นอย่างดี ส่วนทนายความจะเข้าร่วมฟังการถามปากคำได้ในฐานะเป็นบุคคลที่เด็กร้องขอได้ หากเป็นอยู่ในข่ายที่กล่าวมาข้างต้น แต่จะแสดงตนเป็นที่ปรึกษากฎหมายหรือคัดค้านโต้แย้งการทำงานของพนักงานสอบสวนไม่ได้

คำว่า “ตั้งรับเทียบ” ให้หมายความถึง การที่เด็กแสดงความไม่พอใจในตัวนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา หรือพนักงานอัยการ โดยการแสดงออกทั้งทางด้านสีหน้าและทางกาย เช่น การไม่ยอมให้ความร่วมมือในการตอบคำถาม การหวาดกลัวและร้องไห้ การจ้องมองบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นระยะเวลานานและไม่ยอมตอบคำถาม การที่เด็กร้องหาบิดามารดา หรือบุคคลที่ใกล้ชิดเหล่านี้เป็นต้น โดยให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้สังเกตอาการปฏิกิริยาของเด็กและใช้วิจารณญาณในการประเมินคดี หากเป็นเด็กโตที่สามารถเข้าใจคำถามและตอบปัญหาได้ ให้พนักงานสอบสวนตั้งคำถามแก่เด็กโดยตรง และอธิบายให้เด็กเข้าใจว่าหากไม่พอใจบุคคลทั้งสอง พนักงานสอบสวนยินดีที่จะนัดหมายให้ใหม่โดยการเปลี่ยนตัวบุคคลที่เข้าร่วมฟังการสอบสวน หรืออีกนัยหนึ่ง ให้เทียบเคียงกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หมวด 2 การคัดค้านผู้พิพากษา มาตรา 11 หากได้มีการแจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบโดย ตัวเด็กเองหรือญาติสนิทของเด็กว่า นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา หรือพนักงานอัยการคนใดคนหนึ่งมีผลประโยชน์ได้เสียเกี่ยวข้องกับคู่กรณี หรือเป็นญาติ และไม่ต้องการให้มาร่วมฟังการถามปากคำ พนักงานสอบสวนจะต้องยุติการถามปากคำและนัดหมายใหม่อีกครั้งตามความประสงค์ของเด็ก

คำว่า “กรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่ง” ให้หมายความถึง สถานการณ์ใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นโดยปัจจุบันทันด่วนจนเป็นเหตุให้พนักงานสอบสวนไม่อาจรอนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา หรือพนักงานอัยการ คนใดคนหนึ่งได้ โดยเหตุการณ์ดังกล่าวมิได้เกิดจากการจงใจหรือแกล้งกระทำให้เกิดขึ้น ทั้งนี้ให้ยึดถือตัวเด็กเป็นประธานในการพิจารณาว่า หากไม่ใช่กรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งแล้วจะทำให้เด็กเสียหายและไม่เป็นประโยชน์แก่คดี เช่น เด็กมีช่วงระยะเวลาความจำที่สั้น เด็กจะต้องเดินทางกลับต่างประเทศ หรือเด็กอยู่ในภาวะที่เสี่ยงต่ออันตรายอาจถึงแก่ชีวิต และในขณะนั้นยังมีสติและสามารถให้ปากคำได้ หรือให้เทียบเคียงกับคำว่า “เหตุสุดวิสัย” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (มาตรา 8)

5. ในทุกองค์กรทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และทนายความ ควรได้จัดตั้งหน่วยงานพิเศษขึ้นภายในองค์กร นอกจากเป็นศูนย์ประสานงานแล้ว ควรกำหนดให้เก็บข้อมูลของแต่ละสาขาอาชีพให้มีความสัมพันธ์กันและสามารถนำข้อมูลไปใช้ร่วมกันได้ อันเป็นการสร้างฐานข้อมูล (DATA BASE) เพื่อการคุ้มครองเด็กที่เป็นระบบเพื่อเก็บและประสานข้อมูลเด็กที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมได้อย่างครบถ้วนถูกต้อง โดยมีศูนย์กลางรวบรวม และแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปใช้ได้ผลและต่อเนื่องและจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานพิเศษนี้ให้มีความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานด้านนี้จนมีความรู้เพียงพอแก่การปฏิบัติงานในลักษณะสหวิชาชีพ ให้สามารถคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กได้อย่างเป็นรูปธรรม

เพื่อเป็นการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อกันในการทำงานลักษณะสหวิชาชีพ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรได้จัดให้มีการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ โดยนำปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่แต่ละหน่วยงานแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน วางแผนหาวิธีการแก้ไขหรืออุดช่องว่างที่เกิดขึ้นในการทำงาน เนื่องจากการทำงานร่วมกันแบบสหวิชาชีพ เป็นเรื่องของแต่ละฝ่ายหาข้อมูลตามความถนัดของแต่ละสาขาอาชีพ และนำเสนอข้อมูลที่ได้ออกให้ทีมสหวิชาชีพ จึงมีความจำเป็นที่แต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมกันวางแผนและแนวทางในการสืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริงให้ไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

6. ควรได้มีการแก้ไขปรับปรุงประเภทของคดีที่ควรให้ทีมงานสหวิชาชีพเข้าไปร่วมคุ้มครองสิทธิของเด็ก เฉพาะในคดีที่เด็กถูกระทำทารุณหรือถูกทอดทิ้ง (Child Abuse and Neglect) ได้แก่เด็กถูกระทำทารุณทางร่างกาย (Physical Abuse) เด็กถูกระทำทารุณทางจิตใจ (Emotional Abuse) เด็กถูกล่วงเกินทางเพศ (Sexual Abuse) และ เด็กที่ถูกทอดทิ้ง (Neglect) หรือเฉพาะคดีอุกฉกรรจ์ ทั้งนี้เนื่องจากภาระในการดำเนินคดีอาญาของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการค่อนข้างหนักมากแล้ว จึงควรให้ความคุ้มครองเด็กตามมาตรการบังคับใช้

กฎหมายฉบับนี้เฉพาะในคดีอุกฉกรรจ์ หรือคดีที่เด็กได้รับความเสียหายอย่างหนักหรือในคดีที่มีข้อยุ่งยากซับซ้อน เช่น คดีที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว ไม่ควรที่จะต้องเข้าไปคุ้มครองเด็กในทุกคดี

7. เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็ก ซึ่งมักถูกข่มขู่หรือบีบบังคับจากผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีอิทธิพลหรือถูกชักจูงจนไม่กล้าให้การหรือเข้าแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน เป็นผลให้เหยื่ออาชญากรรมไม่เข้าพึ่งพากระบวนการยุติธรรม และพยานที่เป็นเด็กและรู้เห็นเหตุการณ์ก็มักปฏิเสธหลีกเลี่ยงการไปให้การต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ จึงควรมีกฎหมายคุ้มครองความปลอดภัยของผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กด้วย โดยใช้นิยามคำว่า เด็ก ตามข้อ 1 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ซึ่งได้ให้นิยามคำว่าเด็กไว้ว่า “เด็ก” หมายถึง มนุษย์ทุกคนที่อายุต่ำกว่าสิบแปดปี เว้นแต่บรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้นตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กนั้น” และจากการที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237 ทวิ ได้กำหนดให้มีการสืบพยานไว้ล่วงหน้าได้ ในกรณีที่เด็กเป็นพยานหรือผู้เสียหาย หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการเกรงว่าจะนำเป็นการยากแก่การนำพยานที่เป็นเด็กมาสืบในภายหน้า เนื่องจากอาจจะถูกข่มขู่หรือผู้ปกครองยอมรับการชดเชยค่าเสียหายแล้วและ ต้องการให้เด็กกลับคำให้การ หรือมีแนวโน้มว่าเด็กอาจไม่ได้รับความปลอดภัย โดยเฉพาะในคดีที่ผู้ต้องหาเป็นผู้มีอิทธิพล การยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้สืบพยานเด็กผู้นั้นไว้ทันทีที่จะเป็นการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานได้ และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อรูปคดีของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการด้วยในกรณีที่ไม่สามารถติดตามพยานมาให้การในชั้นศาลได้ และหากการสืบพยานไว้ล่วงหน้ามีผลให้ศาลสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ จะทำให้สังคมเกิดความมั่นใจในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น เมื่อมีเหตุเกิดขึ้นกับเด็กก็จะมีผู้กล้าเข้ามาแจ้งความร้องทุกข์และให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพราะเห็นถึงประสิทธิภาพที่กระบวนการยุติธรรมสามารถปกป้องคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กได้

ข้อเสนอแนะ ทั้ง 7 ประการข้างต้นนี้ จะช่วยให้เจตนารมณ์ในการบังคับใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 เกิดประสิทธิผลได้ดียิ่งกว่าที่เด็กได้รับอยู่ในปัจจุบันอันจะทำให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมขั้นต้น คือ ชั้นสอบสวนของประเทศไทย ได้รับสิทธิตามมาตรา 4, 53, 244 และ 245 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และสอดคล้องกับมาตรฐานสากลตามข้อ 12 แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ในที่สุด

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงการต่างประเทศ. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์แสงเทียนการพิมพ์, 2542.

กลุ่มกาญจนา. สถาบันพัฒนาข้าราชการอัยการ. รายงานการวิจัย เรื่อง ปัญหาการคุ้มครองเหยื่อ
อาชญากรรมที่เป็นเด็กในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ : ศึกษาเฉพาะปัญหาอันเกิดจาก
กระบวนการดำเนินคดีอาญา, 2541.

กิตติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์. ปัญหาการทารุณกรรมและการปล่อยปละละเลยเด็ก : แนวความคิด
และความตระหนักต่อปัญหาของนักศึกษาที่พิพที่เกี่ยวข้อง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะ
สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.

ข่าวสด (22 มกราคม 2544): 11

ข่าวสด (28 มกราคม 2544): 11

เขมจุฑา สุวรรณจินดา. การคุ้มครองสิทธิเด็กผู้เสียหายในคดีความผิดทางเพศโดยกระบวนการ
ยุติธรรมทางอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

ชาติ ชัยเดชสุริยะ และ มานิตย์ จุมปา. รัฐธรรมนูญของเรา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร:
บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด, 2542.

ณรงค์ ใจหาญ. การคุ้มครองเด็กในการให้ปากคำในคดีอาญา. วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 29
ฉบับที่ 4 (ธันวาคม 2542): 557.

เดลินิวส์ (15 กันยายน 2543): 3

ตระกูล วินิจนัยภาค. เอกสารประกอบเรื่อง การสอบปากคำพยานเด็ก ในการฝึกอบรมหลักสูตร
ผู้ทำหน้าที่นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญา รุ่นที่ 1. 25 เมษายน 2543. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ไทยรัฐ (29 มกราคม 2544): 24

นฤมล รัตนทากุล. สิทธิเด็ก (สิทธิที่ไม่ควรมองข้าม). วารสารยุติธรรม ปีที่ 14

นาถวดี พักคง. มาตรการคุ้มครองเด็กที่ถูกทำร้ายโดยบุคคลในครอบครัว. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542.

ราชกิจจานุเบกษา 116 (14 กันยายน 2542)

พัฒนาพงษ์ สมานเกียรติสกุล. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 3.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติชนสาส์น, 2543.

รจนา กุรัตน. การดำเนินงานด้านการคุ้มครองเด็ก (Child Protection) ในประเทศสหราชอาณาจักร.

วารสารยุติธรรม ปีที่ 15 ฉบับที่ 8 (สิงหาคม 2543) : 28-37.

ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา พ.ศ. 2543, 2 สิงหาคม 2543

เรวัตร์ จันทประเสริฐ. ศึกษาความคิดเห็นของพนักงานอัยการที่มีต่อวิธีการสืบพยานที่เป็นเด็ก :

กรณีศึกษาการละเมิดสิทธิทางเพศต่อเด็ก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต

คณะศิลปศาสตร์ (พัฒนาสังคม) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 254.

วิชา มหาคุณ. สิทธิเด็กกับกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับเด็ก. บทบัญญัติ. เล่มที่ 53 ตอน 4

(ธันวาคม 2540) : 107.

ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง. เอกสารประกอบการประชุมเสวนา เรื่อง วิกฤตหรือโอกาสการ

ปฏิรูปวิธีการปฏิบัติต่อเด็กในสถานพินิจ 12 พฤษภาคม 2543.

ศูนย์พิทักษ์ เด็ก เยาวชน และสตรี ตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่. สรุปผลการปฏิบัติงานของศูนย์

พิทักษ์ เด็ก เยาวชน และสตรี ตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี พุทธศักราช 2543 .

ศูนย์สุขวิทยาจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. เอกสารประกอบโครงการอบรมเชิงปฏิบัติ

การ หลักสูตร การเตรียมบุคคลากรในการสืบพยานเด็กตาม พ.ร.บ.ใหม่, 2543.

ศูนย์อำนวยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา. หนังสือที่ อส.(ศค.)0013/81, 26 มกราคม 2544.

สถาบันกฎหมายอาญา. รายงานการศึกษาวิเคราะห์ เรื่อง กฎหมายและแนวปฏิบัติในประเทศไทย

เฉพาะกรณีที่ไม่สอดคล้องตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและข้อเสนอแนะเพื่อการ

พัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : บริษัท คอมแพคท์พริ้นท์ จำกัด, 2543.

สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายอัยการ. หนังสือที่ อส.(สฝฝ) 0002/277, 17 มกราคม 2544.

สรรพสิทธิ์ คุ่มพะพันธ์. เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง คำอธิบายเบื้องต้นเกี่ยวกับอนุสัญญา

ว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ในโครงการทนายความอาสาเข้าฟังการถามคำ

ให้การผู้ต้องหาที่มีอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา.

1 กันยายน 2543.

สุทัศน์ เงินหมื่น. กฎหมายใหม่คุ้มครองสิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างไร.

วารสารยุติธรรม ปีที่ 14: 10-12.

สุรสิทธิ์ เทพอวยพร. ปัญหากฎหมายและแนวทางปฏิบัติต่อสตรีในชั้นพนักงานสอบสวน.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง
กฎหมายช่วยเหลือความรุนแรงต่อเด็กและสตรีได้อย่างไร? กระบวนการยุติธรรมทาง
อาญาช่วยหรือซ้ำเติมปัญหากันแน่? พศจิกายน 2542. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. คำสั่งที่ 616/2543 , 14 กันยายน 2543.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, หนังสือที่ ตช. 0011.144/2496, 5 กุมภาพันธ์ 2544.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. หนังสือที่ มท.0004.6/024, 4 มกราคม 2544

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. หนังสือที่ ตช. 0007.122/995, 12 กุมภาพันธ์ 2544.

สำนักงานส่งกำลังบำรุง. หนังสือที่ สกบ.0008.131/6393, 13 ธันวาคม 2543.

สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ. การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา. วารสารยุติธรรม ปีที่ 12
ฉบับที่ 12 (มกราคม 2542): 25

เสาวณี ถวิลแก้ว. เอกสารประกอบการเสวนา เรื่อง บทบาทนักสังคมสงเคราะห์ กับ พ.ร.บ.แก้ไข
เพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542
กุมภาพันธ์ 2543.

โสภณ รัตนกร. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
นิติบรรณการ, 2539.

อุ้มพร คำพิทักษ์. การคุ้มครองเด็กและเยาวชนในกรณีที่ถูกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา : ศึกษาอำนาจ
หน้าที่ของเจ้าพนักงานภายใต้ พ.ร.บ.จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว. วิทยานิพนธ์
ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2540.

ภาษาอังกฤษ

CHILD ABUSE PROTOCOL. An Investigative Procedure to Coordinate Response in the
Regional Municipality of Ottawa-Carleton, September, 1989. (Mimeographed)

Donald Brieland and John Allen Lemmon. Social Work and the Law. Minnesota: West
Publishing, 1987, p. 137-138, อ้างถึงใน นภวดี ฟ้าคง. มาตรการคุ้มครองเด็กที่ถูก
ทำร้ายโดยบุคคลในครอบครัว. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

Horner Dr. Bob, M.P. Four-year Review of the Act to amend the Criminak Code and the Canada
Evidence Act [formerly bill c-15]. Canada Commercial Group Publishing: Supply
and Service Canada: Ottawa, 1993. อ้างถึงใน เขมจุฑา สุวรรณจินดา. การคุ้มครอง

สิทธิเด็กผู้เสียหายในคดีความผิดทางเพศโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

Judith Masson. The Children Act 1989. London: Sweet&Maxwell Limited, 1990.

JOINT NZCYPS & POLICE OPERATING GUIDELINES. New Zeland: May, 1996.

(Mimeographed)

Pamela D. Mayhall and Katherine E. norgard. op. cit. Footnote 11, p. 4. อ้างถึงใน กิตติพัฒน์

นนทปัทมะคุณย์. ปัญหาการทารุณกรรมและการปล่อยปละละเลยเด็ก: แนวความคิด
และความตระหนักต่อปัญหาของนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง. วิทยานิพนธ์

ปริญญาโทบริหารคดี คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.

ภาษาเยอรมัน

Gerichtsverfassungsgesetz (GVG) In der Fassung der Bekanntmachung Vom 9. Mai 1975.

Strafprozessordnung (STOP) In der Fassung der Bekanntmachung Vom 7. April 1987.

Jugendgerichtsgesetz (JGG) In der Fassung der Bekanntmachung Vom 11. Dezember 1974.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1959

(Declaration on the Right of the Child)

แนวความคิดในการให้ความรับรองและคุ้มครองสิทธิเด็กของสากล ซึ่งเห็นได้
อย่างชัดเจน ปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก และเยาวชนขององค์การสหประชาชาติ
ซึ่งสมัชชาสหประชาชาติได้มีมติเป็นเอกฉันท์ยอมรับและประกาศปฏิญญาฉบับนี้ เมื่อวันที่ 20
พฤศจิกายน 2502 (ค.ศ. 1959) มีสาระสำคัญ ทั้งสิ้น 10 ข้อ

ข้อ 1. เด็กและเยาวชนพึงได้รับสิทธิเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการแบ่งแยก และ
กีดกันไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ในเรื่องเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษาและศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง เผ่าพันธุ์
แห่งชาติ หรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ ไม่ว่าจะของเด็กหรือของครอบครัวก็ตาม

ข้อ 2. เด็กและเยาวชนพึงได้รับการพิทักษ์ และคุ้มครองเป็นพิเศษ อันจะช่วยให้
เด็กสามารถพัฒนาทั้งทางกาย ทางสมอง และจิตใจ เพื่อให้ร่วมอยู่ในสังคมได้อย่างปกติชน

ข้อ 3. เด็กและเยาวชนมีสิทธิที่จะได้มีชื่อและมีสัญชาติแต่กำเนิด

ข้อ 4. เด็กและเยาวชนพึงได้รับความมั่นคงทางสังคมและเติบโตอย่างสมบูรณ์
ดังนั้นทั้งแม่และเด็กควร ได้รับการดูแลและคุ้มครองเป็นพิเศษทั้งเมื่ออยู่ในครรภ์ และภายหลัง
เมื่อคลอดแล้ว โดยได้รับสิทธิในเรื่องที่อยู่อาศัย ได้รับอาหาร ได้รับการดูแลทางการแพทย์ และ
โดยเฉพาะเด็ก ๆ ให้ได้รับการเล่นรื่นเริง เพลิดเพลินด้วย

ข้อ 5. เด็กและเยาวชนที่พิการทั้งทางร่างกาย สมองและจิตใจ มีสิทธิที่จะได้รับ
การรักษาพิเศษ หมายถึงการดูแลรักษา และการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาวะของเด็ก โดยเฉพาะ

ข้อ 6. เด็กและเยาวชนพึงได้รับความรักและความเข้าใจ อันจะช่วยในการพัฒนา
บุคลิกของตนโดยเติบโตอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของบิดามารดาของเด็กเอง และให้ทุกกรณีเด็ก
จะต้องได้อยู่ในบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความรัก ความอบอุ่น ปลอดภัย และไม่พลัดพรากจาก
แม่ ในกรณีที่เด็กไม่มีครอบครัวหรือมาจากครอบครัวที่ยากจน และมีลูกมากก็จะได้รับการ
ช่วยเหลือเป็นพิเศษจากรัฐหรือจากองค์กรต่าง ๆ

ข้อ 7. เด็กและเยาวชนมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษา ซึ่งรัฐควรจัดให้เปล่าอย่างน้อย
ในชั้นประถมศึกษา เพื่อเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมทั่ว ๆ ไป และให้เด็กเติบโตเป็นสมาชิกผู้ยังประโยชน์
ต่อสังคมหนึ่ง การศึกษานี้คลุมไปถึงการแนะแนวทางชีวิต ซึ่งมีบิดามารดาเป็นผู้รับผิดชอบก่อน
บุคคลอื่น ๆ เด็กจะต้องมีโอกาสได้รับความสนุกเพลิดเพลินจากการเล่นและรื่นเริงพร้อมกันไปด้วย

ข้อ 8. เด็กและเยาวชนจะเป็นบุคคลแรกที่ได้รับการคุ้มครองและสงเคราะห์ในทุกกรณี

ข้อ 9. เด็กและเยาวชนพึงได้รับการป้องกันให้พ้นจากการถูกละเมิดทั้ง พ้นจากความโหดร้ายทารุณ และการถูกข่มเหงรังแกทุกชนิด เด็กจะต้องไม่กลายเป็น สิ้นค้าไม่ว่าในรูปใด จะต้องไม่มีการรับเด็กเข้าทำงานก่อนวัยอันสมควร ไม่มีการกระทำใด ๆ อันจะเป็นการชักจูงหรืออนุญาตเด็กให้จำต้องรับจ้างทำงานซึ่งอาจจะเป็นผลร้ายต่อสุขภาพของเด็ก หรือเป็นเหตุให้การพัฒนาทางกาย ทางสมอง และทางจิตใจของเด็กต้องเสื่อมถอยลง

ข้อ 10. เด็กและเยาวชนพึงได้รับการคุ้มครอง ให้พ้นจากการกระทำที่แสดงถึงการกีดกันแบ่งแยกไม่ว่าทางเชื้อชาติ ศาสนา หรือในรูปใด ๆ เด็กจะต้องได้รับการเลี้ยงดูให้เติบโตขึ้นมาในภาวะแห่งจิตใจที่เต็มไปด้วยความเข้าใจ และมีการผ่อนคลายผ่อนเบามิตรภาพระหว่างชนชาติต่าง ๆ สันติภาพและภราดรสากล และด้วยการสำนึกเต็มที่ว่าพลละกำลังและความสามารถพิเศษในตัวเขาควรจักอุทิศเพื่อรับใช้เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จำนวนผู้ผ่านการอบรมและขึ้นทะเบียนเป็นผู้ทำหน้าที่นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 (วิธีสืบพยานเด็ก) รวมทั้งประเทศมีจำนวน 254 คน (กองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ณ วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544) มีดังนี้

ในเขตกรุงเทพมหานคร มีจำนวน 63 คน โดยมีรายละเอียดดังนี้

หน่วยงาน	จำนวน
กองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก	12
สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ	2
กองสัมมาอาชีวะสงเคราะห์	2
กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น	3
สนง.คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสังคมแห่งชาติ	1
กองสวัสดิการสงเคราะห์	1
กองบริการชุมชน	2
ส.เด็กอ่อนพญาไท	1
ส.เด็กหญิงบ้านราชวิถี	1
ส.แรกรับเด็กหญิงพญาไท	2
สำนักงานประชาสงเคราะห์เขตมีนบุรี ป้อมปราบ ดินแดง คลองเตย คลองจั่น ดลิ่งชัน บางขุนเทียน เขตละ 1 คน	7
สหทัยมูลนิธิ	3
มูลนิธิศูนย์พิทักษ์เด็ก	6
สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี	5
มูลนิธิศิริวัฒนาเซสเซียร์	2
โครงการบ้านเพื่อนเด็ก	1
มูลนิธิส่งเสริมการพัฒนาบุคคล	6
มูลนิธิดวงประทีป	1
กองวิชาการ กรมประชาสงเคราะห์	1
เสถียรธรรมสถาน	1
มูลนิธิปวีณา หงสกุล เพื่อเด็กและสตรี	1

หน่วยงาน	จำนวน
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.เชียงใหม่	1
หัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัว จ.เชียงใหม่	1
ส.เด็กบ้านเวียงพิงค์ จ.เชียงใหม่	1
ส.เด็กชายบ้านเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่	1
สถาบันวิจัยชาวเขา จ.เชียงใหม่	1
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.น่าน ตาก แห่งละ 1คน	2
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.นครสวรรค์	4
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.พะเยา	4
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.พิจิตร	2
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.พิษณุโลก	2
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.เพชรบูรณ์(1) แม่ฮ่องสอน(1)	2
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.แพร่	3
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.ลำปาง	4
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.ลำพูน	2
โรงเรียนหนองเกิด จ.ลำพูน	1
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.สุโขทัย อุดรดิตถ์ อุทัยธานี กาฬสินธุ์ เลย ชัยภูมิ นครพนม มุกดาหาร มหาสารคาม ศรีสะเกษ สกลนคร	11
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.ขอนแก่น	2
ส.คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก จ.ขอนแก่น	1
ศาลเยาวชนและครอบครัว จ.ขอนแก่น	1
ส.เด็กบ้านแคนทอง จ.ขอนแก่น	1
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.นครราชสีมา	1
ส.เด็กชายบ้านราชสีมา จ.นครราชสีมา	2
ส.คุ้มครองและพัฒนาอาชีพ จ.นครราชสีมา	1
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.บุรีรัมย์	2
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.ยโสธร	2
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.ร้อยเอ็ด	3
สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จ.ร้อยเอ็ด	1
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.สุรินทร์	2

หน่วยงาน	จำนวน
ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ จ.หนองคาย	1
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.หนองคาย(1) หนองบัวลำพู(1)	2
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.อุดรธานี	4
ส.เด็กหญิงบ้านข้าวสาร จ.อุดรธานี	1
ส.เด็กหญิง จ.อุดรธานี	1
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.อุบลราชธานี(1) อำนาจเจริญ(1)	2
นิคมสร้างตนเองลำโดมน้อย จ.อุบลราชธานี	1
โรงเรียนบ้านสร้างแก้ว จ.อุบลราชธานี	1
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.กระบี่	2
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.ชุมพร ตรัง พังงา พัทลุง ภูเก็ต	4
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.นครศรีธรรมราช	4
ส.เด็กชายบ้านศรีธรรมราช จ.นครศรีธรรม	1
ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ จ.นครศรีธรรมราช	1
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.นราธิวาส	4
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.ปัตตานี	2
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.ยะลา	2
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.ระนอง	3
โรงเรียนบ้านหินลาด จ.ระนอง	1
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.สงขลา	3
หัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัว	1
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.สตูล	2
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.สุราษฎร์ธานี	1
ส.คุ้มครองและพัฒนาอาชีพ จ.สุราษฎร์ธานี	1
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.ปทุมธานี	3
ส.ชายัญญบุรี จ.ปทุมธานี	2
ส.เยาวชนมูลนิธิมหาราช จ.ปทุมธานี	2
ส.เด็กอ่อนรังสิต จ.ปทุมธานี	1
ส.หญิงัญญบุรี จ.ปทุมธานี	2
ส.บ้านกึ่งวิถี(ชาย) จ.ปทุมธานี	1
ส.บ้านกึ่งวิถี(หญิง) จ.ปทุมธานี	1

หน่วยงาน	จำนวน
โรงพยาบาลรัฐราษฎร์ จ.ปทุมธานี	3
สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จ.ปทุมธานี	3
โรงเรียนมูลนิธิรัชวิทยวิทยา จ.ปทุมธานี	1
โรงเรียนอนุบาลรัฐวิทยวิทยา จ.ปทุมธานี	1
กรมสามัญศึกษา จ.ปทุมธานี	2
กรมราชทัณฑ์ จ.ปทุมธานี	1
โรงพยาบาลธรรมศาสตร์ จ.ปทุมธานี	1
สำนักงานประชาสงเคราะห์ จ.นนทบุรี	3
ส.คุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ดตระการ จ.นนทบุรี	1

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวทางการร่วมถามปากคำเด็กในคดีอาญา ชั้นสอบสวน
ในกรุงเทพมหานคร

(การประชุมหารือ ระหว่างศูนย์อำนวยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา สำนักงาน
อัยการสูงสุด กองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก กรมประชาสัมพันธ์ พนักงานสอบสวนทุกสถานี
ตำรวจในกองบังคับการตำรวจนครบาล 1 เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2543 ณ ห้องประชุมสถาน
แรกรับเด็กหญิงพญาไท กรุงเทพมหานคร)

1. ให้แยกพิจารณาว่าการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ชั้นตอนใดเป็นการปฏิบัติในชั้นตอนคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ (ป.วิอาญา มาตรา 2 (7), 2 (8))
2. ให้แยกพิจารณาว่าการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ชั้นตอนใดเป็นการปฏิบัติในชั้นตอนการสืบสวนหรือการสอบสวน (ป.วิอาญา มาตรา 2 (10), 2 (11))
3. สมุดรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดี เป็นเพียงพยานหลักฐานในการปฏิบัติหน้าที่เบื้องต้นของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ (ประมวลระเบียบตำรวจเกี่ยวกับคดี ข้อ 337,379)
4. อายุไม่เกิน 18 ปี นับอย่างไร
 - ผู้ต้องหา ถือเอาวันกระทำผิด (พ.ร.บ.จัดตั้งศาลเยาวชนฯ พ.ศ. 2534 มาตรา 5)
 - ผู้เสียหาย และพยานถือเอาวัน “ถามปากคำ”
5. เมื่อพิจารณา ป.วิอาญา มาตรา 12 ทวิ ในชั้นสอบสวน กรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือพยานต้องได้รับการปฏิบัติตาม ป.วิอาญา มาตรา 133 ทวิ เฉพาะการนำตัวเด็กมาถามปากคำโดยพนักงานสอบสวนในกระบวนการสอบสวน
 - คดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สามปีขึ้นไป (ผู้ต้องหา, ผู้เสียหาย/พยาน) ทุกคดี ทุกกรณี
 - คดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่ถึงสามปี (ผู้ต้องหา, ผู้เสียหาย/พยาน) – ต้องร้องขอ
 - คดีทำร้ายร่างกายเด็ก (ผู้เสียหาย) อายุไม่เกินสิบแปดปี-ทุกคดี ทุกกรณี (เว้นคดีที่เป็นความผิดลหุโทษ และเด็กเป็นผู้เสียหาย ยินยอมให้เปรียบเทียบปรับไม่ต้องปฏิบัติตาม มาตรา 133 ทวิ และพนักงานสอบสวนเปรียบเทียบได้ตาม มาตรา 37, 38)

6. กรณีผู้เสียหายที่เป็นเด็กร้องทุกข์คืออาญาแผ่นดิน

- 6.1 พนักงานสอบสวนรับลง ปจว. รับแจ้งเหตุได้ และลงวันเวลานัดหมายร้องทุกข์และสอบปากคำเด็กใน ปจว. นั้น โดยไม่ต้องรอนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์และอัยการ และไม่จำเป็นต้องให้ผู้เสียหายลงลายมือชื่อในรายงานประจำวัน (ประมวลระเบียบตำรวจฯ ข้อ 379)
- 6.2 นัดหมายนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์และอัยการล่วงหน้า 1 วัน เพื่อรับคำร้องทุกข์ สอบปากคำเด็กเวลากลางวัน
- 6.3 วันนัดหมายคำร้องทุกข์และสอบปากคำ ควรเป็นวันเดียวกัน
- 6.4 เมื่อถึงวันรับคำร้องทุกข์และสอบปากคำเด็ก ให้ลง ปจว. ว่าได้มีการร้องทุกข์ตาม ปจว. แจ้งเหตุอีกครั้งหนึ่งนอกเหนือจากการสอบปากคำ
- 6.5 เมื่อได้รับแจ้งเหตุตามข้อ 6.1 แล้ว ไม่ตัดอำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่จะสืบสวนตาม ป.วิอาญา มาตรา 2 (10), มาตรา 17
- 6.6 กรณีที่เด็กเป็นผู้เสียหายถูกทำร้ายสาหัสมาก หรือใกล้จะตาย ให้นำเด็กส่งแพทย์ทันที และพนักงานสอบสวนตามไปพบเด็กเพื่อสอบถามปากคำทันที โดยให้ญาติของเด็กหรือแพทย์ พยาบาล หรือนักสังคมสงเคราะห์ของโรงพยาบาลอยู่ด้วยขณะถามปากคำเด็กและไม่ต้องบันทึกวิดีโอ โดยขอให้แพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์หรือญาติเด็กลงชื่อร่วมในฐานะบุคคลที่เด็กร้องขอ เพราะถือเป็นกรณีเร่งด่วนตาม มาตรา 133 ทวิ วรรคท้าย

7. การจับ ปลดปล่อยชั่วคราว และค้ำ (เฉพาะในคดีอาญาแผ่นดิน)

กรณีที่เด็กเป็นผู้เสียหาย และลง ปจว. รับแจ้งเหตุแล้ว

- 7.1 พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่มีอำนาจออกหมายจับ หากมีเหตุออกหมายจับ ตาม ป.วิอาญา มาตรา 66 ออกหมายค้ำตาม มาตรา 69 พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจยังคงมีอำนาจนี้ แม้ยังไม่มีการรับคำร้องทุกข์
- 7.2 พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจจับโดยไม่มีหมายจับ ตาม มาตรา 78 และการจับตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด และมีอำนาจค้ำในที่สาธารณะสถาน ตาม มาตรา 93
- 7.3 พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจและพนักงานสอบสวน มีอำนาจควบคุมผู้ถูกจับตาม ป.วิอาญา มาตรา 87
- 7.4 พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนและปล่อยหรือปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาที่ไม่ใช่เด็กได้ (กรณีผู้ต้องหาเป็นเด็กให้ดูหัวข้อที่ 10)

8. คดีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กร้องทุกข์ในคดีความผิดอันยอมความได้

- 8.1 ลง ปจว. รับแจ้งเหตุและนัดหมายร้องทุกข์และสอบปากคำเวลากลางวัน
- 8.2 พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจสืบสวนได้
- 8.3 ระหว่างที่ยังไม่มีการร้องทุกข์ ตามข้อ 8.1 ไม่ควรออกหมายอาญาทุกชนิด หรือจับกุม ควบคุมผู้ต้องหา (จะทำได้ ถือว่าเป็นการสืบสวนแต่ควรเป็นกรณีจำเป็นอย่างยิ่ง)

9. กรณีที่เด็กเป็นพยาน

ต้องปฏิบัติตาม มาตรา 133 ทวิ เสมอและต้องนัดหมายให้นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ อัยการล่วงหน้าเพื่อสอบถามปากคำเด็กเวลากลางวัน

ให้แบ่งแยกการถามปากคำเด็กที่เป็นพยานในการสืบสวน ยังคงทำได้โดยไม่ต้องรอนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรืออัยการ แต่การถามปากคำเด็กเวลากลางวัน

ให้แบ่งแยกการถามปากคำเด็กที่เป็นพยานในการสืบสวน ยังคงทำได้โดยไม่ต้องรอนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรืออัยการ แต่การถามปากคำเด็กในการสอบสวน ต้องปฏิบัติตาม มาตรา 133 ทวิ เสมอ

10. กรณีที่เด็กเป็นผู้ต้องหา

- 10.1 เมื่อจับกุมเด็กเป็นผู้ต้องหาแล้ว ให้ลง ปจว. แจ้งการจับกุมผู้ต้องหาพร้อมของกลางตามที่เคยปฏิบัติ
- 10.2 เมื่อ ลง ปจว.แล้ว ควรส่งสถานพินิจฯ ทันที หรือภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เด็กมาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน (พ.ร.บ. จัดตั้งศาลเยาวชนฯ มาตรา 50) เมื่อยังไม่มีการสอบปากคำเด็ก ตามมาตรา 133 ทวิ ไม่ควรอนุญาตให้ประกันตัวที่พนักงานสอบสวน
- 10.3 การสอบปากคำเด็กที่เป็นผู้ต้องหา ซึ่งไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตาม มาตรา 133 ทวิ ให้สอบสวนที่สถานีตำรวจ (เช่น กรณีโทษจำคุกอย่างสูงไม่ถึงสามปี และเด็กไม่ร้องขอ)
- 10.4 การสอบสวนปากคำเด็กที่เป็นผู้ต้องหา ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติตาม มาตรา 133 ทวิ ควรสอบสวนที่หนึ่งที่ใด ดังต่อไปนี้
 - สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก กระทรวงยุติธรรม
 - สถานสงเคราะห์เด็กในความดูแลของกรมประชาสงเคราะห์
 - กองบังคับการตำรวจนครบาล 1-9

- 10.5 การสอบสวนปากคำเด็กที่เป็นผู้ต้องหา ซึ่งต้องปฏิบัติตาม มาตรา 133 ทวิ ควรสอบสวนเวลากลางวัน และนัดหมายนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา พนักงานอัยการล่วงหน้าอย่างน้อย 1 วัน
- 10.6 สถานที่สอบปากคำเด็กที่เป็นผู้ต้องหา อาจใช้เป็นสถานที่สอบปากคำ ผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กด้วยในคราวเดียวกัน
- 10.7 การสอบถามเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในลักษณะการสืบสวนคดี พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจสามารถปฏิบัติได้ทุกคดีโดยไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตาม มาตรา 133 ทวิ

11. อำนาจหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา

- 11.1 หน้าที่หลักในการสอบถามปากคำเด็กทุกกรณีคือพนักงานสอบสวน
- 11.2 พนักงานสอบสวนต้องตั้งคำถามผ่านนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา เสมอ
- 11.3 นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา มีหน้าที่ขัดเกลาคำถามของพนักงานสอบสวนให้นุ่มนวล เหมาะกับเพศและวัยของเด็ก
- 11.4 นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาต้องตั้งคำถามตามประเด็นของพนักงานสอบสวนจนครบถ้วนแล้ว หากประสงค์จะถามคำถามเพิ่มเติมจึงให้ถามทีหลังได้ แต่ต้องระบุว่าเป็นคำถามของนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา
- 11.5 เมื่อมีคำถามใดที่พนักงานสอบสวนโต้แย้งว่าไม่ควรถาม ให้งดการถามคำถามนั้น แต่ให้พนักงานสอบสวนบันทึกคำถามที่ไม่ได้ถามไว้ดังกล่าวรวมสำนวน

12. อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ

- 12.1 หน้าที่หลักในการถามปากคำเด็กทุกกรณีคือ พนักงานสอบสวน
- 12.2 พนักงานอัยการมีหน้าที่ตรวจสอบว่า มีการแจ้งข้อหาครบถ้วนหรือไม่ พนักงานสอบสวนถามข้อเท็จจริงในประเด็นแห่งคดีครบถ้วนหรือไม่ เพื่อมิให้เด็กต้องถูกนำตัวมาสอบสวนเพิ่มเติมอีก (เพราะจะเป็นการสอบสวนเด็กหลายครั้ง) เมื่อมีการส่งสำนวนไปให้พนักงานอัยการพิจารณาสั่งคดี
- 12.3 เมื่อพนักงานสอบสวนตั้งคำถามจนครบถ้วนแล้ว พนักงานอัยการถามคำถามผ่านนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา เพิ่มเติมได้ แต่ต้องระบุว่าเป็นคำถามของพนักงานอัยการ

- 12.4 พนักงานอัยการเป็นที่ปรึกษาของพนักงานสอบสวน นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และบุคคลที่เด็กร้องขอในการตั้งคำถามต่อเด็กว่าคำถามใดสมควรหรือไม่
- 12.5 พนักงานสอบสวนไม่ควรโต้แย้งคำถามเพิ่มเติมของพนักงานอัยการ เพราะมีฉะนั้น พนักงานอัยการอาจมีการตั้งสอบสวนเพิ่มเติม ซึ่งจะทำให้เด็กถูกซักถามหลายครั้ง
13. อำนาจหน้าที่ของนายความ
- 13.1 นายความจะเข้าร่วมถามปากคำเด็กได้เฉพาะกรณีเด็กเป็นผู้ต้องหา เพื่อตรวจสอบว่าได้มีการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาถูกต้องตามกฎหมาย
- 13.2 นายความจะเข้าร่วมถามปากคำเด็กที่เป็นผู้เสียหายหรือพยานไม่ได้ เว้นแต่จะเป็นบุคคลที่เด็กร้องขอ
- 13.3 นายความมีหน้าที่ตรวจสอบว่าการให้ถ้อยคำเด็กที่เป็นผู้ต้องหาต่อพนักงานสอบสวนเป็นไปโดยสมัครใจ ไม่ถูกขู่เช็ญ ล่อลวง ฯลฯ
- 13.4 นายความไม่อาจตั้งคำถามนอกเหนือจากที่พนักงานสอบสวนได้ตั้งคำถามไว้ หากนายความประสงค์จะตั้งคำถามนอกเหนือจากที่พนักงานสอบสวนตั้งคำถาม ให้นายความผู้นั้นทำบันทึกรวมในสำนวน
14. อำนาจหน้าที่ของบุคคลที่เด็กร้องขอ (ไม่เกิน 1 คน ในห้องสอบสวน)
- 14.1 บุคคลที่เด็กร้องขอมีหน้าที่ทำให้เด็กเกิดความอบอุ่นใจและสบายใจ ไม่มีหน้าที่ซักถามประเด็นใด ๆ เกี่ยวกับเด็ก
- 14.2 หากบุคคลที่เด็กร้องขอเห็นว่าเด็กไม่ได้ให้การโดยสมัครใจ ให้บุคคลที่เด็กร้องขอนั้นทำบันทึกรวมไว้ในสำนวน
15. สถานที่สอบปากคำเด็ก
- 15.1 ไม่ควรให้เด็ก พนักงานสอบสวน นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ พนักงานอัยการและนายความ นั่งรวมอยู่ในห้องเดียวกัน แต่ควรแยกห้องสอบปากคำเด็กเป็นสองส่วน กล่าวคือ ส่วนที่หนึ่ง เด็ก นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และบุคคลที่เด็กร้องขอนั่งอยู่ด้วย ส่วนที่สอง พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และนายความอยู่ร่วมกัน ทั้งสองส่วนมีฝาหรือฉากกั้นเพียงพอที่จะมิให้เห็นกันได้
- 15.2 กล้องถ่ายวิดีโอ ให้ตั้งอยู่ในห้องส่วนที่หนึ่ง และใช้วงจรปิดมาปรากฏภาพที่จอภาพในห้องส่วนที่สองของพนักงานสอบสวน มีไมโครโฟนที่เด็ก

นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ สามารถใช้พูดโต้ตอบจากห้องส่วนที่หนึ่ง ไปยังห้องส่วนที่สองได้ โดยสามารถบันทึกเสียงพร้อมภาพได้ และคำถามที่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการถามเด็กให้ ได้ยินเฉพาะหูฟังของนัก สังคมสงเคราะห์ แต่ให้ได้ยินและบันทึกได้ในภาพ

- 15.3 การบันทึกถ้อยคำเด็กเป็นลายลักษณ์อักษร ให้พนักงานสอบสวนบันทึกไป พร้อม ๆ กับภาพในวิดีโอ
- 15.4 สถานที่สอบปากคำเด็ก ขณะนี้ส่วนใหญ่พนักงานสอบสวนยังไม่มีความพร้อมเนื่องจากปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณของทางราชการที่ยังมีสนับสนุน ไม่เพียงพอ จึงให้บุคคลและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติอย่างอ้อมอ้อมใน ขณะนี้ แต่ต้องมีวิดีโอบันทึกภาพอย่างต่อเนื่องทุก ๆ ครั้ง

16. การถ่ายวิดีโอนอกห้องสอบปากคำเด็ก

- 16.1 ควรจำกัดใช้ในกรณีที่เป็นเท่านั้น เช่น การนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับ สारภาพ ไม่ควรถ่ายวิดีโอ ณ สถานที่เกิดเหตุ เพียงแต่บันทึกคำรับสารภาพ ของเด็กในห้องสอบปากคำอย่างละเอียดก็เพียงพอแล้ว
- 16.2 การทำแผนที่เกิดเหตุ พนักงานสอบสวนควรถ่ายภาพบริเวณที่เกิดเหตุแล้ว จัดทำแผนที่สังเขปมาให้เด็กดูในห้องสอบปากคำ ให้เด็กนำชี้ในแผนที่เกิด เหตุให้ปรากฏลักษณะการนำชี้ในแผนที่ โดยใช้วิดีโอขยายภาพ (ซูมภาพ) ให้ เห็นการนำชี้ในแผนที่แล้วให้เด็กลงชื่อรับรอง แผนที่เกิดเหตุไม่จำเป็นต้อง ออกไปถ่ายทำ ณ ที่เกิดเหตุจริง
- 16.3 ตัวอย่างการถ่ายวิดีโอนอกห้องสอบปากคำเด็กที่จำเป็นต้องใช้วิดีโอถ่ายทำ เช่น การนำเด็กไปค้นหาของกลางเป็นพยานหลักฐาน ซึ่งต้องปฏิบัติตาม มาตรา 133 ทวิ เสมอ

17. การชี้ตัวผู้ต้องหา

- 17.1 การนำเด็กที่เป็นผู้เสียหายหรือพยานชี้ตัวผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก หรือชี้ตัว ผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่เท่านั้นที่ต้องปฏิบัติตามมาตรา 133 ตรี
- 17.2 กรณีที่ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นผู้ใหญ่ชี้ตัวผู้ต้องหาที่เป็นเด็กไม่ต้องปฏิบัติ ตามมาตรา 133 ตรี แต่ควรปฏิบัติตามมาตรา 133 ทวิ และไม่ควรถัดให้มีการ ชี้ตัวในลักษณะเผชิญหน้ากัน

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ร้อยตำรวจโทหญิง จิตติมา ธงไชย

เกิดเมื่อ พ.ศ. 2511

จบการศึกษา นิติศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ประจำปีการศึกษา 2531 (รุ่นที่ 7)

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2532-2540 ผู้จัดการหอการค้าจังหวัดภูเก็ต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

พ.ศ. 2540 รับราชการ ตำแหน่ง นิติกร
องค์การบริหารส่วนตำบลราไวย์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

พ.ศ. 2540 รับราชการตำรวจ
ตำแหน่ง รองสารวัตร งาน 6 (งานตรวจสอบสำนวน)
กองคดี กรมตำรวจ

พ.ศ. 2542 พนักงานสอบสวน (ส.บ.1) สถานีตำรวจนครบาลปทุมวัน
ถึงปัจจุบัน กองบัญชาการตำรวจนครบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย